తృతీయ భాగము

శ్రీ రాజరాజేశ్వరీ నమః

బ్రహ్మోత్తర ఖండము

ప్రథమ భాగము

నైమిశారణ్యము

*“చ అలసుధద్రావి యమర్త్యుడు జరామరభావముఁ జెందు నొక్కఁడే
సలలితశైవకీర్తనము శంభుకథా శ్రవణంబుల న్వీని
శ్చలతనొనర్చు మానవుని సంతతికిం దనకుం దలంపగా
గలుగు సమస్తసౌఖ్యములఖండితవీత జరామరత్వమున్”

శ్రీమంతంబును గోమల కుసుమ విరాజిత వివిధ లతావేల్లిత చూత చందన మందారాది నానావనీరాజ విరాజితంబును, హంస సారస చక్రవాక భరద్వాజ శుకశారికాది పక్షి కలకలారావ కాసార కలితంబును, సింహా శరభ శార్దూల గండకభేరుండ వరాహా సారంగ గజ గవయ రోహిష మహిషాది మృగసంకులంబును గలిగి భువనపావనంబునై యొప్పు నైమిశారణ్యము శౌనకాది మహామునుల ఆశ్రమ భాజితంబై, నిరంతర హోమధూమ నిబిడీకృతమై, సతతాధ్యయనాభ్యా

పన గంభీరస్వర ముఖంబులతోడను, మునిగణ వచన విషయ విభాగ వినిర్ణయ న్యాయనిపుణ విద్వత్సంభాషణములతోడను, సకలశాస్త్ర పురాణేతిహాస కథాశ్రవణ కుతూహలాయత్త చిత్త మునిసత్తమాభి రామంబులతోడను, భూలోకస్వర్గమై విరాజిల్లుచుండెను.

ఆ వనోత్తమంబున కొకనాడు వ్యాసమహర్షి శిష్యుండును, రోమ హర్షుని కుమారుడును నైన సూతమహాముని విచ్చేసెను. అప్పు డా తపోవనమునందలి ఋషిసత్తములెల్లరు అమందానందమును జెంది, విద్వజ్జనమాన్యుండగు ఆ సూతమహామునికి అర్ఘ్యపాద్యాదు లొసంగి అతిథి సత్కారములం గావించిరి.

పిమ్మట వారు సూతునితో "మహాత్మా! నీవు విద్యాసార్వ భౌముండైన వేదవ్యాసమహామునీంద్రునకు ప్రియశిష్యుండవై, ఆ ముని సత్తమునివలన సకల వేదపురాణేతిహాసంబు లందును కుశలమతివైన మానితగుణసౌజన్యుడవైతివి. నీకు సమానులైన మానవులు ఈ భూమి యందు లేరు. నీవు నిక్కముగ ధన్యుడవు. నీ వలన మే మెల్లరము సర్వధర్మములను, వివిధ పురాణేతిహాసములను, పవిత్రవంతములైన పెక్కు రాజన్యుల చరిత్రంబులను, శ్రీమన్నారాయణుని సత్కథలను వినియుంటిమి. ఇంక శ్రీ పరమేశ్వరునిగూర్చి విన కుతూహలమును గలిగియుంటిమి. యముని జయించి బాలుడగు మార్కండేయునకు దీర్ఘాయు వొసంగినట్టియు, భక్తుండగు పార్థునకు పాశుపతాస్త్రము నిచ్చి కౌరవనిర్మూలమునందు సహాయ మొనరించినట్టియు, భక్తవత్సలు డగుటచే బాణాసురుని యింటం గావలి యుండినట్టియు, పరమపవిత్రుం డగు ఆ చంద్రశేఖరుని ఆశ్రయించినవారికి సకలశుభంబులు గలుగును. ఆయన భక్తులపాలిటి కల్పద్రుమంబనజెల్లును గనుక స్థావర జంగమా త్మకమైనజగమునంత నేలుచుండిన ఆగౌరీనాథుని చరిత్రంబును, ఆయన పత్నీకమ ప్రభావంబును, శివభక్తులయొక్క లక్షణంబులను, మా కెరిం

గించి మా హృదయములను రంజింపఁజేయ ప్రార్థించుచుంటిమి" అని నుడివిరి.

సూతుండును పరమానందమునుఁ జెంది "మునిశ్రేష్టులారా! సర్వజ్ఞులైన మీకు దెలియని ధర్మశాస్త్ర పురాణేతిహాసంబులు లేవు. అయినను మీరు అడిగియుంటిరి గాన అందులకు నేను విధేయుడనై చెప్పవలసియున్నది. సావధానులరై వినుఁడు" అని బలికి గురుదేవునకు వందనంబు గావించి మంత్రోత్కృష్టంబైన పంచాక్షరిని గూర్చి ఇట్లు చెప్పఁదొడఁగెను.

2

పంచాక్షరీ ప్రభావము

ఓ మునిశ్రేష్ఠులారా! ఈ జగమందు పరమేశ్వరప్రియంబై, మంత్రరాజంబై వెలయుచున్న పంచాక్షరియొక్క మహాత్వము లెంచగ నెవ్వరికినిశక్యంబుగాదు. ఆ మహామంత్రంబును అభీష్టసిద్ధికై శ్రీమన్నా రాయణుఁడు, దేవేంద్రుఁడు, చతుర్ముఖుఁడు మొదలుగాగల వారెల్లరు జపియించుచుందురు. ఆ మంత్రమును పుణ్యకాలములగు వ్యాస పూర్ణిమ, యేకాదశి, ద్వాదశి, భానువారము, సంక్రమణము, సూర్య చంద్ర గ్రహణములందు మధురా ద్వారవతి చిదంబర కురు క్షేత్రము మిధిల అవంతి వారణావతము గయ ప్రయాగ రామేశ్వర మాదిగాగల పుణ్యక్షేత్రములందును, సింధు యమున సరస్వతి వేణి తుంగభద్ర నర్మద బ్రహ్మపుత్ర గౌతమి మణికర్ణిక మొదలుగాగల నదీ తీరములందును, పవిత్ర పర్వతక్షేత్రములందును, తపోధనులగు మునీ శ్వరుల వలనను, కామ క్రోధ మద మాత్సర్యాదులనుండి విముక్తులై శివపూజాపరులై శాంతిగుణులై స్థిరబుద్ధి గలిగి శివప్రియులగు పుణ్యా

పురుషులవలనను, ఆత్మశుద్ధి గలిగి మాత్సర్యగర్వములను వీడి గుణవంతులైనవారు పంచాక్షరీమంత్రమును ఉపదేశమును పొంద అర్హులగుదురు. అట్టివారిని భక్తిశ్రద్ధలతో ఆచరణయందు బెట్టుకొనియుండు మానవుని మహిమలను వేనోళ్ల ఆదిశేషుడైనను పొగడలేడు.

మరియు పుణ్యక్షేత్రమునందు ఐక్యమునొందుచుండిన సాధుజనుని వలన ఆ శాంకరీమహామంత్రమును ఏ మానవుడైనను ఉపదేశమును పొందిన సముద్రపు అడుగున యున్న ముత్యపుచిప్పల యందు బడు స్వాతివాన వలె ఆ మానవుని శుభమోక్షములు సార్థకమును జెందును.

సల్లలితమగు ఈ మంత్రరాజమును మానవులు ఉపదేశమును పొంది హోమతర్పణ దీక్షాదులు లేకున్నను జపమొనర్చి పాపరహితులై ఇష్టార్థములను బడయగలరు.

పూర్వకృతపాపములను పంచమహాపాతకములను హరియించునదియు, ధర్మార్థ కామ మోక్షములను అతిదక్షతగ నిచ్చునట్టియు, కౌశికాగస్త్యాది ఘన మునీంద్రులయొక్క ఘనతను విశదపరచుచున్నట్టియు, జపపరాయణులకును, సాధుజనులకును వక్షయదశ్రపదంబగునట్టియు, మిక్కిలి శ్రేష్ఠమైన యీ పంచాక్షరీ మంత్రరాజము పూర్వపుణ్యముల వలన లభించినదని వేదములు తెలుపుచుండెను.

ఈ మంత్రమును ప్రణవము అయినట్టి 'ఓం' అనుశబ్దముతో జపియించిన అయ్యది షడక్షరమగును. మీరయ్యది శ్రద్ధాభక్తులతో యెల్లప్పుడును జపియించిన భక్తవత్సలుడగు ఆ పరమశివుడు ప్రీతిజెందును. కనుక ఆ మంత్రశ్రేష్ఠము భక్తజనులకు పుణ్యలోకములను చూపెట్టునట్టిదై ఉత్తమమైన మార్గదర్శిగను, సంసార సాగరమునందు ఈదులాడుచు దరిజేర ప్రయత్నించువారిని కష్టములనుండి

తొలగించుటకు అన్వేషణాయోగ్యముగను, స్వచ్ఛమైన సుఖములనిచ్చి ఆత్మానందమును కలుగజేసి ఫలంబునిచ్చు మంత్రంబులలో కెల్ల ఉన్నతమై యలరుచున్న ఈ శైవషడక్షరము నిత్యము అనేక పూజ్యులచే స్మరింపబడును.

మరియు నక్షత్రమండల మధ్యమందు విరాజిల్లు చంద్రునివలెను, బహువృక్షమధ్యమందు కల్పవృక్షమువలెను, పర్వతముల మధ్యమందు కనకగిరివలెను ఈ షడక్షరమంత్రము మంత్రములమధ్య శ్రేష్ఠతరమై యొప్పును.

" శా. మంత్రంబు శివస్వరూపమును నారీభూత తాపత్రయం
బామోదప్రద మార్యసమ్మతము తిర్యాగ్ర్యప్రదీపంబు శ్రీ
రామనాగ స్త్య మహర్షి లోకభజనార్హంబైన పంచాక్షర
శ్రీమంత్రంబున నమశ్శివాయయను చున్ జింతింపుడ్రశాంతమునీ

3
కాశీపురము

దిగంత విశ్రాంతకీర్తియగు భరతవర్షంబున బరమసుఖాస్పదంబై, సకల సంపత్సమృద్ధంబగు కాశీపురంబను మహాక్షేత్రము గంగాతరంగిణీ తటంబున విరాజిల్లుచుండెను. ఆ పవిత్రనదీజలము మాధుర్యంబున జెరకుపాలను నిర్మలత్వంబున మౌక్తికరాజంబులను పరిహసించుచుండెను. ఆ నగరము నారికేళ క్రముక పనస జంబీర ఖర్జూర మాలూర సౌవీర చందన మందార జంబూకదంబాది తరుషండంబులతోడనున్న, మాలతీ మల్లికా శ్యామంతి కురంటక చంపకాద్యనేక పుష్పవాటికా శోభితంబైన ఉద్యానవనములతోడనున్న శోభిల్లుచుండును. ఆ నదీతీర మనుదినము బక బలాహ చక్రవాక కోయష్టిక

కారండవ మొదలుగా గల పక్షిసమూహాయమానపకు విహారసౌభాగ్యమై మంజుల నిస్వన మండితంబై, విశ్వేశ్వర మహోత్సవ సందర్శనార్థమై యరుదెంచు చతుర్విధ వర్ణాశ్రమ జనుల కలకలారావసమన్వితంబై, మృదంగ పటహ నిస్సాన వేణువీణాది వాద్యప్రాద్యంబునై, బ్రహ్మ లోకమువలె వేదాధ్యయనములతోడను, మహేంద్రభవనమునుబోలె బహు విబుధాకీర్తనములతోడను, మానస సరోవరమువలె రాజ హంసలతోడను, చంద్రమండలమును పోలె నమృతాస్పదంబై నారా యణాశ్రమంబునుంబోలె జగత్పావనంబై యొప్పుచుండెను.

ఈ భూలోకమందున్న ముక్తిదాయకంబులై యొప్పు నగరంబు లన్నిటియందు ప్రథమగణ్యంబై కాశీపురము మిక్కిలి సిరిసంపదలతో తులతూగుచుండెను. అయ్యాది బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి మొదలుగా గల వారెల్లరకు సేవ్యసౌభాగ్యమై యలరారుచుండెను. మరియు దర్శనమాత్రమున పంచమహాపాతములనెల్ల భస్మీభూతము గావించుచు కైవల్యసంధాయకంబై, భువనప్రసిద్ధమై ప్రళయకాలమునందు కాల భైరవుని మొలయం దుంచబడిన త్రిశూలమువలె ప్రకాశించు హిమా లయ కటియందు స్థిరముగ సంస్థాపితంబు గావింపఁబడెను. ఆ క్షేత్ర మాహాత్మ్యము నీలకంఠునికిఁ దక్క వనజభవునికైనను, గౌళికునికైనను, మరెవ్వరికైననుఁ జెప్పశక్యముగాదు. ఆ క్షేత్రమందు కాలభైరవుఁడు గణాధిపతి,బిందుమాధవుఁడు,విశ్వనాథుఁడు, పార్వతీదేవి వెలసియుండిరి.

"నే నెప్పుడు కాశికాపురికేగి గంగాస్నాన మాచరించి వేడ్క తో విశ్వనాథునింగాంచి యింపుమీరగా కాలభైరవేశ్వరునకు మ్రొక్కి మోక్షమునొందుదును" అని కోరికఁ గలిగి ఆతురతతో యుండు మాన వులకు ఆ పరమేశ్వరుడు అఖండసంపదలను కలుగజేయును.

అన్నగరంబునందుగల సౌధములు హాటక వజ్రమణి ప్రబలం బ్రబద్ధ ప్రములై, నభశ్చుంబిత సంవరణప్రావృతంబులై, దిననాథ రజనీ నాథుల శాటల కాటంకము గలిగించుచున్నవో యనఁ జూపరులకు వింత గలిగించుచుండును. మరియు సకలవేదశాస్త్ర పురాణాది విద్యా గరిష్ఠులైన విద్వాంసప్రవరులతోడను, గగనతలంబునం దమగిరి వెన్నచ్చి పారగ పురహారునైన నోడింపఁగల సమర్థులగు మహాయో ధులతోడను, కోటికి పడగలెత్తి అలకాధిపతినైన నిరసింపగల వణి క్ప్రుంగవులతోడను, మిన్నులరాయు ధాన్యపురాసులు గల్గి బలువైన మొత్తని పూతస్వాంతులగు సేద్యగాండ్రతోడను, వేగతిరస్కృత పవ మానస ఘోటకరాజంబులతోడను, నవిరళ మదధారాసిక్త మార్గం బులు గల వారణశ్రేష్ఠములతోడను, ఘోరరణ రంగోద్భటులగు వీర భటులతోడను, శైలోపములై ప్రవిమల కేతుయుక్తములగు రథాంగ పంక్తులతోడను, నర్తనయందు రంభోర్వశీ మేనకాదులనైన వ్రీడబుచ్చు రత్నహాటక మణిమయ భూషణాలంకృతులగు వేశ్యాంగనలతోడను, భూకాంతకు మేలిభూషణంబో యన ప్రశస్తవస్తు విసరనికేతనంబై యా కాశికాపురంబు వరలుచుండెను.

ఆ పట్టణమునకు సకలలక్షణసంపన్నుఁడగు ఒక రాజన్యచూడా మణి యేలికయై దుర్మదాంధులగు వైరిధరాదురంధరుల నాజిరంగం బులఁ బరాజితులంజేసి తనప్రతాపమును వెల్లడిజేయుచు, రాజ్యమందు చోర యీతి బాధలు లేకుండ యేలుచుండెను. మరియు ఆ నృపా లుఁడు నిరంతరము దైవకార్యములందును, దానధర్మంబులందును, నిమగ్నుఁడై ధనరాసులకు మహోత్సవమును జరుపుచుండెను. ఈ విధ ముగ ఆ రాజన్యుఁడు శ్రీ విశ్వేశ్వరుని కరుణచే బుధులెల్లరు నుతింప మహా వైభవముతో దేవేంద్రునివలె రాజ్యము నేలుచుండెను.

4

కళావతి

ఇంతటి మహావైభవమును ననుభవించుచున్నను నీరాజచంద్రుని బిడ్డలులేని కొరంత బాధించుచుండెను. అంతులకాంతయు అతినిష్ఠతో భార్యాసమేతుండై పార్వతీపరమేశ్వరుల వ్రతములను శుభప్రదముగ నాచరింపుచు విరివిగా దానధర్మములను చేయుచు, నిజసదనమున కరుదెంచు ఋషీశ్వరులకు సేవలుజేయుచు, భక్తియుక్తుండై యుండ ఆ పరమేశ్వరుని కృపచే యెల్లరకు సంతసము గొల్పునట్లు నా యింతి గర్భమును దాల్చెను. మణిభూషణాదులెల్ల బిగువయ్యెను. నడుము లావయ్యెను. నిద్దుర హెచ్చెను. దేహకాంతి మించెను, ఆహారమందు నిష్టము లేనిదయ్యెను. గోరిక లుదయించుచుండెను. ఇట్లు ఆ తరుణీరత్నము నానాటికిని యంతర్వత్నియై తొమ్మిదినెలలు నిండ పదవమాసమున గ్రహములన్నియు యొక్క శుభరాశియందుండ రాజాంతఃపురమున నేగాక పట్టణమునందలి జనులెల్లరకు ఆహ్లాదము గొల్పునట్లు లక్షణవతియగు ఒక కన్యక జన్మించెను.

ఇట్లుదయించిన ఆ కన్యకారత్నమునకు జాతకకర్మాది సంస్కారంబులెల్ల నిర్వర్తించి యా భూపాలుండు పరమానందముతో విశ్వేశ్వరుని గొల్చుచు శివభక్తులకు భూహిరణ్యాది దానంబులొసగావించి హైమవతిని గాంచిన హిమవంతుని పగిది సంతుష్టాంతరంగుండై యుండెను. ఒక శుభముహూర్తమున ఆ కన్యకాలలామ శ్రీమతియు, ధీమతియు, భానుమతియు నగుటంజేసి కళావతి యని నామకరణమిడెను. ఇట్లు ఆ బింబాధరి దిన దిన ప్రవర్ధమానయై ఆమెయొక్క నెమలిపింఛమును మించు తుమ్మెదరెక్కలవంటి కురులును, చంద్రబింబమును కళంకము [illegible] వోనాడు. శ్రీకారముల శ్రీహరించు కర్ణంబులును, కమల

దళంబుల దెగడు నేత్రములును, చంపకంబుల బ్రద్దలుచేయు నాశిక యును, బింబముల విరక్తిజేయు నోష్ఠంబును, కుందకుట్మంబుల పిద ళించు దంతపంక్తియు, దర్పణంబుల దర్పంబడంచెడు చెక్కులును, శంఖంబుల కీచుమనిపించు గళంబును, బ్రహ్మయొక్క సృష్టిని ఆశ్చ ర్యంబు గొల్పుచుండెను.

ఆయువు శైశవమునందే అతి మేధావంతురాలై కావ్యనాటకా లంకారముల నెల్ల భాసంబుగాఎంచి విద్యాధరియై తల్లిదండ్రుల హృద యమును రంజింపఁజేయుచుండెను. ఇట్లుండ నొకనాఁడు ఘనతపోవిలా సుఁడై యోగాభ్యాసుఁడైన దూర్వాసమహాముని రాజసభ కరుదెం చెను. సాక్షాత్తు శంకరునిపగిది యరుదెంచుచున్న యా మహామునిని గాంచి యా నృపాలుఁడు తన యదృష్టమున కెంతయు సంతసించి మంత్రివర్గంబుతోడను, విద్వాంసులతోడను యెదురేగి అతిథిని అభ్యు త్థానపూర్వకముగా గొనివచ్చి అర్ఘ్యపాద్యంబు లొసంగి యర్హాసన మున కూర్చుండ నియమించి యభివాదన మొనర్చి మృదువచనము లతో భాషింప మొదలిడెను.

"ఓ యోగికులచంద్రా! చిరకాలము తప మాచరించి యనేక పుణ్యతీర్థములను సేవించి దేవస్వరూపులై మహర్షిశ్రేష్ఠులైన మీా చరణసేవచే సత్వరమార్గంబున మోక్షప్రాప్తిని బొందితిని. మరియు నో మునిసార్వభౌమా! తమ రరుదెంచినందున నా గృహమెల్ల పావనంబయ్యెను. నా కామితములెల్ల ఫలించెను. కడు ధన్యు మాన్యుడఁనైతిని. నా మనం బెంతయు సంతసముగ నుండెను" అని నుడువుచు ఆ మునిసత్తమునకు సతీకుమారీ సహితుఁడై పూజ లొనర్చి షడ్రసముల మృష్టాన్నపాన సంతృప్తుని గావించి పాదసేవ యొనర్చెను.

ఇవ్విధంబున పరిచర్య లొనరింపుచున్న రాజునుఁ గని ఆ మునీ శ్వరుఁడు పరమానంద కందళిత హృదయారవిందుఁడై "ఓ నృపసార్వ

భామా! నీయొక్క రాష్ట్రమందున్న దుర్గములు సౌధములు బలముగ నున్నవిగదా? భద్రాశ్వబలగజములు గోగణంబులు ఆరోగ్యముగ నున్నవిగదా? నీవును భార్యాబిడ్డలతోడను, బంధువర్గంబుతోడను సుఖివై పూర్ణభోగంబులను పొందుచుంటివిగదా? నీ రాజ్యమం దెట్టి బాధలును లేవుకదా?" అని ప్రియమూరఁ బలుక ఆ నృపచంద్రుఁడును మహావేశముతో "మీయొక్క ఘనతర కారుణ్యముచే సర్వము కుశలముగ యున్నది. ఓ మునిచంద్రా! నాయొక్కయు నా రాజ్యము యొక్కయు క్షేమ మారసి మదీయ గృహమందు కొన్ని దినంబులు వసించి నా కనులకు పండువొనరింపుము" అని ప్రార్థింప దూర్వాసుఁడు అందుల కియ్యకొనెను. అప్పుడా ధరణీపతి ఉప్పొంగుచు తన కుమారీరత్నమగు కళావతినిఁ గాంచి "అమ్మా! ఈ మహాత్ముఁడు మన గృహమందున్నంతకాలము నీవు అతి వినయముతో సమ్మతమగు భోజనపానములతో సత్కరించి పూజించుచుండెదవేని తన హృదయంబునందు సంతసిల్లి జగమునంతను సంతసింపఁజేయును. అప్పుడు మన యభీష్టము లెల్ల శుభప్రదంబుగ సిద్ధించును" అని ప్రియమారఁ బలుక కళావతి అందులకు వినయవతియై సమ్మతించి, ఆ మునిచంద్రుని సుందర వనమధ్యమందు నిర్మింపఁబడియున్న ఒక దివ్యభవనంబునకు గొనిపోయి అందు నివాస మేర్పరచెను.

పిదప రాజకుమారియగు కళావతి ఆ మునీంద్రుని యనుదినము సంధ్యాకాలములందు పుణ్యోదకముతో స్నాన మాచరింపఁజేసి, విలువగల మధుపర్కములను గట్టనిచ్చి, సువర్ణాసనముపై కూర్చుండ నియమించి, మంచి పరిమళముగల సుగంధమును మేనునకుఁబూసి, బిల్వదళములచేతనున్నూ, పుష్పములచేతనున్నూ యా మహానుభావుని పాదపద్మములను పూజించి పరిమళ దీప ధూపంబుల నొసఁగి షడ్రసోపేతముగ భోజనమిడి పరితుష్టునిఁ గావింపఁజేసి శీతలజలముతో అతని

దాహమును దీర్చి, హస్తపాదములను శుభ్రపరచి, హిమాంబువులను ఆచమింపఁజేసి, హంసతూలికాతల్పముపై శయనింపఁజేసి, అతని పాదములను తన మృదు హస్తములతో ఒత్తి యిట్లు అనేకవిధముల వినయ వతియై ఆరాధించుచుండెను. ఈ రీతిగ కొన్నిదినములు గడ చెను. మౌని కళావతిపై కారుణ్యము వహించి ముదముతో "బాలా మణీ! నీ సుశీలవృత్తములకు వినయములకు నీ వివేకమునకు పరమానం దముఁజెందితిని గనుక నీకు పంచాక్షరీమంత్రమును యుపదేశించెద శ్రద్ధ గొనుము" అని బలికి ఆ క్షణముననే కృపాకలితమగు కటాక్షామృత దృష్టిని యా బింబాధరిపైఁ బరపి పంచాక్షరి నుపదేశించి యథేచ్ఛగా రాజాంతఃపురమును విడిచి వెడలెను.

5

కళావతీ పరిణయము

మహామునీంద్రుఁ డగు దూర్వాసునిచే పంచాక్షరీ మంత్రోప దేశంబునుఁ బొంది, కన్యకాలలామ యగు కళావతి విధూతకల్మషయై, వినిర్మల స్వాంతయై, సదాచారపవిత్రయై, పుణ్యచరిత్రయై, నిరతంబును ఆ మంత్రానుష్ఠమందు నిమగ్నయై యుండెను. ఇట్లుండ కొంతకాల మున నవయౌవనవతియై, సకలసద్గుణవతియై, సర్వజనమాన్యయై సౌజన్యధన్యయై యున్న యా కన్యకకు వరుని అన్వేషించుటకై రాజ న్యుఁడు పౌరులను నియమించెను.

మహావిద్వాంసులతోడను, సకలవైభవములతోడను, ధన కనక వస్తు వాహనములతోడను, విరాజిల్లుచున్న మధురాపురి యను పట్టణ మొకటి కలదు. అయ్యది మదనప్రోజ్జ్వల విగ్రహయువకుఁడై మృదు సామ్రాజ్యధురీణుఁడై యదువంశచంద్రుఁ డనదగు దాశార్హుఁడను రాజు

మహాప్రతాపముతో పరిపాలనాదక్షుండై శౌర్య ధైర్యగుణములందు నిధియై ప్రజలచే నుతింపబడుచుండెను.

ఆతని గుణగణముల నన్నిటిని విన్నవాడై కాశీపురాధిపతి దాశార్హుని గౌరవపూర్వకముగ బిలిపించి సమ్మతినిం గొనినపిదప శుభ ముహూర్తమున వేదోక్తవిధిని సకలజన నయనోత్సవంబుగా తన కుమార్తెయగు కళావతిని వానికిచ్చి పాణిగ్రహణముంజేసి హయ గజ స్యందన విలాసినీ శతంబులను, గోసహస్రంబులును, అపరిమితంబు లైన సువర్ణ మణి మయాంబరాభరణంబులు మొదలుగా గల సమస్త వస్తు సముదాయమునిచ్చి ఆ వధూవరులను మధురాపురికి సాగనంపెను.

వివిధాలంకారశోభితం బగు మధురాపురికి దాశార్హమహీ పాలుండు సతీసమేతుండై తూర్యఘోషణంబులు చెలంగ విచ్చేసి రత్న స్తంభ విభ్రాజితంబును, హరిన్మణిస్థాపిత ద్వారగేహాళీ నిర్మితంబును, నవాశ్వత్థ రసాల పల్లవతోరణ మాలికాకృతంబగు నిజశుద్ధాంత భవన మునకు సకలకళ్యాణ మహోత్సవంబుతో ప్రవేశించి సంతర్పణంబులం గావించి, నిజసామ్రాజ్యభోగంబు లనుభవించుచుండెను.

పిమ్మట దేవేంద్రభోగముల ననుభవించు ఆ దాశార్హ మహీపా లుండు ఒక శుభముహూర్తమున నాటిరాత్రి నిజకాంతా ప్రథమసంగ మాపేక్షుండై కమలాస్త్రప్రభ గల్గునట్టి శయనాగారమున మల్లికాసుమ శయ్యాయందు మన్మథునివలె శయనించియుండెను. అప్పుడు రాజమంది రమున విడిచిపెట్టంబడిన లేడిపగిది, మన్మథుని రాచిలుకవలె, నక్షత్ర మండలమున నుండి జారిన నక్షత్రము భాతి, మయునిచే నిర్మింపంబడిన రత్నమయ పుష్పకమువలె దీపించు మోహినీదేవిలీల, నిర్మల సువర్ణ రత్న మాణిక్యఖచిత భూషణంబులను దాల్చి కళావతి సహజవ్రీడతో యరుదెంచి జీవితేశ్వరునిముందు నిలచియుండెను. ఇట్లు తన సామీప్య మున నిలచియున్న సౌందర్యవతిని జూచి దాశార్హుండు సంగమాశక్తి

కలవాఁడై యెన్నివిధముల బిలిచినను బలుకకుండుటచే యామెను కరముబట్టి దరికిదీసికొన నుద్యుక్తుఁడయ్యెను. అప్పుడా కళావతి పతి సంభ్రమమును గ్రహించినదై "ఆర్యా! నన్నంటవలదు. మీరు వారకాంతాది కామినులతో వర్తింపుచు, నిర్మలాచారంబు లేమియు లేక మధుమాంస ద్రవ్యలోలురై మెలంగుచుండిరి. వ్రతము లాచరించు యింతియు, యుపవాసదీక్షయందున్న వధూటియు, గర్భిణీసతియు, రోగపీడితయు సంగమమున కయోగ్యులు. ఇప్పుడు నేను శంకరవ్రత జపమంత్రతంత్రములందు వన్నెకెక్కి పరమపవిత్రురాలనై యుంటిని. అట్టి నన్ను మీవంటి అనాచారపరులు అంట శక్యముగాదు గనుక దయచేసి తొలగిపొండు" అని పలికినంతనే ఆ రాజన్యుఁడు అత్యంతాశ్చర్యంబును బొంది భయోత్కంపముల నెద్దియు నుడువుటకుఁ దోచక కొంతతడవు మిన్నకుండెను. కళావతిపై మోహభ్రాంతి కలవాఁడగుటచే ఆ మహీపాలుఁడు కొంతధైర్యమును చిక్కఁబట్టినవాఁడై "ప్రాణేశ్వరీ! ఇదియేమి? నీ విట్లు నన్ను నిందించుట న్యాయమా? ఎందైన దంపతులపట్ల నిట్టి నిబంధనలుండునా? సతీపతులు కలసియుండునప్పుడు కలుగు సుఖమును మించినది లేదని నీవు విన లేదా?" అని పలికిన ప్రాణవల్లభునకు కళావతి "ఆర్యపుత్రా! పరమ తపోధనుఁడును, అత్రిమహాముని పుత్రుఁడును, త్రినేత్రాంశావతారుండును, మంత్రపురాణాగమ తత్త్వవేదియు నగు దూర్వాసమహర్షి యొకప్పుడు నా తండ్రి సదనమున కరుదెంచి నాచే పరిచర్యలను బొంది ప్రీతిఁజెందినవాఁడై దయతో నాకు శైవ పంచాక్షరీ మంత్రమును యుపదేశించెను. నే నద్దానిని విధ్యుక్తంబుగ జపియించి పవిత్రనైతిని. మీరు సదాచారులు కారు. దురాచారవృత్తిని గలిగిన మీరు సద్గురునియొక్క సేవ యొనరించి సదుపదేశమును పొందిన మేలుచేకూరును" అని పలుక ఆనృపాలుఁడు పంచాక్షరీ మంత్రమును తన కుపదేశించి పవిత్రునిగ యొనరింపుమని

నుడువ కళావతి ప్రౌఢవాక్యములతో "నాథా! మీకు నేను భార్యను. నావలన మీరు అట్టి మహామంత్రము నుపదేశమును పొందినయెడల మీకీర్తికి లోపము కలుగును గనుక మీరు మీ కులగురువగు గర్గ మునీశ్వరునకు ప్రణమిల్లి పూజించిన, ఆ మహాత్ముండు ఆ పవిత్రపంచాక్షరిని మీకుపదేశించి కృతపుణ్యునిగ యొనరించును" అని పలికినంతనే దాశార్హుండు ఆనందించి పరులెవ్వరెరుంగకుండునట్లు భార్యాసమేతుండై గర్గమునీశ్వరుని ఆశ్రమమునకుఁ జని ఆ మునీశ్వరుని యచ్చటఁ గాంచి, యాతని పాదములకు ప్రణమిల్లిరి. భయభక్తులతో నడిరేయి యచ్చటి కరుదెంచిన వారలను కనుగొని యా సంయమీంద్రుఁడు కరుణార్ద్రహృదయుండై "ఓ రాజేంద్రా! ఈ యర్థరాత్రమునందు శయనాగారము విడచి మీరిచ్చటికి వచ్చిన కారణమేమి?" అని ఘనముగ భాషించెను.

అప్పుడు కళావతి "మహాత్మా! ఈ మహీపాలుఁడు పాకృత పురుషుండును సదాచార వర్జితుండును నైయుండెను. గావున మీర లిప్పు డీ నృపాలుని కటాక్షించి భోగమోక్షప్రదంబును, నిహపర సాధకంబును, బరమపవిత్రంబును, మంత్రరాజంబు నైన శైవ పంచాక్షరం బుపదేశించిన యితండు కృతార్థుండగును. ప్రారబ్ధంబులైన దుష్కర్మంబులుఁ దొలంగి సకలశుభంబులు ప్రాప్తించునట్లు ప్రసాదింపుఁడు" అని ప్రార్థించెను. అప్పుడా యోగీశ్వరుఁడు అమ్మానినియొక్క మృదు మధుర భాషణంబుల కలరుచు యట్లాచరింప సమ్మతించెను.

అప్పు డా ఋషిసత్తముఁ డా రాజదంపతులను యమునానదీ సమీపమునకుఁ గొనిపోయి, కళావతిని నదీతీరమునందే యుండ నియమించి, భూపాలుని సంకల్పపూర్వకంబుగ నఘమర్షణస్నాన మాచరింపఁజేసి, లలితమైన విభూతిని ఫాలతలమున నలది సిద్ధాసనస్థునిగఁజేసి తన పాదతలంబున యాతని హస్తంబులనునిచి విధ్యుక్తమార్గమున

శైవపంచాక్షరోపదేశంబు నొనరించెను. పిమ్మట యా ధరణీపతి మహేశ్వరుని మదిలోఁ దలంచుచు జపముఁ జేయుచు నుండెను. అట్లు గిరిజాధీశుని మనస్సునందు మహానిష్ఠతో భూకాంతుఁడు జపియింపఁగా ఆతనిని యాశ్రయించుకొని యున్న పాపంబు లనేకములు పైకెగసి వాయసంబులుగ మారి రెక్కలు దగ్ధములు కాఁగా కాకారముఁ జేయుచు ఆ యమునానది మధ్యమందుఁ బడెను.

అప్పు డద్దానికి మహాశ్చర్యమును జెంది నృపాలుఁడు గురువు వద్దకుఁ జని ఆతనికి వందన మాచరించి జరిగిన చోద్యమునెల్ల నివేదించెను. మునివర్యుండును సంతసమంది "ఓ భూవల్లభా! నీవు పూర్వభవ కృతంబై వెలయు కలుషంబులన్నియు పంచాక్షరీ ప్రభావంబుచే నిన్నువిడచి గడ్డిపోచవలె దగ్ధములై నశించెను. కనుక సదాశివానుగ్రహమున నీ మంత్రరాజంబు ప్రాప్తంబయ్యెను. దానివలన నీవు ధర్మశీలుండవైతివి. ఇంకనీవు దేవీసహితుండవై సమ్మదంబున సుఖమును బడయుఁగలవు. మరియు నీయొక్క వంశంబున భగవంతుఁడైన శ్రీమహావిష్ణువు శ్రీకృష్ణభగవానుఁడై యవతరించి మీ కులంబును పావనం బొనరించును" అని పలికి యా రాజదంపతుల నాశీర్వదించి వారలను తన ఆశ్రమమునకుఁ దోడ్కొనివచ్చి పిమ్మట రాజధానికి సాగనంపెను.

అప్పు డా రాజదంపతులు రాజహంసలవలె సముల్లసతేజముతో తమ సౌధమునకు విచ్చేసి తదుపరి పరస్పర ప్రేమానురాగంబుల సురుచిర సౌఖ్యముల ననుభవింపుచు పరిపూర్ణ మనోరథులై యుండిరి. మరియు వా రనుదినము వందిమాగధుల కైవారంబులతో నిదురనుండి మేల్కాంచి నిర్మలచిత్త మనస్కులరై విధ్యుక్తమార్గమందు స్నానమాచరించి పంచాక్షరిని జపియించి దేవపూజ నొనరించి, శివభక్తులను మృష్టాన్న పాన సంతృప్తులను గావించి వర్ణాశ్రమ ధర్మములను దప్పకుండ ధారుణీతలమును పాలించుచుండెను.

6

మిత్రసహ మహీపాలుఁడు

పంచాక్షరీ మంత్రంబును, యా మంత్రరాజముయొక్క మహిమయు శౌనకాది మహామునులకెల్ల చెప్పిన పిదప వారియొక్క కోరిక ననుసరించి సూతమహర్షి శివమహాత్మ్యంబును చెప్పఁదొడంగెను. "ఓ మునివరులారా! పాపంబులన్నిటిని నశింపఁజేసి, ముక్తిమార్గమునకు మార్గదర్శియై, దివ్యభోగములకు సాధనకారియై, ఆపదలనెల్లఁ బాపి జయప్రదమును గొల్పు రమ్యతరమైన శివలోచనుని మహాత్మ్యము నెన్నఁగ నెవ్వరికిని శక్యముగాదు. అట్టిది ఆయుర్వర్ధనమై రుజాపహరణమై ఆరోగ్యసంధాయియై శ్రేయసాధకమై తపోఫలమును జేకూర్చుచు క్షేమకరంబై యెల్లప్పుడును ప్రాయశ్చిత్తములేని పాపములఁ బాపునట్టి పుణ్యప్రదంబైన ఆ పరమశివుని గాధనంతయు ప్రమోదపూర్వకముగా మీకెల్లరకు వినిపించెదను. ఉత్తమంబైన నుత్తరాయణంబున పుణ్యప్రదంబైన మాఘకృష్ణ చతుర్ధశియందు వేకువఝామునసే లేచి విధియుక్తముగ స్నానమాచరించి దినమంతయు నుపవాస మొనరించి భయభక్తులతో పరమశివునకు ఆగమాభిషేకము లొనరించి బిల్వదళములతో పూజించి రాత్రియంతయు శైవకథా శ్రవణముతో జాగర మొనర్చవలెను. బ్రహ్మవిష్ణు మొదలుగాఁగలవారు, సంయమివరుల విమలాభిషేక పూజాక్రమముల వ్రతము నాచరించి యభీష్టసిద్ధిని బడయుచుండిరి" అనిచెప్పి ఒక యితిహాసమును చెప్పఁదొడంగెను.

సకలసంపదలకు నాకరంబై కరఁబరారు ధరణీరమణికి నాభరణాయమానంబై యీ భరతఖండమున సంపాదిత సుకృత విసర యగు సరయూనదీ పరిసరంబున నిఖిలసిద్ధ జనారాధ్యమై సాకేతంబను పురంబొండు కలదు. అయ్యది మిహికులవరేణ్యులగు రాజన్యులకెల్ల బరం

పరానుభూతంబై యుండును. అట్టి పట్టణంబునకు నగవమణి గోత్ర గ్రామణియు రాజన్యచూడామణియు నైన మిత్రసహుండు యేలికయై ధరాపరిపాలనంబుఁ గావించుచుండెను. ఆ నృపాలుఁ డెల్లప్పుడు ఘోర వనముల కేగి దారుణంబులైన క్రూరమృగంబులనెల్లఁ గూల్చుచు సంయమీంద్రులకు సౌఖ్యమును జేకూర్చుచుండెను.

ఇట్లు వనంబులోపల గలుగు దుష్టమృగంబుల సమయించుచున్న సమయంబున నొకరక్కసునిఁ గని వాని నొక్క నిశితశరంబున విగత ప్రాణుని గావించెను. అప్పుడు వాని సహోదరుఁడు మాయచేసి సూప కారి వేషమును దాల్చి ఆ రాజన్యునికడకు వచ్చి బద్ధాంజలియై తాను నానావిధ విచిత్ర పాకక్రియా నిపుణుండవనియు, తన్ను సేవింపఁగోరి యట కరుదెంచితి ననియు విన్నవించెను. రాజయ్యది యథార్థమని తలంచి వానిని దోడ్కొనివచ్చి తన మందిరంబున సూపకారిగ నియ మించెను.

ఒకనాఁడు పితృకర్మను జేయుటకై మృగమాంసమును పచ నము చేయ కలంకమతి యగు యా మాయా సూపకారికి నియమించి తాను నిజపురోహితునిని మంత్రితునిఁజేసి భోజనంబిడు వేళయందు సూపకారి గొని వచ్చిన మాంసమును వడ్డన గావించెను. అయ్యది నరమాంసముగ గ్రహించి ఆ వసిష్టమానీంద్రుఁడు అలుకఁజెంది తన కయోగ్యమైన పిశితమును వడ్డన గావించినందులకు రాజేంద్రుని తూల నాడుచు దైత్యుఁడవుఁ గమ్మని శపియించెను. అప్పుడా రాజపుంగ వుఁడు తాను నిరపరాధి గావున గురువునందు కోపమును వహించి ప్రతిశాపం బిచ్చు తలంపుతో జలమును గొనియున్న సమయంబున ఆతని సతి యచటి కరుదెంచి శాంతబరచెను. నిజభార్యానుకూలుఁడు గావున మిత్రసహుండు చేతియందలి జలమును ఆమె చెప్పిన పగిది తన పదములపై నిడుకొనెను. అట్లు గావించినంతనే ఆ జల స్పర్శనమువలన

మిత్రసహుని పాదములు కమలెను గనుక అదిమొదలు ఆ రాజన్యుఁడు కల్మాషపాదుండను నామముతో సార్థకమును జెందెను. అప వసిష్ఠ మహర్షి తన దివ్యదృష్టిచే జరిగిన వృత్తాంతమునెల్ల గ్రహించి ఆ రాజన్యుని అపరాధము గోరంతయును లేకుండుటను గాంచి మిక్కిలి చింతించి తుదకు పన్నెండుశతాబ్దంబులు రాక్షసత్వమును పొందిన పిమ్మట మానవుఁడై చరియించునని బలికెను.

అట్లు గురుశాపమును పొంది కల్మాషపాదుఁడు ఘోరరాక్షస రూపమును దాల్చి క్రూరుఁడై తన రాజ్యమునందలి జనులనెల్ల పీడించుచు నిష్కారుణుఁడై మృగ పక్షి పశువులాది జంతువులఁబట్టి సమయించి వాని మాంసములు దినుచు కాలంబును గడపుచు కఠినత్వమున యుండెను. ఒకనాఁడు కల్మాషుఁడు యశేన మొకింత్రమైన నమరకున్నందున దారుణమైన ఆకలి బాధకు ఓర్వఁజాలనివాఁడై, ఒక పవిత్ర విప్ర మిధునంబును గాంచినవాఁడై హఠాత్తున ఆ ద్విజుని పైఁబడి, యద్దముగ వచ్చి తత్పత్ని రోదనముఁ గావించుచుండినను లెక్కఁగొనక వానిని చంపి భక్షించెను. మహాఘోరమగు తన భర్త మరణమునకు మిక్కిలిగా విలపించి తుదకు వేసారి కోపఘూర్ణితమై యా భూసురాంగన "ఓ నృపాధమా! కృపావిహీనుఁడవై పవిత్రుఁడైన నా ప్రియునిఁ బట్టి చంపితివి గావున నీవు నీ సతిని పరిగ్రహించిన భ్రష్టజీవి వౌదువు" అని శాపంబిచ్చి తన భర్త శల్యములతో తాను అగ్నిప్రవేశ మయ్యెను. అంత భూకాంతుఁడు ద్వాదశాబ్దములు నిండినందున రాక్షసభావంబును పరిత్యజించి క్రమ్మర మానుషత్వంబును వహించి గురుజనులయొక్క ప్రేమకు పాత్రుఁడై రాజ్యము చేయుచుండెను.

ఒకనాఁడు ఆ రాజేంద్రుఁడు నిజ భార్యా సంగమాపేక్షుఁడై భూసురశాపంబును జ్ఞాపకమునకు వచ్చినను లెక్కఁగొనక భోగలాలస

తను జెందెను. పిమ్మట రాజపత్ని గర్భమును దాల్చి పదమాసానంతర మున అశ్మకుండను కుమారునిఁగనెను.

ద్విజభామినీ శాపప్రాప్తిచే కల్మాషపాదుఁడు రాజ్యమునందును భార్యాబిడ్డలయందును నిస్సంగుఁడై సర్వమును విసర్జించి సన్యాసియై దేశమునందెల్ల త్రిమ్మర మొదలిడెను.

ఇట్లు దేశదిమ్మరియై జనుచుండిన కల్మాషుఁడు తానొనరించిన బ్రహ్మహత్యాపాతకము వలన మార్గమధ్యంబున భీకరమైన దంతావళి ములతోడను, బిరుసైన వెంట్రుకలతోడను, అగ్నికణములు రాల్చు నేత్రములతోడను, కంఠమునందు పుఱ్ఱెలతోడను మహాభయంకరమైన పిశాచిని గాంచెను. గాంచినంతనే భూవరుని గుండెలు ఝల్లుమనెను. ముచ్చెమటలు బట్టెను. మహాభీతచేతస్కుఁడయ్యెను. చేయునది లేక కొంతవడికి యా భీకరారణ్యమునుండి పిశాచము వెంటఁబడి దరుము చుండఁగా కల్మాషపాదుఁడు పరుగిడఁజొచ్చెను. అప్పుడు దైవవశమున గౌతమ మహామునిని గాంచి సవినయుంబుగా దండప్రమాణంబు లాచ రించి ముకుళిత కరకమలుండై నిలచెను. దీనవదనముతో నిలఁబడియున్న ఆ రాజును గాంచి గౌతముఁడు "రాజవతంసా! నీవు రాజ్యాభరణాదు లెల్ల త్యాగము గావించి, వంటరిగ ఈ కాంతారములందుఁ దిరుగ కారణమేమి? రాజ్యమందు నీ భార్యాబిడ్డలు, బంధుప్రియులు, ప్రధాన తతులు క్షేమముగ నున్నవారా?" అని కృపాళువై పలికెను.

అప్పుడా నరేంద్రుఁడు "మునీంద్రా! నా రాజ్యమునందు పుత్ర కళత్ర సుహృజ్జనాళి యెల్లరు సౌఖ్యముగ నుండిరి. అయినను మత్కృత కల్మషంబులు పిశాచరూపమున భీకరముగ మారి నన్ను వెంటాడించు చుండెను.

గోమేధంబు లొనరించితిని. గ్రామంబులతో రథాశ్వ కరివర ముక్తాదామాదిక దానంబు లొనరించితిని, అనేక పుణ్యతీర్థములను

సేవించితిని. వ్రతములు పూజలు క్రతువులు నెన్నియో యొనర్చితి గాని నా పాపంబు లన్నియు నశించుటలేదు. అదియునుగాక యఘాప హారంబులైన ప్రాయశ్చిత్తంబు లనేకంబు లొనరించితిని. అయినను యిమ్మహాదుష్కృతంబులకు నిష్కృతి గలుగనేరకున్నది. మహాత్మా! కారుణ్యసముద్రుండవగు నీ ప్రసాదంబునంజేసి కృతార్థుఁడ నగుదును. నన్ననుసరించుచున్న ఈ బ్రహ్మహత్యామహాపాతకము నితరులకగోచరంబై నాయొక్క దృష్టిపథంబునంబడి పీడించుచు వెనువెంట నంటి యున్నది. ఇట్టి విపత్సముద్రమున మునిగియున్న నన్ను దరిజేర్చి కటాక్షింపుఁడు " అని ప్రార్థించెను.

7

గోకర్ణ క్షేత్రము

మహాతపోధనుఁ డగు గౌతముఁడు దీనవదనుఁడగు రాజును కటాక్ష వీక్షణంబుల నిరీక్షించి " ఓ సాకేతపురాధినాథా! నీవు శోక ముడిగి తక్షణమే గోకర్ణస్థలికి జనుము. అయ్యది గరళకంఠుని ప్రియ మందిరంబై సుకృతక్షేత్రంబై సకలశుభప్రదంబై బహుపాపంబులను దహింపజేయునట్టిదై యుండెను.

ఆ గోకర్ణాధీశుఁడైన పరమేశ్వరుఁడు తన భక్తులకు సిరులొసంగును. బ్రహ్మహత్య, గురుద్రోహము, కృతఘ్నత మొదలైన పాపంబులును, పూర్వజన్మమున యొనరించిన యెట్టి పాపంబైనను, ఆ క్షేత్ర దర్శనమాత్రమున నిన్ను వీడి పరుగిడును. రావణ కుంభకర్ణ విభీషణాది రాక్షసవీరులు, భగీరథాది రాజన్యులు, యక్షకిన్నరులు దేవతలు, మునీశ్వరులు, దిక్పాలకులు యచ్చట దప మాచరించి ఆ దేవుని సాన్నిధ్యమున యనేకలింగములను ప్రతిష్ఠించిరి. అచ్చటనుండెడి లింగ

పూజ వలన గలిగెడునట్టియు, ఆ క్షేత్రజలములయొక్కయు మహాత్మ్యమును నుడువ శక్యముగాదు. అచ్చట ఆదిదేవుండైన ఆ పరమశివుఁడు మహాబలుఁడను నామముతో భక్తులపాలిటి కల్పవృక్షమై వెలసియుండెను.

మరియు నా మహాబలదేవుని మందిరంబునకు బ్రహ్మ విష్ణువులును, వసు రుద్రాదిత్య విశ్వేదేవ మరుద్గణంబులును, చంద్ర సూర్యాది గ్రహంబులును, విమానారూఢులై ప్రథమద్వారంబున వసియించియుందురు. యముఁడు దేవేంద్రుఁడు యాదిగా గలవారు దక్షిణద్వారంబున సేవించియుందురు. వరుణుఁడు గంగాది మహానదీదేవతలతో పశ్చిమద్వారంబున భద్రముగా కావలిగాయుచుండును. భద్రకర్ణియు, సప్తమాతృకలును, చండికాది దేవతలును, ఉత్తరద్వారంబున కొలిచియుందురు. విశ్వావసు చిత్రరథాది గంధర్వులు ఆ మహాదేవుని యెదుటఁ గానమును చేయుచుందురు. రంభోర్వశీ మేనకా తిలోత్తమాది అప్సరసలు భగవంతుని సాన్నిధ్యంబున నాట్యమును సల్పుచుందురు. వశిష్ట కస్యప కణ్వ విశ్వామిత్ర అత్రి భరద్వాజ జాబాలి నారద సనక సనందనాది మహామునీంద్రులు మరియొక భాగమున ధ్యానము గావింపుచుందురు. యతి బ్రహ్మచారి స్నాతక వ్రత జటావల్కలాంబరధారులును, యోగులును, తాపసులును నా చంద్రశేఖరు నారాధింపుచుందురు. తక్కంగాగల దేవ గంధర్వ కిన్నర కింపురుష చారణ సిద్ధ విద్యాధర గరుడోరగ భూత భేతాళ యక్ష రాక్షసులు ఆ వృషభధ్వజునిముందట నాడుచు పాడుచు జయ జయ శబ్దంబులతో స్తోత్రంబు లాచరింపుచు యథేష్టభోగంబు లనుభవింపుచు నిత్యానందంబున సుఖంబుగ నుందురు.

మరియు దశకంఠుఁడు ఆ మహాబలుని యతి భక్తితో పూజింపుచు మహావైభవమును బొందెను. తొల్లి యొకప్పుడు అగస్త్య

మహాముని గారీమని గూర్చి ఘోరతప మాచరించి జగ మంతటిచేతి నున్న నుతింపఁబడెను. వేల్పు లందరకును మహాబలదేవుఁడే సార్వ భౌముఁడు. స్థావర జంగమాత్మకమైన ఈ విశ్వమంతయు యీ విశ్వ నాథుని యధీనమం దున్నది. ఆశేఁడు కృతయుగంబున శ్వేతవర్ణంబు తోడను, త్రేతాయుగంబున రక్తవర్ణంబుతోడను, ద్వాపరంబున పీత వర్ణంబుతోడను, కలియుగంబున కృష్ణవర్ణంబును గలిగి వెలయుచుం డును. మాఘకృష్ణ చతుర్దశియందు ఆ పరమేశ్వరుని బిల్వదళములతో అతి భక్తిశ్రద్ధలతో నెవ్వరైన పూజింతురేని ఫలితములను అతి సూక్ష్మ ముగఁ బడయుఁగలరు" అని గోకర్ణమహాత్మ్యమునెల్ల యీ రాజన్యునకు విన్నవించి ఆ గౌతమమునీశ్వరుఁడు తా నప్పుడే గోకర్ణమునుండి వచ్చి నట్లును, అచ్చట యొకచిత్రమును గాంచినట్లును చెప్పదొడంగెను.

8
దీనురాలు

పూర్వ మొకప్పుడు యాజ్ఞ్యకులసంభవుండైన సకలశాస్త్ర పారంగతుఁడగు ఒక బ్రాహ్మణుఁడు కలఁడు. అతనికి రూపవతి యగు కన్యక జనియించెను. ఆమె దిన దిన ప్రవర్ధమానయై గారాబమునఁ బెరుఁగుచుండెను. ఇట్లుండ కొన్నిదినముల కామె యవ్వనవతికాగా తగిన వరున కిచ్చి వేదోక్తవిధిని వివాహ మొనరించెను. కాని దైవ విధిచే ఆపె మగఁడు కాలగతిజెందెను.

వాలుకన్నులతోడను, బిగిచన్నులతోడను, పట్టువైన పిరుం దులతోడను, అబ్జరాగములవంటి కరాగ్రములతోడను, బాలచంద్రునిఁ బోలు చక్కని ఫాలదేశమును గలిఁగి భావజాస్త్రమువగిది నొప్పి యున్న యీ యౌవ్వనవతి కామాస్త్రంబుల కోర్వఁజాలక లజ్జను వీడి గతశేముషియై కాముకులను గూడి నిరంతరము కామక్రీడలయందు

జరించుచుండెను. ఇట్లు జీవాశ్లేషణ చుంబనాది సురతక్రీడా విశేషంబు లతో వర్తించుచు కాలక్రమమున గర్భవతి యయ్యెను. అప్పుడామెను జ్ఞాతి బంధువర్గం బంతయు పరిత్యజించగ ధనికుండగు నొక శూద్రుని ఆదరమును గొని వాని గృహంబున కేగి వానితో గూడి మధుపాన మును జేయుచు, మాంసభక్షణమును గావించుచు ఒకేరీతిని కులట వృత్తిని కాలము గడపుచుండెను.

ఒకనాటిరేయి యామె మధుమద పరవశయై మేషమాంస భక్షణాసక్తయై కరవాలమును చేబూని గొరియలు గోవత్సంబులు యున్న సాలవద్దకు జని తామసమున మేషమని దలంచి ఒక గోవత్స మును ఖండించెను. అప్పుడది యాక్రోశింపగా ఆమె విహ్వాల మతియై 'శివ శివ' యని నుడివి మాంసభక్షణాసక్త గలదగుటచే ఆ మాంసమును కొంత భక్షించి, తక్కుంగల భాగ మట్లునిచి, శార్దూల మొకటి గోష్ఠంబునం జొరబడి ఆ వత్సమును జంపెనని మరు చటిదినమున పురమంతయు జాటెను. పౌరు లెల్లరు అయ్యది గని నిజమని తలచి కొంతవడి విచారించి తమ తమ నెలవుల కరిగిరి.

ఇవ్విధంబున ఆ కాంత కొంత కాలం బా శూద్రనాయకునిం గూడి యథేచ్ఛావిహారంబుల వర్తించి యమసదనమునకరిగెను. అప్పుడు యమధర్మ్ముడు చిత్రగుప్తునివలన యా కులటయొక్క వృత్తాంతం బెల్ల యారసి దుర్గతికిం ద్రోయించెను. పిమ్మట కాలసూత్ర తామిస్ర తప్తదారు యంత్రతప్త పాషాణ శూలారోహణ వైతరణీ కుంభీపాక మహా కార వాది ఘోరనరకంబుల ననుభవించి దండధరుని శాసనంబున తిరిగి భూ లోకమందు చండాలకులానం బుట్టి జాత్యంధతయు, రోగభూయిష్టయు, క్రిమిసంకులవ్రణయునై భిక్షాటనంబు సేయుచు సంచరించుచుండెను.

ఉత్తమంబైన మాఘమాసమున నిర్మల కృష్ణపక్ష చతుర్దశి యందు గోకర్ణక్షేత్రమందు జరిగెడు మహాబల దేవోత్సవమును జూడ సకల దేశముల నుండియు జతలుగూడి వేలకొలది జను లరుదెంచిరి. సౌరాష్ట్రాంగ వంగ కళింగ పాంచాల ఆంధ్ర కర్ణాటక కాశ్మీర ద్రావిడ చోళ పాండ్య కురుక్షేత్ర కాశీదేశ భూపాలకులు భేరీ ధం ధణార్భటులతో డోలికాశ్వరథ గజాశ్వారూఢులై యరుదెంచిరి. శాండిల్య అత్రి మరీచి వసిష్ట వ్యాస కాత్యాయన వేదవ్యాస కణ్వ శుక అగస్త్య దూర్వాస విశ్వామిత్ర మైత్రేయ గౌతమ మార్కండేయ నారదాది మహామునులు విచ్చేసిరి. మరియు యతులు బ్రహ్మచారులు గృహస్థ వానప్రస్థ పతి భర్తృక వారకామినీ జార వధూటికాదులు దూతికాజన పతితులు, సంగులు అంధులు బౌద్ధులు సిద్ధులు యోగులు తండోపతండములుగ వచ్చిరి.

అంత ఒక మధ్యాహ్నసమయమున గౌతమ మహామునీంద్రుడు సమయ కృత్యముల నెల్లదీర్చి ఒక వృక్షచ్ఛాయయందు కూర్చొని వెడలుచున్న ప్రజలను అతివేడుకతోఁ జూచుచుండెను. అట్టి సమయమందు ఛండాలియు, అంధయు క్రిమికుల సంకులవ్రణయు జగత్ప్రతిమానవ యాచమానయు కుమతియు లోష్టపాణియు కుత్సితరూపియు నైన యొక వృద్ధవనితను గాంచెను. ఆమె ఆకలిచే మలమల మాడుచు అతి దీనత్వమున ఆగోకర్ణక్షేత్రమున వీధులందు భిక్షమునకై యరచుచు బోవుచుండెను.

“ఓ పుణ్యాత్ములారా ! నేను బంధుమిత్ర జ్ఞాతివర్గము లేని దానను. పతి వివర్జితురాలను. తినుట కన్నము లేని కులహీనురాలను. కట్ట సరియైన వస్త్రము లేని కష్టజీవిని దుర్గంధ దూషిత దుష్టవిగ్రహురాలను. భోగశూన్యనై రోగపీడితనై యుంటిని. దిక్కుమాలినట్టి జుక్కుమానవురాలను. అట్టి నాపై కరుణ గలిగి కొంత భిక్షమిడుఁడు.

ఈశ్వరుని పూజ యెన్నఁడును యొనర్చినదానను గాను. ఆ మహేశ్వరుని పర్వదినంబులందు యుపవాసంబులు సల్పి యెరుంగను. ఆ భక్తవశంకరుని లింగరూపమైన యాకారమును యెన్నఁడును కన్నులారఁ గాంచనైతిని. మరియు శ్రీ పార్వతీదేవిని భజింపనేరని దౌర్భాగ్యరాలను. పంచాక్షరీ మంత్రమును పఠియింపని పాపాత్మురాలను. ఆ చంద్రశేఖరుని కథాశ్రవణ వర్జితనైన దరిద్రురాలను. చేతులార యెన్నఁడును యెద్దియును భగవంతుని కర్పింపని దిక్కుమాలినదానను. అయ్యయ్యో! ఆకలె హెచ్చుగ నుండెను. "ఓ యన్నలారా! ఈ దీనురాలిపై దయకలిగి గుప్పెడు అన్నమును బెట్టి రక్షింపుఁడు" అని తల్లడిల్లుచు నమస్కరించుచు సకలదిక్కులందు సంచరించుచు పేరాకటికిఁ జిక్కి అతి దీనాతిదీనముగ నేడ్చుచుండెను. అయ్యది మహేశ్వ రారాధనా సమయం బగుటచే యా దీనురాలి నెవ్వరును జూడరైరి.

ఇట్లు రోదన మొనర్చుచు పోవుచుండిన ఆ వృద్ధురాలను యొక దుర్మార్గుఁడు గాంచి భిక్షమని నుడువుచు గుప్పెడు బిల్వదళములను ఆమె చేతులలో బడవైచి వెడలిపోయెను. అప్పుడామె అయ్యది తిను పదార్థము కాదని గ్రహించి ఒక రాతిపైఁ బడవైచి చేరువనున్న కాళికాలయమువద్ద అమితమైన యాకలిచే శోషించి విగతజీవియయ్యెను.

ఆ క్షణంబున యీశ్వరాజ్ఞాబద్ధులై విభూతి రుద్రాక్ష మాలికా ధారులును, మణిమండల భాజిత గండభాగులును, త్రిశూల ఖట్వాంగ ధారణులును, అతిశాంతులును, ధీమంతులు నైన నలువురు శివప్రియ కింకరులు విమానమును గొని యరుదెంచిరి, గౌతమ మునీంద్రుఁడు ఇదియంతయు గాంచి యాశ్చర్యపడి శివకింకరుల చెంతకరిగి వినయ విధేయుఁడై భయభక్తులతో వారిని "అయ్యలారా! శంకరస్వరూపుల గు మీా రెవ్వరు? యీా పుష్పకమేటికి?" అని యడిగెను. అప్పుడు వారు మోమున చిరునవ్వు తాండవింప సంతోషముతోడను మృదు

మధుర వచనములతోడను "మునీంద్రా! మేము గగనమునుండి వచ్చి యుంటిమి. నగజారమణుని కింకరులము. ఇప్పుడు మృతిచెందిన యీ దీనురాలి దేహమును గొనిరమ్మని మహాదేవుని ఆజ్ఞయైనది. సుప్రసం న్నుండును, భక్తరక్షకుండును నగు ఆ పరమేశ్వరుని మహాత్మ్యము లత్య ద్భుతములు. భక్తుల కతఁడు అత్యంతసులభుఁడు. అల్పసంతోషి. శివ ప్రీతికై జేయు పను లెవ్వియైనను, యెంత యల్పములైనను యమో ఘంబులై యక్షయఫలంబు లొసంగును" అని పలికిన వారిని గాంచి గౌతముఁడు మహాత్ములారా! ఈ నీచురాలు కైలాసమునకు రాఁ దగునా? దీనికి దివ్యవిమాన మెక్క అర్హతగలదా? అంతటి యదృష్ట మును పొందుట కీమె యొనరించిన వ్రతజపము లెవ్వి? క్రతువు లెవ్వి? ఈమె యట్టి యర్హతను గలిగియుండుటకు చలి బందిళ్ళను కట్టించి యుండలేదు. వీధులందు అన్నసత్రంబులు పెట్టించియుండలేదు. గుడి గోపురాదులు నిర్మించియుండలేదు. క్షేత్రములకుఁ జని షోడశ దాన ములు గావించలేదు. భళిరే! ఇట్టి విమానము నెక్క యీమె గావించిన పుణ్య మెద్దియోకదా? నిత్యానిత్య వివేకములుకలిగి ప్రవర్తించెనో! లేక సత్యవ్రతయై చరియించెనో! లేక శివకథాశ్రవణమును గావించెనో! దయయుంచి మహాత్ములారా! నాకు తెలియఁబలుకుడు. నిక్కముగ ఆ విశ్వేశ్వరుని మహిమలు విశ్వమున కంతకును పరమాద్భుతములు" అని పలికెను.

అప్పుడు శివకింకరులు కల్మషపూరితంబైన ఆమెయొక్క పూర్వ జన్మ వృత్తాంతంబంతయు గౌతమునకు నివేదించిరి. అది అంతయు విని అట్టి పాపభూయిష్టకు కైవల్యసంప్రాప్తి యెట్లు గలిగెనని గౌతముఁడు యడిగెను. అట్లు పలికినంతనే ఆ మహాత్ములు "మునీంద్రా! పూర్వ జన్మంబున యీమె అన్నదాన విహీన యగుటచే ఈ జన్మంబున క్షుత్పి పాసార్తయై క్రుస్సెను. కామాంధురాలై కన్నుఁగానకుండున జాత్యం

ధయై భూమిపై జన్మించెను. గోవత్సమును జంపి దాని మాంసమును దినినందున ఛండాలయోనియందుఁ బుట్టెను. విధవయై జారవిద్యలతో మెలంగిన కతంబున రోగపీడిత యయ్యెను. మరియు మద్యపానము మాంసభక్షణము చేసియున్నందున గ్రహశూల మొదలుగాగల బాధచే పీడింపఁబడెను. దానధర్మములు వ్రతకర్మలు ఆచరించనందున నిర్భాగ్యురాలై ఛండాలత్వము వహించెను. శ్రీకరంబగు శివరాత్రియను మాఘకృష్ణ చతుర్దశీ దినమున యీమెకు బిల్వార్చనంబు సంఘటించెను. గాన జన్మాంతరార్జితదోషంబులన్నియు ఈమెను విడిచిపోయినవి. మరియు పుణ్యక్షేత్రమగు ఈ గోకర్ణమునందు మహాశివరాత్రి దినమున ప్రాణములు బాసెను గావున ఈమె పుణ్య వైభవమును జెంది దేవదేవుని కరుణచే భద్రకరమైన కైవల్యపదమును పొంది దివ్యమైన విమానమును ఆరోహింపఁగలిగెను. పూర్వజన్మమందు మదాంధతచే గోవత్సమును జంపునపుడు 'శివశివా' యని భీతిచే పలికెను. అందుచే పాపములెల్ల నశించెను. నిర్మలభక్తితో ఆ మహాదేవుని భజించిన మర్త్యులకు మోక్షప్రాప్తి తప్పక గలుగును" అని ఆ ఛండాలి పూర్వవృత్తాంతంబంతయు నెరింగించి ఆ శివకింకరులు ఆక్షణమాత్రమందే ఆయింతిని దివ్యవిమానంబున నెక్కించుకొని శివలోకమునకుఁ గొనిపోవుచుండిరి. అప్పు డామె దివ్యాభరణభూషితయై సుగంధవిలేపితయై తన దుష్కృతములెల్ల పోయి తనకెట్లు అట్టి మహావైభవము కలిగెనో యని ఆశ్చర్యంబందుచు పరమేశ్వరుని స్తుతించుచు గంధర్వగానంబు నాలకించుచు విద్యాధర కీర్తనంబు లాలోకించుచు బరమానందంబున శివలోకమునకుఁ జని యీశ్వరసాన్నిధ్యంబున సుఖంబుగ నుండెను.

కైవల్యమును బొందిన దీనురాలి వృత్తాంతంబంతయు సావధానచిత్తముతో విన్నవాఁడై గల్మాషపాదుఁడు గౌతమ మహామునిని శివలోకమెట్లుండునని వినయముతో ప్రశ్నించెను. "ఓ భూవరా! పుణ్యాత్ము

లెల్లరు మరణానంతరమున శివలోకమున కరిగెదరు. వారి కచట మరణ వేదన గాని ఆకలిబాధ గాని దప్పికగాని ఆశగాని ము[illegible] గాని మరెట్టి కష్టము గాని యుండక నిర్మలముగ వసియింపఁగలుగుదురు. ఆ లోకమందు సూర్యచంద్రాదులు ప్రకాశింపరు. మునులు సిద్ధులు యోగులు మహానందముతో యుందురు. అందున్న పుణ్యజనులకు పునర్జన్మ లేక అనపాయస్థితియందుందురు. గురుభక్తులు, మంచి అంతఃకరణమును కలవారు, సాధుజనులు, పరోపకారపరులు, తత్త్వజ్ఞులు మొదలైనవారు అచ్చట చిరకాల ముందురు" అని చెప్పి గౌతమ మహర్షి రాజునుజూచి "నీ వింక ఆలస్యము చేయవలదు. సత్వరము గోకర్ణక్షేత్రమునకుఁ జనుము. నీ దుష్కృతంబులన్నియు నశించును. నీకు ముక్తిఫలములు కలుగును. భవిష్యత్కాలంబున నీ వంశమున భగవంతుఁడైన శ్రీ మహావిష్ణువు శ్రీరామ నామంబున నవతరించి నీయొక్క వంశమునకు గొప్పకీర్తిని తేఁగలఁడు" అని యానతిచ్చి తాపసోత్తముఁడు నిజాశ్రమంబునకుఁ జనెను.

పిమ్మట కల్మాషపాదుఁడు గౌతమమునీంద్రుని ఆజ్ఞాప్రకారము గోకర్ణంబునకుఁ జని గిరిజారమణుండగు శ్రీకంఠుని సేవించి పాపవిముక్తుఁడై సాకేతంబునకుఁ జని ధర్మయుక్తముగ రాజ్య మేలుచుండెను. అంత కొంతకాలమునకు శివభక్తాపరుఁడగు ఆ యుర్వీనాథుఁడు శివలోకమున కరిగి మహాదేవుని చరణసాన్నిధ్యమం దుండెను.

9

దీపకలికా ప్రభావము

ఇట్లు శివరాత్రిమహత్త్వమును గూర్చి శౌనకాది మహామునులను తన మృదుమధుర వాక్సుధారలచే ఆనందసాగరంబున నోలలాడించి, సూతపౌరాణికుండు దీపకలికను గూర్చి "ఓ మహామును

లారా! మాస సంవత్సర శివరాత్రులయందు శివసన్నిధానమున శివ ప్రీత్యర్థము మంగళప్రదంబులగు దీపంబులు వెలిగించినచో నద్భుతప్రభావము గలుగును. శివుండు ప్రీతిజెంది ఇహలోకమున సమస్త భోగైశ్వర్యంబులను, సంతానమును, శాశ్వతసుఖానందములను గలుగఁజేసి మరణానంతరంబున దివ్యతేజోమయమైన తన కైలాసమున నిత్యనిరామయ సుఖంబుల ననుభవింపఁజేయును. ఇందుల కొక్క నిదర్శనంబు గలదు. శ్రద్ధావహులరై వినుండు.—

నిషధ యను నొక సుందరమైన పట్టణము గలదు. దానిని దాశరాజు పరిపాలించుచుండెను. అతఁడు కుముద్వతి యను నొక సౌందర్యవతి యగు రాజకన్యకను వరించి వివాహమాడెను. కాని అతఁడు కామాతురుఁడై భోగాసక్తతం జేసి నానా జాతి స్త్రీలను రమించుచు అనాచారుఁడై స్వేచ్ఛావిహారమును గావించు చుండెను. అయినను అతఁ డెంతటి కాముకుఁడో యంతటి పరమభక్తుఁడు దయార్ద్రహృదయుఁడు. ప్రజలను కన్నబిడ్డలవలె పరిపాలించు చుండెను. అనేకమైన శివమందిరములను గోపుర మంటపములను కట్టించియు, సహస్ర ఘటాభిషేకముల నాచరించియు మహోత్సవములను జరుపుచు అనుదినము శివమందిరమును దీపమాలికలతో నలంకరించి, బిల్వదళములతో పూజించుచు ఆనందపారవశ్యమునుఁ జెందు చుండును. ఈ వింతచర్యలకు మది నాశ్చర్యమును జెంది ధీరమతి యగు కుముద్వతి యేకాంతమున నిజభర్తనుగాంచి "మనోనాథా! మీకు కోపము రాకుండెనేని నా దొక్క మనవిగలదు. మీకీ దుర్బుద్ధి యేమి? ఈ జారకృత్యము లేమి? జారిణీ సహవాసమును విడువలేని మీకీ భక్తజనగోష్ఠి యెందులకు? సద్గ్రంథపఠన మెందులకు? శివపాదతీర్థము పానముచేసిన నోటితో వేశ్యాధరపానము నెట్లు చేయుచున్నారు? మహాభక్తిశ్రద్ధలతో దీపారాధనమును గావించి

దివ్యమంగళస్వరూపులగు గౌరీశంకరులను దర్శించిన నేత్రములతో వేశ్యావదనమును గాంచి యెట్లు మెచ్చుకొనుచుంటిరి ? స్వామిని పూజించు పవిత్రహస్తములతో కులటయగు వేశ్యనెట్లు స్పృశించుచుంటిరి ? ధనకామినితో పొందుజెందుట మీకు హేయముగొల్పలేదా ? గంగాస్నాన మాచరించి పరిశుద్ధులైనవారు వెంటనే దొమ్మరిగుడిసెలో నూరి యపవిత్రులు కానేల ? కనుక మీ భక్తికి మీ యోగ్యతకు, మీ విద్యకు నీచస్త్రీ సాంగత్యము తగదు. దయయుంచి నా ప్రార్థన త్రోసిపుచ్చక యింతటినుండి యిట్టి దుష్టప్రవర్తనము మానుడు " అని దీనముగ వేడుకొనెను.

అప్పుడా రాజేంద్రుఁడు చిరునవ్వుతో "ప్రియసఖీ ! నీవు చెప్పిన విషయములెల్ల నే నెరుఁగనవి కావు. సద్బుద్ధులకే దైవము కర్మసూత్రము మూలకారణమో, దుర్బుద్ధులకును ఆ రెండే హేతువులని నమ్ముము. అందులకు నా ప్రజ్ఞావిశేషముగాని యిందులకు నా వివేకహీనత గాని కారణము గాదని తెలిసికొనుము. సుయోగకాలము తటస్థించినప్పుడు నా చిత్తము దానియంతట నదియే సత్యధర్మపథముల నడువగలదు. అంతవరకు నోరిమి వహింపుము. అది యట్లుంచి నేను చెప్పఁబోవు నా పూర్వజన్మవృత్తాంతము నెల్ల సావధానచిత్తవై వినుము.

పూర్వము నేను అంపావగరమను పట్టణమందు శునకమునై పుట్టి ప్రతిగృహమునకును ప్రతి వీధియందును దిరుగుచు, జనభుక్తశేషమును భుజించుచు కొన్నిసంవత్సరము లచటఁ గడపితిని. అంత నొక మాసశివరాత్రియందు పురజను లనేకు లొక్క శివాలయమున కరిగి దీపమాలికల నొసఁగి అమృతాభిషేకము నాచరింపుచుండిరి. నలుదిక్కులనుండి వచ్చిన సకలజనులు మక్కువతో నొసగిన ఆ దీపమాలికల వలన ఆ ముక్కంటియొక్క భవనము నక్షత్రమండలమువలె

విరాజిల్లుచుండెను. ఇట్లున్న సమయమున దేవుని పీఠముపై యుంచ బడిన భక్ష్యముల నారగించబోయి నిశ్చలతేజంబున వెలుగుచున్న ఆ దీపములను గాంచియు, అచ్చటనున్న అర్చకు లొనరించుచున్న వేద ధ్వనులను వినుచును నిలువబడియుండగా అచ్చట నున్నవారు నన్ను దండించి తరిమివైచిరి. పిమ్మట నేను కబళమునకై వెదకుచుఁ బోవు చుండ కొందరు దుర్మార్గులు కరుణాహీనులై శరమును సంధించి ఆ శివాగారప్రదేశంబునఁ బడవేసిరి. మహేశ్వరనివాసంబైన ఆ పుణ్య క్షేత్రమందు కృష్ణచతుర్దశీ ప్రదోష పుణ్యకాలంబున విరూపాక్షుని సాన్నిధ్యంబున దీపమాలికల నవలోకించుచు నిరసనత్వము నొందితిని గాన నిక్రృష్టంబైన శునకదేహంబును వీడి దివ్యదేహమునుఁ దాల్చి విమానారూఢుండనై కొంతకాలంబు స్వర్గభోగంబుల ననుభవించి పిమ్మట నిషధరాజ్యమునకు రాజునై జన్మించితిని. ఇది నా పూర్వ వృత్తాంతము. నాకు ప్రియపత్నివి గావున నీ రహస్యము నీకు తెలియఁ బలికితిని. నీవు అప్పరమేశ్వరుని భక్తితో పూజింతువేని మహాను భావుండగు ఆ భక్తవత్సలుఁడు నీకు ఇహపరసౌఖ్యంబు లొసంగును" అని బలికిన కుముద్వతి ఆశ్చర్యముజెంది పూర్వజన్మజ్ఞాన మెట్లు కలిగె నని ప్రశ్నింపగా దీపమాలికాలోకనము వలన భూత భవిష్యతు వర్త మాన జ్ఞానసిద్ధిని గలిగియుంటినని రాజు పలికెను. మరియు తాను దీపమాలికలను వీక్షించుచు ప్రాణములను బాసెను గావున ఈ జన్మ మందు ఆ శంకరునకు దీపమాలికల నర్పించు భాగ్యము, రాజత్వము, శివపూజాశక్తి కలిగినదనియు, తనపూర్వజన్మమున మరెట్టి సుకృతము లను ఆచరించనందున దుష్టవృత్తి తన్ను వీడలేదనియు నుడివెను. పిమ్మట కుముద్వతి "నాథా! మీరు మహానుభావులు. త్రికాలజ్ఞులు. విశేషించి సుజ్ఞానులు. అందువలన మీరు భూత భవిష్యతు వర్తమాన కాలములందు జరిగిన జరుగుచున్న జరుగబోవు సంగతులను

జెప్పగలుగుచుంటిరి. ఇప్పుడు దయయుంచి నా యొక్క పూర్వ వృత్తాంతమును కూడ దెలియజెప్పుడు" అని భర్తను వేడెను. అప్పుడు దాశరాజు నిజభార్య కోరికను సఫలిత మొనరింప సంకల్పించి "ఓ గజగామినీ! నీవు పూర్వమున యొక కపోతివై ఆహారమును నోటం గరచుకొని గగనంబునం బోవుచుండ యొక డేగ అయ్యాదిగాంచి నిన్ను వెంటాడించెను. రౌద్రముతో వచ్చుచున్న ఆ డేగనుజూచి నీవు భయమంది ఒక శివాలయముచుట్టుం దిరుగుచు శోషించి పోలేక ధ్వజ స్తంభముపై వ్రాలగా ఆ డేగ కృపావిహీనయై నీ ప్రాణములను హరించి మాంసఖండమును గొనిపోయెను. పురహరుని మందిరమునకు ప్రదక్షిణము గావించి ఆ మహాదేవుని యెదుట తనువుచు జాసితివి గావున పుణ్యముంగొని రాజకుమార్తివై జన్మించితివి" అని చెప్పిన కుముద్వతి అమందానందముం జెంది "మనోవల్లభా! నీవు ఆ నీలగ్రీవుని మహోత్సవంబులు నిత్యము ఆచరించి కాలజ్ఞానమును గల్గియుంటివి గనుక ఈ భూలోకమున నీకంటె ఘను డెవ్వండును లేడు. నా మనవూర్తిగా వేడుచుంటిని గాన క్షమించి మన భవిష్యజ్జన్మవృత్తాంతమును గూడ వినిపింపుఁడు" అని కోరంగా దాశరాజు సంతసించి "దేవీ! నీమృదుభాష లారయగ సుధారసములు. ఇతరు లెవ్వరును నీ వలెఁ బలుకనేరరు. భావిభవంబులనుగూడఁ దెలియఁబలికెద వినుము. నీవు రాఁబోవు జన్మంబున సృంజయేశ్వరుని గారాబుపట్టివై జన్మించి సింధుభూపాలుఁడనగు నన్ను పతిగా బడయఁగలవు. తృతీయజన్మంబున నేను సౌరాష్ట్రాధీశుఁడనై జన్మించెదను. నీవు కళింగరాజన్యునకు కూరిమిపట్టివై జననమొంది నన్ను బడయఁగలవు. చతుర్థభవమునందు గాంధార ప్రభుఁడ నగు నన్ను పాంచాల రాజ తనయవై గూడుదువు. పంచమభవంబున నేను అవంతికి రాజునై జననమొంది బహుబల సంపన్నుఁడనై యుండ నీవు దశార్ణమహీపతికి మురిపెంపు పుత్రివై

నన్ను మోహించి పరిణయమాడుదువు. మరల షష్ఠభవంబునందు బ్రహ్మావర్తదేశంబునందు ధరణీనాథుఁడనై జనించిన నన్ను అత్యంతానురాగముతో నీవు యయాతి వంశరత్నమవై జన్మించి పాణిగ్రహణము నొందుదువు.

మరియు ఓ పద్మాయతాక్షీ! సప్తమజన్మమున నేను పాండ్యభూవరుఁడనై జన్మించి దాన క్షాత్ర సాహస ధైర్యాది సద్గుణములఁ బ్రఖ్యాతిఁ బ్రఖ్యాతి పొందుచుండ నీవు సౌందర్యాతిశయములతో వసుమతి యను పేరుతో వైదర్భివై జన్మింతువు. అంత సకలదేశంబుల నుండి రాజకుమారులు నీ స్వయంవరంబునకు వచ్చియుండ వారి నందరిని విడచి నన్ను వరింతువు. అంతట వారందరు యేకమై దంతిప్రాముఖ్యసేనాతతితో మహోద్ధాములై ఘోరసంగ్రామకాంక్షతో వచ్చి నన్ను ముట్టడింతురు. అప్పుడు చండాటోపములచే ముట్టడించిన పరక్ష్మాపాలుర నెల్లరను తీవ్రకోదండ విముక్త నిశితశర పరంపరలతో కరి స్యందన ఘోటకాదులచే ఖండీభూతులను జేసి ధక్కానాము మ్రోయుచుండ నిన్నుఁగొని తెత్తును. అంత మహోహర్షముతో నిన్ను నగరంబునకుఁ గొనివచ్చి శుభలగ్నమున వివాహమొనర్చుకొని యశ్వమేధాది యాగము లాచరించి శైవతతికి మహాదానము లొసంగుదును.

ఇవ్విధముగ సకలప్రజానురంజకంబుగా బహువర్షంబులు రాజ్యమును బాలించి యనంతరంబున నిజనందనునకుఁ బట్టముఁగట్టి తపోవనికిఁ జని యచ్చట అగస్త్యమహాముని గాంచి వినయముతో నాతనికి ప్రణమిల్లి, ఆ మహామహుని వలన ఆత్మవిజ్ఞానంబును బడసి కొంత కాలమునకు యీ తనువును చాలించి పునర్జన్మరహితంబైన శివలోకంబున శివసాయుజ్యంబు నొందియుందుము. ఇటుమీదట మనకు జన్మంబులు లేవు" అని భార్యకుఁ దెలిపెను.

తదనంతరంబున ఆ దంపతులు మహాదేవుండైన శ్రీ విరూపాక్షుని యారాధించుచు అనేక వత్సరంబులు సౌఖ్యంబుల ననుభవించి మరియు సప్తజన్మంబులు రాజ్యంబు పాలించి యంత్యంబున శివచరణ సేవను జేయుచు కైలాసమున సుఖంబుగ నుండిరి.

10

చంద్రసేనభూపాలుఁడు

దీపకళికా ప్రభావమును జెప్పి సూతమునీంద్రుఁడు "ఓ ముని శ్రేష్ఠులారా! స్త్రీలైనను పురుషులైనను సజ్జన దుర్జనులైనను పవిత్రులైనను అపవిత్రులైనను సర్వకాల సర్వావస్థలయందును పార్వతీపరమేశ్వరుల పూజ లాచరింతురేని వారు సంసృతిబంధముక్తులై మోక్షప్రాప్తిఁ జెంది శంభుసన్నిధానమున కేగెదరు. మరియు యీ యర్థమున కొక ఇతిహాసము గలదు. అయ్యది వినిపించెదను. సావధానముగ వినుండు".—

సజ్జనజనుల కాశ్రయమై సమున్నతమైన గోపుర భర్మహర్మ్యంబులతో విరాజిల్లుచు ఉజ్జయిని యను పట్టణ మొకటి కలదు. ఆ నగరమును గుసుమాస్త్రసమానుఁడై విద్వాంసుఁడై రాజనీతిదక్షుఁడగు చంద్రసేనుఁడను రాజన్యుఁడు ఉదారభావముతో ప్రజల నేలుచుండెను. ఆ రాష్ట్రము గ్రహపీడాదిక్షోభలు లేక సకలవైభవములతోడను విరాజిల్లుచుండెను. అతఁడు మహాధైర్యశాలియు, బాహుబలయుక్తుఁడునునై యుండుటచే శాత్రవులెల్ల అతనిపై దాడివెడలుటకు భీతిజెందుచుండిరి. మరియు అతఁడు నిత్యము అంబికామాధవుల నారాధించుచు యోగులకు సిద్ధులకు వైరాగ్యులకు కోరినధనము నిచ్చుచుండెడివాఁడు.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు విభూతి లేపనములనుఁ దాల్చి, మృగ చర్మాంబరములను ధరించి, దండకమండలాదులతో మహేశ్వరభక్తుఁడగు మాణిభద్రుండను తపోధనుఁడు చంద్రసేనుని ఆస్థానమున కరుదెంచెను. అప్పుడు చంద్రసేనుఁడు మునీంద్రున కుచిత మర్యాదలు గావించి మజ్జనభోజనపాన శయ్యాదులనెల్ల అమర్చి యాతని కెక్కువ ప్రీతిని గొల్పెను. రాజన్యుని భక్తిశ్రద్ధలకు మెచ్చి మాణిభద్రుఁడు ఒక దివ్యరత్నము నాతని కిచ్చెను. పిదప శివపారిషదముఖ్యుఁడగు ఆ మాణిభద్రుఁడు నృపాలుని హస్తంబుఁ బట్టి యిష్టసల్లాపంబులతో "ఓ నృపవర్యా! ఈ రత్నమును నీవు యెల్లప్పుడును గళమునందు ధరింపుము. ఇయ్యది అత్యంత శుభప్రదంబై నీకు వలయునంత ధనమును చేకూర్చును" అని నుడివి దానియొక్క ప్రభావం బంతయు ఆతనికిఁ బోధించి ఆ శివయోగి చనెను. మునీంద్రుఁడు చెప్పిన చొప్పున యా నృపాలుఁడు దానిని గళమునఁ ధరించి కౌస్తుభధరుఁడగు రమావల్లభునివలె వెలుంగుచుండెను. సూర్యప్రభావముతో ప్రకాశించుచున్న ఆ రత్న కాంతి సోకిన వెంటనే ప్రతివస్తువు హేమముగ మారజొచ్చెను. ఇట్లు మహాధనికుఁడై శివపూజా దురంధరుఁడై సర్వజనులకు సమ్మదమగునట్లు ఆ రాజన్యుఁడు ధరాతలమును బాలించుచుండెను. సాంద్రయశోవిశాలుఁడును, సత్యవిరాజితుఁడును యగు చంద్రసేనుఁడు శౌర్య ధైర్యములందు హరిశ్చంద్ర కార్తవీర్యుని మరిపించుచు, యుపేంద్ర మహేంద్రులకు మించిన వైభవములతో వెలంగుచుండెను. ఇవ్విధముగ సామ్రాజ్యము నేలుచుండ అయ్యది దైవలబ్ధానుభవంబని తెలియఁజాలక చంద్రసేనుని సంపదలెల్ల హరింప అన్యదేశాధిపతులు వివిధ ప్రయత్నములు సల్పుచుండిరి.

ఇట్లు చంద్రసేనుని జయించవలెనని కోరికతో సౌరాష్ట్రాంగ కళింగ వంగ కురు పాంచాలాంధ్ర గాంధార వీరవంతాది భూపాలకు

లెల్లరు యొక్క మొత్తమున యుర్వీభాగ మంతయు అల్లాడునట్లు ఉజ్జయినీపట్టణముపై మహాట్టహాసముఁ గావించుచు దండెత్తి వచ్చిరి. ఇట్లు వచ్చియుండిన ఆ వీరాధివీరులఁ గాంచి ఉజ్జయినీసైనికు లెల్లరు వెర గందిరి. సహజ ధైర్యయుతుండగు చంద్రసేనుఁడు కూడ భీతిచేత నుక్కఁడై చేయునది లేక ప్రమథగణాధిపతి యగు ఆ మహాదేవునిపై భారమిడి మహారథుల కొందర నలుదిశలందును నియమించెను. పిమ్మట ఆతఁడు "ఓ భక్తవత్సలా! కమలభవుని సారథిగా గొని, మేరుపర్వతమును విల్లుగా ధరించి, భూమిని రథంబుగను, సూర్యచంద్రులు రథ చక్రములుగను, వేదములను తురంగములుగను విష్ణుమూర్తిని శరంబు గను భుజంగపతిని వింటినారిగను ధరించి వచ్చి నా పట్టణమును రక్షింపుము. ఓ త్రిపురారీ! నిన్నుఁగొల్చెదను" అని మనంబునఁ దలఁచి శూలాయుధుఁడైన మహాకాళేశ్వరు దేవళమునకుఁ జని యా భగవానునకు అభిషేకాలంకార క్రియలనెల్ల మహాభక్తి యుక్తముగ యొనర్చెను. మరియు ఆ చంద్రదమహాళీశ్వరునకుఁ గోరిక దీరునట్లు సుగంధ దీప ధూపాదులు, సురుచిరమైన భక్ష్యభోజ్యములు, చోష్యఫలాద్య మృతోపహారములు, నిరుపమ మంత్రపుష్పములు అర్పించి అనేకము లైన ప్రదక్షిణంబులు, గురుతరవందనములుఁ గావించెను. ఇట్లు ఆ మహీపాలుఁడు నిజమంత్రి పురోహిత సామంత శైవభక్త ప్రముఖ పరి వృతుండై మహోత్సవంబుల నహోరాత్రంబులు అనన్యమానసుండై ఆచరింపుచుండెను. అట్టిసమయమం దొకనాఁడు యొక గోపవధూ విధవ యొకతె సూక్ష్మజ్ఞానము గలిగి పంచవర్ష ప్రాయము గల తన బాలకు నెత్తుకొని ఆ మహాదేవుని ఆలయంబులోనికిఁ జని యందొక్క చో నిలచి, భక్తవత్సలుఁ డగు పార్వతీనాథుని ధాత్రీశుఁడు పూజ గావించుచుండుటను పొంచి చూచెను. పిమ్మట ఆమె మహాదేవునకు నమస్కరించి తన బాలకునితో గృహాభిముఖ యయ్యెను.

11

గోపబాలుఁడు

ఆ గోపస్త్రీయొక్క కుమారుఁడు, రాజేంద్రుండు శివాలయమున జేయుచుండిన పూజాక్రమంబంతయు అనురాగముతోడను, భక్తితోడను వీక్షించి ఆ విషయమునంతను పలుమారు దలంచుకొనుచు తాత్పర్యమును గ్రహించి పుష్పములను దళములను దెచ్చి శివపూజఁ గావింప నిశ్చయించుకొనెను. ఇట్లు తనకు మనోహరంబులైన పత్రపుష్పంబులను దెచ్చుకొని తన యింటికి చేరువయందున్న పాడుగుడిసె నొకదానిని పరిశుభ్రముగ నూడ్చి యందొక శిలను దెచ్చి దివ్యలింగముగ బ్రతిష్ఠించెను.

అప్పు డతి వేడుకతో నభిషేక మొనరించి, వస్త్రభూషణంబు లర్పించి గంధాక్షతల నొసంగి పత్రపుష్పంబులతోఁ బూజఁ గావించి ధూప దీప నైవేద్య తాంబూలాదులను అర్పించి సాష్టాంగ నమస్కారములను గావించెను. పిమ్మట ఆ గోపబాలుఁడు ఆ నగపతి ముందట జగదీశ్వరుని సంస్తవమును పఠించుచు శివగానమును చేయుచు నాట్య మొనరించెను. ఇవ్విధంబున ఆ గోపబాలకుండు బాలక్రీడా వినోదంబున నృపాలుం డాచరించు విధంబున దాను శివార్చనంబు ననుదినముఁ జేయ సంకల్పించి యా కృతకలింగంబునకు షోడశోపచార విధుల నమస్కారంబులఁ జేయుచు కొంతప్రొద్దుఁ గడపి భోజనవాంఛా రహితుండై నిశ్చలభావంబున బరమేశ్వరధ్యానంబుఁ జేయుచు నిమీలిత లోచనుండును బద్ధాంజలీపుటుండును నన్య మనస్కుండును నగుచు సమాధి నిష్ఠాతిశయంబున స్థాణురూపుండై యుండెను.

అంత ఆ బాలకుని తల్లి యరుదెంచి భుజింప రమ్మని పుత్రునిఁ బిలువ నాతఁడు పలుకకుండుటను గాంచి దగ్గరకేగి స్థాణువుపగిది

నిశ్చలతనున్న యా ముద్దుబాలకుని మమతచే మోది దుర్బుద్ధియై యచ్చటి పూజనంతయుఁ జెరచి ఆ అశ్మలింగమును దూరముగ బార వైచెను. కొంతవడికి ఆ బాలకుఁడు కన్నులను దెరచి పూజ యంతయు చెడియుండుటను గాంచి రోదనంబు చేయఁదొడఁగెను.

ఇవ్విధంబున ఆగోప బాలకుఁడు కొంతప్రొద్దునకు విగతశోకుండై యిక్కార్యంబు నా జననీకృతంబుఁగానలయునని మనంబున నిశ్చయించి తద్దోష పరిహారార్థంబుగా నప్పరమేశ్వరుని ధ్యానం బొనరించుచు "ఓ చంద్రశేఖరా! నిన్ను ప్రియమార పూజించితిని. కాని నా జనని అజ్ఞానియై పూజనంతను బడఁద్రోచి పోయెను. గనుక ఓ దేవదేవా! నన్ను కరుణించి రక్షింపుము" అని పలుతెరఁగుల ఈశ్వరుని ప్రార్థించి తుదకు మూర్ఛయందు మునింగెను. అంత కొంతసేపటికి తెలివి దెచ్చు కొనినవాఁడై లేచి మహాయద్భుతముగ యెదుట నొక దేవాలయమును గాంచెను.

పిమ్మట సువర్ణద్వార కవాటములతోడను వజ్ర వైడూర్య మౌక్తిక ప్రభాపూరిత వేదికా దివ్యచింతామణి ప్రభాదివ్యమాన భద్ర పీఠంబునందు ప్రభాతకాల భానుకోటి ప్రకాశమై బరగునట్టి భవ్య లింగంబును ఆ బాలకుఁడు గాంచి తదీయ మహాప్రభావమునకు వెరగు పడి, విస్మితస్వాంతుఁడును, పులకాంకితగాత్రుండును, హర్షాశ్రుమిళిత నేత్రుండును నై గద్గదస్వరంబున

"సీ. జయ భక్తసముదాయ సంరక్షణోపాయ
జయ కాలకూట భక్షణ వినోద
జయ విష్ణుకాండ కాంచన శైల కోదండ
జయ పద్మజాండ భాస్వత్ప్రచండ
జయ శైలజాచిత్త జలజాత రోలంబ
జయ రక్షితాపన్న జనకదంబ

జయ జహ్నుకన్యకా జలసిక్త వరజూట
జయ జయ హల్లక సఖ కిరీట
జయ రజిత భూధరాంచిత స్థలనివాస
జయ వృషతురంగ రాజీవ శరవిభంగ
జయ కృతాంతక మృత్యుభంజన కలాప
జయ కృపాపాంగ ధవళాంగ శంభులింగ ”

అని ప్రార్థన గావించి “ ఓ స్వామీ! నేను మూఢుఁడను. విశేషించి గోపబాలకుఁడను. ప్రజ్ఞాశూన్యుండను. లీలామూర్తివగు నిన్ను బ్రహ్మ విష్ణు మొదలుగా గల విబుధులే నీ సామర్థ్యమును కొనియాడఁజాలరు. మాతల్లి నిన్ను త్రిలోకఖ్యాతునిగఁ దెలియఁజాలక కఠినాత్మకయై వీతప్రజ్ఞతయై జేసిన ఆ పాపములను ఓ పరమాత్మా! పరిహరింపుము ” అని బహువిధంబుల వినుతులు సేయు సమయంబున పద్మినీదివాసంగమంబులఁ జేసి తద్దోష పరిహారసిద్ధికొరకు స్నాన మొనరింపఁ బోయినట్లు భానుఁడు పశ్చిమాంబుధిలో గ్రుంకెను. ఆ సమయంబున గోపబాలకుఁడు భోజనేచ్ఛావిరహితుండై యమ్మహాప్రదోషకాలంబున మహాదేవ పూజనంబు గావించి యుత్సుకకరంబైన యీ వృత్తాంతమును తన తల్లికిఁ దెలియఁబలుకవలయునని మనంబున నిశ్చయించుకొని యతిత్వరితముగ నిజగృహంబునకరుదెంచెను. అంత ఆ గోపీభవనమంతయు నవరత్న హేమమయమై, యపరిమితధనధాన్యయుక్తమై ఆ మహాదేవుని కృపచే శివభవనంబువలె వెలయుచుండెను. అప్పుడు గోపబాలుఁడు తన జనని శయనించియున్న మందిరంబున కేగి యామెతో “అమ్మా! లెమ్ము ఈశ్వరుఁడు కరుణార్ద్రహృదయుండై మనకు సకల సంపదల నొసంగెను ” అని పలికెను. ఆమె మేల్కాంచి నిజమందిరంబును శయ్యాతలంబును గాంచి రత్నకలిత కనకమయంబగుటఁ జేసి కడు వెరగందెను. మఱియు తన శరీరముపై దివ్యాంబరములను గాంచియు,

మహిత ధనరాసులతో నొప్పుచున్న గృహమును జూచియు, స్వర్ణమణి దీపితంబైన ఖట్వాంబు జూచియు, ఆశ్చర్యదియపూర్వముగ యున్నదని దలంచెను. ఆ గోపబాలుండు తల్లినిదోడ్కొని రత్నసౌధంబునై సువర్ణ కలశ శ్రీమంతమై కాంతమైవిరాజిల్లుచున్న భూతేశాలయమును పూర్ణ ప్రమోదంబుతో జూపించెను. పిమ్మట గోపస్త్రీ రాజువద్దకుఁ జని పురహరుని వ్యాపారమును గూర్చియు, తన తనయునియొక్క పూజా విధానమును గూర్చియు తెలియఁబలికెను.

ఆ వార్త వినినంతనే రాజేంద్రుఁడు ఆశ్చర్యమును జెంది తాను యొనరించుచుండిన శంభు పూజావిధానము నంతయు విడచి పరివార సహితుండై యరుదెంచి దివ్యమాణిక్య దేదీప్యమానంబైన అంబికా రమణుని దేవాలయమును, అందు కాంచనమయంబగు రత్నవేదికా స్థలమున యొక బీఠమధ్యంబున వెలసి బాలభాను కాంతి పరిఢవిల్ల అఖిలజన చిత్తలోచనాహ్లాదమగుచు పూర్ణవిభవాభిరామ మపూర్వ మైన కనక మణిమయ దివ్యలింగంబునుఁ గాంచెను.

ఈ సమాచారం బంతయు విని పౌరులనేకులరుదెంచి నూతనముగ వెలసిన దేవాలయంబును, అందలి శివలింగమును, గోపబాలుని సౌధమును అద్భుతముతో వీక్షించుచుండిరి. ఇట్లు వచ్చినవారెల్లను ఆ రాజన్యునితో భక్తిపూర్వకముగ అభిషేక బిల్వపూజనంబులను సంకీర్తనంబులను జేయుచు, సాష్టాంగవందనము లాచరించుచు, పరమానందములో మునిగియుండిరి. ఇవ్విధంబున నితర వ్యాపారములు మాని పౌరజన పరివారసమేతంబుగా నమ్మహీవల్లభుఁడు ప్రహృష్టాంతరంగుఁడై భుజంగాభరణంబైన యమ్మహాలింగంబునకు పూజామహోత్సవంబులు సలుపుచుండెను.

అప్పుడా నరపతికిని పట్టణముపై దాడి వచ్చిన అన్యభూవర్యులకును సంధిని పొసగించుటకై యరుదెంచినట్లు సూర్యభగవానుఁ

సుదయించెను. పిమ్మట తమ చారులు దెలుపఁ చంద్రసేనుని పట్టణమందొక గోపబాలుఁడు ఆటలకు శివార్చనమును జేయుటయు, శంకరుని మందిరము గన్పట్టుటయు శ్రోత్రవులెల్లరు విని కడు విస్మయం బంది రహస్యముగ నెల్లరు గుమిగూడి చంద్రసేనుఁడు మహానుభావుఁ డనియు, దైవబలాభిరాముఁడనియు, సంగరమందాతనిఁ జయించుట దుర్లభంబనియు, స్నేహభావంబుతో మెలంగిన మంచిదనియు నిశ్చయించుకొని సంధిని పొసగించుటకై రాయబారులను చంద్రసేనుని వద్దకు పుత్తెంచిరి, రాయబారులు రాజువద్దకు వచ్చి "ఓ మానవనాయకా! యుద్ధకాంక్షతో వచ్చిన భూవర్యులెల్లరు శ్రీహరుని సాక్షిగ ఆయుధములనెల్ల వర్జించి తమ ప్రయత్నముల నెల్ల వీడి శివాలయ గోపురదర్శనార్థమై వచ్చి ద్వారమువద్ద నిలచియుండిరి. దేవరవారు వారి వాక్యముల నాదరింప ప్రార్థించుచుంటిమి" అని నుడివిరి. అప్పు డతి మైత్రితో వారలను తోడ్కొనిరమ్మని ముదమందుచు తన భృత్యుల బంపెను. పిమ్మట ఆ దూతవర్యులు దేశాధీశ్వరులకు చంద్రసేనుని యనుమతి నెరింగించి వారికి స్వాగతమిచ్చిరి. ఇట్లు పురంబులోని కరుదెంచిన ఆ రాజసత్తములకు అత్యంత వినయంబున చంద్రసేన మహీనాథుం డెదుర్కొని వందనాలింగనాది సత్కారముల వారల నాదరించి తోడ్కొనితెచ్చి వారలుఁ దానును అత్యంత మిత్రభావముతో హేమరత్నమయంబైన నూతనశివాలయంబునకు వచ్చి యమ్మహాదేవుని దర్శనంబు గావించి సాష్టాంగ దండప్రమాణాదులాచరించి అందరు సభాస్తరణంబుల సుఖాసీనులై మృదుమధుర సల్లాపంబు లొనర్చుచు పరమానందంబున నోలలాడుచుండిరి. అంత వారు గుణగణాలంకారుఁడై ప్రాభవరేఖాకారుఁడై శంకరునకు ప్రీతిని గొల్పిన బాల్యవయస్కుండగు గోపబాలకునిఁ బిలచి ప్రియమార చేరఁదీసి వాని నుత్సాహమున కెంతయు కొనియాడి కొందరు భూష

నములను, కొందరు ఘోటకంబులను, కొందరు భద్రగజోత్కరము లను, కొందరు రత్నకిరీట కేయూరములను, మరికొందరు రాజకవచంబు లను, కానుకగా సమర్పించిరి. అప్పుడు గల గోపకులంబువా రెల్లరు ఆ గోపబాలకుని తమ కులమునకు అధ్యక్షునిగ జేసిరి.

అంత సర్వఘసాధనాధ్యుడు ప్రపమోనాయకుడై మారుత, శ్రీసమం తు డైనట్టియు, ఉజ్జ్వలమైన కీర్తిని బడసినట్టియు, విశేష బుద్ధిమా దులు గలిగినట్టియు, దైత్యాంతకుడును, రామనామ జప సుస్తోత్ర ధ్యాన సంతోషితస్వాంతుడును యగు హనుమంతుడు అయ్యెడ సాక్షాత్కరించెను. అప్పుడు రాజన్యులెల్లరు సమ్యగ్జ్వల తేజుడైన హనుమంతునకు ప్రత్యుత్థానము మొదలైన ప్రత్యుపచారములనెల్ల రొనర్చి శోభగాంచి యుండిరి. ఆ సభామధ్యమందు క్షితీంద్రుల మధ్య నతడు నుందరమనుడను నక్షత్రమండలంబున నక్ష త్రేశునివలె అభి నుతుండయ్యెను. ఇట్లు రాజసభయందు కనకసింహాసనముపై యాసీ నుండై ఆ మారుతి నందనుడు గోపకుమారుని నుద్దేశించి యమ్మహీ నాథులతో "ఓ రాజచంద్రులారా! ఈ బాలకుడు యశోవిశాలుండై పావనచరితుండై, గోపకులమునకంతకు కీర్తిని దెచ్చును. మరియు ఈతని వంశమునందు అష్టమపురుషుండై, ధార్మికాగ్రగణ్యుడై సమస్త భీరనాథుండై నందుండను నామముతో వెలసి యశోదాదేవికి భర్తయై ఆర్తరక్షకుం డగు శ్రీమన్నారాయణుడు శ్రీకృష్ణావతారుండై జన్మింప అతనికి పెంపుడుతండ్రియై జన్మమును తరింపజేసుకొనును.

ఈగోపకుమారుడు శనిత్రయోదశియందు శ్రీ గౌరీపతిని పూజించినందున భవ్యవిభవస్ఫూర్తులు వేగమే సమకూరెను. గనుక ఆ దినంబున యెవ్వరైన శివపూజన మాచరించిన సకలవైభవములను పొందుదురు" అని వారికి దెలిపి గోపకుమారునకు అనుపమ శివ మంత్రమును, శివాచారవిధుల నుపదేశించి, అంతర్హితుండై చనెను.

సిమ్మంట చంద్రకీర్తియైన చంద్రసేననృపాలుఁడు అఖిల భూపతులకును హర్ష మొదవునట్లు వారిని భూషణాదికములచేఁ బూజించి వారి వారి నగరములకు గౌరవపూర్వకముగ సాగనంపెను. అనంతరమున ఆచంద్రసేన మహీపాలుఁడు గోపబాలుఁడు మహేశ్వరారాధన తత్పరులై యనేకవర్షంబులు భూలోకమున అపరిమిత సామ్రాజ్య భోగముల ననుభవించి యంత్యమున సిద్ధ గంధర్వ విద్యాధర జేగీయమానులై శివలోకమునకుఁ జని తత్సాయుజ్యము నొందిరి.

12

ధర్మగుప్తుని బాల్యము

విదర్భదేశమున సత్యరథుండను భూవరుండు ధర్మశీలుఁడై, ఆశ్రితజనరంజనుండై నీతిపథంబున అనేకవత్సరముల ధాత్రీతలమును సుఖంబుగ పాలించెను. అంత కృతాంత తుల్యులును, మహాబలవంతులును, దుర్మదాంధులును నైన శత్రుభూకాంతవరులు ససైన్యులై చనుదెంచి అతి పరాక్రమముతో ఆ నగరముచుట్టును విడిచియుండిరి. సత్యరథుఁడును నిజసేనాసహితముగ నరిగి రిపులతో ఘోరసంగ్రామము నొనర్చెను. ఇరుపక్షములవారును వెనుకంజ వేయక దారుణముగ పోరాడుచు యుద్ధభూమినంతను రక్తమండలముతోడను, మానవ గజాశ్వ కళేబరములతోడను నింపుచు రణ మొనర్చుచుండిరి. ఆ మహాసంకులమందు సత్యసంధుఁడు నేలఁ గూలెను. ఆ క్షణమందు విదర్భసైనికులు నిరుత్సాహమునుఁ జెంది ప్రోత్సహించు నాయకుఁడు లేనివారై శత్రువుల దాడి కోర్వఁజాలక నగరాభిముఖులై పారఁజొచ్చిరి ఆ సమయమున శత్రువులు ఆ విదర్భనగరము నాక్రమించి బాల వృద్ధ స్త్రీ పురుషుల నెల్ల బాధించి విదర్భపట్టణ మంతయు కోలాహలము గావించిరి.

అరివీరు లట్లు పురముఁ జొచ్చిన వృత్తాంతము నాలించి భీతిఁ జెంది గర్భవతియై యున్న పట్టపుదేవి వారలెవ్వరుఁ గనకుండ దుర్గము పశ్చిమద్వారమున కాంతారమార్గంబు ననుసరించెను. ఇట్లు కాంతారపథమున నేగి యేగి శ్రమంబంది నొక్క సరోవరతటంబున నుండు శీతలవటంబుక్రింద జతికిలబడెను. అంత యా వేళ శుభముహూర్తమునందు లలితసామ్రాజ్య లక్షణ లక్షితాంగుఁడగు నొక్క సుతునిఁ గాంచి యచ్చోట నునిచి సలిలపానాభికాంక్షయై కాసారము నొద్దకుఁ జనెను. ఆ ధరణీశ సతి జలముఁ ద్రాగుచుండ కాలవశమున నొక మొసలి యామెను జలాంతరంగమున కీడ్చి ప్రాణముల దిగ మ్రింగెను. ఇట్లు పితృ మాతృ హీనుఁడై, బాలభాస్కరుని పగిది మహాప్రభతో వెలుఁగుచు ఆకలిచే రోదనముఁ గావించుచున్న యా రాజకుమారుని సామీప్యమునకు భిక్షార్థియగుచు నుమయను నామము గలిగి పీతభర్తృకయగు యొక విప్రభామిని తన చిన్నిసుతు నెత్తుకొని యచట కరుదెంచెను. నిరతము యూహూరు దిరుగుచు దైవయోగమున యచ్చటి కరుదెంచిన యా వధూటి, లాలితరూపకాంతి శుభ లక్షణ లక్షిత దివ్యదేహుఁడై యున్న రాజసుతునిఁ గాంచి చాల విస్మయుంబంది జనని యచ్చట కానబడనందునను, ఆ యర్భకుఁడు విప్రుఁడో, నృపుఁడో వైశ్య శూద్రుఁడో లేక చండాలుఁడో తెలియక తా నెట్లు వానిని పెంచుదునని డోలాయమానసయై విచారించుచున్న సమయంబున ఒక భిక్షకవర్యుఁ డటకు వచ్చి " అమ్మా! నీవు సంశయింపక శివసుతునివలె శుభలక్షణములు కలిగిన ఈ పసివానిని నిశ్చలమతివై సమ్మదమొదవ అవశ్యముగా భరింపుము. నీకు శుభము చేకూరును " అని పలికి తన దారిని రయంబునఁజనెను.

అప్పుడా లేమ భిక్షకవర్యుని యాజ్ఞను శిరసా వహించి శిశువు నెత్తుకొని యేకచక్రపురమునకు వచ్చి తన యింట తన పుత్రునితో

జాటు చనుబాలొసంగుచు కొన్నిదినములు, ఇంటింట దిరిగి భిక్షాన్నము దెచ్చి కుడువబెట్టి కొన్నినాళ్ళు, దేవతాసంతర్పణములకుఁ దోడ్కొనిపోయి కొన్నిరోజులు, గొప్పవారిండ్లకు గొనిపోయి హవ్యగవ్యములైన కోరికలను సమకూర్చుచు కొన్ని దివసంబులు ఆత్మసుతుండనియు పరసుతుఁడనియు భేద మింతైన లేక సమ్మోదముతోడను ప్రేమతోడ నిరువుర నొకేరీతిని బెంచుచుండెను. తన కుమారునకు శుచివ్రతుండనియు, రాజకుమారునకు ధర్మవ్రతుండనియు నామమిడెను. వారిరువురకు ప్రాయము వచ్చినంతనే బంధుజనుల సమ్మతిని గైకొని ఉపనయన సంస్కారంబులను గావించెను. ఫాలతలమున విభూతిని బూసి, జోలెలు చంకలందిడి బ్రహ్మచారులైన ఆ బాలకు లిద్దరు నుభయపార్శ్వములందు జనుదేర గ్రామాలయ సీమలం దిరిగి నాయమ భిక్షాటనము గావించుచుండెను.

ఈ రీతిగ యాచనము గావించుచు సుర యొకనాఁడు విధిప్రేరణముచే నొక శివాగారమునకు దేవదర్శనము చేయ బాలకులతో వెడలెను. అప్పుడచ్చట వృద్ధులగు మహర్షులు, పౌరజనులు, ఆసీనులై దేవోత్సవమును సాగించుచుండిరి. సురయు నయ్యది గాంచుచు నిలచి యుండెను. అంత టామెకు ఆశ్చర్యమును గొల్పునట్లు శాండిల్యుఁడను మౌని, రాజకుమారుని సంభోధించి "అహో! దైవమాయ అతి చిత్రమైనదికదా! నిజకర్మపాక మెవ్వారికిని ఉల్లంఘించ శక్యముకాదు. ఈ బాలకుఁడు రాజకుమారుఁడై బుట్టి పరపతి నిజమాతయని భావించుచు మానహీనుఁడై యింటింటికిని దిరిగి భిక్ష మెత్తుకొనుచుండెను" అని పలుకుచున్న మౌనిఁ గనుఁగొని యా విప్రవనిత కౌతుకమతియై వినయముతో ఆ మునీంద్రుని పాదపద్మములకు నమస్కరించి కలరవంబున "ఓ మహానుభావా! ఈ బాలకుం డెవ్వరు? ఏ కులమునందు యే పుణ్యాత్ములకుఁ జన్మించెను? ఒకప్పుడు యేను భిక్షాట

నమును జేయుచు విధివశమున ఒక సరోవరతీరమున ఆకలిగొని రోదనము గావించుచు మాతృహీనుండైన అర్భకుని గాంచి, యొక భిక్షుకవర్యుని ప్రేరణచే దెచ్చి యీ నా పుత్రునితో సమముగ బెంచితిని. కనుక ఓ మునినాథా! ఈ బాలకుని జన్మంబును సవిస్తరముగ దెలిపి నను ననుగ్రహింపుడు." అని ప్రార్థించిన ఆ విప్రభామినిని గటాక్షదృష్టితో బరికించి యమ్మహాత్ముండు సత్యరథుండు, యుద్ధమందు ప్రాణములను గోల్పోవుటయు, ఆతని భార్య కాంతారమున కరుగుటయు, బాలకుండు జన్మించుటయు, ఆమెను మొసలి మ్రింగుటయు తెలియం జెప్పెను. "మహాత్మా! ఇయ్యది మహాద్భుతముగ నా మదికి దోచుచుండెను. తాపసోత్తమా! నీవు కరుణాంబురాశివి. మరియు సర్వజ్ఞమూర్తివి. తమ కొసంగుచున్న శ్రమకై నన్ను క్షమించి యీ యర్భకుని తండ్రి ఏ పురాకృతకర్మచే సమరరంగంబున పంచత్వము నొందెను? ఏ పురాకృత దుష్కృతంబున జనని మకరిగ్రాహసంగ్రస్తమయ్యెను? మరి యే పాపఫలముచే యీ రాజసుతుండు భిక్షాన్నజీవనంబు జేయుచుండెను?" అని యడిగిన, తాపసవర్యుండు ఆ భూసురాంగన కిట్లనియెను. "ఓ ప్రియభాషిణీ! పూర్వము పాండ్యదేశాధిపతి నిజభవనమునందు యొకనాడు శివపూజ యొనర్చుచుండెను. అట్టిసమయమందు ఆ సౌధప్రాంతమున పెద్ద కోలాహలముప్పతిల్లెను. అయ్యది నాలకించి శివపూజాసక్తి వర్జించి భీమాకారమును దాల్చి రాజన్యుండు ఆ కోలాహలమధ్యమున కేగగా ప్రధాని వచ్చి శాత్రవుం డొకండు దుర్గ్రహవశమాచరించెననియు, రాజభటులు వానిని బట్టిరనియు దెల్పగ క్రోధోజ్జ్వలుండై ఖడ్గమును గొని వాని శిరమును ఖండించెను. పిమ్మట కొంతవడికి శాంతుండై మృష్టాన్నతృప్తుండై, కోమల పుష్పతల్పంబున నిద్రించెను. పంచస్రోత పూజ వర్జించుట దోషమున నా ప్రమాదవశమున కాలంకమ

వచ్చెను. మరియు బద్ధుఁడగు వైరిని జంపిన పాపమున కాన్నృపుఁడు పంగ్రామమందు తనువుల బాసెను. ఆ నరపాలనందనుండు దురహంకారముచే ఒక ప్రదోషకాలంబున ఆ నగజాకళత్రుని సమర్చన మాని భుజించి యంతట తాను నిద్రించినకతమున ఈ జననంబునందు భిక్షుకాత్మజుం డయ్యెను. ఆ రాజపత్ని దుస్సితమతియై తన సవతిని ఘోరవిషాన్న మిడి జంపెను. ఆ కారణముచే ఈ జన్మమున గ్రాహిచే భక్షింపఁబడెను. పరమేశ్వరుని పూజింపని నరులకు పేదరికము సంభవించును. మరి యీ మహానుభావుని నమ్మి పూజించిన చిరతరముగు సంపదలు కలుగును." అని ఆ విదర్భరాజకుమారుని పూర్వవృత్తాంతంబు సవిస్తరంబుగా దెలియఁజెప్పి యీ భూసురాంగనతో శాండిల్యుఁడు ఘోరసంసారసాగరమందు నిమగ్నులై కష్టముల ననుభవించుచుండిన జీవుని దరిజేర్ప నీశ్వరపూజ తప్ప వేరొక సాధన మేమియు లేదు. నేను నుడువు వాక్యము వేదసమ్మతసారము. మరియు సత్యాది నిక్కముగ ఆపదోద్ధారకమైనది. ఎవరు మహాప్రదోషకాలమున నీశ్వరార్చన చేయకుందురో యెవరు విశిష్టభక్తితో గిరిజేశ్వరునకు నమస్కృతు లాచరింపరో మరి యెవరు నిరంతరంబు పరమేశ్వరుని సత్కథల నాలకింపరో వారు మరుజన్మమున భూమిపై అతిమూఢులై దరిద్రులై బుట్టుదురు. ఏనరులైనఁ గాని నిటలేక్షణుని గూర్చి యనన్యచిత్తులై పూర్ణప్రదోషకాలమున పూజ లొనర్చిన వారలెప్పుడు భూసుత భోగభాగ్య జయ పుత్ర కళత్ర సుహృత్సమేతులై దీనత్వము లేక సుజనులై ముదంబుతో నుందురు.

మహాప్రదోషకాలమున కైలాసగిరిపై పరమేశ్వరుఁడు దివ్య హాటక రత్నసింహాసనముపై పార్వతీసమేతుఁడై అధిష్ఠించియుండ సకలదేవర్షులు సన్నుతింప సరస్వతీ దేవి వీణను మీటుచుండ, కమలసంభవుండు తాళములు వైవ, మహావిష్ణువు మృదంగవాద్యము సల్ప,

మహాలక్ష్మి గానంబు చేయుచుండ వాసవుఁడు వైణవోన్నతస్వరమును పూర్వ యక్ష కిన్నర గరుడ గంధర్వ సిద్ధ విద్యాధరాధిపులు హర్షముతో గొలుచుచుందురు. గనుక ఆ ప్రదోష కాలమున హరుఁ డొక్కఁడే పూజార్హుఁడు. మరియు ఓ వనితారత్నమా! నీ తనయుఁడు పూర్వమున విప్రశ్రేష్ఠుఁడై యాత్మజీవన రక్షార్థమై యావజ్జీవము ఉంఛవృత్తి మాచరించినకతంబున ఈ జన్మమందు సంపత్కళా హీనుఁడై నీ గృహమున జన్మించెను. కావున నీ తనయుని రాజకుమారుని ఈ ప్రదోషకాలమున శివపూజాపరులను గావించెదవేని వారికి సంచితదోషములెల్ల నశించి, భాగ్యమబ్బును" అని ప్రియమారఁ బలికినంతనే యా వనిత ఆ మహాత్మునకు వందన మాచరించి పూర్ణకృపారసముతో శివపూజాక్రమం బుపదేశింపమని కోరెను.

13

బాలకులు శివారాధనతత్పరులగుట

అంత నా భూసుర భామినికి శాండిల్యమహాముసీంద్రుఁడు శివపూజావిధాన ముపదేశింపఁదొడఁగెను. "భూసురాంగనా! ఉభయపక్షంబులందును, త్రయోదశీదినంబున నిరాహారుండగుచు అస్తమయపూర్వము మూఁడు ఘడియలకు స్నాన సంధ్యాదికృత్యములు సలుపవలయును. పిమ్మట ఒక నిర్మలమైన స్థలంబు శుభ్రపరచి గోమయమున జలమును మిశ్రమము గావించి యచ్చోటు నలుకవలయును. అటుపైని పంచవర్ణములుగా పద్మకాది విచిత్రరంగవల్లుల నొనర్పవలయును. ఆ మీఁదట నవపల్లవామేయ ఫల పుష్పవృతమంటపము నిర్మింపవలయును. అచ్చట నవరత్న ఖచిత భద్రాసనమున భద్రముగ శివమూర్తిని యుధి

ష్ఠింపఁజేయవలెను అంతట గంధపుష్పాది షట్కోపకరణ వస్తుసంగ్రహముఁ జేసి పూజాప్రారంభ మొనరింపవలయును.

ప్రథమమున ఆగమోక్తప్రకారము మంత్రాభియుక్తముగ పీఠంబునా నావాహనము యొనర్చి, ఆత్మసంశుద్ధి భూతశుద్ధ్యాదివిధుల నొప్ప కూర్చుండవలయును. పిదప ఆ శ్రేయస్కాముఁడు నమస్కారు ప్రాణాయామంబును నిశ్చలుఁడై కమాంధకారము నెల్ల ఖండించి, ఆచరింపవలయును. అట్లు గావించినపిమ్మట "ఓ దేవా! కలుషమైన ట్టియు, భయంకరంబులైనట్టియు, దురంతరమైన రోగంబులనుండి నన్ను తప్పించి, నా యొక్క దుఃఖములను నివారించి, ఘనమైనటువంటి కళ్యాణపరంపరాన్వితునిగా నన్నొనరించి, సౌభాగ్యమును వర్ధిల్లఁ జేయుము" అని భక్తియుక్తముగను, ఇంపుగను సంకల్పమును జెప్పవలెను.

ఇట్లు సంకల్పమును గావించి బింధుకంబులైన బీజవర్ణంబులతో మనస్సునందు మాతృకాధ్యానమును దక్షిణోత్తరప్రదేశంబుల ముద్రాధారణంబును గావించి, సాంబసదాశివుని ప్రతిష్ఠించి, ఉమామహేశ దేవుండు చంద్రకోటి ప్రతీకాశుఁడును, చంద్రార్క వహ్నిలోచనుండును, చంద్రశేఖరుఁడును, బిళంగ జటాజూటుండును, నీలకంధరుండును, నాగేంద్రకుండలుండును, నాగకేయూర హార కంకణ ముద్రికా వలయ విరాజితుండును, వ్యాఘ్రచర్మాంబరుండును, బ్రహ్మేంద్రాది సమర్చిత పాదపద్ముండును, రత్నసింహాసనాసీనుండును, మృత్యుంజయుండును, వృషభధ్వజుండును, నీలలోహితుండును, అష్టమూర్తియు, శూలపినాకిహస్తుండును, జగదీశ్వరుండును, భగవంతుండునుగా మనంబునఁ దలంచుచు తద్వామభాగంబునఁ జపాకుసుమముతో సమాన వర్ణమును, ఉదయసూర్యునితో సమానమైన కాంతియు, మెరుపుతో సమానమైన వస్త్రమున మిక్కిలి స్వచ్ఛమైనటువంటియు, నల్లని శిరో

జములు గలదియు, తుమ్మెదలవలె ఫాలభాగమున నటించు ముంగు
రులుఁ గలదియు, [illegible] మైన
కుండలములుఁ గలదియు, ముక్కున కస్తూరితిలకముఁ గలదియు, చెక్కు-
టద్దముల మించు [illegible] గలదియు, మందహాసము నొప్పు
చున్న పెదవులుఁ గలదియు, [illegible]
సమానమైన [illegible] గలదియు, [illegible] గలదియు,
పాశాంకుశ ధనుర్బాణములు ధరించినదియు, [illegible] గలదియు,
కదళీస్తంభ సమానమైన యూరుయుగ్మముఁ గలదియు, దేవగంధర్వ
మందార పారిజాతములచే చిత్రితమగు [illegible] పాదదియు, మహా
త్రిపురసుందరియు, జగదంబయు నైన గిరికన్యకను నాత్మలో దలంచి
తదనంతరంబున శివాహ్వాపూజాపరుండై సవ్యాపసవ్యంబుల గురుగణే
శులఁ బూజించి యీశాన్యాద్యష్ట దిగ్భాగంబుల క్షేత్రపాలక వాస్తో
ష్పతి సరస్వతి పార్వతీ ధర్మజ్ఞాన వైరాగ్యైశ్వర్యంబుల నావాహితంబు
లుగా భజనంబులుఁ గావించి, ఇంద్రాద్యష్ట దిక్పాలకులను, సప్త
మాతృకలను, అణిమాద్యష్టసిద్ధులను, ధర్మార్థ ధర్మంబులను, ద[illegible]దేవ
తాకంబులైన మంత్రంబున సమర్చనంబుఁ గావించి, నందీశ్వర, చండీ
శ్వర, భృంగీశ్వర, కుమార వీరభద్ర సమేతుండును, తేజోమయుం
డును నైన సాంబశివుని షోడశోపచారంబులఁ బూజింపవలయును.

అట్లు ధ్యానంబును గావించి, ఆహ్వానించి, రత్న సింహాసన
మర్పించి, అర్ఘ్యపాద్యంబులొసంగి, ఆచమనంబు చేసి, పిమ్మట ఆనిర్గ
రూపగాధరునకు పవిత్రయుగ్మంబు, యజ్ఞసూత్రంబు, గంధపుష్పాక్షత
లు, పరిమళోపేతధూపంబు నర్పించి ఆబ్రహ్మాండదీపకునకు దీప
మియ్యవలెను. తదనంతరమున గోఘృతము, శర్కర మిశ్రితమైన
భక్ష్యభోజ్యములను, ఫలములను, కందమూలములను, పాయసాన్న
సూపములను, శీతలజలమును, దధితక్ర ప్రభృత్యుపహారముల నొసంగి

గౌరీహృదయారవింద కమలాప్తునకు కర్పూర నీరాజనము నిర్మలభక్తి
తో నొసంగవలెను. అనంతరము పుష్పాయుధసంహారుండై, సకల
దేవతాపూజ్యుండైన పరమేశ్వరునకు పుష్పాంజలి యొసంగవలెను.
ఆ పరమశివునకు ప్రదక్షిణ నమస్కారపంచకంబు సలిపి సిద్ధసేవ్యుం
డైన శ్రీ సదాశివుని స్తోత్ర నృత్య గీత విధుల నెరపవలయును.

క॥ "శరభాసితాంగ శంకర
శరభా హేరంబజనక చంద్రవతంసా
శరభార్గ చంద్రహాంకుర
శరభంగాదిక మహర్షి సన్నుతచరితా॥

గీ॥ శరణు శ్రీ పార్వతీనాథ శరణు శరణు
శరణు కైలాసగిరివాస శరణు శరణు॥

క॥ రక్షింపుము పరమేశ్వర
రక్షింపు ఫాలనేత్ర రమ్యచరిత్రా
రక్షింపుము భక్తవత్సల
రక్షింపు విపన్న జన శరణ్య మహాత్మా!"

అని ప్రార్థించి సాధకుండు సద్బాల్యవన్నదాన క్రియాద్యుపచారంబుల వీరశైవులకు సంతోషంబు గావించి సాయుజ్యవరీతుండగును భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములతోను, మాధవుని సేవించిన సకలసంపదలు చేకూరును. అట్లు చేసినయెడల యీ భూమిపై మానవులకు శివద్రవ్యాపహార క్రియాదురితంబొక్కటి దప్ప తక్కిన దుష్పాపంబు లన్నియు పోయి బంధుజన శ్రేయులతో, స్థిరసంపదలతోను, ఆయురారోగ్యములతోను చిరకాలము క్షేమముగ నుందురు. క్రిమి కీటక పతంగములకంటె పశువు లధికులు. పశువులకన్న నరు లధికులు వారిలో ద్విజు లధికులు. ద్విజులకన్న వేదాధ్యయనసంపన్ను లధికులు. వారికంటె సన్యాసాశ్రమము సు లధికులు. వారికంటె జ్ఞానవంతు లధికులు.

వారలకన్న శివపూజాపరుల శ్రేష్ఠులు. వారికంటె షట్స్థల శివపూజా జ్ఞానసంపన్ను లధికులు. వారికంటె నధికు లైనవాండు [illegible] లం దును లేడు. గనుక నీ వింక ఈ బాలకులచేత శంకరవ్రతం బాచరింపం జేసిన వీరలకు దారిద్ర్యంబులు దొలంగి మహదైశ్వర్యము సిద్ధించును" అని మునీంద్రుండు నుడివినపిమ్మట ఆ విప్రవనిత సాష్టాంగదండప్రణా మంబు లాచరించి ముకుళితహస్తయై "మునిచంద్రా! ఈ మహాఘోర దారిద్ర్యపీడా పారావారంబున మునింగియున్న మమ్ము నుద్ధరింపం నీవే అర్హుండవు. అనన్యశరణ్యులమై యున్న మమ్ము ననుగ్రహింపుము" అని బలికిన యా భూసురభామినినిం గటాక్షించి యమృతోపమానం బులగు వాక్యముల నూరడించి, యా బాలకులకు మహేశ్వరారాధన పరంబైన మంత్రవిద్య నుపదేశించినవారును ప్రహృష్టాంతరంగులై యా మహర్షిసత్తమునకు బ్రణమిల్లి తదనుజాతులై [illegible] మువ్వురు నిజమందిరమునకు గ్రమ్మర జనుదెంచిరి. సాండిల్యమహామునీంద్రుం డును నిజ తపోవనమునకుం జనియెను.

అంతటా మునివర్యుని ఆజ్ఞప్రకారము నయ్యిరువురు బాలకులు ప్రదోషకాలమందు అనుదినము శివపూజాపరులై వర్తింపుచుండిరి. ఇట్లు నాలుగుమాసములు గడచెను.

ఒకనాండు ఆ బాలకు లిరువురు మాధ్యాహ్నిక స్నానమాచ రింపంబోయి తటంబున విహారము సల్పుచుండ శ్రీపరమేశ్వరాను గ్రహమున ధనరాశిని గాంచిరి. బాలకులు ఆశ్చర్యజనితులై పరమా నందముతో నా ధనము నంతయు నెత్తుకొని తల్లివద్దకుం జనిరి. ఆమె యును తమ యదృష్టము ఫలించినందులకు ఆహ్లాదమును జెంది ఆ బాలకు లుభయులను ధర్మరీతిని సమానముగ బంచుకొనుమనెను.

అంతట రాజకుమారుం డగు ధర్మగుప్తుండు "అమ్మా! ఇప్పుడు స్వామియనుగ్రహము వలన లభించిన ధనమునంతయు గొనుటకు నా

యగ్రజుండగు నీవా శుచివ్రతుండే యున్నాఁడు. కనుక ఈ ధనవిశేషము నందు నాకేమియు వలదు ఈశ్వరుఁ డీ ధనము నేమైన నిచ్చెనేని దానిని నేను భక్తితో గ్రహించెదను" అని ముదమారఁ బలికెను. ఇట్లు వైదర్భనందనుఁడు గురూపదేశము ననుసరించి శివపూజాధనుఁడై షోడశవర్ష వయస్కుఁ డయ్యెను.

14

ధర్మగుప్తుఁడు గంధర్వ రాజకన్యకను వరించుట

దిక్కులనన్నిటిని ప్రకాశింపఁజేయునట్టియు, చాతక పక్షి సముదాయమునకు సంగమకాలమైనట్టియు, పంచేషు నాయకమైనట్టియు, మన్మథోద్రేకమును హెచ్చుగావించునట్టియు, తుమ్మెదలను బాణములచే ప్రకాశించునట్టియు, భూమినంతయు వేడిచే కప్పునట్టియు, మార్గస్థులకు సహింపరానట్టియు, వసంతఋతువు ప్రవేశించెను. కానన భూములన్నియు కలకంఠ శుకపికావళియొక్క కళకలారవములతో విరాజిల్లుచుండెను. కాసారంబు లన్నియు జలజేందీవర హల్లక కలితములై యొప్పుచుండెను.

ఇట్లు అఖిలజన చిత్తానందకరంబును సమస్త మంగళాయతనంబును, అశేష వృక్షవాటికాజీవనౌషధమును, రతిరాజ విజయ కారణంబును నైన ఆ వసంతసమయమున ఆ బ్రహ్మక్షత్రియ నందను లిరువురు వినోదార్థముగా వనమునకుం జని యథేచ్ఛావిహారముల వర్తించుచున్న సమయమున, అనతిదూరంబున నొక రమ్యసరోవరమందు క్రీడించుచున్న అసమాన రూపురేఖావిలాసములు గల గంధర్వ కన్యకలం జూచి, తద్విలాసాతిశయములకు దన మనంబున విస్మయము దీపింప శుచివ్రతునిఁ జూచి రాజనందనుఁడు "అన్నా! ఇటు జూడుము

ఈ వనాంతరంబున అత్యంత సౌందర్య సంపన్నాకారములతో దివ్యవనితలు భాసిల్లుచుండిరి. గనుక విలాసార్థముగ మనము వారి సాన్నిధ్యమున కేగి నేత్రోత్సవమును గావించుకొందము" అని పలికిన భూసుర నందనుడు శాంతస్వభావముతో హితము కనుగ "అనుజా! మనము విద్యావంతులము. మనము బ్రహ్మచారులము. ఇప్పుడు మనము స్త్రీల సామీప్యమున కరిగెదమేని యువకులమగు మనము కామోద్రేకులమై చెడుమార్గమును బట్టుదుము. కనుక తక్షణమే మనగృహమునకేగుట అతి యుత్తమము" అని జెప్పెను.

అప్పుడు రాజనందనుడు "అన్నా! అట్లైన నీవు ఇచ్చటనే నిలచియుండుము. నేనచ్చటకుం జని క్రమ్మరి యిచ్చటికి వచ్చెదను" అని చెప్పి వేడుకతో దాను వెడలెను. అట్లు ఆ రాజకుమారుడు గంధర్వ కామినులు విహరించుచున్న యుద్యానవన ప్రదేశమునకు వచ్చి అత్యంతానందభావముతో వారిని గాంచుచుండెను.

అందొక బాలికారత్నము మన్మథాకారుడగు రాజకుమారుని జూచి ఆ కల్యాణ సుందరరూపమున కచ్చెరువంది "ఆహా! బ్రహ్మ సృష్టి వైచిత్రి మహాద్భుతముకదా. కమలదళాయతేక్షణుండై కంబుగళుండై, దీర్ఘబాహుండై, గజేంద్రగమనుండై, విశాలవక్షుండై, సుందరాననుండై, సువర్ణవర్ణుడగు ఇట్టి లక్షణాంగుని యెన్నడును గాంచి యుండలేదు. నిక్కముగ నితడు మారుండో నలకూబరుడో మరే దేవతాపురుషుడో ఇట్టి మంగళకరమైన రూపముతో మానవుడై నాకు నేత్రానందమును గలుగజేయవచ్చినట్లు తోచుచున్నది. ఇట్టి ధైర్యశౌర్యప్రతాపంబులన్నియు దీపింపజేయు మంగళాకారుని నే రాజకుమారుని యెందును జూడనైతిని. ఈతడు యొక్క రాజకుమారుడగుట నిక్కము. గనుక ఈతనిని వరింప నామదికి తొందరజెందుచున్నది" అని యబ్బురమందుచుండెను.

అంతట ధర్మగుప్తుండు విమలోత్పలనేత్రియు, మరాళగామినియు, శరత్కాలచంద్రప్రకాశయును నైన చిత్రరథపుత్రికను గాంచి "ఈ కోమలి దేవతాంగనయో గంధర్వకాంతయో నాగకామినియో నా మనసునకు మోహింపజేయుచుండెను" అని మోహపరవశుండై తలంచుచుండెను.

ఆ గంధర్వకన్యకయు నృపనందనుని విలాసవిభ్రమములం జూచి సంపూర్ణ వేడ్కగలదై తన చెలికత్తియలను నిలిపి యా రాజసుతుని దగ్గరకు వచ్చి "ఓ రాజతనయా! నీవు గృహంబునకుం జని రేపటి దినంబున ప్రాతఃకాలమందు యీవనమునకుం దప్పక యరుదెంచవలెను. నీకు సకలశుభంబులును చేకూరును" అని మృదువచనములతో నుడివి ఆ గంధర్వరాజకన్యక సఖీజన సమీపంబునకు మరలెను. అంతట రాజకుమారుండు భూసురనందనుం డున్నయెడకు వచ్చి గృహంబునకుంజని తమతల్లికి యావద్వృత్తాంతము నివేదించి ఆమె మనంబునకు ప్రియము గొల్పి మరునాడు ప్రభాతకాలమున ద్విజపుత్రక సహితంబుగా వనంబును ప్రవేశించి పూర్వనిర్దిష్టంబైన ప్రదేశమునకుం జనెను.

15

ధర్మగుప్తుడు సామ్రాజ్యాధిపతి యగుట

అంతట గంధర్వరాజచంద్రుండగు చిత్రగుప్తుడు వారలను గాంచి సాదరాహ్లాదముతో సన్మానించి యొక లలిత వృక్షమూలతలమున గూర్చుండి "భూపాలసుతా! ఇటీవల నేను కైలాసశైలమునకు వెడలి అందు ఆహ్వానితుండనై వెలయు శ్రీవిశ్వనాథుని దర్శించితిని. ఆ మహానుభావుడు అఖిల సుపర్వులు వినుచుండ 'భూలోకమునందు యేకచక్రపురమున ధర్మగుప్తుడను రాజకుమారుడు పితృబాంధ

పుఁడై, రాజ్యభ్రష్టుఁడై బరగుచుండెను. అతఁడు గురువాక్యమునఁ జేసి
నన్ననుదినము భక్తిశ్రద్ధలతో గొల్చుచుండెను. వారు గావించిన పూజా
మహిమచేఁ జేసి ఆ బాలకుని మాతాపితృలు మదీయలోకంబునందు
సుఖంబుగ నున్నవారు. నీవు వివేకశాలివి, మరియు నిశ్చలచిత్తుండవు
గావున నిర్మల సద్గుణగణ్యుండైన యీ భూవరనందనుని పరభూపతు
లను వధించి రాజ్యసంభావితవృత్తినుంచుట నసహాయసహాయము నాచ
రింపుము. మరియు మదీయ వరంబున నీకు జన్మించిన కుమారైను
వానికి నుద్వాహ మొనర్చి ధన్యుండవుకమ్ము అని నాతో వచింప
మహాప్రసాదమని పరమేశ్వరునకు సాష్టాంగవందనము లాచరించి
భూలోకమున కరుదెంచి గతదినంబున ఈ వనమునకు నా ప్రియపుత్రి
కతోను, సపరివారముతోడను నరుదెంచితిని. గనుక ఈశ్వరాజ్ఞా
బద్ధుండనై మదీయపుత్రికను పాణిగ్రహణ మొనర్చుకొని అటుమీదట
కుటిలురైన నీ శాత్రవరాజ సముదాయమునెల్ల సంహరించి నీ రాజ్య
మును నీ కర్పింపఁజేయుదును. పిమ్మట నీవు వైభవము మీఱ పదివేల
వత్సరంబులు అధిక కళ్యాణసౌఖ్యంబు లనుభవించి యక్ష కిన్నరవిద్యా
ధరాది సేవ్యమగు శివపదమును జేరగలవు" అని పలికి గంధర్వుఁడు
తన పుత్రిక నొసంగి రాజతనయునకు ఆ వనమధ్యమందు వివాహం
బొనరించి యథోక్తవిధిని మహోత్సవ మాచరించెను.

అట్లు నిజతనూజను పాణిగ్రహణ మొనరించి పారితోషికముగ
కనకరత్నమయంబులైన అమేయ దివ్యాంబరాభరణంబులను, భాస
మానంబులగు ముక్తాహారంబులు చంద్రసన్నిభంబైన శిరోరత్నంబును
దశ సహస్ర సంఖ్యాతంబులైన కాంచన స్యందనంబులును, మరియొక
దివ్యరథంబును, దివ్యకార్ముకంబును, దివ్యాస్త్ర మంత్రప్రయోగోప
సంహారంబులును, శత్రుమర్దనంబైన ఖడ్గంబును, అమోఘంబైన శక్తి
యును, దుహితృపరిచర్యార్థంబుగా దాసీజన సహస్రంబు నొసంగిన

యా రాజకుమారుడు మహైశ్వర్యసంపన్నుడై నిజభార్యాసమేతంబుగా బరమానందంబును జెందియుండెను. అంత నా గంధర్వపతి ఆ దంపతులను వీడ్కొని విమానారూఢుండై క్రమ్మర నిజలోకంబునకు జనియెను. పిమ్మట రాజనందనుండు శుచివ్రతునితో సమరరంగంబున గాను వైరివీరులను దునిమి తన రాజ్యము నాక్రమించి వారల రావించెద నని ప్రియుమారు బలికి సమ్మతింపజేసి ఆతనిని గృహంబునకనిపి తాను.సంగ్రామాభిలాషియై విదర్భాభిముఖుండై యేగెను.

అప్పుడు కృతకృత్యుండగు ధర్మగుప్తుడు కృతోద్వాహుడై చతురంగబలంబుతో జని శత్రుసైన్యములను దునిమి, వారిని పరాజితులను గావించి నిజమిత్రామాత్యా యుక్తంబుగ భేరీవాద్యము లుల్లసిల్ల వైభవయుక్తముగ పురప్రవేశమును గావించి సింహాసనాసీనుడై గౌరీనాథుని కృపాకటాక్షమున తన కీర్తి దిగంతరాక్రాంతమగునట్లు రాజ్యమును బాలించుచుండెను.

ఏకరుణామయి మాతృహీనుండగు తన్ను ఘోరకాంతారంబుల నుండి దెచ్చి మచ్చికజేసి స్తన్యమునిచ్చి పెంచి నామకరణాది సంస్కారంబు లొనరించి శ్రీగురుకారుణ్యసిద్ధుని జేసెనో, ఏ జనని తన్ను పతితప్రదోష సువ్రతశీలుని గావించి పరమేశ పూజావరునిగా యొనరించెనో, ఏ వనితామణి తన్ను ఘోరదారిద్ర్యాంధకారంబుల నెడబాపి భాసురైశ్వర్యసంపన్నుని జేసెనో యట్టి యా భూసురాంగనను తనయుని సహితంబుగ రప్పించి జననిమాడ్కి తన శుద్ధాంతమున నునిచి నిజవధూయుక్తుడగుచు మన్నింపుచుండెను. ఆ విప్రాంగనయు రాజదంపతులను కూరిమితో తనకోడలు కొడుకులుగా భావింపుచు గారాబము చేయుచుండెడిది.

ఇవ్విధముగ ధర్మగుప్తుడు పూర్వజన్మంబున గావించినచే ప్రదోష శివపూజ యొనర్చినందున నూ దోషముచే బాల్యకాలము నందా దృశ్యంబగు దైన్యంబు ననుభవించి ప్రమ్మర మహేశ్వరారాధనా తత్పరుండై తత్సుకృతంబున నిజభార్యయైన గంధర్వకన్యకతో కూడి పితృస్థితానుహంబైన రాజ్యమును అఖండ సామ్రాజ్యభోగములు ననుభవించి యంత్యమున అనంత తేజోవిరాజమానంబైన శివలోకమున పరమేశ్వర సాన్నిధ్యంబున సుఖంబుగ నుండెను.

శుభమస్తు

బ్రహ్మోత్తర ఖండము

ద్వితీయ భాగము

సీమంతినీ జననము

మ. "అలరం సాంబశివుండు కాలమదసంహారుండు సర్వాత్మకుం
డలఘు ప్రాభవు డిట్లుగావున దదీయారాధనాంకవ్రతం
బులు నశ్రాంత ము కాలమృత్యుభయముల్ ద్రోయు టాశ్చర్యమే
తొలగుం దారుణకాలమృత్యువు దత్యుగ్రప్రభావంబునన్"

సూతమహాముని శౌనకాది మహామునులను సంబోధించి "మహేశ్వరవ్రతములలో నొకటగు సోమవారవ్రతమును బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్రులలో స్త్రీ పురుషు లెవ్వరైనను బ్రహ్మచర్య, గృహస్థ, వానప్రస్థ, సన్యాస, ఆశ్రమవాసు లెవ్వరైనను ఆనాఁడు ప్రాతఃకాలమున లేచి స్నాన మాచరించి రాజిత మంటప మధ్యపీఠమందు హిమగిరి పుత్రికారమణుండైన యిందు కళాధరుని షోడశోపచారములఁ బూజచేసిన వారు దురంతవిపద్భయ మెన్నఁడును యెరుంగకుందురు. మరియు ధన కనక వస్తు వాహన వనితా సుత భోగ మోక్ష

వాంఛాపరులై ఆ మనసిజహరుని సేవించిన వారలకా కామితార్థములు సంసిద్ధియగును ” అని చెప్పి మరియొక యితిహాసము చెప్పం దొడంగెను.

అనేకలాభా కలితమైనట్టి ఆర్యావర్తదేశంబున కాళిందీతీర వాసిన కళింగదేశంబున హంస కాక విలసితమగు సరోవరంబులతోడమై, ఉల్లాసముల్ల ఫలపుష్పాదులతోడను విరాజిల్లు ఉద్యానవనంబులు గలిగి నట్టియు, భద్ర గజాశ్వ రథ పదాతిగాడి సంసేవితంబైనట్టియు రాజధాని యొకటి గలదు. ఆ రాజ్యము నేలు చిత్రవర్మ ధర్మతత్పరుండై పరి పూర్ణ కృతాధ్వర పుణ్యకర్ముండై భూపతిశేఖరుండై విద్యయందు కమలభవుని, వర భోగ సౌందర్య భాగ్యవిశేషంబుల విష్ణుమూర్తిని, వైరుల నడంచి ప్రతాపమును వెల్లడించుటయందు పరశురాముని, ఘన బుద్ధి సత్కళా గాంభీర్యములందు చంద్రుని పరిహాసించుచు దిగంతరమున సకల జనులు వినుతింప సమ్మదముతో రాజ్యము నేలుచుండె ను. మరియు శరణాగత రక్షణమును, దైవభక్తియు, గురుభక్తియు గలిగి రాజన్యుడు వెలయుచుండెను. ఇట్లుండ ఆ ధర్మరతుండైన చిత్రవర్మకు అరుగురు కుమారులను, పిమ్మట చిర కాలమునకు కళ్యాణ ధన్యయును సకలజనమాన్యయు నైన యొక కుమార్తెయు జనించిరి.

చిత్రవర్మ తన పుత్రికను గాంచి పార్వతిని గనిన హిమవంతుని పగిది యుజ్వల తేజోవిభవంబులతో అమితోత్సాహియై చిత్తము రంజిల్ల మహాసిద్ధాంతుల రావించి బహూకరించి ఆమెను పుట్టిన లగ్నభావం బున జాతక లక్షణములను దెలిసికొని “ ఓ విద్వాంసులారా ! మా వంశమున బుట్టిన రాజకన్యక లెల్లరు సామ్రాజ్యాభియోగార్హ సౌభా గ్యముతో వర్ధిల్లుచుందురు. అట్లుగనే యీ శిశువు గూడ దైవపూజ నాభిరతియై యీధరణీతలమున యెట్లు దీపించునో దెలుపకోరుచుంటిని” అని నుడివెను. అది విని వారు సంతోషాంతరంగులై ప్రావీణ్యముతో

జ్యోతిశ్శాస్త్రము లన్నియు వితర్కించి ఆ రాజన్యునితో "నృపావతంసా! ఈ మానిని సూనగర్భ శ్రీమంతినియై, సకలాభివేశాత్మయై, సీమంతవతీమణియై యీ పృథివీతలముపై ప్రసిద్ధివహించును. మరియు నీ కన్యారత్నము మహాలక్ష్మిపగిది సౌభాగ్యవతియు, సరస్వతివలె కళా ప్రౌఢిమెరయు విద్యాధరియు, పార్వతీదేవిరీతి మాంగల్యవతియు, దేవకి రీతి సంపదలం జెందినదియు, దమయంతిలీల సౌందర్యమును వహించి అరుంధతిపగిది ఆచారమును కలిగియు సావిత్రివలె సాధుత్వమును జెందినదియు విభునితోఁ గూడి పదివేలవత్సరములు అఖిలసామ్రాజ్య భోగంబు లనుభవించి, యష్టపుత్రుల నొక్క కన్యకనుగాంచి, పుణ్యచారిత్రి యగును" అని యీ విధంబున నిజపుత్రికా జాతకఫలంబులు చెప్పిన సైద్ధాంతికజనంబుల సుధారసోపమానంబులైన భాషణంబు లాకర్ణించి పరమానంద కందళితాంతరంగుండై యా భూపాలుండు వారల ననేక మణిమయ భూషణాంబరంబులం బూజించియున్న సమయంబున ఒక ధూర్త బ్రాహ్మణుండు లేచి యెల్లరకు నాశ్చర్యంబు గొల్పునట్లు దైవగతిని యీ కన్యక షోడశవర్షప్రాయంబున పతివియోగమును జెందునని రాజునకుఁ దెల్పెను. ఆ విషముఁబోలిన మాటను వినినంతనే యా రాజచంద్రుఁడు బహుతర చింతాసముద్రమున మునింగి కొంతప్రొద్దు తల్లడిల్లెను. తదనంతరమున ఆ వేదాంతసార పారంగతుండైన యమ్మహీపాలుండు గమ్భీర ధైర్యం బవలంబించి సర్వము దైవాధీనంబని మనంబున నిశ్చయించి నిశ్శంకుండై యా విద్వాంసుల నెల్ల నిజనివాసంబులకుఁ బోవంబనిచి తాను అభ్యంతరమందిరమునకుఁ జని భార్యాసమేతంబుగా నతి ప్రేమంబున నిసక్కన్యకారత్నమునకు సీమంతిని యని నామకరణంబిడి అనుదినము పలాలనము చేయుచుండెను.

ఆ సీమంతిని సౌందర్యవిలాసినియై, వివిధధాత్రీవర్ధమానాంగియై, హాసోల్లాస ముఖాబ్జయై చంద్రబింబముపగిది దిన దిన ప్రవర్ధమాన

యాగుచుండెను. మరియు ముద్దులొలుకు మొగంబును, గొప్పగని మోవియు, తెలికన్నులును, సువర్ణాంగములును గలిగి నెరికురులను, మోహనమైన రూపమును మొలగు చున్న యా కలిగి పితృ బాంధవ పౌరులకెల్ల నేత్రానందమును కలుగఁజేయుచు అల్లారు ముద్దుగా పెరుగుచుండెను. ఆమె చెలికత్తెలతో గూడి శైశవక్రీడా శక్తిఁ గలిగి సమ్మోదముతో బొమ్మలపెండ్లిండ్లు చేయుచు, సమనాటి కలలో పొలుపుమీర విహరించుచు, గుజ్జనగూళ్లను వండుచు, బంగారు తూగుటుయ్యాలల నూగుచు, పంతంబుతో చెంబెంతొల నాడుచు, హంస లకు నడకల నలవడఁ జేయుచు, మయూరములకు నృత్యముల నేర్పుచు, శారికా కీరములకు మాటలు జెప్పుచు, దాగుడు మూతల నాడుచు, సుశీలయు, జగన్మోహినియు నగు సీమంతిని దినదినాభివృద్ధి బొందు చుండెను. ఇవ్విధంబున నా రాజకన్యక బాల్యక్రీడా వినోదంబుల గొంతకాలమును గడపి పంచమవర్షంబున గురుజనముల వలన నక్షర స్వీకరణాది కృత్యములను బొంది పిమ్మట బహువిధ శాస్త్రగ్రంథ పరిశీలనము గావించి సమస్త విద్యాప్రవీణయు, నత్యంత మేధాధురీణ యు, ప్రౌఢభాషావిజృంభమాణయు నై యుండెను.

అంత నొకనాటి రేయి ఆ రాజకన్యక నిజప్రియ దూతికవలన తనకు పదునారవ సంవత్సరప్రాయమున కలుగఁబోవు వైధవ్యము నెరింగి ఘనతర సంతాప శోకసంతప్త యగుచు, మనమున దహాతిహ జెందుచు, గురుపత్ని యగు మైత్రేయి సదనమునకుఁ జనెను. అప్పుడు స్వచ్ఛమైన కేశసముదాయము కలిగినట్టియు, కాషాయాంబరధారి ణియు, శోభనార్థము నిచ్చునట్టియు, శ్రీ యాజ్ఞవల్క్య మునిశేఖరుని హార్దవిధేయయు, నిజభక్తిచే మహాదేవుని స్వాధీనముచేసుకొనినదియు, మహాపతివ్రతయు నగు మైత్రేయిని ఆ సుమాత్రయైన రాజకుమార్తె నిజగృహమధ్యమున సుఖాసీనయై యుండగఁ గాంచి తత్పాదాంబుజ

మాలకు తన దుఃఖము శోకమ్రొక్కి తన విచారమునకుఁ గల కారణము నెల్లఁ దెల్పి "అమ్మా! నేను నిన్ను శరణుజొచ్చితిని. కరుణించి యే సువ్రతము నొనరఁచిన సౌభాగ్యము ప్రాప్తించి సుఖము గలుగును? అదియునుగాక భయాకులస్వాంతనైన నన్నుఁ గరుణించి దీర్ఘసుమంగళి యను నట్లనుగ్రహింపవలయును" అని తన పాదములకు ప్రణమిల్లియున్న యక్కన్యకారత్నంబును అత్యంత కారుణ్యదృష్టితో జూచి తద్గుణశీలంబు లింత యొప్పునే యని యగ్గించి ఆ శుభాంగికి మనఃప్రియంబుగా మైత్రేయి "ఓ రాజకన్యకా! వినుము. నీవు గౌరీ శాంకరులను భక్తితో నారాధింతువేని ఘోరాపద్భయంబులను బాసి కుశలవతి వగుదువు. మరియు నీవు సోమవారమున సురుచిరభక్తితో నుపవసించి, స్నానమాచరించి, ధౌతవస్త్రయుగ్మధారణ మొనరించి శమదమయుక్తవై, విమల సౌమ్యమనస్కవై, సదాశివాగమ నియమజ్ఞవై, విగతకైతవభావము గలిగి, సోమవారపు ప్రదోషమున షోడశోపచారములతో పార్వతీ పరమేశ్వరులు రంజిల్లునట్లు పూజ యొనర్పవలయును. పూజానంతరమున పవిత్రులైన శైవులకు భోజన మొనరించి శైవవనితలను గౌరవించి హరిద్రాంజన రంజిత సుమ కంచుకాంబరము లీయదగును. ఎట్టి యాపదలు వచ్చినను ధూర్జటిపూజ విడువరాదు. పట్టుదలతో నయ్యది గావించిన శుభము చేకూరగలదు" అని చెప్పి యమ్మహామునిపత్ని సీమంతినినిఁ జూచి "నేను ఈ మహా వ్రతఫలంబు వివరించెదను. సావధానముగ నాకర్ణింపుము. అభిషేకమున పాపక్షయంబును, పీఠపూజయందున సామ్రాజ్యభోగంబును, గంధమాల్యాక్షతార్పణంబుల వలన అమిత సౌభాగ్య సౌఖ్యములును, ధూప దానంబున సౌగంధ్యంబును, దీపప్రదానంబున గాంతి విశేషంబులును, నైవేద్యమున మహాభాగ్యమును, దాంబు [illegible] న సంపత్సమృద్ధియు, నమస్కారంబు [illegible]

శాపమోక్షప్రాప్తియు, మంత్రజపంబున అణిమాద్యష్టైశ్వర్యసిద్ధులును, హోమంబున సర్వలోకాభివృద్ధియు, వీరశైవులకు భోజన మొసంగినందున సమస్తదేవతాసంతుష్టియు, వీరశైవవనితా పూజనంబున దీర్ఘ సుమంగళత్వంబును గలుగును. గావున నీ విమ్మహా వ్రతంబు నాచరించి భవానీశంకరుల నారాధింపుము. తత్ప్రసాదంబున ఆపదలెల్లం బాసి సుఖంబున నుండగలవు. శివపూజామహాత్మ్యమునం బెను మహా ఘోరసంకటములైనను దొలంగును" అని సోమవారవ్రత ప్రభావంబును, క్రమంబును మైత్రేయివలన దెలిసికొని సీమంతిని నిజాంతః పురంబునకు వచ్చి వ్రతము నాచరించుచుండెను. చంద్రమండల సమానమైన ముఖమును గలుగుటం జేసి శ్రీ మహాలక్ష్మివలెను; కఠినమైన వక్షోజము గలిగియుండుటచే పర్వతరాజపుత్రికవలెను, చాతుర్యమైనట్టియు ప్రౌఢమైనట్టియు సంభాషణ నేర్చి వాగ్దేవివలెను, సుకుమార సౌందర్యములను గలిగి రతీదేవివలెను, వివిధరత్నములచేత కట్టబడిన విశాలహర్మ్యములను భాగ్యభోగ్యములను కలిగి శచీదేవివలెను, సకల శ్రీ లోకమునకును అలంకారమైన నవయౌవ్వన సుకుమారియై యా సీమంతిని సకల సద్గుణ గరిష్ఠ యని పేరొందుచుండెను

2

సీమంతినీ కళ్యాణము

లాలితరూపవతియై, లక్షణ లక్షితగాత్రియై, యౌవ్వనాంకురవతియై షోడశవర్షప్రాయము గల నిజకుమారీరత్నమగు సీమంతినినిం గాంచి, చిత్రవర్మ బాంధవ మంత్రి పురోహిత ప్రధానాళి సమేతుండై సభం గావించి, పరమహర్షముతో ఆమెకు వివాహమును జేయ నిశ్చయించెను. అప్పుడా రాజకన్యకయొక్క సౌందర్యప్రాభవంబులను విని వివిధదేశములనుండియు అతి వేడుకతో రాజకుమారు

లనేకులు వచ్చియుండిరి. అందకు సార్వభౌములలో నుత్తముండై కీర్తి వెలసిన నిషధేశ్వరుండగు నలుని కూరిమితనయుండగు యింద్రసేనుని కుమారుండై, మదనసౌందర్య చంద్రాంగదుండై, శరశ్చంద్ర చంద్రా వతంసుండై, యువకుండై యొప్పుచుండిన చంద్రాంగదుని వరించి, సకలబాంధవ సమక్షమునను బరమహీనాథులను బరిహసించి, చిత్రవర్మ తన మురిపెంపుల కుమార్తె యగు సీమంతిని నిచ్చి సకలవైభవములతో యుద్వాహ మొనరించెను.

ఇట్లు వివాహమైనపిదప మహామతిమంతుండును, చంద్రశేఖర ధ్యానపరాయణుండును, పరతత్వవిదుండు నగు చంద్రాంగదుండు యా నళినాక్షినిం గూడి మహేంద్రభోగంబుల ననుభవించుచుండెను. ఇవ్విధముగ సాదృశ్యమగు నీతివర్తనముతో కొన్నినాళ్ళు చిత్రవర్మ రాజ్య మందు గడపెను. ఇట్లుండ ఒకనాడు ఆ రాసుతుండు అమాత్య సేనాసహాయముతో బాహ్యారామవాటీ విహారముం గావింప యమునానదియందు నోడనెక్కి చనుదెంచెను. అంతట దైవయోగముచే నయ్యది నీటియందు మునింగెను. కొందరు మునింగిరి. మరికొందరు దరికిం జేరుకొనిరి. మరికొందరి మృతకళేబరములు నీటిపై తేలెను.

యమునానదియందు చంద్రాంగదుండు మునింగెనని పిడుగు బోలిన వార్త వినినంతనే చిత్రవర్మ దారుణ శోక సంతప్తచిత్తుండై బంధుమిత్రామాత్య సహితంబుగ నదీతీరమున కరుదెంచి జలంబున వెదకించి నిరాశను జెంది బహుదుఃఖకలితుండై "హా! రాజకుమారా చతురంబోధిపరీతమైన ఈ భూచక్రము నంతటిని యేకఛత్రాధిపతివై పాలింతునని తలంచితివి. పూర్ణిమాసుధాంశుంబోలు నీ నెమ్మోము నా కన్నులారం గాంచకున్న నేనెట్లు జీవింపంగలను? ఈ రాజ్యమేల? ఈ భోగసంపద లేల? బేలయగు సీమంతినిని యెట్లోదార్తును. నీ సతిని

ద్రుల ముఖము నెట్లుజూతును? వారికి యేమని సమాధానముఁ బలు కుదును?" అని పరిపరివిధములఁ దలపోయుచు శోకవ్యాకుల మానసుండై యమ్మహీపాలుండు నితరవ్యాపారంబులు మాని విలపించు చుండెను. అంత పౌరజనులు ఆబాలవృద్ధంబుగా వచ్చి యన్నదీతటంబున హాహాకారముఁ గావించుచు శోకింపుచుండిరి. జనులెల్లరు గృహంబులను వీడి నదీతీరంబున కేగినందున గోవత్సరములకు పాలు లేక 'అంబా' యని యరచుచుండెను. వంటింటియందును వంటకంబుల నాచరింపనందున అగ్నిహోత్రుఁడు ఆకలిచేఁ సొక్కుచుండెను సంధ్యాస్నాన దేవార్చనాదులు లేనందున దేవతలు నిరుత్సాహులై గాంచుచుండిరి. ఆ దినంబున చిత్రవర్మ రాజ్యంబంతయు పాడుపడియుండెను. నెలతకు పరదేశమునుండి బత్తి బహుకాలమున కేతెంచినను సంతోషము లేదు. పుత్రిజననమైనను పురుషునకు సంతోషము కలుగుట లేదు. ధనహీనునకు పెన్నిధానము లభించినను, సంతసించుట లేదు. ఇవ్విధముగ రాజనందనుని వియోగభరముచే సకలజనులు ఆనందోత్సాహులై యుండిరి.

అంత నిషధపురమున యింద్రసేనమహీపాలుఁడు చారులవలన కర్ణశూలాయమానంబగు నిజతనయుని వృత్తాంతం బాకర్ణించి, యనేక విధములఁ బ్రలాపించుచుండెను. నగరమునందలి సమస్తప్రజలును దద్వియోగదుఃఖమును సహింపఁజాలక మహాఘోరంబుగా బరిదేవనంబులు చేయువారును, శిరోజబంధనములు వీడి శిరస్స్నానంబులు చేయువారును, వక్షస్తాడనము చేసుకొనువారును, పరమేశ్వరుఁ డింత దయ తప్పవలయునే యనువారును, జంద్రప్రియదర్శనుండగు చంద్రాంగద కుమారుని ముఖావలోకము లేని యిచ్చోట నుండవలయునే యను వారునునై నిద్రాహారసుఖంబుల ననుభవింపకయున్న నప్పురము చిత్రవర్మ పురంబునుఁబోలె అత్యంత కోలాహల సమన్వితంబై యుండెను.

సుతశోకాభిభూతుండై క్రుక్కి క్రుక్కి యేడ్చుచున్న ఆ యింద్రసేనునిఁ దాయాదు లొక్కుమ్మడి యాతనినిఁ బాధించి, ఆ రాజ్యము నపహరించి ఆతని కారాగారబద్ధుని గావింపఁజేసిరి. అంత నిక్కడ పుత్రశోకంబున క్రుంగియున్న చిత్రవర్మమహీపాలుని [illegible] వైష్ణవులైన వృద్ధజనులు ఆశ్వాసించి తత్త్వోక్తులను దెలియఁజెప్పి నెట్టకేలకు సుస్థిరాత్మునిఁ జేసిరి. పిమ్మట యాతఁడు లేచి నిర్మల భావముతో [illegible]. అప్పుడా [illegible]ధీశ్వరుండు తన జామాతకు ఊర్ధ్వదైహిక కృత్యంబు లాచరించి పుత్రికకు తత్సమయ కార్యముల నొనరింపఁజేసెను.

అనంతరము తండ్రి గృహమందు మునిపత్ని యాజ్ఞఁ గైకొని సీమంతిని రాహుగ్రస్తయైన పూర్ణిమచంద్రుని భాతి ధైర్యమును వహించి ముక్కంటి పూజలను కడు భక్తిశ్రద్ధలతో చేయుచు తన జీవితమును గడపుచుండెను. ఇట్లుండ మూడు సంవత్సరములు గడచెను.

3

చంద్రాంగదుఁడు నాగలోకమునకు వెడలుట

కాళిందీ సలిలాంతరంగంబున మునింగినవాఁడై నిరంతర శివ మంత్రపారంగతుఁ డగుచు చంద్రాంగదుఁడు దైవయోగముచే జలవాసక్తలైనట్టి యపూర్వ లావణ్యరాసులగు నాగకన్యకలను గాంచెను. ముద్దులొలుకు మందహాసవదనుఁడును, మన్మథరూపవిలాసుఁడును, శ్రీ శివధ్యానపరుండును, శుభోజ్వల గుణాకరుండును నగు రాజ కుమారునిఁ గాంచి, ఆ కుంభీరస రాజకన్యకలు విస్మయమగ్నలై, [illegible] మనోహరంబగు రసాతలలోకమునకు ఆతనినిఁ జేర్చిరి.

అప్పుడా రాజకుమారుండగు చంద్రాంగదుఁడు ఆ రసాతలమున మణిదీపకోటి సమన్వితంబై, ఫణిఫణా రత్నవిభ్రాజితంబై, వజ్ర ముక్తాఫల వైడూర్య రంజిత ప్రాసాద సాహస్రశోభితంబై, చంద్ర కాంతోపలస్థలయుతంబై విరాజిల్లుచున్న మంజులంబైన యొక దివ్య మందిరంబున, రత్నాంచితంబైన సింహాసనమున ఆసీనుఁడై, పన్నగేంద్రులచే కొలువబడుచున్న దక్షకునిఁ గాంచెను.

మరియు నా పన్నగేంద్రుఁడు ఫణ సహస్ర సముజ్జ్వలుండును, దివ్యాంబరధరుండును, దివ్య రత్న కిరీట కుండల మండితుండును, నానామణిగణ ప్రభావిభాసుర విగ్రహుండును, సౌందర్య యౌవన విలాసాతి శోభనుండును, దివ్యాంబర భూషితుండును, దివ్యచందన చర్చితుండును, కాలాగ్ని సంకాశతేజుండును, అనేక పన్నగకుమార సేవ్యమానుండును, పన్నగేంద్ర కన్యకా సహస్ర పరివృతుండును, దుర్నిరీక్ష్యుండునునై శోభిల్లుచుండెను. ఆ రాజనందనుండు ఆ మహాశయుని దుస్సహతేజంబును చూడఁజాలక నిమీలితలోచనుండై యుండి పిమ్మట ధైర్యం బవలంబించి సభాస్థలంబున అతనికి సాష్టాంగనమస్కారంబు గావించెను. అట్లు వందన మాచరించి కృతాంజలియై యున్న గంధర్వసుందర విగ్రహుండగు యా రాజకుమారునిఁజూచి తక్షకుఁడు తన మనంబున కొంత తడ వెద్దియో యోజించి, పిదప ఆ నాగకన్యకలను రాజకుమారునిఁ గూర్చియు, వాని నెట్లు తోడ్కొని వచ్చినదియు ప్రశ్నించెను. అప్పుడు నాగకన్యకలు తాము యమునయందు జల క్రీడ లాడుచుండ, యచ్చటి కేతెంచిన యా సుందరపురుషుని యిచ్చటకుఁ దెచ్చితిమనియు, గోత్రనామంబు లెరుంగమనియు విన్నవించిరి.

అప్పుడు తక్షకుఁడు రాజసుతునిఁగాంచి "ఆయుష్మంతుడా! నీ వెవ్వఁడవు? నీ నామధేయంబెద్ది? నిన్ను గనిన యా పుణ్యాత్ముల నామం బెయ్యది?" అని ప్రశ్నించెను. అంత చంద్రాంగదుఁడు వినయ

యముతో భుజంగనాయకా! భూతలంబున నిషధపురమను ప్రసిద్ధి గాంచిన రాజధాని యొకటి గలదు. దానిని నలమహారాజున కగ్ర సుతుండైన యింద్రసేనుఁడు దయాహృదయుఁడై ప్రజలను అనురాగముతో బాలించుచుండెను. ఆ మహీనాథునకు నేను కుమారుఁడను చంద్రాంగదుఁడనువాఁడను. నాకు యమునానదిపై విహాళిని సలుప నొకనాఁడు కోరిక జనించెను. అంతట నిజపరివార సహితుండనై ఒక రోడను యెక్కి వెళ్ళుచుండగా నయ్యది దైవయోగముఁజేసి నీట మునింగెను. నన్ను యీ యంగనామణులు గాంచి యిచ్చటకుఁ దోడ్కొనివచ్చిరి. ఓ మహానుభావా! నేను పూర్వమున యెట్టి పుణ్యముల నాచరించితినో, లేక యెట్టి దానధర్మ సద్గురుసేవ చేసియుంటినో యకారణముచే నాకీ జన్మంబున భవదీయ దర్శన మబ్బి నేత్రానంద పరవశత్వమును బొందుచుంటిని. మరియు నేను భవదీయ దర్శన-మాత్రమున గుణగణాధిక్యుఁడనై, ధన్యుఁడనై నిక్కముగ కృతార్థుఁడనైతిని. నా పూర్వు లెల్లరు వారొనర్చిన పుణ్యవశమున కైవల్య ప్రాప్తిని బొందియుండిరి. అట్లుగనే నేను భవదీయ కృపాదర్శనములచే అట్టి భాగ్యమును బడయుచుంటిని. మహాత్మా! నీవు మహానుభావుండవు. నిఖిల సురాసుర గంధర్వ చారణ ప్రస్తవ్యమానుండవు. శరణాగతరక్షకుండవు. గావున భవన్మహా మహిమంబు లెరింగి వర్ణింప నా తరముగాదు. నన్ను గటాక్షించి రక్షింప బహువిధంబుల నన్నుతింపుచు వినయ వినమిత శిరస్కుండనై ముకుళీకృత కరమండలుండనై నిన్ను వేడుచుంటిని” అని పలికినంతనే ఫణిరాజు సంతసించి “రాజకుమారా! నీ కిచ్చట యెట్టిభయమును లేదు. నీవు నిక్కముగ ధన్యుండవు. ఈ ముప్పదికోట్ల దేవతలలో యే దేవుని నీవు మానసిక వాచిక కాయిక శుద్ధిఁ గలిగి బూజచేయుచుందువు? ధీరుఁడవై వచియింపఁదగును” అని హృదయపూర్వకముగు ప్రేమతో బ్రశ్నించెను. అంతట చంద్రాం

గడుచు హర్షవదనముతో "ఓ విమలతేజా! ఈ విశ్వమున కధిపతియై యెవఁడు ఆదిదేవుఁడై సురవరులకు మహాదేవుఁడని బరగుచుండెనో, యెవ్వని రాజసంబుచే నీ జగంబంతయు సృష్టింపఁబడెనో, యెవ్వని సాత్వికంబుచేతనే బ్రహ్మ సృష్టికి కర్తయు శ్రీరమేశుఁడు పోషకుఁడయ్యెనో, యెవనికి భూమి, నీరు, వాయువు, ఆకాశము, నక్షత్రములు, కన్నెల అగ్ని అష్టమూర్తులుగ నయ్యెనో, యే మహాత్ముఁడు సూర్యచంద్రులను రెండు నేత్రములుగ ధరియించియుండెనో, యెవని రూపంబులు అన్నివేళలయందును వేదాంతవ్యగ్యమై వెలయుచుండునో, యెవని నామము అనుదినము ప్రదోషకాలమునఁ జపియించిన తాపత్రయములెల్ల తొలఁగిపోవునో, యే మహాదేవుని శిరముపై యెల్లప్పుడును సురనది పుష్పహారాకృతితో బొసగుచుండునో, యే భగవానుని ప్రియసఖ యీ జగత్త్రయమునకు జగదంబయని ప్రసిద్ధిగాంచియుండెనో, యే భక్తజనమందారునకు వాసుకీతక్షకులు భూషణములై యలరారుచుందురో, యే కళ్యాణదాయకుఁడు వేదాంతవేద్యుఁడై యలరారుచుండెనో, యే దేవుని పాదపద్మములు నిగమాంతమూడామణీస్ఫూర్తితో సొంపుమీర మెరయుచుండెనో, యే గిరీశునిమూర్తి యోగీంద్రుల దివ్యసభలలో నెల్లప్పుడును ప్రఖ్యాతిని గాంచుచుండెనో, యే మహేశ్వరుని దివ్యసామర్థ్య మహిమలు సర్వేశ్వరత్వంబును సంఘటింపఁజేయుచుండెనో, యే పురుషశ్రేష్ఠుఁడు యేకరూపంబులో జగదంతరాత్ముఁడై సంచరించుచుండెనో అట్టి మృత్యుంజయుఁడు, ఆదిమధ్యాంతరహితుఁడు, పశుపతి, విశ్వనాథుఁడు పూజార్హుఁడు. మరియు నా పరమశివుని యే ననుదినము గొలుచుచుందును" అని పరవశత్వమును బొంది నుడివెను.

ఇవ్విధమున బలికిన చంద్రాంగదుని భాషణంబు లాకర్ణించి ప్రమోదమానసుండై మహాదేవభక్తితత్పరుండగు తక్షకుఁడు రాజ

నందనునితో "ఓ పుణ్యాత్ముఁడా! నీవు జలజభవాదులకైనను దెలి యని యర్థంబును మా కెరింగించితివి. నీవలె దైవతత్త్వమును గ్రహిం చినవాఁడు బహు స్వల్పము. ఇయ్యది పాతాళలోకము. దుర్జరా మరణ రాహిత్యంబైనది. దేవాసుర ప్రదరాభేద్యమైనది. ఇందు విశ్వకర్మ నిర్మితంబులగు ప్రాసాదంబు లెన్నియో గలవు. మరియు నిచ్చటి దీర్ఘ కాలజలము లెప్పుడు దివ్యసుధారసమువలె యుండును. ఇచ్చటి నాగ కన్యకలు మహాసౌందర్యవతులు గనుక నీ విచ్చట నుండి సౌఖ్యప్రద ముగ కాలమును గడపుము" అని పలికినంతనే రాజసుతుండు తక్షకు నితో "ఫణీంద్రా! నన్ను క్షమించి నా విన్నప మాలింపుము. నా తలిదండ్రులకు నే నొక్కఁడనే సుతుండను. వారు నాకై శోకప్రా ప్తిని జెంది యెంతయు గుందుచుందురు. మరియు నా వియోగభర ముచే సంక్షోభించు మదీయప్రియపత్ని మనమునకు బ్రియముఁగావింప నా మది వేగిరపడుచుండెను. అదియునుఁగాక హృదయమునందు జింత బొందుచున్న నా హితులు, సత్తములు, బంధుకోటియు నన్నుఁ జూచినంతనే శోకముడిగి సంతోషసాగరమున నోలలాడుదురు. మరియు నా తలిదండ్రులు నేను మృతిజెందితినని దలంచి దుఃఖవారా సిలో మునింగి జీవములను బాసిరో లేక కష్టములందియుండిరో యని నా మనస్సు పరిపరివిధముల తల్లడిల్లుచుండెను, గాన బహుదినంబు లిచ్చటనుండుట నాకు ధర్మంబుగాదు. నేను మర్త్యలోకమునకుఁ బోవున ట్లనుగ్రహింపవలయును" అని ప్రార్థింప తక్షకుఁడు కరుణా కటాక్ష వీక్షణంబుల నాతనిని యాదరించి దివ్యమణిభూషణాదులచేత నున్నూ, దివ్యాంబర దామ గంధతిలకాదులచేతనున్నూ, చంద్రాం గదుని పూజించి కామయానమగు ఒక తురగమును, చంద్రహాస మును, దూణయుగంబు నొసఁగి పిమ్మట నిరుపమరత్న భూషణమణి ప్రకరాంబర వాహనార్థము ఒక రక్కసునితోడిచ్చి, రాజకుమారుఁడు

మనంబునందు తలచినమాత్రమున దాను దప్పక వచ్చి ప్రత్యక్షమగు దునని వరమునిచ్చి, ప్రతివీరమహాబల సామజాధిరాణ్మండల కేసరి యగు నిజకుమారుని కామగమనంబైన హయంబుపై భూమండలి కేగు నృపకుమారునకు సహాయమిచ్చెను. ఇట్లు వీడ్కొల్పిన ఆ మువ్వురును, తక్షకునకు ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లాచరించి, యమ్మహాత్ముని యనుజ్ఞ బడసి యా క్షణమునందే భూలోకమును జేరగలిగిరి.

4

చంద్రాంగద సీమంతినీ సంగమము

అట్లు కామగమనాశ్వారూఢులై మానవఫణి సుత దానవు లరుదెంచి, కాళిందీతీరంబున కరుదెంచునప్పటికి సఖిజన సమేతయై స్నానక్రియాశీలం బొప్పునట్లు సాధ్వియగు సీమంతిని యచ్చటికి విచ్చేసెను. అంత సీమంతిని రతీనాథునిమాడ్కి నిరుపమాన మోహనాకారుడై నరరూపములను దాల్చిన పన్నగదానవులం గూడి విహరించుచు, దివ్యాభరణ దీప్తదేహంబు గలిగి మొలకల నవ్వుమోముం గలిగి సుమమాలికా గంధ ఘుమఘుమామోదంబు దశదిగంతంబుల కొసంగుచు, విలసనపూర్వాకృతివిలాస మొసంగుచున్న రాజపుత్రుని విస్మయచిత్తముతోడను, సద్విశ్వాసముతోడను, జూచుచుండెను. ఆ రాజచంద్రుడు గంఠసూత్రరహితయు, ద్యక్తాంజనా నేత్రి, శృంగారవిరహితదేహి, ఆభరణావిరహిత, దీర్ఘదుఃఖిత, సదాచారసంపన్నయు నగు నా సాధ్వీరత్నమును జూచెను.

చంద్రాంగదుం డామెను దృష్టిపూర్వకముగ నిశ్చయముం జేసుకొని హయమును డిగ్గి, యా లతాంగిపై బిలచి, యామెను యిసుక తిన్నెపై కూర్చుండ నియమించి యింపుమీర "వనితా! నీ వెవ్వరి

కుమారీరత్నమవు? నీ నామధేయ మెద్ది? నీ వెవ్వనిధర్మపత్నివి? నీ కేమిటికై యీ చిరప్రాపాతంబున ఘనశోకజలధి లోనైతివి? యథార్థముగను దెలుపఁబలుకుము" అని సస్నేహంబుగా నా రాజనందనుండు బలికిన, రాజనందని యశ్రుకలిత నిజలోచనయై యుత్తరపదనయ్యె, వచనరహితయై శిరము వంచి మిన్నకుండెను.

అంతనొక వయస్య యా రాజనందనుని గాంచి గౌరవముగ తేటదెల్లముగ మధురవచనములతో యా విధురాలి చరిత్ర మాద్యంతము దెలుపఁబలికెను. "మహాత్మా! ఈ మానినియొక్క జనకుండు లోకప్రసిద్ధుఁడగు చిత్రవర్మ మహీపాలుఁడు. ఈమె సీమంతిని యని బరగుచుండెను. ఈమె నిషధపురాధీశుని తనయుఁడగు చంద్రాంగదుని సతీరత్నము. ఈ వధూమణియొక్క భర్త దైవయోగంబున యమునాజలనిమగ్నుఁ డయ్యెను. పిమ్మట యాతని తలిదండ్రులను వారి దాయాదులు చెరయందు బెట్టి రాజ్యము నపహరించిరి. ఇక్కారణమున [illegible]ంతి యధిక శోకతప్తయై యుండ మూఁడు సంవత్సరములు గడచెను. ఈమె యిప్పుడు సోమవారంబులందు దృఢవ్రతయై పార్వతీ పరమేశ్వరులను పూజించుచుండెను. కావున అభీష్టార్థమై ఇప్పుడిచటికి వరుదెంచితిమి" అని దెలిపిన సీమంతిని "ఆర్యా! నవమదనాకారుండవగు నీవు గంధర్వుఁడవో, మనుజుఁడవో నాకుఁ దెలియదయ్యెను. హృదయపూర్వకమగు ప్రేమతో నా వృత్తాంతమంతయు నెల్ల అరయుచున్న నీవు లోకోత్తరస్నేహముగ నన్నెన్నఁడైన గాంచియుంటివా? నీవంటి బుధులు మృషావాక్యము లెన్నఁడు బలుకరు గనుక కరుణించి యథార్థ నా కెరింగింపఁగోరుచుంటిని. నీ చెంత నున్న యీ పుణ్యపురుషు లెవ్వరు?" అని యివ్విధంబున యా రాజపుత్రిక యన్నరేంద్ర నందనునితో సల్లాపంబు లొనరించుచు గొప్ప పొంగారితశోక [illegible] గద్గదకంఠయు, మోహమూర్ఛావివశయునై ధరణీతల

బడెను. అట్లు బడియున్న నిజకళత్రమును వీక్షించి చంద్రాంగదుండు శోకాకులితమానసుండై మానవమున ముహూర్తకాలము ... సిమ్మట అమృతోపమానంబులగు భాషణంబుల నత్యంతమని నూ... ఆమె కరమును బట్టుకొని " సేమము సిద్ధులారా. నీ భర్త యొకప్పుడు నాకు ప్రియమిత్రుండై యుండెను. అతడు సురక్షితముగ నొకయెడ నున్న వాడు. రెండు మూడు దినములలో నిందు రాగలడు. నీవు నతిం డును గలసి సకల సామ్రాజ్యభోగంబు లనుభవింపఁగలరు. శ్రీ భక్త వశంకరుని పాదమాన చెప్పుచుండిన నా మాటను నమ్మి శోకంబును మాని యుండుము " అని చెప్పినంతనే యాతని మృదువచనములకు నూరడిల్లి విస్మయంబు దీపింప భయసంభ్రమముల న రాజనందనుని జూచుచు మనంబున " ఈతనిని జూడ నా భర్తయని తోచుచున్నది. లేనియెడల నా ప్రేమ యన్యులపై ప్రసరించునా ? ఈతని రూపంబును గాంచిన యక్షుండో, గంధర్వుండో అయి యుండునట్లు తోచుచున్నది. లేనిచో శయనాగారము జేరియున్న నా పతిం యాతండై సాక్షాత్క రించునా ? కానిచో ఇట్టిది మోహస్వప్నభ్రమయా ? లేక యన్న నే నొనరించు గౌరీపూజావిశేషమున నా భర్తయె యుండునేమో ? ఈ భావిసూచనముల ఫలానుసరమునుబట్టి, పక్షిగాలి సుగుణములనుబట్టి, వామభుజలోచనము లదురుటను, ఆకారవయోవిలాసములను, సుగుణ సద్గోష్ఠుల ననుసరించియుఁ జూడ నీతఁడు నా భర్తవలెఁ గానుపించు చుండెను. మహాత్ముఁరాలైన మైత్రేయి యెటువంటి యాపదలు వచ్చి నను శివపూజ మాత్రము దృఢభక్తితో యొనర్పుమని బోధించి వాత్స ల్యముతో సోమవారవ్రతము నుపదేశించెను. అట్లు పిమ్మట మహే శ్వరవ్రతము నాచరించుచుంటిని. గనుక సన్మాంగల్యసిద్ధి గలుగ నాకు యుమామహేశ్వరులు కృపచేసియుండరో ! లేనిచో పదివేల వత్సరములు సౌఖ్యసంపదలతో విరాజిలుదునని పలికిన విద్వాంసులు

వాక్యామృతములు నిష్ఫలమయ్యెనో! ఈశ్వరునకి వక్క అన్యాల కగో చనములుకదా?” అని వితర్కించుచు డోలాయమానస్వాంతయై యున్న సీమం తినియొక్క కరమును రాజనందనుఁడు మరల స్వీకరించి కరగ్రహణ మాత్రమున పులకీకృతాంగియై గళద్బాష్పసమ్మిశ్రితాపాంగియై లజ్జావద నయై యున్న యా శుభాంగి కర్ణదేశంబు నగ్గించి రహస్యముగ “కళ్యాణీ! నీవు విషాదమును జెందవలదు. నీ వల్లభుని గూడి సుఖం బుగ నుండగలవు. నేను నీకు జనని జనకులకు నంతను కుశలవార్త నెరిగింపఁబోయెదను” అని పలికి క్రమ్మర తురంగారూఢుఁడై తన సహాయులం గూడి తత్క్షణంబున నిజపురోప కంఠవనమునకు వచ్చి యచ్చట నిలిచి, తక్షకసుతుండైన యశ్వసేనుని బిలచి తన దాయా దులకు తా నరుదెంచుటను యెరింగింపఁ బుత్తెంచెను.

అశ్వసేనుఁడు సభయందు ఆసీనులై యున్న యింద్రసేనుని దాయాదులఁగని “ఓ యోధులారా! ఇంద్రసేనమహారాజు కుమారుం డగు చంద్రాంగదుఁడు మున్ను యమునానదీజలనిమగ్నుఁడై దైవవశ మున నాగలోకమునకు వెడలి నాగేంద్రుఁ డగు తక్షకునిచే మన్నింపఁ బడి పెక్కు వరములను బడసి భూలోకమున కరుదెంచి భాసుర శౌర్య ధైర్యములతో మీ పురసమీపమునందలి యుపవనంబునందు నిలిచియున్నవాఁడు. భానుతేజుండగు నింద్రసేనమహారాజును బంధ విముక్తునిఁ జేసి సింహాసనమును విడిచి మీరు క్షమార్పణమును వేఁడ వలయును. అట్లు చేయరేని యా నృపాలతనూభవుఁ డరుదెంచు తక్ష కాహీంద్రదత్త దుర్దమకృపాణధారములతో మీ శిరములను ధరణిఁ గూల్చి నిజరాజ్యము పాలింపఁగలఁడు. నేను తక్షకుని కుమారుఁడను. అశ్వసేనుఁ డనువాఁడను. చంద్రాంగదుని ప్రియమిత్రుండను. అతనికి సహాయముగ భూలోకమున కరుదెంచితిని” అని నుడివెను.

అప్పుడు వారెల్లరు భయాక్రాంతులై చేయునది లేక చంద్రాంగదుని యాజ్ఞను శిరసా వహించి సత్వరము ఇంద్రసేనుని విడుదల గావించి, పుత్రాగమనము నాతని కెఱింగించి ముందుగా వేడిరి. పిమ్మట ఆ ప్రజల ప్రముఖామాత్య పురోహిత భృత్యవర్గములతో, శుభోజ్జ్వల తూర్యారవంబులు మ్రోగ పురద్వారమునకు నేగి రాజసుతునకు స్వాగతమిచ్చి మహోన్నతిని గృహప్రవేశమును గావింపఁ జేసిరి. రాజదంపతులు తమ కుమారుని గాంచి పేదకు పెన్నిధి దొరికినభంగి ఉప్పొంగి యాతనిని కౌగిలించుకొని ఆనందభాష్పములను విడచిరి. నష్టపోయిన నిక్షేపము తిరిగి లభించినట్లు అష్టైశ్వర్య ధురంధరుఁడై వచ్చిన కుమారుని బొందిన తలిదండ్రు లెంత యదృష్టవంతులో యని జనులు హర్షించిరి. నిషధపురమునందలి జనులెల్లరు గర్భద్వారముకడ కేగి పౌరప్రియుఁడగు చంద్రాంగదుని దర్శనమును బడసి ఆనందమును బొందిరి. పరనృపతులెల్లరు గరుత్మంతునిఁజూచిన మహాసర్పములవలెను, గ్రహరాజుఁజూచిన గ్రహములవలెను చంద్రాంగదునివద్ద మెలఁగఁజొచ్చిరి.

అనంతరము పరమేశ్వరుని కృపాకటాక్షమున పుత్రుని పునః ప్రాప్తిని బొందిన యింద్రసేనుఁడు పరమాహ్లాదమున రుద్రాభిషేకములును, సమస్తదేవతామహోత్సవములును, అఖండదీపారాధనములును, శైవభక్తసమారాధనములును, అపరిమిత సువర్ణదానములును గావించి నిజకుమార బంధుజనసమేతంబుగా మృష్టాన్నపానంబులఁ బరితృప్తిఁ బొంది యిష్టాలాపములఁ బ్రొద్దుఁ గడపుచు సుఖగోష్ఠితోఁ దుండిరి.

మరునాఁ డరుణోదయమున యింద్రసేనమహారాజు కొలువును దీర్చి రాజకుమారుఁడగు చంద్రాంగదుఁడు కాళిందీసలిలాంతరాళమున నాగస్థానముఁజేరి రత్నాలంకార చయంబుతో ఫణిరాజగు తక్షకునిచే గౌరవింపఁబడి, తిరిగి పురమును బ్రవేశించెనని చిత్రవర్మమహీపాలుని వద్దకు లేఖార్థసందేశహరులను బంపెను.

చంద్రాంగదుఁడు సజీవుఁడై యుండి నిజరాజ్యమున కరుదెంచె నని వినినంతనే చిత్రవర్మ ఆశ్చర్యమునుబొంది సంతతచింతావిచారంబులను మాని సకలబాంధవ మిత్రసహితంబుగను, పౌరజనసహితంబుగను, సంతోషపారవశ్యమునుబొంది సొంపుదీపించునట్లు పురమందు చాటింపఁ జేసెను. లేఖార్థవాహకాళికి మృష్టాన్న రాజితభరణాంబరములొసంగి, ప్రీతిగానించెను. పిమ్మట సిజపు తీరయగు సీమంతినినిరాకరించి కృపతో నామెను పూర్వమువలె నవరత్నభూషణములతో మేనును శృంగార ముపరించి హారాంబుధి నోలలాడుచుండెను. ఆసమయంబున సీమం తిని తాను యమునానదీస్నాన మొనర్పఁబోవునప్పుడు అశ్వారూఢుఁడై వచ్చి స్నేహభావమున తన కరమునుబట్టి హితవాక్యములను బలికి వెడలిన మహాసౌందర్యమూర్తియే తన భర్తయని గ్రహించి యానం దించి అయ్యది శాంకరీవ్రత మహాత్మ్యంబని నిశ్చయించుకొనెను. చిత్రవర్మయు శంకర శాంకరీవ్రత మహాత్మ్యంబునఁగాన శుభము చేకూరె నని దృఢవిశ్వాసమున ఉత్సవములఁకు సలుపుటకై తగువారిని బంచి, తనకు అల్లుని జూచు వాంఛ యుండుటవలన యాతని దోడ్కొని వచ్చుటకై మంత్రివర్గమును నిషధాపురికిఁ బంపెను.

వారు సత్వరము నిషధానగరమున కరుదెంచి యింద్రసేనమహీ వల్లభుని గాంచి పరమానంద కండళిత హృదయారవిందులై "నిషధ ప్రభూ ! చిత్రవర్మమహీపాలుఁడు తన జామాతను జూడ చిత్తము నందు భ్రమగలవాఁడై యా రాసుతుని దోడ్కొనివచ్చుటకై దేవేంద్ర విభవులగు దేవరవద్దకు బుత్తెంచెను. మరియు చంద్రునకు వెన్నెల పులుగులు, సూర్యోదయమునకు కోకిలలువలె రాసుతుని రాకకై యెల్లరు నిరీక్షించుచుండిరి. గనుక దయయుంచి చంద్రాంగదుని సత్వ రము బనుపవేడుచుంటిమి" అని విన్నవించిరి. అంతట చంద్రాం గదుఁడు నిజజనకుని యనుజ్ఞఁబడసి తలిదండ్రులకు ప్రణామంబులు

గావించి విద్వదాశీర్వాదములు భేరీశంఖారవంబులు చెలంగ, తక్షకాహీంద్రదత్తంబైన యశ్వరత్నంబు నెక్కి, తత్కుమారుండైన యశ్వసేనుఁడు వెంట రాగా సేనాసమేతుండై బహువిధజనపద ఘనారణ్య పర్వత నదీనదంబులు గడచి, కతిపయదినములకు చిత్రవర్మ రాజధానిఁ జేరవచ్చెను.

ఆ భేరీకారవము నాకర్ణించి పౌరులెల్లరు సంతోషభరితులై యెదురేఁగి రాజపుత్రునకు అభివాదంబు లొనర్చి వందనాశ్లేషణ స్వస్తిభాషణంబులు గడు మైత్రితో జెప్పదొడంగిరి. అప్పురమున పుణ్యాంగనలు నవరత్న నీరాజనంబు లొసంగుచు, సౌధభాగంబులందుండి పుష్పవర్షమును గురిపించుచు రాజకుమారునకు మంగళప్రదముగ స్వాగతము నిచ్చిరి.

ప్రౌఢోక్తులలో నాగేంద్రుఁడును, శత్రురాజులనెడు మదగజములను సంహరించుటలో సింహమువంటి వాఁడును, అంధకాసురసంహారకారియైన ఆదిదేవుని పూజలలో ప్రత్యేక ప్రజ్ఞావంతుఁడు నగు చంద్రాంగదుఁడు భవ్యమైన మహేంద్రవైభవముతో సభాస్థలికి విచ్చేసి, చిత్రవర్మను గాఢాలింగనము చేసుకొనెను. పిమ్మట వినమిత శిరస్కుండై యాతని పాదములకు నమస్కరించి ఆనందాశ్రుజలంబును విడచెను. తదనంతరము అత్తలకు బాంధవులకు గురుజనహితులకు మ్రొక్కి వారి యాశీర్వాదములను బొందెను.

5

సీమంతినీ పునర్వివాహ ఘట్టము

సుహృద్బంధుప్రజలు మెచ్చునట్లు తన కుమార్తెకు పునర్వివాహముఁ జేయఁదలఁచి చిత్రవర్మ భూపాలుఁడు భూజనసన్మాన్యులను,

విద్వాంసులను, రాజశ్రేష్ఠులను, బంధుజనులను రావించి, శాస్త్ర నిర్బాధ కీయుల నయ్యాని నిశ్చయుబరచి పురసౌధాలంకారములకు జేయు తగు యేర్పాటులను గావించెను.

పుణ్యాంగనలు రాజకుమారుని రత్నమయాసనంబున గూర్చుండ నియమించి లలితోక్తులతో నేపథ్య జల్లి మహోల్లాసమున భద్రగీతిక లను బాడిరి. అంతట శరత్సమయ రాకాచంద్రబింబంబును బోలు ముఖాబ్జము నొంయు, ప్రభాత వేళా విరాజిత సరోజాత సామ్యముగ వెలయుచున్న లోచనములర, అర్క ప్రకాశ సమానంబగు మేని కాంతి తో, నిశీథమునందలి తారకలు యూకి వేణీఖచిత పుష్పవితతులమర, విశ్వకర్మ నిర్మిత వివిధరత్న చిత్రిత సజీవ సాలభంజిక యనునట్లు నిర్మ లాసాంగి యగు సీమంతిని ప్రకాశించు మెరంగు తెరంగున యనుదెంచి జీవితేశ్వరుని పజ్జ ఆసీన యయ్యెను. శృంగార శేఖరులగునట్టియు, మాంగల్య ధురీణు లగునట్టియు, యా పుణ్యాద పతులకు కామినీజనులు మంగళహారతుల నొసంగిరి.

పిమ్మటఁ ప్రాభవధుర్యులగు యా భోగయౌవ్వనులకు వనితా రత్నములు శోభనములు పాడుచు సురభిళిత తైలముతో దల•లంటి కంకణరాజత్కరులగు యాశంకరభక్తులకు సున్నిపిండి జల్లి పన్నగ జాతీ రస సంపన్నముతో దలలను బులిమి మందోష్ణంబగు పన్నీటను వారిని జలక మాడించిరి. పిదప యా శుభచరితులను ధౌతవస్త్రములతో దడి యార్చి ధరించుటకు కనకాంబరముల నిచ్చి, చంద్రబింబమువంటి లలిత మైన వారి ఫాలఫలకంబునకు తిలకములను దీర్చి, మేనునకు సుగంధ మును బూసి, పుష్పదామములు పొలుపుమీర అలంకారంబులుగ వైచి మణికుండల కంకణాది భూషణంబులను దొడగి, దీపితంబుగ జెక్కిట దృష్టిచుక్కఁ దిద్ది కామినీమణులు వారిని వివిధరీతిని శృంగారించిరి.

ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరు లత్యంత శృంగారాభిరాములై యా క్షణమున భేరీమృదంగాది తూర్యరవంబులును, పుణ్యాహఘోషణంబులును, పుణ్యాంగనానవ్య మధురగీత నిస్వనంబులును, వందిమాగధ స్తవనాదములును జెలంగ, కళ్యాణవేదికాతలంబున సువర్ణ భద్రపీఠంబున నాసీనులై యున్న సమయంబున అన్యక్షత్రియ గర్వ పర్వత సుపర్వాధీశుండైన రాజశ్రేష్ఠుండగు చిత్రవర్మ విహితాచారంబు దీపించునట్లు నైషధునకు కళ్యాణలగ్నంబునందు కన్యాదానం బొసంగెను. పిమ్మట జంబూనదాంబరములను, కంబళములను, భూషణములను, గోశతములను తాంబూలములను మోదముతో విద్వాంసుల కొసంగి గౌరవించెను. కలమాన్నంబులును, గోఘృతంబులును, పచ్చళ్ళును, షడంశశాలి మధురాపూపంబులును, పెరుగు మొదలుగా గల పదార్థములతో సంతుష్టిగా బంధుసమూహాయముతో ఆపుణ్యదంపతులు భోజనము గావించిరి.

భోజనానంతరమున తాంబూలసురభితగంధమాల్యాద్యలంకార కలితుండగుచు, మిత్ర బాంధవ భృత్య సమేతుండగు రాజసుతుండు సల్లాపంబులు గావించి, పిమ్మట పరిహాసము లొప్పునట్లు వగాన్విత వసంతంబు లాడెను. రూపస్తుత్యుండును, ధర్మరక్షణ విచారుండైన చంద్రాంగద ధర్మపాలుండు నిజాంగనామణికి తాను ఫణిరాజువలన పొందిన భూషామణిని తేవ సర్పాసనాదికంబుగ నొసంగి యామెకు ప్రియము నొనర్చెను. వాటినెల్ల ధరించి సీమంతిని మణిభూషణ హారిదంత ఘుమఘుమిత గంధద్రవ్యాన్వితయై యెంతయు తేజంబున సర్వమంగళ పగిది విలసిల్లెను.

అనంతరము శరజన్మప్రతిమ ప్రతాపనిధియగు చంద్రాంగదుండు భాస్వర జాంబూనద చంద్రకాంతామణిమయంబై, కస్తూరీలిప్తంబై భాస్కర తేజోమణిదీప్తంబైన శయనాగారమును జేరి, తల్పాస్తీర్ణ ప్రసూన

ఫలగంధ శుభాక్షతసంయుతంబై సంకల్పభవప్రతాపజనకంబై, లాలిత మగు హంసతూలికాతల్పంబునందు శితికంఠపదాంబుజ భక్తియుక్తుండై విశ్రమించెను. అంతట రతిసమాకృతి వెలయుచుండ, భవానీపదయుగ చింతామృతపాన పరవశీకృతయై విమలస్వాంతముతో సీమంతిని చనుదెంచెను. చంద్రాంగదుఁడు ఆ శుకవాణిని జూచి కౌగిటఁజేర్చి మిక్కిలి కూర్మితో చెక్కిలినొక్కుచు, మచ్చిక ల్దనరార దీయని మాటలాడుచు, ప్రేమతో మన్మథకేళికిఁ దనివితీర పైకొనెను. మరియు యా రాజకుమారుఁడు పరిరంభణ చుంబన బంధనంబులందును, రాజితమైన దంతక్షత నఖక్షత ముఖ్య విమర్శనంబులందును, రాజమరాళయానయై మధురాధర నీరద నీలవేణియు నగు యా రాజతనూజను గూడి రాజవినోదంబును బొందెను. ఇట్లు ఆ దంపతులు అన్యోన్య ప్రేమాతిశయంబుల గొంతప్రొద్దు సురతాభోగముల దృప్తిఁబొంది తత్పారవశ్యమున సుఖనిద్రను జెంద ప్రభాతకాలమున మేల్కాంచి గౌరీశ్వరధ్యానపరాయణులై మంగళస్నానాది కృత్యములు శివపూజావిధానంబు లాదిగాగల కార్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి, పిమ్మట మధురాహారముల సంతుష్టిని జెందియుండిరి.

అంత కొన్నిదినములకు చంద్రాంగదుఁడు నిజకళత్రసమేతంబుగా నిజపురి యగు నిషధకుఁ బోసమకట్టెను. అప్పు డల్లుని యభిప్రాయంబెరింగి చిత్రవర్మ యాతనికి దశసహస్రాశ్వగజరథప్రకరాంబులను యరణముగ నిచ్చి కుమార్తెనుబిలచి ఆనందబాష్పములను విడచి, మన్నించి యమూల్య వస్త్ర మణిభూషణముల నిచ్చెను. మరియు కరుణతో వివిధ గంధమాల్య మృగీమద కుంకుమాంజనార్ద్రిసాంకవములు, సహస్రదాస దాసీజనంబులు గ్రామశతములు నొసంగెను.

తండ్రి యాజ్ఞచే చంద్రాంగదుని వెంట వచ్చి మిత్రభావముతో మెలంగి, యాతని కనేక సహాయము లొనరించి మెప్పు వడసిన యశ్వ

సేనుఁడు ప్రియమిత్రుని యనుజ్ఞఁ బడసి దానవునితో పాతాళంబున కరిగెను.

అనంతరము చిత్రవర్మమహీపాలునిచే అనుజ్ఞాతుండై నిజకళత్రం బగు సీమంతినినిఁ గొని చంద్రాంగదుఁడు విశేషసేనాపరివృతుండై కతిపయదినంబులకు నిజనగరమునకు వచ్చి, మాఙ్గల్యరవములు చెలంగ శుభముహూర్తమున శుద్ధాంతప్రవేశము గావించి, నిజసతీసమేతుండై జననీజనకులకు, బంధుజనులకు ప్రణామంబు లాచరించి, వారల యాశీర్వాదములు గైకొని పరమానందమున సుఖంబుగ నుండెను.

ఇట్లు ఆత్మవల్లభుని గూడి సీమంతిని స్నాన జపపానములందును, భోజన శయనములందును కాలమును మహావైభవముతో వెడలి బుచ్చుచుండెను. మరియు సోమవారవ్రతముల నాచరించి పార్వతీపరమేశ్వరుల సంతృప్తిఁబరచి తాను పొందిన సుకృతములను మరువక పూర్వము లెనే భక్తిశ్రద్ధలతో నారాధించుచుండెను. అంత కొంతకాలమునకు ఇంద్రసేన మహీనాథుఁడు నిజ రాజ్యభోగసుఖము లందు విరక్తుండై తదనంతరమున నిజకుమారుండైన చంద్రాంగదునకు పట్టాభిషేక మొనర్చి సకల సామ్రాజ్యభార దురంధరునిగా నియమించి భార్యాసమేతుండై వనమునకుఁ జని యచ్చట వానప్రస్థాశ్రమమున మహాఘోరతపం బాచరించి, దేహమును విడచి భార్యాసమేతముగా దివ్యవిమానారూఢుండై శివలోకమున శివసాయుజ్యమునందుండెను.

6
సుమేధ సోమవంతులు

విదర్భరాజ్యమునందలి అగ్రహారమునందు సుమేధ సోమవంతు లను బ్రహ్మచారులగు బ్రాహ్మణయువకులు స్నేహభావముతో నుం-

లంగుచుండిరి. వారు సకల పురాణేతిహాస శాస్త్రాగమములను ప్రకటముగ నభ్యసించి, ఆ యగ్రహారమునందలి విద్వచ్ఛ్రేష్ఠుల మెప్పును బడసిరి. మరియును వారు తుల్యప్రాయులై, సూక్ష్మమేధావిభ్రాజితులై, కృష్ణోపనయనోద్వ్యాస్సర్వసంపన్నులై, శైవోపచారకళాధురంధరులై, చంద్రార్క సంకాశులై, విద్యాధికులై మెలంగుచుండిరి. ఇవ్విధంబున బెరుగుచు సమస్తవిద్యాప్రవీణులును, వివాహ సమయోచిత తారుణ్య ధురీణులును నైన కుమారులను కనుఁగొని తజ్జనకులు "పుత్రకులారా! మీరు పరిపూర్ణవయస్కులు గాన యీ యగ్రహారమును వీడి వివిధ రాజన్యులవద్దకుఁ జని మీయొక్క విద్యాకుశలతను వారి యాస్థానము లందు వెల్లడిబరచి, అందలి యాస్థాన పండితవర్యులను తర్కమునం దెదుర్కొని, వారిని పరాజితుల గావించిన నృపులు మెచ్చి మిమ్ములను ధనధాన్యముల, నగ్రహారముల, భూషణముల నిచ్చి సత్కరింతురు. మేము శైశవమాదిగ సర్వసంస్కృతులును వ్రతముల నొనరించి కీర్తి బడసితిమి. ఇప్పుడు మేము వృద్ధులమైనందున దేశసంచారమును గావింప అశక్తులము. మీరలిప్పుడు పదియేడేండ్ల కుమారులు. విద్యాధికులు మీరు యాచనకు జనుట కిదియే మంచి తరుణము. మీరలు విదర్భభూమీశ్వరుని మీవిద్వత్తవలన మెప్పించి అర్థంబు రూఢిగ దెచ్చి, వివాహమాడి మమ్ముల సంతోషాంతరంగులఁ గావింపుఁడు" అని పలికిన నిజజనకుల వాక్యములకు సమ్మతించి, నయ్యిరువురు బ్రహ్మచారులు విదర్భరాజ సదనమున కరిగిన నమ్మహీనాథుఁడు బ్రత్యుత్థాన పూర్వకముగ వారల నాదరించి, యథార్హపీఠంబుల గూర్చుండ నియోగించిన యాబ్రహ్మచారులు, ఛందోవ్యాకరణ తర్కమీమాంస శిక్షాజ్యోతిష క్రియా సందర్భంబు లుపన్యసింపుచు రాజశ్రేష్ఠుని మెప్పించి, ఆనంద స్వాంతునిగ నొనర్చి, వివిధామ్నాయోక్త మంత్రాళిచే సింధూరద్రవ మిశ్రితాక్షత ఫలాశీర్వాదములు చేసిరి. అప్పుడా నృపుఁడు సంతసించి

కా మచ్చటి కరుదెంచిన హేతు వెద్ది యని వారిని మచ్చికతో ప్రశ్నించెను. అంత ట్బ్రహ్మచారులు "మహారాజా ! మేము పేద బ్రాహ్మణ సుతులము. మావివాహార్థమై ధనమును సంగ్రహింప విచ్చేసితిమి. అయ్యది యనుగ్రహింప కోరుచుంటిమి" అని పలికిరి. విప్రాత్మజులట్లు నుడివినంతనే రాజు తన హాస్యరసంబును బాహ్యకము గాకుండ "విప్రనందనులారా ! నే చెప్పినట్లాచరింతురేని మీకు సకలార్థసంసిద్ధులు గలుగును. నిషధానగరాధిపతి యగు చంద్రాంగదుని పత్ని సీమంతినీ దేవి యనుదినము సోమవారంబున సోమశేఖరుని పూజ లాచరించుచు నిరంతరము దంపతి పూజ లత్యద్భుతంబుగఁ జేసి అభీష్టమైన ధనము నిచ్చుచుండెను. గాన మీలో నొకరు యువతిగను, మరియొకరు పురుషుఁడు గను వేషమును దాల్చి యా సాధ్వీ మందిరమునకుఁ బోయి ఆమెచే పూజింపఁబడి, యచ్చట భుజించి ధనమునుగొని క్రమ్మర నా సన్నిధానమునకు రండు" అని పలికెను. అయ్యది యాలించి బ్రహ్మచారులు భయమును జెంది "నరేంద్రా ! మీబోటివారు పరరాజన్యుని యొద్దకు కపటప్రయత్నము చేయుటకై బనుప నయ్యది కలుషము. మేము మీ శాసనమున నిషధపురమున కెట్లు పోవనేర్తుము. కౌటిల్య మార్గమున సంచరింపుచున్న మమ్మెవ్వరేనియు నెరింగిన దండార్హుల మగుదుము. కులశీల విద్యాగుణముల ప్రయోజనములగు లజ్జాభిమానములు దొలంగిపోవును. మరియు సకలశాస్త్రపారంగతులమగు మేమిట్టి కార్య మాచరించుట వేదబాహ్యము" అని విన్నవించిరి. ఆపలుకు లాకర్ణించి రాజేంద్రుఁడు వెండియు "విప్రనందనులారా ! ఈ ధరణీతలమునందు ప్రతిమానవుఁడును దేవగురు జనక జననీ భూవర శాసనములను గౌరవించుట కర్తవ్యము. మరియు ప్రభువు వచించిన కార్యము శుభప్రదంబైనను, అశుభకరంబైనను ఆచరింతురేని వారికి జయము కలుగును. గనుక మీరు నాయొక్క ఆజ్ఞకు బద్ధులరై యుండవలెను"

అని శాసించెను. అంతట నా బ్రహ్మచారులు మెట్టకేలకు ధైర్యమును
చేబట్టి రాజాజ్ఞకు తమ సమ్మతిని తెలియఁబరచిరి.

ఇట్లు సమ్మతించిన యా విప్రకుమారుల యభిప్రాయం బెఱింగి
యా భూవరుండు సుమేధుని పురుషవేషమును ధరింపఁజేసి, సోమవంతు
నకు కటిభాగంబున దివ్యకౌశేయమును నుదుట కుంకుమరేఖయుఁ
గుదుగుబగచి ప్రచురతాళంబులఁ గుచమండలమమర్చి, సొగసుగా మృ
దుల కంచుకమును దొడఁగి, మాయాశిరోజములను వేణిగ నొనర్చి,
ప్రవిమలంబైన పుష్పములు దురిమి రాణింప మొలయొడ్డాణంబును బిగి
యించి, చెక్కిళ్ళ మకరికలు చక్కఁగఁ దీర్చి, కరముల రత్నకంకణాంగ
దము లమర్చి, కర్ణములయందు బేబులకమ్మలొప్పఁ, గంఠసూత్రాది
భూషణాకలితుని జేసి కృత్రిమభామవలె నొప్పించెను. సౌందర్యవంతు
లగు ఆ విప్రులు మాయాదంపతివేషములను దాల్చి రతి కుసుమాయు
ధుల మాడ్కి రంజిల్లుచుండిరి.

అట్లు కృత్రిమవేషంబుల వారు శాగల యుద్ధంబు లవస్యంబుగా
ననుభోక్తవ్యంబులని ధైర్యంబవలంబించి, రాజానుశాసనంబున కొన్ని
దినముల ప్రయాణంబును గావించి, యభ్రభంకష మణి కాంచన సౌధ
ప్రాకార గోపురంబును, నిజవైభవ పరాభూత గోపురంబును నగు
నిషధపురంబున బ్రవేశించి తత్పట్టణ విలాసంబు లాలోకింపుచు, రాజ
మార్గంబున నరుదెంచి యచ్చట నానాదేశ సమాగత శైవభక్తులగు
వధూవరుల ననేకులఁగాంచి వారలఁతో దామును రాజమందిరద్వారం
బును జేరియుండిరి. ఆదినము సోమవారంబగుటచే భూవరపత్నియగు
సీమంతినీదేవి వివిధాలంకారిణియై దేవాగారము సొచ్చెను. ఆ సమ
యంబున నచ్చటికి దైవభక్తులును భూసురముఖ్యులును మరియు వనిత
లును హాసోల్లాపముఖంబుల ఆ సాధ్వీమణిని జేర వరుసగ నరిగిరి. అప్పుడు
ఆ ప్రదేశమంతయు మేదురంబుగ వేణువీణారవంబులతోడను, శ్రీవనాద

ములు ఘంటాఘణాత్కారలు శంఖనిస్వనంబులు వీనితో దిక్కులు నిండియుండెను, చతుర్ద్వారంబులు కదళికా స్తంభ సంగతమై నట్టియు, పల్లవతోరణంబులచే యలంకరింపఁబడియున్నట్టియు, బహురంగవల్లికా భ్రాజితంబగునట్టియు, ఫలపుష్పమంజరీ పరిమళోపేతం బగునట్టియు, దేదీప్యమాన ప్రదీపికంబగునట్టియు, మణిమయంబైన కళ్యాణమంటపమున బ్బుధుల సౌవర్ణమయ రత్నపీఠంబున ఆశీనయై యా నిషధేశ్వరుని సాధ్వి చిత్తమలర శంకరు నారాధించుచుండెను. ఆమె యా రవికోటి తేజుండగు పరమశివుని ధ్యానంబుఁ గావించి, నావ్హాన మొనర్చి, భద్రాసనంబిచ్చి, నర్ఘ్య మొసఁగి అభిషేకము నాచరించెను. పిమ్మట ఆ కృత్తి వాసునకు వస్త్రయుగ్మంబు లర్పించి, శ్రీగంధశిలకాదులతో నక్షతంబుల నలంకరించి, కుంత మందార బిల్వ మాకంద వకుళ చంపకాశోక పున్నాగ జలజములతో పూజలొనరించెను. పిదప సౌరభ్య ధూపమొసఁగి, కర్పూర నీరాజన మిచ్చి చషకంబున మధుభక్ష్యశాల్యోదనము నివేదన మొసఁగి, నవరత్నములతో నక్షతహారతి నిచ్చెను. అనంతరము వంశపావని యగు యా చిత్రవర్మతనయ పుష్పములను దోయిట ఘటించి బుధులతో కారుణ్య సాంద్రమతియగు చంద్రమౌళీశ్వరునకు మంత్రపుష్ప మొసఁగి, ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లొనరించి "ఓ చంద్రశేఖరా! పాపములు, విపత్తులు, దుఃఖములు సహింపరాని కష్టములు, శుభాశుభ వ్యసనములుగలిగి నిరంతరము దుఃఖసముదాయమైన సంసారదోషమును విదళించి నన్ను రక్షింపుము.

చ॥ శరణు గిరీంద్రజారమణ చంద్రకళాధర కాలకంధరా!
శరణు మహాత్మ హేమగిరి చాపమహేశ్వర భక్తవత్సలా!
శరణువిరించి విష్ణుముఖసన్నుత భద్రఫలప్రదాయకా!
శరణువియన్నదీధర భుజంగవిభూషణ దీనపోషణా!

అనియు,

చ॥ జయజయ రక్తబీజ దనుజాధవ శుంభనిశుంభమర్దనీ
జయజయఖడ్గఖేట శరచాప గదాంకుశ శూలధారిణీ
జయజయ భోగభాగ్య జయ శాశ్వతభద్ర ఫలప్రదాయినీ
జయజయ యోగిమానస వశంకరి శాంకరి విష్ణుసోదరీ!

క॥ భువనత్రాణ సుధాకర ధవళాంగ కర త్రిశూలధారణ శంభో
శివశంకర మృత్యుంజయ భవహర మాంపాహి భక్తనిధానా!

క॥ జపమంత్ర వ్రత నిష్ఠాతపములు సలుపంగ నోప దక్షుయుగ భవ
త్కృప నమ్మియుండెదను నా యపరాధంబులు సహింపు మార్త
శరణ్యా!"

అని బహువిధములఁ బ్రార్థింపుచు శంఖకాహళఘంటారవంబులు చెలంగ ననేక ఛత్రచామర కుసుమాది రాజోపచారంబులఁ గొంత ప్రొద్దు సేవఁ గావించి పిమ్మట శివమంత్రపారాయణమును శివపురాణ శ్రవణమును గావింపుచు, పార్వతీపరమేశ్వరుల పూజామహోత్సవములు నింపుతో జేసి శైవభక్తులగు దంపతులను పార్వతీపరమేశ్వరులుగ భావించి, నైజమానసాంభోజమునందు నిశ్చలత్వమును జెంది, పుష్ప సుగంధములతో దంపతి పజ్త్కి కెల్ల పూజఁ గావింపుచుండెను. ఆ సమయంబున కుత్రిమభూసురదంపతుల వేషములను గ్రహించి, ఆశ్చర్యము వెల్లడిబరుపక శాంకరిపైభారమిడి, ఒకరిని భవానిగను వేరొకరిని శంకరునిగను నూహింపుచు ఆ సీమంతిని వారిని నారాధించెను.

ఇట్లు సీమంతినీదేవి శైవదంపతుల కెల్లరకు షోడశోపచారముల బూజనము లొనరించి షడ్రసోపేతముగ భోజనంబిడి వారినెల్ల పరితృప్తులఁగావించి, తాంబూలములును దక్షిణలొసంగి, ప్రదక్షిణముగ వందనము లాచరించి, స్వేచ్ఛార్థంబు లొసంగి వారల యాశీర్వాదములను బడసి గౌరవముగ సాగనంపెను. పిమ్మట ఆ సతి మృష్టాన్నపానముల నారగించి పతితో నిష్టాగోష్ఠిని ముదముతో నుండెను.

అంతట దేశాంతర సమాగత భక్తప్రకరంబు లా రాత్రి యచ్చోటనే వసియించి మరునాడు నిజనివాసంబులకుఁజనిరి. అప్పు డాకృత్రిమదంపతులు పరజన సందర్శన భీతులై యర్ధరాత్రంబున మేల్కాంచి, తమ తమ గృహంబులకు సత్వరముగ ప్రయాణ మగుచుండిరి. కొంత దూరముఁ జనిన పిదప సోమవంతుఁడు మేనిపై నున్న వస్త్రంబులను తొలగించఁగా తాను పురుషత్వంబును విసర్జించి కాంతారూపమును పొందినట్లు గాంచి, నిశ్చేష్టతను జెందెను. ఈ రీతిని ప్రభవించిన ఆ కారుణ్యవతీలలామ యగు సోమవతి కామేచ్ఛకు లోనై రతిప్రీతిని సుమేధుని కౌగలించుకొనగ, వారికీ విధముగ సంభాషణము జరిగెను—

సోమ:—మనోహరా! ఈ రమణీయతరమగు యుగ్రవనములందు కొంతతడవాగి పుష్పఫలవితాన పూర్ణమైన యాలతాగృహంబులందు వసించి కామకేళిని నన్ను గారవింపుము.

సుమే:—ఓయా! నీ పడుచుదనపు చేష్టలుడిగి మానమున సత్వరముగ రమ్ము. మనము చాలదవ్వు పోవలసియుండెను.

సోమ:—(సుమేధుని పోనివ్వక బిగియార కౌగిలించుకొని యాతని పెదవులను చుంబించి) ప్రాణనాయకా! మన్మథభాషణములకు తాళఁజాలక మిక్కిలి తపియించుచున్న నా పలుకు లాలింపవేమి? ఉద్దిడవేమి? నీ హృదయ మింత కఠినమైనదా?

సుమే:—(విస్మయముతో) మిత్రమా! నీ విట్లు చేయఁదగునా? అస్ఖలిత బ్రహ్మచర్యుండవై తగు సారస్వత విప్రనందనుఁడవై తర్కాగమామ్నాయ సారములందు మేధానిధివై జితేంద్రియుఁడవై రంజిల్లు నీ విట్లు ప్రవర్తించిన, అయ్యది మన బంధుజనులు వినిన నగరా? మరియు నీవు పురుషుండవు. వనితవుమాత్రము గావు. విధివశమున ఇట్టి మాయావేషమును దాల్చవలసి వచ్చెను. గనుక కొంటెతనమును మాని సత్వరము నడచిరమ్ము.

సోమ:—ఆర్యా! నేను తెలివిగాని స్వస్థచిత్తను గాను. ఇత్యాది అన్యోక్తులైన నా వక్షస్థలమును జూడుము.

అని పైటను తొలగించి చూపెను. అంతట సుమేధుడు తన మిత్రుండగు సోమవంతుని నిక్కముగా సోమవతి యగుటను గాంచి విస్మయంబుజెంది, కంపితగాత్రుండును, చంచలచిత్తుడును నై దుర్ముఖుండగుచు యూరకుండెను.

ఇట్లు భయపడిన నేమియుం దోచక, వెరగుపడియున్న యా ద్విజకుమారునిం గాంచి నిజాంగంబున కామోన్మాదముం దోప,

సోమ:—భూసురకుమారా! నీవు మౌనమును వహించి చిత్తంబు వెలయ భాషింపవేల? దైవకృతంబును దప్పింప నెవ్వారికిని దరముగాదు. వంచకుండైన యా భూసురుని మనము పేరకేల? చేసితిమి బో యీ మృషావేషంబును జాల్పనేల? ఆ మహాపతివ్రతయొక్క సమ్మతమున కరుగనేల? మరియు నా మొగుని నిజమని సమ్మతి మనలను పూజింపనేల? అంతఃపురంబునకు ఇంతలోనట శోధనీయము. ఇంతకును బురాకృతంబని మనము మెలగవలయును. గతించి యొన్నడైనయొక ధూర్తులపలుకుల నాలకించి సద్గుణులను మోసపుచ్చినవారికిని మనగతియే పట్టును. అంతియు గతజల సేతుబంధనము. గావున మన మందిరముల కరిగి పెద్దల యాజ్ఞను బడసి మన మిరువురము వేదోక్తవిధిని వివాహమాడుదము. ఇక నీవు చింతనుడిగి శివభక్తిపరాయణులైన సత్పురుషులను గలిగియుండుము.

సుమే:—నీవు చెప్పినదంతయు నిక్కమగును. మన మిప్పుడు గృహమున కేగి, మునుముందుగా నాలోచింతము. సత్వరముగ నడువుము.

సోమ:—(వలపును నిలుపజాలక) సుందరాంగా! ఈ వన సౌందర్యమును జూడుము. ఎంత రమణీయముగ నున్నదో ఇత్యాది జన్మరహితంబై పుష్పఫలసాయుత నికుంజ నిత్యాంబ ప్రాంత రంజనము. ఈ యారామ తీర మట్టున సమస్త పక్షి నినాదితము.

పురుష సంగము యోగ్య నివాసమైనది. ఇందు రతివల్లభ కేళి చరిత్ర మంతయు నొప్పుచుండెను.

అని నిజమోహమూర్తిఁ బలికి అయ్యంగన యంగజుని పుష్ప విశిఖాహతి కోర్వఁజాలక ఆత్మ సుప్పొంగుచు లజ్జను బోనిడచి మోహ భరంబును జెంది ఆ యువకుని మధురాధరము న్మనిపంటఁ నొక్కి దరళీ కృత చిత్తము తత్తరించుచు ల్లయాలింగనమాచరించెను. ఇట్లు అతిశయ ప్రేమాతిరేకంబున పైబడియున్న యమ్మానిని నా భూసురసుతుండు సాంకల్పసంకల్పంబుల నెట్టుచేయుట నెఱుంగమి ప్రేమ్మర పర్వ్యాప్తమిధునము నిజగృహంబులకుఁ బోవుచు సీమంతినీప్రభావమునకు మిగుల నాశ్చర్య మును జెందిరి.

అంబికా ప్రసన్నము

గృహంబున కరుదెంచిన ఒంటరిగానున్న వీక్షించి నిజజనకులు కినుకఁ దోప ఆ మహిళారూపంబేమని యహితోక్తుల నడుగ ఆద్యంతముగ జరిగిన వృత్తాంతమును నెల్ల సుమేధ సోమవతులు వారికి తెలియఁ జెప్పిరి. అయ్యది వినినమాత్రంబున వారు క్రోధోజ్జ్వలురై సరభస ముగ జనపతి కడ కరుదెంచిరి. అంత నా భూవరునిఁ జూచి సోమవత జనకుడగు సారస్వతుడు "ఓ భూవరా! నా కుమారుడు శుద్ధశ్రోత్రి యుఁడు. గతదోషుడు. మరియు మితభాషుఁడు. భూవరుఁడవగు నిన్ను యాచింప వచ్చిన వానిని కామినీ వేషమున సన్నద్ధునిఁగావించి మహా పతివ్రత యగు సీమంతినీ దేవి వద్దకనిపి పూజ గావింపజేసి యీ నారీ రూపము స్థిరమగుటకు కారకుఁడవైతివి. అయ్యో! నా యేకపుత్రుఁ

డట్టి ఘోరావస్థకుఁ బాల్పడితివి యుగన ... తెలిసితివి? నీ కపటోద్యోగము వలన యిట్టిగతి పట్టినది. అక్కటా! మౌంజీ దండకమండలములు రంజిత బ్రహ్మచర్యాలుడిగి రమణీమణినై మంజుల భూషణంబులను హారిద్రాంజన సింధూర కాటుకలను ధరించెను. పుత్రహీనుండు లుప్తపిండోదకుండై గతిచెడిన వాఁడగునని వేదములు ఘోషించుచుండెను. ఓ క్షితిపతీ! సింహాసనముపై నధిష్ఠించి మహావైభవముతో మురియుచున్న నీవు నాగతి కేమిఁ బల్కెదవు? అని బహువిధముల విస్ఫుర భాషణంబు లాడుచున్న సారస్వతుని దైన్య వాక్యంబు లాకర్ణించి యా భూపాలుండతి విస్మయమానసుండై తనమనంబున "ఆహా! దైవమా! పరిహాసార్థముగా యీ ద్విజసుతుని భామాకృతిని బంపిన బురుషత్వంబును బరిత్యజించి సతియైవచ్చెనే. ఔరా! గిరిజామహేశ్వరుల సామర్థ్యంబులు, వారి భక్తుల మహాత్మ్యంబులుఁ జూడ మహాచోద్యముగ నుండెను. భక్తసాధ్వియగు సీమంతిని యొక్క భక్తిలీలలను దలఁప బ్రహ్మకైనను శక్యముగాదు" అని వితర్కింపుచు ఆ విదర్భధీశుండాప్తమంత్రి పరిజనులను రావించి వారితో సంభాషించి, ఆక్షణమందే తాపసోత్తముండైన భరద్వాజునిరప్పించి యా మహాత్మునియనుమతంబున నా ద్విజులిరువురు నాత్మజయుతముగా దనవెంట దానతి త్వరితగతుల నంబికా దేవి గృహంబునకే తెంచి, యారాత్రి గౌరీ సమర్చనంబుఁజేయ సమకట్టి యమ్మహీనాయకుండు విగతభోజనపాననివేశుడగుచు ధీరమతియై, నమ్మునీంద్రోపదేశంబున విహిత నిష్ఠా సమాధిఁ గావించుచుండెను.

దండకము

శ్రీ మహాన్మహాదేవపురాణీ నతేంద్రాణి రుద్రాణి శర్వాణి కల్యాణి దాక్షాయణీ శూలపాణీ పృథుశ్రోణి ధూమ్రాక్షసంహారిణీ ... జాత

ప్రసూనాంచితస్నిగ్ధవేణీ లసత్కీరవాణీ భవానీ శివా శాంకరీ రాజ
రాజేశ్వరీ గౌరీ శాకంభరీ కాళికా కాళి పవిత్రి సుచారిత్రి కల్యాణ
గాత్రీ మహాదైత్యజైత్రి నగాధీశపుత్రీ జగన్మాన్య లోకైక విఖ్యాత గం
ధర్వ విద్యాధరాదిత్య కోటీరకోటీ స్ఫురద్దివ్యమాణిక్యదీపప్రభాత్యుల్ల
సత్పాదకంకాత కేయూర హారాంగదాది జ్వలద్భూషణాలంకృత కౌమారి
మహేశ్వరీ నారసింహా రమా వైష్ణవి శాంభవీ భార్గవి భైరవి దుర్గ కా
త్యాయనీ పార్వతీ నీదు సామర్థ్య వర్ణింప బ్రహ్మాదులున్ శేషభాషా
దులున్ జాల రేనెంతవాడన్ ప్రశంసింప నీతజ్జగజ్జాల నిర్మాణ సంరక్ష
ణారంభ సంరంభ కేళీవినోదంబులున్ గల్గి వర్తింతు వెల్లప్పుడో యాది
శక్తి పరంజ్యోతి నారాయణీ భద్రకాళీ మహాశ్యామలా భ్రామరీ చండికా
లక్ష్మి విశ్వేశ్వరీ శాశ్వతైశ్వర్యసంధాయినీ యెంచు నిన్నెంతయున్
సన్నుతుల్ సేయు లోకాళికిన్ సంతతాఖండ దీర్ఘాయురారోగ్య సౌభాగ్య
సంసిద్ధి గావింతు వత్యంతమున్ రక్తబీజాది దైతేయులన్ ద్రుంచి బృం
దారకశ్రేణి రక్షింతు నీవెప్పుడున్ నారదాగస్త్య పాండిత్య మాండవ్య
మైత్రేయ జాబాలి కణ్వాది మునీంద్రు లత్యంత నిష్ఠాగరిష్ఠాత్ములై హృ
త్సరోజంబునన్ ధ్యానముల్ సేయుచున్ బూజ గావింతు రంతర్ముఖత్వం
బునం జంద్రఖండావతంసా భవద్దివ్యరూపంబు బ్రహ్మాండభాండంబుల
న్నిండి వెల్గొందు నీతత్ప్రపంచంబు సర్వంబు నీవై ప్రవర్తింతు సూర్య
చంద్రాదులున్ భూము లాకాశ వాతాగ్ని జీవాత్మలున్నీవ నీకంటె
వేరైన దింతైనయున్ లేదు యుష్మత్కటాక్షోహతులైనట్టి వారల్గదున్
ధన్యులై మాన్యులై పుణ్యులై యుందు రీ ధాత్రిలో నేను మూఢుండ
గర్వాధిరూఢుండ దుశ్చిత్తుడన్ మత్తుడన్ జ్ఞానహీనుండ దీనుండ నేఁ
జేయు నేరంబులుంగాంచి రక్షింప భారమో తల్లి సద్భక్తమందారవల్లీ నమ
స్తే శరచ్చంద్రబింబాననాయైనమ స్తే శశాంకారుణప్రజ్వలత్కుండలాయై
నమస్తే పరిభ్రాంత భూమండలాయైన నమస్తే విపద్ధ్వాంత భానుప్రభాయై

నమస్తే పరిధ్వస్తతాపత్రయాయై నమః కామధాయై నమో ముక్తిదాయై
నమశ్చండికాయై నమస్తాంబికాయై నమస్తే నమస్తే నమః,

కవిరాజ విరాజితము

"జయ జయ పార్వతి శంభుకుటుంబిని చారునితంబిని కంబుగళే,
జయ జయ విద్రుమ బింబఫలాధరి చక్రసహోదరి పీనకుచే
జయ జయ శాంకరి సాధుశుభంకరి శత్రుభయంకరి మానినుతే
జయ జయ శుంభనిషూదని సత్యవసుంధర శాంతిరతే"

అని నుతించుచు మహాదీక్షతో పన్నెండేండ్లు మూఁడు అహోరాత్రములు అంజలిని ఘటించి వినుతులు చేయుచుండెను. అంతట రాకేందు బింబము పగిది ప్రకాశించు మోముతోను, తెల్ల తామరల వంటి విశాలనేత్రములు కటిభాగమున శోభితమైన కనకాంబరము డమరు త్రిశూల ఖడ్గంబు, కరతలమున విరాజిల్లుచున్న మణిగ్రైవేయకములు, చంద్రాయుధమును ధరించిన మస్తకము, సౌదామనీపుంజ సన్నిభప్రభ, హారమంజీర కటక కేయూర ముఖ్య భూరి భూషణ రాజి విస్ఫూర్తి లోలయు నిర్భర కృపావృష్టి, మహితశృంగారముఁ గలిగి విదర్భపతికి అంబికాదేవి ప్రత్యక్షమయ్యెను. ఇట్లు సాక్షాత్కరించిన యుండు మాళీశ్వరికి విదర్భపతి వందన మాచరించి కేలుదోయి ఫాలభాగంబున ఘటించి ప్రముదితాత్ముఁడగుచు నూరకుండెను. అప్పుడు వినయవినమిత శిరస్కుఁడైయున్న యా రాజున కంబికాదేవి "ఓ ధరణీశా! ఏటికై నన్నుఁ గూర్చి ప్రార్థించితివి? నీకెద్దియేని కామితంబు లున్న సత్వర మెరింగింపుము. ప్రియమార యొసంగెదను" అని బలికెను. అంతట రాజేంద్రుఁడు భవానీదేవికి తన బ్రహ్మచారులకు కుటిలవేషమును వేయించి నిషధాపురికిఁ బనుపుటయు, సీమంతిని వారికి పూజలనుగావింపుటయు, అందొకఁడు వనితగా మారుటయు యాదిగాఁగల యావద్వృత్తాంతమును నివేదించి "తల్లీ! విప్రుఁడగు సారస్వతున కాతఁడొక్కఁడే కుమారుఁడు,

గాన కరుణించి అతనిని తిరిగి బుధుష్టుని గావింపుము. కాదేని నన్ను జనులెల్లరు కపటాత్ముడనియు, బుద్ధిచపలుడనియు, కృత్రిమస్వభావుడనియు నిందింతురు. గనుక నన్నట్టి యపవాదమునకు లోను గానీయక నరయుచు నీ కృపాపాత్రునిగ నొనర్పుము" అనుచు ప్రార్థించిన అంబికాదేవి యా నృపునితో "ఓయీ! కుటిలవేషములతో జనిన వీరిని గ్రహించి యా మహాపతివ్రతయగు సీమంతిని దంపతులటంచు మనస్సునందు భావించి వారిని పూజించి తన సోమవారవ్రత స్ఫూర్తిని జేసికొనెను. ఆమెయొక్క సంకల్ప మమోఘములు. కావున నయ్యది మరల్ప అజునికైనను నలవిగాదు. గనుక వారల కిరువురకు పాణిగ్రహణంబాచరింపుడు. విప్రుడగు సారస్వతునకు కులోద్ధారకుండగు వేరొక సుతుడు జన్మించునట్లు వర మొసగితిని" అని నుడివి నృపుని సంతసమున నోలలాడించి అంతర్ధాన మయ్యెను. పిమ్మట ఆ విప్రులకు విశేషార్థమునిచ్చి, తపోధనుడగు భరద్వాజుని అర్చించి వారిని తమ తమ నెలవుల కనిపి సంతోషాంతరంగుడై యుండెను.

పిమ్మట సుమేధ సోమవతులకు వివాహము జరిగెను. ఆ వధూవరులు అత్యంత సౌఖ్యంబుల ననుభవించుచుండిరి. మరియు సారస్వతునకు వంశోద్ధారకుండును, సత్కళానిధానుండు నగు సుతుడు గౌరీ ప్రభావముచే నుద్భవించెను.

విప్రభ్రష్టయగు సుమతి భర్తచే పరిత్యజింపబడుట

సీమంతినీ ప్రభావమును, రంభమహాత్మ్యమును, విన్న శౌనకాది మహర్షులు పరమ ప్రహృష్ట హృదయులై సూతమహామునిని ప్రశంసించి పిమ్మట శివభక్తుల లక్షణంబులను నెరింగింపమని కోరిరి.

అప్పుడు సూతుడు "ఓ శౌనకాది మహామునులారా! నిటలాక్షుని భక్తులు ఘటనాఘటన సమర్థులు, ఘటికాసిద్ధులు, మరియు వినిర్మల హృదయులు. వారి పటుతర మహాత్మ్యములను వేయినోళ్ల చతుర్ముఖుని కైనను శక్యముగాదు. కామధేనువునకు తృణము, చెరుకునకు ఉదకము యిడినట్లు, శివభక్తులను భక్తితో యాదరించిన యడల అవి వారికి కోటిముఖములై ఫలితమునిచ్చును. పృథివీస్థలియందు శ్రీమహేశ్వర పూజ లొనరించు మానవుల సచ్చరితంబులు భుక్తి ముక్తి సాధనములై, జన్మమైన భయతాపహరంబై, సర్వలోకంజంబై యొప్పుచుండును. గావున శివభక్తుల సామర్థ్యంబును దెలియఁజేయు నొక్క యితిహాసంబును జెప్పెద నాలకింపుడు" అని యొక యితిహాసంబును జెప్పఁదొడఁగెను.

దశార్ణవ మను రాజ్యమును వజ్రబాహుండను రాజు పాలించుచుండెను. అతని పట్టమహిషి యగు సుమతిదేవి యందు గర్భిణియై యున్న సమయంబున సైపఁజాలక సవతులు అమెకు విషాన్నమిడిరి. ఘోరతరంబైన యా విషాన్నము నారగించి, సుమతీదేవి దైవయోగముచే మృతిబొందక సంతాప మస్సహంబగు నవస్థను జెందుచుండెను.

అంతలో నొక్కదినంబున సుమతికి మిక్కిలిరోషణ ఘోషణ ధ్వనులతోడను, తేజహీనుడును, గర్భస్థవిషముచే ఛిన్నాంగుఁడై యొక సుతుడు జన్మించెను. కాని మాతా శిశువులు బాధాపరితాత్ములై యుండిరి. ఎన్నెన్నిమంత్రౌషధసత్కారంబు లాచరించినను వారు ఆరోగ్యము నొందక దుర్గతికు లోనై దుఃఖించుచుండిరి. ఇట్లు అహోరాత్రములు రోదనముఁ గావించుచున్న వారలను జూచి, రాజు అసహ్యతను జెంది, బంధుమిత్ర పురోహిత ప్రముఖుల నెల్లరను రావించి, సిమ్కరుణతో "వీరు నరకాలయులై యిచ్చటికరుదెంచిరి. చిరతర రోగార్తులై విశీర్ణాకృతులై యున్న వీరల వలన నాకు నిద్రాహారములు దూరమ

యెన్నను. గావున సుమతిని దూరాంబుగ నరణ్యంబున విడిపెదను ”
అని నిశ్చయించి ఆ భూనాథుఁడు కష్టపత్నీవ్యాసక్తుండు గావున నిజ
సారథిని బిలచి, నక్షా-మిఁసీడింభకులను నరదంబుపై నిడుకొని తన రా
జ్యమునకు బయిఁన విజనప్రదేశమునకు డించిరమ్మని బంపెను. అంతట
వాఁడు రాజశాసనప్రకారము వారలను బహుయోజన విస్తారంబైన
దూరంబునకుఁ గొనిపోయి, భయానకంబగునట్టియు, క్రూరజంతు
సముదాయముతో నిబిడీకృతమైనట్టియు, బహురక్షోగుహ్యకాబిలము
లతో గూడుకొన్నట్టియు, నిర్జనమైన కారడవియందు వారిని విసర్జించి
తనదారిని జనెను. అంతట ఆ తిరశ్శీతుణాయుగు సుమతీదేవి మహాశకలవర
మును జెంది, దుఃఖించి, చేయునది లేక మనంబును కుదురుబరచుకొని
దారకు నెత్తుకొని ఆ దుర్గమారణ్యమునందుఁ బడి పోవుచుండెను.

ఇట్లు వాతాతప దుర్గమంబును, విష్యమంబును, వేత్రకీచకవేణు
కంటక పాద ఫలతాకీర్ణంబును నైన యుమ్మహారణ్యమార్గంబును బట్టి
యా రాజభామిని ఝల్లీరవంబులకు నులుకుచు, కంకకాకగృధ్రోలూక
ఘూత్కారవంబులకు భయంబునొందుచు, వరాహ మహిష జంబుక
మార్జాలాది క్రూరమృగ సంచారంబులకు వెరచుచు,వనమదేబంబులం
గాంచి ఫలాయనంబు నొందుచు జనుచున్నసమయంబున గమనాస్తయు
క్షుత్పిపాసాతురయు, తీవ్రవాతాతపక్లాంతయు, క్షురాత్మ కంటకప్రచ్ఛ
న్నపాదయు, ముక్తకేశియు, భయభ్రాంతిచిత్తయు నై ప్రాగ్జన్మ దురిత
కర్మంబుల నిందించుకొనుచు నిట్టూర్పు లెగయ ధరణీతలంబునంబడుచు
లేచుచు మందగమనంబున నరుగుచు ఆ కాంతారమార్గంబులు దప్పి
మరల మరలం జనుచు దుర్గంబుల నతిక్రమించి ఘోరారణ్యప్రదేశం
బులను ధీరప్రతిజ్ఞలతో నతిక్రమించి, దైవకృపచే సర్వజనసందోహాన్వి
తంబైన రాజమార్గంబును గాంచెను.

అంత నా సుమతీదేవి దృఢమతియై ఆ రాజ్యమార్గమును బట్టి పోయి లక్ష్మీనివాసంబైన ఒక పురమును జేరెను. ఆ పురంబంతయు హాటకరత్న ధనంబులకోటికి పడగెత్తిన వైశ్యులతో నలరారుచుండెను. ఆ వైశ్యపురంబున కధినాధుండైన పద్మాకరుడు గ్వుర కృషి వాణిజ్య గోరక్షణ దక్షితుండై ధనవంతుండై అత్యంతధార్మికుండై యుండెను. దీన వదనయై బాలుని యెత్తుకొని వీధియందు బోవుచున్న రాజ్ఞిని పద్మాకరుని దాసి సౌధమునుండి వీక్షించి, క్రిందికి దిగి రాజమహిషిని సమీపించి ఆమెయుక్క వృత్తాంతమునెల్ల యారసి, సంభ్రమముతో సంగతి నంతయు తన స్వామికి విన్నవించెను. విచారభూయిష్టమగు యామె చరిత మంతయు విన్నవాడై, బుధమాన్యుండగు ఆ వైశ్యవిభుడు కారుణ్యమును జెంది యామెను తన గృహాంతికసీమయందు నొక రహస్యగేహమునందునిచి, దివ్యశయ్యాసన భోజనపాన వస్త్ర మాల్యమ్ముల నౌషధక్రియలతో నాదరణంబొనరించి, మాతృసామ్యమ్ముగ బూజసేయుచుండెను. అతడు ధర్మకాంక్షియై భిషగ్వరుల ననేకుల రప్పించి, వారలను సన్మానించి విషాపహారంబగు ననేక ఔషధముల నిప్పించెను. కాని చికిత్సలెల్ల బూదిలోనిడిన హోమంబై విషవ్యాధి మానక శిశువు విగతజీవుండయ్యెను,

9

ఋషభయోగీంద్రుడు శిశువునకు పునర్జీవితుని గావించుట

ఇట్లు విగతప్రాణుండై పడియున్న కుమారునిం గాంచి రాజపత్ని హాకారంబులు చేయుచు, నత్యంతవిషాదంబున బరిదేవనం బొనరింపు చున్న సమయంబున నయ్యాక్రందనధ్వని విని పురంబునం గల వైశ్య స్త్రీజనంబు లచ్చటికిం జనుదెంచి, బహువిధంబులగు సాంత్వనాలాపం

ములయూరడింపుచుండ, నయ్యువతి దద్దయు ఖేదంబున ఆ బాలకు నుద్దేశించి "ఓ రాజకుమారా! నీవు నా గర్భమందు బడుట యోగ్య లేక నాకు విషాన్నమిడి, మన యిరువురను యిట్టి దుస్థితికి లోనుగావిం చిన నా సపత్నుల గర్భమునం జనించి సుఖమొందక, పాపిష్ఠినగు నా గర్భమందేల జన్మించితివి తండ్రీ! ఆయోగ్య విషమూని దినినను, యిట్టి కష్టములను బొందినను, నిలిచియున్న యీకఠినజీవనము నేనెట్లు బాయ గలను? అయ్యో! సపత్నికి యిట్లు విషప్రయోగము గావింపఁజూచి, యీ విధి యెట్లు మిన్నకుండెను? ఇడినమాత్రంబున ప్రాణ మెడలకుం డగ యేల బహుతాపవేదనాగ్ధవానలంబున బడ ద్రోయవలెను? నిర్ద యుండై నిజభర్త నన్ను అడవుల పాలుగావించి భైక్షవృత్తిని యేల జీవింపఁజేయవలయును? ఆహా! పరమేశ్వరా! ఈ దీనురాలి కింకేదిక్కు? ఎవ్వదిఁజూచి నేనింకను యీ భువిపై జీవించియుండవలెను? హా! పరమేశ్వరా! ఈ విధముగ దయఁ దప్పియుండుట నీవంటి భక్తజన పాలునకు పాడియా? ఓ రాజనందనా? నన్నిట్టి దుఃఖాంబుధినిఁ ద్రో యుచు యెచ్చటికిఁ బోవనుంటివి తండ్రీ!" అని పరిపరివిధములు వా పోవుచున్న యా రాజమహిషిని యూరడింప, యచ్చట నెవ్వరికిని శక్తి గలుగ లేదు.

అంతలో నెట్టి దుర్వ్యాధినైనను భస్మీభూతము చేయఁగల శివ యోగి పుంగవుఁడగు ఋషిభ యోగీశ్వరుఁడు భూతివిలేపన రుద్రాక్షలు దాల్చి, రాజితలింగము హృదయస్థలమందు యొప్పుచుండ దండకమండ లములను చేతియందు ధరించి, పాదుకలను ధరించి, ప్రత్యక్ష శివావ తారుఁడై దైవగతిని యచ్చటికరుదెంచెను. అట్లరుదెంచిన యోగివర్యు నకు వైశ్యవిభుడు యెదురేగి దోడ్కొనివచ్చి మహార్ఘ్యపాద్యము లతి ప్రియభక్తితో నొసంగి పుత్రమరణమున విలపించుచున్న సుమతీ

దేవి వద్దకు నొనివచ్చెను. యోగివర్యుఁడు కరుణార్ద్రచిత్తుఁడై వచ్చి సుధాసమానంబులగు వాక్యం. ౭. శ్లో. సతీ! ఏమిటికి నీవిట్లు మూఢచిత్తవై భూరిశోకంబున బొగలుచుంటివి? నాకు తేటతెల్లముగు నట్లు, యీ భూమిపై పుట్టువాఁడెవఁడో చచ్చువాఁడెవఁడో తెలియఁ జెప్పుము? నిధానముంచి యాలోచించిన నీటిబుగ్గలవలె జీవులు బుట్టుచు గిట్టుచు నుండును. సత్త్వాదిగుణములు వట్టిమాయతో గూడినవై సకలము శరీరమును యావరించుకొని యుండును. సాత్వికమువలన దేవతులును, రాజసమువలన మానవులును, మహోగ్రమైన తామసము వలన మృగచయంబులును, రాజసతామసమ్మిశ్రమంబున బహుజంతుకులములై వెలయుచుండెను. పూర్వజన్మకర్మానుభవంబును, దేవతులైనను కష్టములననుభవించుచుండి, అనుభవింపకుండుటకు తృణమాత్రులగు నరులెంతటివారు? ధీరులైనవారు శాశ్వతమైన యీ దేహంబును వీక్షించి భ్రాంతినొందరు. జననము య్యెనని సంతోషమును బొందరు. లేక మృతినొందెనని వెతలఁబడరు. జీవము జన్మప్రాయమై జన్మించును. మరియు వ్యక్తమునందు అణిగియుఁడును. ఆ మధ్యను సువ్యక్తముగా సంచరించును ఈ ప్రకృతుల సంభవించు ప్రాణము బుద్బుధప్రాయము. మరియు నయ్యది నిమిషభంగురము.

విధాత యెప్పుడు యొక జీవిని సృష్టింపఁజేయునో యప్పుడే యాజీవియణఁగుటకు గూడ పరిమితినిడును. కొందరు జీవిలు గర్భమునందే మృతిజెందుదురు. కొందరు పుట్టిన వెంటనే గిట్టుదురు. మరి కొందరు యౌవ్వన మలంకరించిన పిమ్మట లేక వార్ధక్యదశయందును జచ్చెదరు. వారియొక్క పూర్వసుకృతములను బట్టి వారి సుఖాసుఖములు ఈ ధరపై యాధారపడియుండును. పితృమాతృ సంయోగమున శుక్లశోణిత సంఘటనమున స్త్రీ పురుష నపుంసక జన్మంబులు కలుగుచుండును.

సుకృతములను గాని, దుష్కృతములు గాని, సుఖదుఃఖము
లను గాని, మహావిద్వద్గ్రంథములను గాని, నిర్ధనములను గాని, యాపు
గాని, శుభంబును గాని నిర్ణయించినట్లు అఖిలజనులు యనుభవించుచుం
దురు, అనతిక్రమమగు కర్మమును, ఘనతరమగు కాలమును దాట
నెవ్వరికి శక్యముగాదు. గనుక నీవెల్లప్పుడును ఇట్లుశోకించుటఁ దగదు.
మనము నిద్రావస్థయందు గాంచు స్వప్నము లెల్లు నిక్కువములు గావో
యట్లుగనే యీ కళేబరము యెన్నివిధములనైనను శాశ్వతము గాదు.
జననీజనకులు బాంధవ్యులు మిత్రులు పుత్రపౌత్రులు వల్లభినాయకులు
యివన్నియు దైవమాయాసంకల్పితములగు వ్యామోహములు. నిజ
దేహము శుక్ల మేధోమూరస అస్థిమూత్ర రక్తమాంస యుక్తమైన
యొక హేయరూపము. అట్టి అశాశ్వతమైనగానిని 'నా' యను అహం
భావమును జేసి దేహముపై కాంక్షగించుట ధర్మముగాదు.

ఎంతటివానికైనను తపముచే గాని. విద్యాబుద్ధులచే గాని, జప
మంత్రౌషధములచే గాని, సత్క్రియలచే గాని, మరి యేనిపుణతచే
గాని మృత్యుభయము నుండి విముక్తులు కాజాలరు. వనమృగములకు
వ్యాఘ్రము యెదుట యుండఁ మేత యెట్లు హర్షమొదవింపనో యట్లుగనే
యశాశ్వితమగు ఈ దేహమును కాశించి మృత్యువను యొక భయముచే
మానవుఁడు తన మనస్సును పీడింపఁజేయుచుండ వానికి మెట్లుల
వడును? కనుక ప్రారబ్ధాఘములెల్ల నిన్నువిడిపోవుటకు యెల్లప్పుడును
నీవు జగద్రక్షకుండగు ఆ గౌరీవల్లభుని యారాధింపుము. అప్పుడు
నీ కష్టములెల్ల నిన్నువిడిపోవును. నీవు సుఖాస్పదవగుదువు. ఇంతటి
సదుపదేశమును బొందిన నీకు శోకోపశమనమయ్యెనో లేదో నా కెరిం
గింపుము" అని యోగీంద్రుఁడడుగ సుమతీదేవి "యోగీంద్రా! భవ
త్కటాక్షముచే నాకు భాస్వన్మక్తి చేకూరెను. కాని బాంధవ భర్తృ
పుత్రకులను బాయంద్రోచి యేకాంగినై గరళక్లిష్టశరీరనై యున్న నాకు

శోకవ్యాకులములను మాన్ప మరణోపాయము దక్క వేఱు మంత్రౌ
షధ ప్రక్రియ లెవ్వియును లేవు గావున నేను యీ శోకసంతప్తురాలికి క
నరుగ మరణోపాయమును యీ దీనురాలిపై కరుణవహించి యొసంగుం
వుఁడు" అని దైన్యస్వరంబు దోపఁ బలికిన, ఆ రాజపత్ని వాక్యముల
నాకర్ణించి, కారుణ్యసాంద్రచిత్తుండై యమ్మహానుభావుఁడు సకలధర్మ
జ్ఞుండును, కృతజ్ఞుండును గావున బూర్వోపకారంబుఁ దలంచి మృత్యుం
డైన శిశుసమీపంబునకు వచ్చి భావితమైన భూతిని కరపద్మమునఁ
ధరించి దీర్ఘనిద్రాపన్నుఁడైన బాలుని ముఖమందడ జనులెల్ల చిత్రముగ
నవలోకించుచుండ క్రమ్మర వానిని సజీవితుని జేసెను. బాలకుడు
మెల్లన కన్నులను విప్పుచు, కరచరణముల నాడించుచు తల్లిని గనుఁ
గొని నాక్రందన మొనర్చెను. జనులెల్లరు నుస్మృతిజెందిన బాలకుఁడు
క్రమ్మర విచ్చేయుట వింతగను, సంతోషముగను గాంచి ఆ మహా
మునీంద్రుని సామర్థ్యము కొనియాడిరి.

పాడ్యమి చంద్రుని వంటి నెన్నుదుటిమీద ముంగురులు వెలయు
చున్న యాచిన్నికుమారుని గాంచి సుమతి హర్షస్వాంతయై బాలకు
నెత్తుకొని తనివితీర ముద్దాడి బాలోసఁగి లాలించెను. పిమ్మట యా
పరమ తపోధనుడగు ఋషభేంద్రుడు అయ్యిరువుర దేహాయుగ్మమును
యీశ్వరమంత్ర పవిత్రమైన భూతిచే లేపనము గావించి, నిష్ఠుర విష
వేదన మందున్న శరీరమును శోభితమైన వజ్రశరీరముఁ గావించెను.
అంతట నా రాజపత్నియు రాజనందనుఁడు అత్యంత రుచిర దేహములను
దాల్చి, యింద్రవైభవశతం బిసుమడించినభంగి నతిశయానంద సౌఖ్యఁ
బును గాంచిరి. పిమ్మట మునీంద్రునకు సుమతీదేవి ప్రణమిల్లెను. అట్లు
తన పాదపద్మములపైఁ బడియున్న నయ్యింతిని గనుగొని ఋషభుఁడు
కరుణతో "ఓ పద్మనేత్రి! నీవు కతిపయదినంబులలో మహాసామ్రాజ్య
వైభవములను బొంది సుఖంబుగ నుండువు. నీవును నీ కుమారుఁడును

యీ భువిపై నెంతకాలము జీవింతువో యంతదనుక మీకు మదిమి దెవ్వలును లేక యుందురు నీ కుమారుడు విద్యాసమేతుండైన వరకు నీ విచ్చోటనే యుందుము. భక్తవత్సలుండగు పరమశివుండు మిమ్ము లను రక్షించుచుండును. మఱియు నేను యీ బాలకుండు భద్రయుతుం డగునట్లున దీవించుచు భద్రాయువని నామకరణమును జేయుచుంటిని" అని పలికి ఋషభయోగీశ్వరుడు తపోవనమునకుం జనెను.

10

భద్రాయువు బాల్యము

ఇట్లు ఆ దాశార్ణవమహీపతి పత్నియగు సుమతీదేవి తనూభవ సమేతముగా ఋషభుని వలన యనుగ్రహింపఁబడి, వైశ్యపురమున సాదరమతియై యుండెను. ఆ బాలుండు నానాటికి ప్రాబల్య కళావిశేష పారీణుండై శ్రీబాలచంద్రుని కైవడి ధీర బలయుతుండగుచు ఘన తేజముతో పెరుగుచుండెను. ఆ రాజకుమారుని కచ్చట సమ వయస్కుండగు పద్మాకరుని కుమారుండగు సునయుఁడను వాడు సఖుండై నతిశయ మైత్రితో పెరుగుచుండెను. మరియు నా వైశ్య రాజనందనులు కాంచనాంగద కుండల కంకణాది భూషణంబులు ధరించి పొత్తుఁ గూడి బాల్యక్రీడలను జేయుచుండ మెలంగుచుండిరి. అంతట పద్మాకరుఁడు బాలకుల యోగ్యత్వంబును వీక్షించి, పండితశ్రేష్ఠులచే యథావిధిగ అక్షరాభ్యాసము చేయించి, గురుసన్నిధానమున నానా విద్యాభ్యాసము నొనరింపఁజేసెను.

ఇవ్విధముగ రాజపత్ని నిర్విచారముగ పదునారు వత్సరములు గడిపెను. చిరతరకీర్తియుతుండును. శివయోగిచక్రవర్తియు నగు ఋషభ

మహామునీంద్రుఁడు రొకనాఁడు వైశ్యపురమున కరుదెంచెను. అంతట గురుభక్తిపూర్ణులగు వైశ్యరాజనందనులు అతనికి భయభక్తి వినయ సంభ్రమములతో నమస్కరించి, తమ సదనమునకుఁ గొనిపోయిరి. అప్పుడు ఋషభుఁడు రాజకుమారునిఁ గాంచి ప్రేమపూర్వకముగ మేను నిమురుచు "రాజకుమారా! నీకును నీ జననికిని క్షేమమే కదా? నీవు శూలిని యనుదినము ప్రార్థించుచుంటివి కదా? గురుజనులకు శుశ్రూషను గావించుచుంటివా? శ్రద్ధతో నాటకాలంకార మహాకావ్యాదుల నెల్ల పఠించితివా? ముదుసలి నగు నన్నెన్నఁడైన తలంచుచుంటివా?" అని వాత్సల్యముతోఁ బలుక భద్రాయువు "మునికులతిలకా! భవదీయ కృపానుగ్రహముచే మేము సుఖంబుగ నుంటిమి. నేను తమయొక్క ఆశీర్వచనముచే సకలశాస్త్రములు గ్రంథములు పఠించి విద్యాధనము నార్జించితిని. యోగీశ్వరా! ఇదియంతయు నీ యనుగ్రహభిక్షయే కదా? కృపాంభోనిధివై విషప్రయోగమువలన విగతజీవుఁడనై యున్న నన్ను సజీవునిఁ జేసి నాతల్లికి పుత్రభిక్షను బెట్టితివి" అని ముద్దులొలుకు మృదువచనములతో నుడివెను. అంతట రాజపత్నియు యోగీంద్రునకు ప్రణమిల్లి "మహాత్మా! ఈ బాలకుఁడు యేమియును నెరుంగని పసివాఁడు. మరియు జనకబాంధవవిరహితుఁడు. గాన వీనిని మతిమంతుని గావించి నతిశయ కృప వెలయ మమ్ము నారయవలెను" అని పలికిన రాజపత్ని వాక్యంబులకు సంతసిల్లి మహామంతుఁడైన ఋషభయోగీంద్రుఁడా రాజనందనునకు సన్మార్గంబుపదేశించి కృతార్థుఁ జేయవలయునని మనంబున నిశ్చయించి, యుక్కుమారు నుద్దేశించి "మహీపాలనందనా! నే నిప్పుడొనర్పఁబోవు యుపదేశమును శ్రద్ధాళుఁడవై వినుము. విద్యావంతుఁడవగు నీ వెన్నఁడును శ్రీగురుదేవుని హేళనమును జేయరాదు. పురాణ వేదశాస్త్రాగమధర్మములను విడువఁగూడదు. దేవతానృపులయాజ్ఞను మీరరాదు. మృషలు వచింపరాదు, నిత్యము అభ్యా

గత పూజ లాచరింపవలెను. ఈ రీతిని నీవు మెలగితివేని జయము చేకూరును.

నీవు గురుగోమహేశ్వరపూజాపరుఁడవై యెల్లడును వర్తింపుము పరధనమునకును పరసతులకును యాశను జెందవలదు. నిరంతరము సదాచారధర్మనియుతుఁడవనుచు సంచరింపుము. స్నానజప హోమతర్పణ దానములను, భక్తదేవతా గురుపూజా కార్యములను నిరసించుట తగదు. కోపమును, విద్వేషమును, దాపమును, నాక్రోశవృత్తిని, దంబమును, దురాలాపములను, లోభత్వమును, పాపసంభాషణములను ఓ భద్రగుణాఢ్యా! నీవు విడువుము. నిరంతరము యెడతెగని విషయలోలత్వము, సద్గుణులయందసూయ, పరహింస. ఆత్మస్తుతి, పరనింద యొనర్పవలదు. మరియు అత్యాహారము, మాత్రిశమ. అత్యాలాపము, అతిశయకోపము, దీర్ఘనిద్ర, అత్యాకాంక్ష మొదలగు చెడుగుణములను వీడుము.

సద్గుణులగు నీ జననీజనకుల విద్వాంసుల భాషణములను సన్మతించి, విశ్వాసముంచి, నిష్కపటముతో వాటిని నమ్మవలయును. కృపణులను, అనాథులను, వృద్ధులను, అపరాధహీనులను, బాలురను, అబలలను కృప వెలయునట్లు తపనీయాదకములనైనను ధారఁబోసి దాక్షిణ్యముతో వారిని రక్షింపుము.

మరియు ఓ యనఘచరితా! బంధుమిత్రులయందు అభిమానమును, దుఃఖితులయందుకృపను, సజ్జనులందు హర్షమును గావింపుము కుజనులను కోపదృష్టిచే వీక్షింపుము. శత్రువు శరణాగతుఁడైన వానిని జంపవలదు. ఎవ్వఁడైనను యాచించినయడల లేదనక వానికి వలయునదిమ్ము. తలిదండ్రులు గురుఁడు నందనుడు వీరశైవుడు యెద్దియైన యపరాధ మాచరించిన నీ మనస్సునందే సహించి యుండుము. ఆత్మరక్షాపరుఁడవై నప్రమత్తుఁడవై యుండుము.

ఓ ధీరవర్యా! మానవునకు కీర్తియనునది మహాభాగ్యము వంటిది. మరియు నయ్యది లక్ష్మీకరంబైనదియు, శుభప్రదమైనదియు గావున కృతపుణ్యుఁడవై కీర్తిని తప్పక జేకొనుము. హయగజాశ్వాదికంబులను అపహరించిన యెడల యీశ్వరాజ్ఞపై నపయశంబు చేకూరును గాన వాటిని తృణముగా దలఁచి నీ బుద్ధిని యటుప్రవేశింపనీయవలదు. గౌరీశంకరుల పాదభక్తులను, సంసారపయోనిధీ నిమగ్నులను, వారు ప్రసన్నులగునట్లు యారాధింతువేని వారు నిన్నుదప్పక యుద్ధరింతురు. ఆ యుర్వుల ధనధాన్య శ్రేయఃకీర్తులు, ప్రబలశీలంబులు కర్మాయత్తముగ వచ్చినచో వాటిని బాముకుండ ననుభవింపుము. నీవు చేయఁబోవు కార్యములను దేశకాలశక్తులనుబట్టి దృఢమైన యోచనాపూర్వకముగా యాచరింతువేని నెచ్చోటనైనను మేలు జేకూరును. జపహోమములు, స్నానములు, తపములు, పితృకార్యములు చేయుట యందు చపలత్వముడిగి, కపటంబింతుకైనను లేక దగ్గరమతివై యొనరింపుము. దయతో గూడుకొన్నదియు, అల్పాక్షరమైన అధికమైన యర్థముగలదియు, ధర్మయుక్తమైనదియు, మిక్కిలి రంజింపఁజేయునదియు, స్పష్టమైనదియు, శాస్త్రయుక్తమైనదియు మాటను జెప్పవలయును. ఆపదలందును, శత్రువ్యాపారములందును భీతిని జెందవలదు. కాని పాపములకును, గురుభక్త్యాలాపములకును వెరచియుండుము.

పరుల నెవ్వరినేనియు - బాధింపవలదు. కరుణ వెలయునట్లు చోరదుష్టారి నివారణంబొనరింపుచు పరుల బాధల నడంపుము. బంధుమిత్ర జ్ఞాతి దాసాసుతులకు భోజనమిడి యాదరించుటయందు సమబుద్ధి గలిగి యుండుము. విద్యాకథా ధర్మ విహీనులై వాక్యోపదేశములందు సతతము నిశ్చలుఁడవై యుండుము. సాధుశైవ భూయిష్ఠమై యుండునట్టియు, పుణ్యతీర్థములు గలట్టియు, శివనివాసంబులు వెలంగుచుండునట్టియు ప్రదేశములందు సంతోషపూర్వకంబుగ నిలువుము. కులటా

వేశ్యాకాముకు లుండు స్థలములకు నీ వెన్నఁడును పోవలదు. ఒకవేళ పోవుట తటస్థించిన నప్రశాంతముగ నలినాక్షుని హృదయమందు ధ్యానింపుము. శాంతి దాంతి శుచివ్రతధర్మములను, జితేంద్రియమును గలిగి వర్తింపుము.

మరియు ఓ రాజనందనా! యతులకును, వీరశైవులకును, పతివ్రతలకును, కామధేను వృషభశ్రేష్ఠములకును, పుణ్యతీర్థ నదీ గృహదేవతలకును వాలాయముగ వందనమాచరింపుము. అనుదినంబును భక్ష్య భోజ్య లేహ్య ఫల పుష్ప తాంబూల వస్త్ర భూషణాది వస్తువితతిని శివసమర్పితంబు జేసి పిమ్మట నీవు అనుభవింపవలయును. భద్రాచారపరుఁడవై నిరంతరము బ్రాహ్మీముహూర్తంబున నిద్రాశక్తిని బరిత్యజించి శుచివై నిష్కల్మషత్వంబున రుద్రాణీరమణులను ధీరోదాత్తభావంబుతో చిత్తమందు భజింపుము. నిర్వికల్పముగ అనుదినము నీ వాచరించు స్నాన దాన హోమ జపతపములు పూజలు ఫలాపేక్షయుడిగి ఆచరింపుము. విహరణ భాషణ శ్రవణ వీక్షణ భోజనపాన దానసంగ్రహ శయన సమయములందును జగదాధారుఁడగు పార్వతీపతిని ప్రార్థించుట మరువవలదు.

ఓ విద్యాధరా! మంత్రరాజంబగు పంచాక్షరీ పాఠకులు, శైవాచార పారీణులు, ఈశ్వరభక్తులు, భసితత్రిపుండ్ర విలసత్ఫాలప్రదేశాంచితులు, గురురుద్రాక్ష మణిప్రదీప్తకరయుగ్మలాదిగా గల పూజ్యులైన పురుషశ్రేష్ఠులు భూతేశుని లోకమునందు నిల్చియుందురు." అని దీర్ఘముగ ఉపదేశించి "వత్సా! ఇవ్విధంబున ననేక పురాణములందు విస్తరింపఁబడిన ధర్మసంగ్రహంబులన్నియు సంక్షేపరూపంబున నీకు దెలియ ననుగ్రహించితిని. ఇంక సమస్తపురాణ గుహ్యంబును, నశేష దోషహారణంబును, బరమపవిత్రంబును, సకలశుభప్రదంబును, సర్వాపద్వినివారణంబునునగు శైవకవచంబు నుపదేశించెదను. భక్తిపూర్వక

మాగ సద్భావిని వినుము" అని ఋషభుఁడు భద్రాయువునకు చెప్పఁ దొడఁగెను.

11

భద్రాయువు శివకవచోపదేశంబును పొందుట

"ఓ పుణ్యాత్ముడా! శివదాహ్వాయుఁడైన సదాశివునకు వందన మొనర్చి శివభక్తుఁడవగు నీకు శివకవచమును సంతోషస్వాంతుఁడనై యుపదేశించెదను. సావధానుడవై వినుము—ఏ మనుజుఁడైనను, పరాత్పరుఁడై జగములకును విభుడై వెలయుచున్న చేతోజాతహారుని మనంబందు నిల్పి సిద్ధాసనాంగుఁడై, జితేంద్రియుఁడై, జితక్రోధుఁడై లోక విఖ్యాతుఁడైన షడక్షరమును జపించినంత మాత్రమున రక్షాన్వితుఁడు కాఁదగును.

'ఘోరకష్టపరంపరల ననుభవింపుచు దైన్యపరీతవృత్తిని సంసార గభీర కూపమున సైరిభలీల చరించుచున్న నన్ను పరతత్వమయుండగు శంకరుఁడు కృతార్థునిగ జేయుగాక. మరియు తావకనామ మంత్రమును సహా జపించుటచే సయ్యాది దురితంబులన్నిటిని నడంచుగావుత' అనియు 'అణువులకెల్ల నణువైన యప్రమేయుభావుఁడు, మరియు అధికములకెల్ల నధికుఁడైనట్టి విభుఁడు జ్యోతిర్మయానందమునుగలుగఁజేయు ఘనుఁడైన యజుఁడును చిన్మయాత్మకుఁడు నగు పరమేశ్వరుఁడు నన్ను రక్షించుగావుత.

ఏ పురుషుఁడు భూస్వరూపమును దాల్చి ప్రపంచంబునంతను తానే భరింపుచుండెనో, జలరూపుండగుచు నే సర్వజ్ఞుండు భూమిపై గల నరులకు సజీవనంబొనర్చుచుండెనో, కాలాగ్నిరూపుఁడై ఏ కల్పాంతకుడు అద్రిలోకములెల్ల దగ్ధముచేయునో, వాయురూపమున సర్వ

వ్యాప్తియై యెవ్వఁడు నగనాకృతిని బూర్ణుఁడగుచు వెలయుచుండెనో అట్టి లోకైకనాయకుఁడు అష్టమూర్తి సచ్చిదానందమయుఁడు వృషధ్వజుండు సలిలవాతాగ్ని బాధలనుండి నన్ను బాలించుకుండ జిరకృపాదృష్టితో రక్షించుగావుత.

మరియు, ఆ పురుషాఖ్యుండు పూర్వభాగమున పరమహాస్తుఁడై తటిదగ్నివర్ణుండుగను, దక్షిణమున దక్షాధ్వరధ్వంసియై ధక్కా-క్షమాలాగ్నిని ధరించి ఘోరాకృతిని దాల్చువాఁడుగను, పశ్చిమమునందు శ్రీసదాశివుఁడగు రాజశేఖరుఁడు అభవుండుగను, పార్శ్వమున ముని వందితుండగు చతుర్ముఖుఁడుగను త్రినేత్రుండుగను వామదేవుండుగను ఊర్ధ్వమున శూలపాణి శుభ్రదేహుండై యుగ్రవిక్రముండుగను జగమంతయు వ్యాపించియున్న పంచవక్త్రుండు నన్ను రక్షించుగాత.

శిరమునందు ఫాలనేత్రమును గలిగినట్టియు, శ్రవణములు జిహ్వయు గ్రీవములు కర వక్షోజ కంఠపార్శ్వములు దక్షకోశ కట్యూరులు చరణంబులు గలిగినట్టి ఈశ్వరుఁడు నన్ను లీలాగతిని రక్షింతుగాత.

శూలాయుధుఁడు, గిరీశుఁడు కాలాంతకుఁడైన నీలకంఠుఁడు లాలిత కటాక్షలక్షణముఖుఁడై రాత్రింబవళ్లు నన్ను రక్షించుగాత.

చింతిత ఫలదుఁడును అగ్రగణ్యుఁడును నగు గౌరీకాంతుఁడు బాహ్యాభ్యంతర దేశంబుల సన్నంతటను అనవరతంబును రక్షించుగావుత.

నిలచియుండునప్పుడును, కూర్చొనియుండునప్పుడును, మేల్కొనియుండు వేళలందును, త్ర్యంబకుఁడగు అంబికారమణుఁడు నన్ను వేడ్కతో రక్షించుగాత.

మరియు నఖిల గిరిమధ్యమార్గంబులందు నీలకంఠుఁడును, మహారణ్య ప్రవాసంబులవలన త్రిపురాంతకుఁడైన మృగవ్యాధుండును, దుర్మతాభీల శాత్రవ వ్యూహంబులవలన భీషణాట్టహాస పరికంపిత బ్రహ్మాండ కాండుండైన వీరభద్రుండును, కరితురగ రథ సహాయ సమేత బాహు ర

యక్షౌహిణీ శతపరివృతుడైన య[illegible] సమూహంబువలన ఖండ
పరశుధరుడైన మహాదేవుండును, చోరగణంబులవలన త్రిశూలధారుం
డైన యఘోరకాంతకుండును సింహ వ్యాఘ్ర భల్లూక వరాహాది క్రూర
మృగంబులవలన పినాకపాణి యగు నాదేవుండును, దుష్టాష్ట విష
మహోత్పాతవ్యాధులవలన జగదీశ్వరుండగు సాంబశివుండును నన్ను
రక్షించుగాక'

అని పలికి మరియు పరమేశ్వరు నుద్దేశించి 'శ్రీసాంబ సదా
శివా సకలలోకైకనాయకా సకల జగదుత్పత్తి స్థితిలయకారణా చంద్ర
కోటీరా భానుకోటి ప్రతీకాశా మృత్యుంజయా విరూపాక్షా వృషభ
వాహనా నాగేంద్రభూషణా వ్యాఘ్రచర్మాంబరధరా డమరు త్రిశూల
ఖట్వాంగ ఖడ్గ [illegible] భిండివాల [illegible] పాశాంకుశాద్యాయుధ పరి
శోభిత దీర్ఘబాహా సర్వకాలంబును మహాబలపరాక్రమ తేజఃకీర్తిసంప
న్నుండ నగునట్లుగా నన్ను గ్రహించి రక్షింపుము. సర్వవిధబాధల నుపశ
మనంబు నొందింపుము. మదీయ చోరగణంబుల మారణంబుగా విన
శింపుము. కూష్మాండమారీగణ బ్రహ్మరాక్షస నివహంబులకు సంత్రా
ణంబు గావింపుము. క్షుత్తృష్ణాతురుండ నగు నన్ను నాప్యాయనంబు
నొందజేయుము. దుఃఖాన్వితుండ నగు నన్ను ఆనందుండ నగు నట్లుగా
ప్రసాదింపుము. మరణభయంబువలన సంజీవితునిగా నొనర్పుము. నరక
భయంబువలన నన్నుద్ధరింపుము. శివకవచంబున నన్ను నాచ్ఛాదిం
పుము. సదాశివుండవైన నీకు బహువందనంబులు గావింతును' అనుచు
ననేకవిధంబుల ప్రార్థింపవలయును" అని చెప్పి ఋషభుండు మరియు
"ఓ రాజనందనా! అతి రహస్యంబైన యీ కవచము నాచేతఁ గలిత
మయ్యెను, ఇద్యది పాపత్రయంబును, దారిద్ర్యాపదను దరిఁ జేరనీయ
దు, సకల సౌభాగ్యైక సామ్రాజ్యములకు ఆకరంబైనది. మరియు పశు
పతి కారుణ్యభాజనంబైనది. ఎవ్వరైన నీ శైవకవచము నే[illegible]

హితముతో పఠింతురేని వారు శ్రీసాంబశివుని కృపారసమున సకలాధి వ్యాధి మృత్యు భయంబులుడిగి చిరతరాయుష్మంతులగుచు లక్ష్మీకటాక్ష పాత్రులై బహుసౌఖ్యములను బడయగలరు. కావున భక్తిశ్రద్ధాప్రావీణ్యము లొప్పునట్లుగ దీనిని పఠింపుము. అప్పుడు నీవు రాజాగ్రగణ్యుడవై కైవల్యపదమును బొందగలవు" అని యానతిచ్చి ఉజ్జ్వలమైన కరుణతో రాజన్యునకు యోగీంద్రుడు మంత్రించి తనువుపై భస్మ లేపన మొనరించెను. అప్పుడా రాజనందనుడగు భద్రాయువునకు సంయమీంద్రుని కరుణచే ద్విగుణీకృత షట్సహస్ర దివ్య మదేభేంద్ర గరిష్ఠ బలము ప్రాప్తించెను. మరియు నిశిత భాగంబున నిరుపమానమైన కాంతితో వెలయుచున్న యొక చంద్రహాసమును, శంఖమును, సామతేయునకుఁ బ్రసన్నదృష్టియు నొసంగి హితము వెలయ "అఖిల నిగమ గుహ్యంబైన శైవకవచంబు నుపదేశించి నీకు వాత్సల్యంబున ఖడ్గ శంఖంబు లొసఁగితిని గావున నృపకుమారా! వీటి ప్రభావమును గూడ దెల్పెదను. ఈమంత్ర తపస్ప్రభావితంబైనది. సునిసితధారము సకలారి నిషూదనంబును నై యుండును. ఈ శంఖనాదంబు వినినంతనే పరపంథి జనులు స్రస్తశస్త్రులును, విచేతనులును, మూర్ఛాగతులునై భూతల పతితులగుదురు, ఈ రెండు సాధనంబులవలనను పర సైన్య వినాశకములును స్వపక్షసైన్య తేజశ్శక్తి వివర్ధనంబులు నై యుండును. నీవు ఈ మహా శైవకవచమువలనను ఖడ్గశంఖప్రభావమునను ద్వాదశ సహస్ర నాగబలము వలనను భస్మధారణ సామర్థ్యంబువలనను శత్రు భూపతులను పరాజితులను గావించి పిత్రీయంబైన నీ రాజ్యంబున నభిషిక్తుండవై యనేక సంవత్సరంబులు సామ్రాజ్యభోగంబుల ననుభవింపగలవు" అని యానతిచ్చి సమాతృకుండైన భద్రాయువునాశ్వాసించి మహానుభావుడైన ఋషభయోగీంద్రుడు నయ్యిరువుర చేతను బూజితుండై యథేచ్ఛావిహారమున తపోవనికిఁ జనెను.

12

భద్రాయు మాగధుల సమరము

అట్లు యోగీంద్రుని కృపవలన ధన్యులై సుమతీ భద్రాయువులు వజ్రదిజాకుమారులట్లు చెలువొంది విగతశోకులై వెలయుచుండిరి. ఇట్లుండ దశార్ణవ రాజ్యంబగు వజ్రబాహుండు స్వరాజ్యంబును మహాప్రమోదంబుతో నేలుచుండెను. అంతట మగధదేశాధిపతి యగు హేమరథుండు ప్రచండబలమును వెంటఁ బెట్టుకొని దశార్ణమును ముట్టడించెను. వారు రాజ్యమందుఁ జొరబడి పురములనుగాల్చి, కూరుహావితానము పేటలను దోచి, సౌధములను ధరఁ బడద్రోచి, భూప్రజలనెల్లర సతిలను విదళించి, గోధనోత్కరములను చెరబట్టి, భూప్రజలనెల్లర సతి వ్యథ నొందింపఁజేయుచుండిరి. అంతట వజ్రబాహుండు గొప్ప సైన్యమును చేకూర్చుకొని శత్రువు నెదుర్కొనెను. ఇట్లుభయ సైన్యంబులు దలపడి దేవాసుర విధంబున బోరాడుచుండిరి.

అసమాన పరాక్రమవంతుండగు వజ్రబాహుండు కోదండపాణియై రథముపై నెక్కి మగధేశుని కరి కంధర్వరథేగములు భగ్నమగునట్లుగ దుస్సహతేజుండై బాణపరంపరలను యెుక్కుమ్మడిగ గరిపించెను, అట్టి దుస్సహావిక్రముండగు వజ్రబాహుని దాడికోడి మగధేశుఁడు నిజసైన్యసమేతముగ శత్రువును జుట్టుముట్టుకొని సేనానాయక సహితముగ యుద్ధమున విక్రమించెను. యుద్ధమునందు యుభయపక్షుల యందును యోధు లనేకులు మడసిరి. రథములు భగ్నమైను. అశ్వములు నేలఁగూలెను. ఏనుగులు చెల్లాచదరయ్యెను.

ఇట్లు ఘోరముగ బోరుచు వజ్రాయుధుఁడు రథ గజాశ్వ సారథి తతులను యోధాగ్రేసరులను గోల్పోయి శత్రువులకు జిక్కి బంధితుండయ్యెను. పిమ్మట మగధేశ్వరుఁడు నిర్భయముగ దుర్గము ప్రవేశించి

యందు రాజభవనములను జొచ్చి భాండాగారమునందలి యనేక ధన కనక మణిభూషణాంబరములను, సువర్ణ రజత గజదంత మయములైన సమస్త రాజద్రవ్యములను దన్మహిషీ సమేతముగా నపహరించి నిజ నగరమున కేగుచున్న సమయమున నద్దేశంబంతయు నరాజకంబై అంతయు మగధ సైన్యపరిక్షుబ్ధంబయ్యెను. అంత బాల వృద్ధ వనితాజనములు భయాక్రందనం బొనరించుచు, నష్ట ధనధాన్యపశుభూషణాంబరులై యథేచ్ఛగా దేశమును విడచి చనుచుండిరి.

ఇవ్విధంబున మగధేశ్వరుండు దశార్ణదేశంబంతయు నాక్రమించి దుస్థితికి దెచ్చిన వృత్తాంతము దేశమంతయు వ్యాపించెను. అప్పుడు భద్రాయు విదంతయు నాలించినవాడై, రోషపూరిత మానసుండై జన్యాకాంక్షితో నుద్యుక్తుడయ్యెను.

ప్రియజనని అనుమతిని బొంది భద్రాయువు గురుదత్తోచితమైన ఖడ్గ శంఖ ధరుండై శరసంపూర్ణనిషంగుడై, కవచియై, శౌర్య ప్రభావాఢ్యుడై వైశ్యనందనుని సారథిగాగొని ధరణీభాగము కంపమొందునట్లు దాశార్ణవమునకు సంగ్రామకాంక్షియై ప్రయాణమయ్యెను.

పూర్వము, ఖగపతి సుధాహరణకాంక్షియై దేవేంద్రునిపై దాడి వెడలిన చందంబునను, పరశురాముడు కార్తవీర్యుని వధించుటకై వెడలిన విధముననుు, మృగపతి కుంభికుంభముల మీదికి వ్రాలు విధంబునను భద్రాయువు మగధపతిని జయింప నిజరాజ్యమునకు నరుదెంచెను. పిమ్మట దేశక్షోభ నెల్లం గాంచి క్రోధ పరవశత్వమును జెంది, హటాత్తుగ శత్రుసేనపైఁ బడి వారిని చెల్లాచెదరు గావించి, మహావీరు లనేకులను దునిమెను. వారును బహువిధ దారుణ ఖడ్గాది శస్త్రధారాహతిచే నారాసుతు నొప్పించి తమ భుజా శౌర్యధైర్య సంపదలెల్ల వెలయునట్లు ఘోరముగ బోరాడిరి. శత్రువులట్లు పోరుచుండినను భద్రాయువు భవ్యతరమైన శైవకవచప్రభావమువలన సంగరస్థలియందు

ధీరుఁడై సంచరించుచు హస్తిపగిది యస్త్రవర్షంబునెల్ల పైరించి, మాగధ కరితురగ పదాతిరథ నికాయంబులఁ ద్రుంచుచుండెను.

ఇవ్విధముగ మహాసంగ్రామ మొనర్చుచుండిన యా రాజకుమారుని ధాటి కోర్వజాలక శాత్రవులు చతురంగబలంబులతో రొక్కపెట్టున దలపడిరి. అంతట నా జగజ్జట్టియగు భద్రాయువు సక్రోధుండై శార్దూలశాబకంబు భుజంగంబులం గాంచిన విహంగవల్లభుని వలె వారలను దాకి, కమలాకరంబునందు గేళిసలుపు కలభంబు చాడ్పున యా యుగ్రవంబులోనికిఁ జొచ్చి, వివిధాస్త్రములను వారిపై బ్రయోగించి, శుష్కాటవిని దహించు దవానలము మాడ్కి శత్రువులను జర్ఝరీభూత శరీరులఁ గావించి బకలు వడజేయుచున్న సమయంబున గూలెడు తురంగంబులును, వ్రాలెడు మాతంగంబులును, గ్రుంగెడు శతాంగంబులును, నొరగెడి కాల్బలములను, ఖండీభూతములైన మస్తకంబులును, నికృత్తంబులైన కటికంఠ ప్రదేశములును, భగ్నములైన జానుజంఘులును, తెగపడిన బాహువులును, శకలంబులైన సర్వావయవములును, చూర్ణితములైన దివ్యాయుధ విశేషములును, విభ్రష్టములైన భూషణవ్రాతంబులును, విచ్ఛిన్నంబులైన కేతన ఛత్రచామరంబులును, విశీర్ణంబులైన తనుత్రాణంబులును, విభిన్నంబులైన మురజ మృదంగ పటకాహళ నిస్సాణాదికంబులును, వర్ధమానంబులైన శోణిత నదీప్రవాహంబులును, విజృంభమాణంబులైన భూతభేతాళ కలకలారావంబులును గలిగి సంగ్రామరంగము అత్యంతభీకరముగ నుండెను.

ఇట్లున్నను మగధరాజు ప్రయత్నంబున నెట్టకేలకు సైనికులు రొక్కుమ్మడి భద్రాయువును జుట్టుముట్టి యనేకవిధములైన శక్తిశూల పరశ్వధ భిండివాల గదాంకుశతోమర క్షురికా ముసలాది సాధకముల నొప్పించిన, నతఁ డట్టహాసమును గావించి బుషభయోగీంద్రుని తన మనమునందు దలంచి, కరాళ మృత్యుజిహ్వాభీలంబును, మహోగ్రప్రభా

జాలంబును, ధగద్ధగాయమానంబును నైన కరవాలమును కేలంబట్టి ఝుళిపించెను. అయ్యది గాంచినమాత్రమున శిఖిశిఖాజాలముదగ్గర కరిగిన శలభముల విధమున బంచత్వమునొందువారును, విభ్రమభావమునుం జెంది పాదాక్రాంతు లగువారును, మహాభయభ్రాంతులై గంపము నొందువారును నైయున్న సమయంబున రాజకుమారుండు రోదసీకుహర పరిపూర్ణముగా శంఖధ్వానంబుం జేసెను. తదీయ భీషణఘోషణా మాలకించి యా మాగధులు మూర్ఛాగతులై రథిక సారథి నిషాదిసాది పదాతిసహితముగా బరిత్యక్తశస్త్రాస్త్రులై భూతలమున బడియున్న వారలం గని యతండు ధర్మశాస్త్రమర్మజ్ఞుండు గావున స్మృతిప్రాయముల నిరాయుధులైన పురుషులు వధ్యులుగారని వారల విసర్జించి రణాంగణమున బద్ధులై యున్న నిజజనకుని బంధవిముక్తి గావించెను. పిదప దత్పత్నిని దత్ప్రధాన బంధుజన పురోహిత ప్రముఖ పౌర జానపద వర్గములను మరియు గోవృషాదికములను బంధవిముక్తి నొందించి, విషాద వ్యాకులచిత్తులై యున్న వారల నందరను అత్యంత మధురాలాపముల ననునయించెను. అనంతరము దశార్ణనగరప్రభంగంబు గావించిన యుద్ధురాత్ముల మానభంగంబుం జేయుట యుచితంబని నిశ్చయించి మగధేశ్వరుని బంధించెను.

పిమ్మట జనులెల్లరు నొంటరిగా నక్షౌహిణీ బలంబుల నెల్ల నేలం గూల్చి, తము నుద్ధరించిన యా మహాబాలునిం గాంచి, ఆశ్చర్యానందంబులనుం జెంది పలుతెరంగులం బొగడం జొచ్చిరి. అంతలో భద్రాయువు వజ్రబాహునిం జేరి వినయంబుతో మ్రొక్కెను. వజ్రబాహుండు భద్రాయువును లేవనెత్తి "ఓ యోధాగ్రేసరా! నీవు నిక్కముగ మాపాలిటి భాగ్యదేవతవు. ఒంటరిగ నక్షౌహిణిని సంహరించుటలో నీకు నీవేసాటి అనఘా! నీ తలిదండ్రు లెవరు? నీ దేశమెద్ది? మహావీరుండవగు నీవు ముల్లోకంబులను జయించగలవు. నీ పూర్వభవకృతానేక పుణ్యంబుల

నభినుతించేను నాకలవిగాను. నాపత్నులను, హితులను, నందను
లను, రాజ్యంబును విడచి నా చిత్తంబంతయు అతిశయ ప్రేమబంధకం
బగుటం జేసి వీయుంగా నాటియున్నది" అని బలికెను. అప్పుడు భద్రా
యువు కనుదమ్ముల హర్ష బాష్పకణములను, విడచుచు గంభీర స్వర
మున జనకునితో "నృపావతంసా! నన్ను భద్రాయువని బిలచెదరు. నేను
యోగిచంద్రుడగు ఋషభుని ప్రియశిష్యుండను. నాకు సారధియై
వచ్చిన యీ నా ప్రియమిత్రుడు వైశ్యుడు. కొండొక కారణమున నా
జననియు నేను చాలాకాలమునుండి వీరి గృహమునందునే వసించుచుం
టిమి. నా వృత్తాంతంబంతయు వినదలంచెదవేని మరియొకప్పుడు వచిం
తును. ప్రస్తుతము పోయివచ్చెదను నే వచ్చుదనుక యీ మగధేశుని
వారి ననుచరుల నువిడువవలదు" అని చెప్పి భద్రాయువు యథేచ్ఛ
గా వైశ్యనగరమునకుం జని మాతృదేవికి మోదముం జేకూర్చెను.

13

కీర్తిమాలినీ భద్రాయువుల వివాహము

దశార్ణవ క్షమాపాలుని యనుంగుసుతుని చండశౌర్యప్రభావం
బును సైపలేకనో యనునట్లు భానుడు జరమశైలంబుమాటునకు పలా
యనముం జేసెను. మాగధులాతనిం గూర్చి వ్యర్థముగ వర్ణించిన
ఐశ్వర్యత్యాగాది అపయశముననలె ఆకాశభాగమున నలుదిశల సంధ్యారా
గములముకొనెను. దేవజ్యేష్ఠుండైన బ్రహ్మ ముందు జరుగంబోవు వివాహ
మహోత్సవమున కాకాశపాత్రిను భద్రరచిన ముత్యములవలె తార
కలు మెరయుచుండెను. పూర్వభాగమున మన్మధుని మేనమామయు,
పరమేశ్వరుని శిరోభూషణమును లక్ష్మీసోదరుండును, లోకరంజకుం
డును, సూర్యసహోదరుండును, పాలసముద్రము ముద్దుసుతుండును,

తారకానాథుఁడు నగు చంద్రమామ గగనమున యుదయించెను. ప్రపంచ మను సౌధాంతరమున తేజరిల్లుచున్న బంగారుకలశమో యన గగనలక్ష్మికి కర్ణకమలములవలె చంద్రమండలము గానుపించెను. భద్రాయువు యొక్క కీర్తి యనెడు సముద్రము వెల్లివిరిసి భూమినంతను ముంచివైచెనో యన చంద్రకాంతి భూమండలంబంతయు వ్యాపించెను. భూమియందంతయు నిశ్శబ్దముగ నుండెను.

అంతట వృషభధ్వజావతారుఁడగు వృషభయోగీంద్రుఁడు నిషధాపురికి విచ్చేసి రాజమందిరమున ప్రవేశించెను. చంద్రాంగద మహీపాలుఁడా మునిశ్రేష్ఠున కెదురేగి యభివందనములఁ గావించి, యర్ఘ్య పాద్యాది విధులఁ బూజించి, గనకాసనంబున గూర్చుండ నియమించెను. పిమ్మట యోగీంద్రుఁడు చంద్రాంగదుని కుశల మారసి అనంతరమున "ఓ నైషధేశ్వరా! దశార్ణపతికి భద్రాయువను కుమారుఁడు పట్టమహిషి గర్భంబున జనించెను. పిదప ఆ శిశువు నిజమాతృసహితంబుగా సవతి ప్రేరేపణచే జనకునిచే పరిత్యక్తుఁడై, యొక వైశ్య పురమున నుండెను. కొన్నిదినముల కాశిశువు విగతజీవుఁడై యుండ నేనా బాలుని సజీవునిఁ జేసి, శైవధర్మం బుపదేశించి ధీమంతునిఁ జేసితిని. అతఁడు మాగధుని గెల్చి జయంబుం గాంచి జనకునకు రాజ్య మర్పించెను. అట్టి యా రాజాత్మజునకు నీ యనుఁగు పుత్రియగు కీర్తిమాలిని నిచ్చి సత్కీర్తి వెలయునట్లు వివాహము గావింపుము" అని యానతిచ్చి తా నరిగెను.

పిమ్మట చంద్రాంగదుఁడు నిజభార్యయగు సీమంతినీ దేవియొక్క యనుమతిని బడసి దృఢనిశ్చయుండై సుఖనిద్రనుజెందెను.

ఉదయభాస్కరుఁడు తా నరుదెంచునట్లు జనుల కెరింగించుచుండెనో యనునట్లు నగారామోత వినవచ్చెను. జారచోరుల గుండియలు

ఝల్లుమనునట్లుఁ 'గొక్కురోకో' యని గోళ్లు కూసెను. పద్మాకరం బుల బద్మములు వికసించెను. కమలములు ముడుచుకొనెను. పిల్లగా డ్పులు వీవఁజొచ్చెను. పక్షుల కలకలారావంబులు మించెను. చక్రవాక ములకు సౌఖ్యముఁ జేకూర్చెను. వితతకాపోత హుంకృతులు మించెను. వత్సరంబు లంబారవములుఁ గావించుచుండెను. దేవాలయములందు ముదితలు భూపాళగౌళాది వివిధరాగగీతములు పాడఁజొచ్చిరి. వేద పాఠక రవంబులు వెలయుచుండెను. ప్రత్యూష మాయెను.

అంతట యజనాభిరతులు త్రేతాగ్నులు బ్రజ్వలింప మునివర్యులు సాగిలి మ్రొక్కుచుండ అధ్వన్యజనులు దేశాంతరంబులకేఁగ హాలి కులు కేదారంబులకు జనుచుండ, ఘూకరవంబులు కోటరంబులు జేర, చక్రవాకముల కుత్సవముఁదనర, బుష్పజాతులు పరిస్ఫుటములై వికసింప, సకలజీవులు సంతసమున బొదల, హల్లకాగాతి పద్మినీవల్ల భుండు దేవవంద్యుఁడు భువనప్రదీపకుండైన భానుఁడు పూర్వ దిగ్భాగ మున నుదయించెను.

అంత నిషధ భూమండలాఖండలుఁడైన చంద్రాంగద నృపాలుఁడు బ్రాహ్మీముహూర్తమున మేల్కాంచి, మనంబునఁ బరమేశ్వరధ్యానం బొనర్చి అనంతమున గాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి, వీరశైవపుంఘ ములకు బహువిధముల దానములాచరించి, తదీయాశీర్వాదంబుగైకొని గురువందన మాచరించి, తదనుమతిఁ బడసి దివ్యాంబరాభరణాద్యలం కృతశరీరుఁడును, దక్షవదత్తతురంగారూఢుండై వందిమాగధ స్తవంబు లాకర్ణించు, నిజసందర్శనాగత పౌరజానపద వర్గంబుల నెడగలుగఁ జడియుచు, కంచుకిజనంబులు బరాబరులు గావింపుచు, ముందటనువఁ జను దెంచి మొగసాలను హయావతరణంబుఁ జేసి సభాస్థలమునకుఁ జని యచ్చట సింహాసనాసీనుఁడై, సమస్తప్రధాన సామంత దండనాయక విద్వజ్జనహిత పురోహిత బాంధవ ప్రకృతిజనములు బరివేష్టించి పేరోల

గమున నుండి, యీరాత్రి ఋషభయోగీంద్రుం డానతిచ్చిన వృత్తాంతంబంతయు సవిస్తరంబుగా వారల కెఱింగించి, తదనుమతంబున నా రాజనందనుం దోడేర నుచితజ్ఞులైన ప్రధానులను బిలచి శుభలేఖను లిఖించి వైశ్యానగరమునకుం బనిపెను.

రాజాజ్ఞను శిరమునం దాల్చి మంత్రిసత్తములు సత్వరంబునం జని వైశ్యపురంబును జొచ్చి, నెమ్మనములు పల్లవింప సమాన బలోజ్జ్వల తేజుండగు భద్రాయువునకు మ్రొక్కి భద్రలిఖితంబు నొసంగిరి.

అప్పుడు భద్రాయువు నిజజనని సమక్షమున చంద్రాంగదుని లేఖ నిట్లు చదువం దొడంగెను.

"శ్రీమత్సదాశివ శ్రీపాద రాజీవ మధుపాయమాన సన్మానసుండును, తక్షక నాగేంద్రదత్త ఖడ్గతురంగ భూషణాంబర జాత తోషణుండును నగు చంద్రాంగద రాజన్యచూడామణి, శ్రీయుతుండై ఋషభదత్తోచితఖడ్గశంఖధరుండై మహావీర తేజోవిశాలుండైన భద్రాయువును ఆశీర్వదించి వృత్తాంతంబు వ్రాయించి బంపిన శుభలేఖార్థము—

రాజకుమారా! శివభక్తాగ్రగణ్యుండై తపోధనుండై కరుణార్ద్ర హృదయుండగు ఋషభయోగీంద్రుండు తన రాకవలన మదీయ సౌధంబును పావనంబు గావించి మదీయ క్షేమంబెల్ల యారసెను. క్రమ్మర భవదీయ వృత్తాంతంబెల్ల నెఱింగించి నాప్రేమసుతయగు కీర్తిమాలినిచ్చి కూర్మి వెలయ నీ కిచ్చి మహావైభవమున నుద్వాహ మొనరింప నానతిచ్చి నన్ను ధన్యునిజేసెను. గావున నీవు వైశ్యపతిని భవదీయ జననిని సపరివారమును దోడ్కొనివచ్చి శుభముహూర్తమున మదీయ పుత్రికను పాణిగ్రహణ మొనర్చుకొనవలయును.

నిషధాపురము
శ్రావణశుద్ధ పంచమీ
బుధవారము

ఇట్లు
పరమేశ్వరపాదారవిందుండగు
చంద్రాంగదుండు

సుమతీదేవి మహానందమును జెంది విన్నవించిన ప్రధానుల పలుకులాలించి వైశ్యపతి కెరిగించి వేడుకతోఁ గనకభూషణ వస్త్ర గంధానులేపన సరసాన్నములు వారిని సత్కరించెను. వైశ్యపతి యగు పద్మాకరుఁడు అభిషేకార్హంబున యా రాజనందనుని యభిషేకించి మంగళస్నానంబు గావింపఁజేసి దివ్యభూషణ దీప్త దేహుని జేసి, రథికునిగా నొనరించి తూర్యనాదములు మ్రోయ జనులతోఁ గూడ భద్రాయువును దోడ్కొనుచు నిజపతి పుత్రులతో సపరివారముగ నిషధపురి కరుదెంచెను.

తద్విధంబున నిషధపురమును ప్రవేశించిన దశార్ణరాజనందను నెదుర్కొని చంద్రాంగదుఁడు వారలను సకల వస్తు పరిపూర్ణంబైన యొక్క నివేశనంబున నిలిపించి తత్పురంబు సుందరముగ తోరణమాలికాలంకృతంబులతోడను సుగంధసార మృగమదమిశ్రిత సలిల సంసిక్త విపణి మార్గ బహువిధ రంగవల్లి చిత్రితములతోడను నలంకరింపజేసెను

మరియు చంద్రాంగదుఁడు అత్యంతవైభవమున తన కూర్మి పుత్రి యుద్వాహమునకుఁ గాశ్మీర కాంభోజ కర్ణాట దశార్ణ పాంచాల మత్స్య మద్రపతులను, కేకయ గాంధార కోసల ఆంధ్ర నేపాళ గౌళ చోళాది భూపాలకుల నసమైత్రిని రప్పించి సమాదరించి, వారి యనుమతిఁ బడసి దైవజ్ఞులను బిలచి, శుభముహూర్తంబునందు భద్రాయువునకు గౌరవప్రదముగ కన్యాదాన మొనరించెను.

సర్వమంగళకరుణచే నా జగతియందు దీర్ఘసుమంగళి యగును వని భద్రాయువు మంగళసూత్రంబును నా వధూటి గళమునందు గట్టెను. పిమ్మట లలితమగు ముత్తియములను దోసిళ్ళనిండఁ గూర్చి హృష్టచిత్తులై వేడుకను వధూవరులు తలంబ్రాలు బోసికొనిరి. శంకరుని కారుణ్యమున సంకటము లణంగద్రొక్కి భూచక్రంబును నిలా

టంకముగ నేలుమని కీర్తిమాలిని తన పుత్రుని కరమునకుఁ గంకణమును గట్టెను, అప్పుడు రాజశేఖరుఁడు అఖిల సామ్రాజ్యభోగంబు లనుభవించి యుర్వియందు వంశాభివృద్ధిగా వర్ధిల్లుమని కీర్తి వెలయునట్లు కీర్తిమాలిని కరమునకుఁ గంకణమును గట్టెను.

ఇట్లు వేదశాస్త్రయుక్తముగ నాట్యగానకళలతో, విందులతోఁ బరమోత్సాహమున దినచతుష్టయంబుఁ గడిపి చంద్రాంగదుఁడు సకల దేశాధీశ్వరులను బిలిపించి వారల ననేక మణిభూషణాంబరాది సత్కారంబుల బూజింపుచున్న సమయంబున యా రాజన్యుని గనుఁగొని వజ్రబాహుఁడు "అనఘా! ఈ రాజకుమారుఁడు మున్నొకప్పుడు నా శత్రువుల ఉద్రేకము నణంచి నాకు ప్రాణసంరక్షణం బొనరించి రక్షించెను గాని యీ పుణ్యపురుషుని చరితం బెట్టిదైనను నెరుంగ నైతిని గావున కరుణించి ఆ మహాయోధుని వంశంబును తలిదండ్రులను విఖ్యాతంబుగ దెలుపఁ గోరుచుంటిని" అని బలికెను.

అప్పుడు చంద్రాంగదుండు దరహాస్యుఁడై "నరేంద్రా! ఈతఁడు నీ నందనుండు. శైశవమున విస్రవణ రోగపీడితుండై యుండి విస్రవణ బాధాక్రాంతయగు తల్లి యుండగాను, తదీయ క్లేశము సంహింపఁ నోపక యున్న, నీచేతఁ బరిత్యక్తులగుచు, మహారణ్యంబునఁ బడి పోవుచుఁ దెరువెరుంగక, పరిభ్రమింపుచు నొక్కెడ నొకఁ బూర్వజన్మకృత పుణ్యవిశేషమున నొకవైశ్యపురంబును గని, యచ్చట నా వైశ్యనాథుని కృపచే యాతని భవనమునందు సురక్షితముగ నుండిరి. అంతట కతిపయ దినములకు నబ్బాలకుడు మృతుండైన నచ్చటికి దైవయోగంబున ఋషభుండను శివయోగీంద్రుఁడు విచ్చేసి, యబ్బాలకుఁ గాంచి దయార్ద్రభావంబున గ్రమ్మర సజీవితుఁ జేసి, యమ్మాతృకుమారుల దేహంబులు దివ్యదేహంబులగునట్లుగా ననుగ్రహించి బాలకునకు భద్రాయువని నామకరణంబిడి చని, కొంతకాలమునకు నయోధ్యాగిరిసన్న సార్వ

భౌమునందు మరలఁ జనుదెంచి యక్కుమారుని బహుశ్రుతునిఁ గావించి యనంతరమ్మున శైవకవచక్రమం బుపదేశించి, సకల శత్రుభీకరములైన ఖడ్గశంఖంబు లొసంగి పిమ్మట భస్మలేపనంబున ద్వాదశ సహస్ర నాగ బలమును గలుగునట్లు కటాక్షించి చనెను. కొన్నిదినములకు భవదీయ రాష్ట్రక్షోభవృత్తాంతమును విని భద్రాయువు యచ్చటికిఁ జని, యమ్మాగధుల నందరను బరాతులఁ గావించెను. మిమ్మందర నుద్ధరించిన మహానుభావుఁడైన యప్పురుషశ్రేష్ఠునకు మహాత్ముఁడైన ఋషభయోగీంద్రుని శాసనమున మదీయ పుత్రిక నొసంగి పాణిగ్రహణము గావించితిని. నీ విప్పు డీకుమారుని మాతృసహితముగా దోడ్కొని నిజనగరమునకుఁ జనుము. నీవు శ్రేయోవర్ధనుఁడవై సుఖము లనుభవింపగలవు" అని తన జామాత వృత్తాంతమును సవిస్తరముగ దెలియఁజెప్పి యాక్షణమున సుమనోగంధవిరాజమానయు, దశార్ణవ భూభృత్పతియునగు సుమతిదేవిని బిలువఁబంపెను. వజ్రబాహుఁడు తాను జేసిన దుష్కృతములెల్లఁ దలపోసి తన్నుదాను నిందించుకొని, యానందబారవశ్యమునొంది, పులకీకృతాంగ విస్ఫురితుండై తన యాత్మజుని ప్రేమతో కౌగిటఁజేర్చి కరుణతో దనపత్నిని గారవించెను.

14

భద్రాయువు నిజనగరమునకుఁ జనుట

అనంతరము నిషధేశ్వరునిచేఁ బూజితుండై వజ్రబాహుఁడు భార్యయుఁ దానును శృంగారభరితులగుచు కుమారునితోడను కోడలితోడను రగణిత విలాసమున ఆత్మనగరమునకు విచ్చేసెను. అప్పుడు పురజనులెల్లను కరువుదీర నేత్రానందమును బొందుచు మహావిక్రమగుణాఢ్యుండును, యశఃకాముఁడును, పుణ్యపురుషుఁడును, [illegible]

ముడుఁను, శుభాచారుఁడు నగు భద్రాయువును కీర్తిమాలినిని సౌధాగ్ర భాగమునుండిఁ బరికించుచు వివిధరీతులఁ బొగడఁజొచ్చిరి. శివనామ స్మరణంబుతోడను, పురోహితుల ఆశీర్వాదనాదంబుతోడను, మాగధ వైతాళిక గాణిక్య గానంబుతోడను ప్రబిభాస్వత్కరదీపికలు వెలుఁగఁ దూర్యధ్వానములు మ్రోయు భవనప్రాంగణసీమయందు భార్యాసమేతుఁడై భద్రాయువు నిలచియుండెను. అంతట పుణ్యాంగనలు పుష్పాక్షతలతో సేసలుజల్లుచు, భాసురగీతములఁ బాడుచు, దంపతులను మందిరమునకుఁ గొనిపోయిరి.

ఇట్లు నిజశుద్ధాంతంబుఁ బ్రవేశించి యనంతరంబున గృహదేవతా ప్రార్థనంబును, పీరశైవ సమారాధనంబులును, దేవతామహోత్సవంబులును గావించి, సుహృద్బాంధవ జన సమేతముగా మధురాహారములు భుజించి, రాకాచంద్రబింబాస్య విభ్రమఁడగు నా భద్రాయువు నిజప్రమదారత్నము కీర్తిమాలి నిజకరాబ్జాతంబును చేబట్టి శుభముహూర్తంబున కేళికాభవనమును లీలాగతిని బ్రవేశించెను. అందు కళితా దర్శన తాళవృంతకనిసా కాశ్మీర కస్తూరికా ఫలపుష్పాక్షత గంధయుక్తమగు పూబాన్పునందుఁ గూర్చుండి అత్యంఘ ప్రాభవులగు యువ్వధూవరులు సౌహార్ద్రంబు సంధిల్లునట్లు కామినీజనంబులవలన శృంగారింపఁ బడిరి. పిమ్మట పుణ్యాంగనలు ప్రశాన్యంబులెసఁగ మనోహరాలాపముల బాటలు బాడి మంగళహారతు లొసఁగి సకలజనులు వేడ్క సంఘటిల్ల భద్రముగ గవాటమును బంధించి వారి వారి సదనములకుఁ జనిరి.

స్మరసౌందర్యవిలాసుండగు భద్రాయువు అంతి ఓమధ త్మోపాల కన్యామణిని బరమప్రేమభవాప్తితో కౌగిటను సంభావించి, కేలించి కుచనేత్ర ద్వందవక్త్రాది భాసుర దేశంబులఁ జుంబనంబొనరించి, సుఖాబ్ధి నోలలాడి, సమాగత శీతలపవనంబుల నాప్యాయనంబు నొంది తత్పార

వశ్యంబున సుఖసుప్తిజెందిరి. ప్రభాతసమయంబువందు ప్రబోధనార్థంబుగా వంది మాగధ వైతాళికాది జనంబుల స్తోత్రపఠనారవంబుల వలనను గజఘీంకారంబులవలనను, భేరీమృదంగాది వాద్యఘోషంబుల వలనను రాజకుమారుఁడు మేల్కాంచి పాన్పునందు నొక్కింత దడవు తన మనంబున పరమేశ్వరధ్యానంబొనరించి తదనంతరమునఁ గాల్యకరణీయంబు లాచరించి పితృ మాతృ ప్రముఖ గురుజనంబులకును వీరశైవులకును ప్రణామంబులు గావించి, తదాశీర్వాదంబులు గైకొనుచు బరమాహ్లాదంబున సభామధ్యంబున కరుదెంచి జనకుని సన్నిధానంబున దేజంబుమెరయ నొక యున్నతాసనంబున గూర్చుండి తత్సమయోచితముగు రాచకార్యములను నిర్వర్తింపుచు, సకల ప్రకృతిజనంబులకు సంతోషం బొనరింపుచు, బాంధవజనంబులతో మైత్రి నెరపుచు దీనానాథజనంబులకు వలసిన యర్థంబు లొసంగుచు అతిథిసత్కారంబు లాచరింపుచు, సద్దేష్టభోగంబుల ననుభవింపుచు, నిజకళత్రసమేతంబుగా బరమానందంబున సుఖంబుగానుండెను.

అంత నొకనాఁడు తన కారాగృహమునందు బంధింపఁబడియున్న మగధేశ్వరుని బంధవిముక్తుని గావించి, సభాస్థలికిఁ దెచ్చి మధుర వ్యాహారపూర్వకంబుగా నీలగ్రీవ పదసాక్షికంబుగా నిర్భయునిఁగావించి, భూషణాలంకారములనిచ్చి, గౌరవప్రదముగా మగధదేశమునకు సాగనంపెను.

ఇవ్విధముగ యువరాజ్యము నేలుచు భద్రాయు వొక దినమున వైశ్యపురనాథుఁడగు పద్మాకరుని రావించి, బహుమణి ధన వస్తు వాహనములతో సత్కరించి తన కృతజ్ఞతను దెలియఁజెప్పెను.

ఇట్లు భద్రాయువు జనకుని యాజ్ఞఁ దప్పక సకలజనపూజ్యుఁడై ధైర్య శౌర్యములు గలిగి సమస్త విపక్షమండలిని దునుముచు, ధర్మమార్గంబున మెలగుచు, విక్రమశాలియై నిజాప్తమంత్రి సహితముగ నిర్విచారముగ నుండెను.

15

భద్రాయువు పట్టభద్రుఁ డగుట

భద్రాయువు తన పదునారవ సంవత్సరమునకు, బదపడి నిజ పురమును జేరి పది రెండుసంవత్సరంబు లాయెను. శ్రీయుత దివ్యలక్షణుఁడును, శిష్టజనావనశీలుఁడును, అంబికానాయక పాదపద్మ భవనా రతుఁడు నుజ్జ్వలతేజుండు నగు నిజకుమారునకు వజ్రబాహుఁడు దాశార్ణవునకు మహీసామ్రాజ్యధురంధరత్వమునకు నభిషేకము చేయఁ దలఁచి, పురంబతి మనోహరముగా నలంకారముగావింపఁ దగువారల నియోగించి, కోసల, కేకయ, గాంధార, ఆంధ్ర, కాశ్మీర, విదర్భ, మద్ర, మగధ, మాలవ, మత్స్య, పాంచాలాది మహీపతులను, నిషధేశ్వరుఁడైన చంద్రాంగదుని రావించి, క్రష్మర వైశ్యపతియైన పద్మాకరుని బిలిపించి, వారల యనుమతిఁ బడసి, బంధుమిత్రామాత్యపురోహిత వీరశైవ విద్వజ్జన కవిగాయక ప్రధాన సామంత దండనాయక ప్రముఖ నిఖిలజన బృందంబులఁ డెందంబులనానందము నొందుచుండ, చతుస్సముద్రోదకములను, గంగాది మహాపుణ్యతీర్థములను సంగ్రహించి, గ్రహశాంతి యగునట్లుగా హోమంబు గావించెను.

పిమ్మట దైవజ్ఞనిర్దిష్ట శుభముహూర్తమునఁ భద్రాయువును కీర్తిమాలినీసమేతముగా నౌదుంబర భద్రపీఠంబున గూర్చుండ నియోగించి యాగమోక్త ప్రకారంబున మహర్షిసత్తములను, గన్యకాష్టమును వీరశైవులను, క్షత్రియాది పౌరజనపదవర్గములను, సమస్త పరివారములను అభిషేకము లొనరింపజేసెను. అనంతరమున మూర్ధాభిషిక్తుఁడైన యా రాజనందనుఁడు జాంబూనద పట్టభద్రఫాలభాగుండును, దివ్య దుకూలాంబరధారణుండును, మృగీమద శమ్మిశ్ర గంధసార విలేపిత దేహుండును, బహువిధ పుష్పమాలికాలంకృతుండును హార కిరీట

కుండల కంకణాంగుళీయక నూపురాంగద గ్రైవేయాది సమస్తమణిస్థగిత సౌవర్ణ భూషణ భూషితుండును నై త్రిలోక రాజ్యధురంధరుండగు మహేంద్రుని బోలె అసమానుండగుచు నవాక్షౌహిణీబలసమన్వితుండగుచు, భేరీమృదంగ వేణువీణా ప్రముఖ చతుర్విధ వాద్యరవములు రోదసీకుహరాంతరాళము నిండి నలుదెసలం బిక్కటిల, భద్రగజాదిరూఢుండై చంద్రమండల ప్రతీకాశంబైన శ్వేతచ్ఛత్రము శోభిల్ల, నిరుపార్శ్వంబుల విలాసవతీ జనములు వింజామరములు వీవ, హయగజస్యందన భటసముత్తుంగములగు చతురంగములు పరివేష్టించి నడువ, గరదీపికా సహస్రములు వెలుగ: కంచుకీజనంబులు వేత్రహస్తులై సందడిజనములం జడియుంద్రోయుచు ముందునడువ, ధన కనక వస్తువాహనాద్యుపాయనపాణులై సామంతరాజసంఘులు లెక్కఁగాని ప్రణమిల్లుచుఁ జనుదేర, జగన్మోహనాకార విలాసవిభ్రమములు మెరయ, వీరకామినీ బృందము లెడనెడనిలచి, మంజీరకింకిణీస్వనంబులు చెలంగ, మాళవ వసంత సౌరాష్ట్రఘంటారవ భైరవ పున్నాగ ముఖారి నీలాంబరీ హిందోళిప్రముఖ రాగంబులం బాడుచు, దాక్షిణ్యామానంబులు దప్పకుండ నాట్యాభినయములతో నలుపచుండ, పుణ్యాంగనామణులు సౌధాగ్రభాగములందుండి పుష్పలాజాక్షతములు సేసలు జల్లుచు జూచుచుండ వందిమాగధ బృంధము లనేకవిధములఁ బ్రశంసించుచు గైవారములు చేయ వాహ్యాళి వెడలి పరమోత్సవంబున పురవీథులందు బ్రదక్షిణముగా విచ్చేయుచు, ప్రతి గృహాంగణప్రదేశమందును నివాళితర నీరాజనంబులు గైకొనుచు, సకలజనమనోరంజకముగా మహోత్సవముతో యూరేగెను. క్రమ్మర భద్రాయువు సభాస్థానమునకు జనుదెంచి రత్నసింహాసనాసీనుండై, విద్వజ్జనాశీర్వాదంబులు గైకొని వారల కనేక గో, భూ, హిరణ్యాది దానంబులాచరించి సకలబంధుసమేతముగా మృష్టాన్నపానములు భుజించి కతిపయదినములకు దేశాంతరసమాగతులైన రాజులను

మణిభూషణాంబరవాజివారణాది బహుమానంబుల సంతృప్తులఁగావించి, పిమ్మట యథాస్థానంబులకుఁ బోవంబనిచెను. తదనంతరమున గొన్ని దినములకుఁ జంద్రాంగద పద్మాకరులను ప్రణయపూర్వకముగ వందనాలింగానాది సత్కారములఁ బూజించి వారి వారి పురములకుఁ బోవునట్లుగా ననుజ్ఞ యొసంగెను.

అంత దేవీసహితముగ బరమానందమున రాజ్యపరిపాలనము జేయుచున్న నిజకుమారుండైన భద్రాయువును గాంచి వజ్రబాహుఁడు పరమాహ్లాదంబున సుఖంబుగ నుండెను. అంతట వజ్రబాహుఁడు ఆత్మవిజ్ఞానియై నిజపత్నీసహితుఁడై పుణ్యతపోవనికిఁ జని ఘోరతపం బాచరించి, కొంతకాలమునకు శివలోకమును జేరెను.

భద్రాయువు శరణాగతులకు నభయంబు లొసంగుచు, వాపీకూప తటాకారామ నిర్మాణ వివాహ దేవతాగృహ ప్రతిష్ఠాగహారాది సమస్తధర్మంబు లాచరింపుచు, స్వరాష్ట్రంబునకు యీతిబాధలు లేకుండునట్లుగా భూపరిపాలనంబు గావింపుచు, నిజభార్యయైన కీర్తిమాలినితో సకలసామ్రాజ్యభోగంబుల ననుభవింపుచు, బరమానందంబున సుఖంబుగ నుండెను.

16

మాయా దంపతులు

చంద్రమన్మథులకు స్నేహకారణమైనట్టియు, తుమ్మెదలయొక్కయు, శారికాశుకయుూర కోయిలలయొక్క శృంగారమైన కీర్తనలచే దిక్కులు సహితము మారుమ్రోగించునట్టియు వసంతఋతువుఁ బ్రవేశించెను. వృక్షములన్నియు చిగిర్చెను. మల్లెలు బూచెను. మాలతీ

లతలు ప్రసవించెను. రాజోద్యాన వనములు పుష్పములతో హర్ష మొందింపఁజేయుచుండెను. గగనతలము నిర్మలముగనుండెను.

అట్టి మనోహరంబైన యా వసంతఋతువునందు దాశార్ణవ మహీపాలుఁడు వేడుకతో నిజసతీసమేతుండై వనకేళి కరుదెంచెను. అమ్మహీనాథుఁడు కాంతారములఁదిరుగుచు, సహకార పనస కదళీ ఖర్జూర ద్రాక్షాది ఫలము లారగించుచు, వాసంతి కాకుంద కురంటక కరవీరాది కుసుమగుచ్ఛంబులు విదళించుచు, మధురఫల రసమును గ్రోలుచు, మకరందము లాస్వాదించుచు, కృతకశైలము లెక్కుచు, లతాగృహములఁ బ్రవేశించుచు, గిరినిర్ఝరముల దోయుచు, సరోవరములఁ గ్రుంకుచు, తాపసాశ్రమముల గనుంగొనుచు, పుండరీక వేదండ గండక భల్లూక వరాహాది భీషణమృగముల ఖండించుచు నిట్లనేక విధ ముల భల్లూక వరాహాది భీషణమృగముల ఖండించుచు నిట్లనేక విధ ముల వనవిహారములు సలుపుచు నొక్కయెడ శీతల తరుచ్ఛాయాతలమున కీర్తిమాలినీ సహితుండై విశ్రమించియుండెను.

అట్టి సమయంబున "ఓ మహారాజా! దయాస్వాంతా! ఓ గుణాఢ్యా! సత్వర మరుదెంచి మమ్ము రక్షింపుము. రక్షింపుము. వాడి కోరలుగల బెబ్బులి వచ్చెను. వచ్చెను" అను నొక వీరశైవుఁడు ఆక్రందన మొనర్చెను. అంత కృపారస ముప్పతిల్ల భద్రాయువు శరమున నస్త్రము సంధిల్లఁజేయునంతలో "ఓ పరమాత్మా! శూలధరా! హా శివశంకరా! ఎచ్చటనుంటివి తండ్రీ" అని యేడ్చుచున్న యా వీరశైవుసతిని బట్టి బెబ్బులి పరుగిడఁజొచ్చెను. నృపుడు దానిని దరుముచు నిశితవాలమును వైచెను, గాని పులి యిసుమంతయైనను చలించక బాణములను దప్పించుకొని దృష్టిపథమును దాటెను.

వీర:—హా సతీ! నన్ను వీడిపోతివా! ఆహా! నీ వియోగమును యేనెట్లు భరింతును! అయ్యో సుఖసంభాషిణి వే. మురిపెంపులముగ్ధవే నిన్నెట్లు వీడియుందును. (అనివిలపించుచు భద్రాయువును వీక్షించి)

రాజా! నీగురుండగు శివయోగీంద్రుఁ డెచ్చటికేగెను? అతఁడు నీకు బోధించిన శైవమర్మంబు లేఁ దోవఁజనెను? నీ ద్వాదశ సహస్రవేదండ బల మే మంటగలసెను? నీ నిశిత ఖడ్గశంఖాదు లేమూలఁబడి బూజుఁ గట్టుచుండెను? నీ యస్త్రమంత్రాది విద్యాభ్యాసము లేమాయెను? నీ శౌర్య మేమయ్యెను? ఇన్నియునుగలిగి ఒక్కవనమృగమును జంపి నాభార్యను రక్షింపఁజాలవైతివి. నీ పౌరుషమెల్ల యిప్పుడు దేటపడెను. నిన్ను వజ్రబాహుని కొడుకనుటకు సిగ్గుచుండెను. భీతులను యార్తలను దీనపాత్రములను, యనాథజనులను వాత్సల్యముతోడను, ప్రీతితోడను బ్రోవఁజాలని భూకాంతుఁడీ భూతలమున పూజ్యుఁడగునా? అట్టివాడు రాజ్యమును వీడి భైక్షకవృత్తిని సంచరించుట మేలు. లేక యున్న విషమునుదినియైనను అగ్నిబడియైనను జచ్చుట మేలు. శరణాగతుని బ్రోవఁజాలని భూవరుఁడు అధమాధముండు. మరియు వాఁడు చిరంజీవియౌటకన్న శీఘ్రగతిని జచ్చుట మేలు.

భద్రా:—(స్వగతము) మిత్రమాన తేజులును, మేరుధరాధర ధీరులును, సుచారిత్రులును, నార్తరక్షణులును, కలుషౌఘ మల్లికా ధాత్రులు నైన మత్పితృపైతామహులు శైవభక్తాగ్రగణ్యులను బ్రోచి యశంబును గొనిరి. నేనట్టి పుణ్యమును గట్టుగొనఁజాలక తుదకు అపకీర్తికిఁ బాల్పడితిని. యోచించిజూచిన యీ మహానుభావుఁడు దివ్య తపోధనుని వలె నా కంటికిఁ గానబడుచుండెను. మరియు నీతఁడు యుదగ్రతేజుడు. ఈ మహాత్ముడు తన శామనాకృతిని సంహరించి సాత్వికమును వహింప వాంఛితార్థము లెవ్వియైనా నొసంగెదను. (అని నిశ్చయించి యాతనినిఁ జేరి మోము వెల వెల బార యాతని చరణములకు సాగిలిఁ మ్రొక్కి, యత్యంత వినయముతో (ప్రకాశముగ) మహాత్మా! ఇయ్యది నారాజ్యము ఈ యంగనామణి నా యర్ధాంగి. ఇయ్యది నా శరీరము. వీటియందు నీ కిష్టమైనది చేకొని నన్ను క్షమిం

వుము. నేను పరతంత్రుండను. శ్రీ బంధువర్గము గలవాడను. నా యపరాధమును మన్నింపవేడెదను.

వీర:—భూవరా! కాంతావిహీనుండనగు నాకు వలయున దెద్ది? ఈ ధరపై కాంతావిహీనుండా నను నపవాదము తొలంగునట్లు ధర్మస్థితిని నీ భార్యనిచ్చి నన్ను సంతృప్తి బరపుము.

భద్రా:—మహాశయా! మీకుం దెలియని ధర్మశాస్త్రము లెందును లేవు. పరాంగనలను వరించుట ధర్మమార్గము కాదా? విశేషించి మీరు పరమశివభక్తశిఖామణులు. మరియు నీ ధరణియందు దాతలనేకులు గలరు. వారు గజ హయ రాజ్య వస్త్ర మణి కాంచనములను నిజదేహములను యర్పించియుండిరి గాని యిట్లు నిజాంగన నిచ్చుట యెందైన గలదే? మరియు యోచించిన యీ మహీస్థలి యందు పరభామాసక్తులెట్టి నిష్కృతులకు లోనైరో తమకే దెలియ గలదు. సురపతి పూర్వము పరవనితాపరుండై యెట్లయ్యెనో దమకే దెలియును.

వీర:—ఓయీ పంచమహాపాతకంబులన్నియు నా తపోమహిమచే నశింపంబడును. అవి నన్నంటజాలవు గావున నీవు మారు మాటాడక నిశ్చయముగ నీ సతీమణిని నా కర్పించుము. అట్లు గాదేని శరణాగతులను బ్రోవ నేరని కళంకంబు నిన్ను పీడించును.

భద్రా:—(స్వగతము) ఆహా! పరమేశ్వరా! ఏ నిప్పుడు చేయున దెద్ది? ధైర్యం బవలంబించి పాపనాశనమునకై యీ వీరశైవునకు మద్వధూటి యగు కీర్తిమాలి నొసంగి, యపయశంబు దొలంగ నగ్నియందుం బ్రవేశించుట మేలు. అదియే నిశ్చయము. (ప్రకాశముగ) మహాత్మా! భవదీయాజ్ఞానుసారముగ నా నిజపత్నిని మీ కర్పించి పాపవిముక్తుండ నయ్యెదను!

అని బలికి భద్రాయువు స్నానాది విహితానుష్ఠానంబు లొనరించి మానసంబునందు గురుధ్యానంబు గావించి ప్రీతితో వివిధదానములాచరించెను. పిమ్మట శౌర్యౌదార్యగుణార్ణవుండును, వినుతక్ష్మాపాల నాగావళీ హర్యక్షుండును నగు యా వజ్రబాహునందనుండు విబుధులు నుతింప జలధారాపూర్వమౌనట్లుగ పత్నీదానమును యా వీరశైవున కొనరించెను.

అట్లు దానమిచ్చి అగ్నిని బ్రజ్వలింపజేసి భద్రాయువు వినతుండై ప్రదక్షిణంబు లొనర్చి యందు జొరబోవు సమయమున నవసుధా ధవళ వర్ణంబుతోడను, కుండలీకృత మహాకుండలంబులతోడను, డమరు త్రిశూల హస్తములతోడను, ఆకాశగంగ వలెస్వచ్ఛమైన శంఖముతోడను, రమ్యమగు వ్యాఘ్రచర్మాంబరముతోడను, చంద్రపాండుర వృషభేంద్రయానముతోడను, కరవిరాజన్మృగాంకంబుతోడను, నారదాదులు సామగానంబులు జేయుఁ బ్రమదగణములు సేవింప, భద్రయశుండును, సకలసుర చక్రవర్తియు నగు శ్రీ సాంబశివుండు పార్వతీ సమేతుండై ప్రత్యక్షమయ్యెను.

దేవతలు పుష్పవర్షమును గురిపించిరి. భేరికామృదంగవాద్యములను మ్రోయించిరి. దిక్కులన్నియు కోటిసూర్యప్రభతో విరాజిల్లుచుండెను. అప్పుడు కృపాళుండగు శంకరుండు నిర్నిద్రానలాభీముఖుండగు భద్రాయువు పాణీతలమును బట్టి మురల్చెను. అయ్యవసరంబున నింద్రాది లోకపాలకులును, నారదాది దేవర్షులును, సనక సనందనాది పురాణయోగీంద్రులును, కపిలాదిసిద్ధులును, చిత్రరథాదిగంధర్వులును, బ్రహ్మాది దేవతలును, మాణిభద్రాది యక్షులును, రంభాద్యప్సరోగణంబులును, నందీశ్వర భృంగీశ్వర చండీశ్వరాది ప్రమథగణంబులును, విఘ్నేశ్వర కుమార వీరభద్రాది పుత్రవర్గమును జనుదెంచెను. అంత సభామధ్యంబున విరాజిల్లుచున్న జగదీశ్వరుండైన యంబికారమణునకు

అత్యంత హర్షాశ్రుమిళిత నేత్రుండును బులకీకృతగాత్రుండును నై భద్రాయువు సాష్టాంగ దండప్రణామంబు లాచరించి పాణిపంకజంబులు ముకుళించి, వేద వేదాంతాభిప్రాయిక ధనంబులుగా నిట్లుస్తుతించెను.

దండకము

శ్రీశైల రాజకన్యా కన్యామనఃపద్మసంచార హంసాసురోత్తంస దక్షాధ్వర ధ్వంస గంగాతరంగాంబురంజజ్జటాభార హాలాహలాహార కర్పూర గౌరాస్ఫటీద్ధార నీహార వాణీకరశ్చంద్ర చంద్రాతపస్వచ్ఛకీర్తి విస్తార సద్భక్తమందార శర్వా మహాదేవ మృత్యుంజయా నీలకంఠా విరూపాక్షా కోట్యర్కసంకాశ తేజా బిడౌజప్రధానామరస్తూయమానాంఘ్రి పంకేజ గౌరాద్రిజానాథ దేవా శివా శంకరా కామసంహార కాలాంతకా వ్యాఘ్రచర్మాంబరా భూతిలిప్తాంగ రుద్రాక్షమాలాధరా శక్తి శూలాసి ఖట్వాంగహస్తా సమస్తారి విధ్వస్త లోకప్రశస్తా వియత్కేశ భూతేశ విశ్వేశ్వరా శాశ్వతైశ్వర్య సుధాయుతా దేవదేవా జగద్రక్ష యుష్మత్ప్రభావంబు వర్ణింప బ్రహ్మాదులు న్నేర రింతవాడ నినుంగొల్వ నో చంద్రకోటీర దేవా జగజ్జాల నిర్మాణ సంరక్షణాలంబి కేళి న్విజృంభించి వర్తింతు నెల్లప్పుడున్ మాలతీమాధవీ మల్లి కాకుంద మందార సౌగంధి కాంభోజ పున్నాగ సీమంతికా ద్రోణ పుష్పంబులర్పించి భక్తిన్ భవత్పూజ గావించి సేవించు మర్త్యావళిన్ మందిరద్వారభూమిన్ హయాందోళికా వారణస్యందనంబుల్ జగన్మోహనాకారులై చంద్రబింబాస్యలై యున్న కాంతామణు ల్సంతతాఖండలాఖండ సామ్రాజ్యముల్ చెందు సత్యంబున న్ముక్తిసిద్ధించి ధాత్రీ జలవ్యోమ వాతాగ్నులున్ సోమ సూర్యాది భాస్వద్గ్రహానీకముల్ దారకల్ జంగమస్థావరాత్మ ప్రపంచంబునున్నీవయై యుండు వో భక్తమందార పూరంబునం ధారుణీస్యందనంబున్ జతుర్వేదఘోటంబులుం బద్మదక్షత్రయున్మేరు కోదండము న్విష్ణుకాండంబు శోభిల్లగా ద్రైపురావాస దైతేయులంద్రుంచి సంవర్త

కాలానలాభీలమైనట్టి హాలాహలజ్వాలలన్ మ్రింగి శార్దూల దైత్యుని దారించి లోకంబులం బ్రోచి రక్షించు దేవుండ వీ వెన్నగా దీనచింతామణీ దైవచూడామణీ వేద వేదాంత వేద్యా భవవ్యాధివైద్యా శుక వ్యాస కౌండిన్య మాండవ్య సాండిల్య మైత్రేయ కణ్వాదియోగీంద్రు లెల్లప్పుడున్ నిమ్ము హృత్పద్మ మధ్యంబులన్నిల్పి యష్టాంగ యోగంబుల ధ్యానముల్చేసి దర్శింపగా నొప్పుచున్నట్టి శ్రీదక్షిణామూర్తి సచ్చిదానందమూర్తి కృపామూర్తిన్ నేనెంతవాడ న్నినున్ సన్నుతుల్ చేయ విజ్ఞానహీనుండ నన్నుం గటాక్షించి తప్పులుం సైచి మన్నించు మాపన్నరక్షా విచక్షా జగత్రాణదీక్షా లలాటాక్ష కైలాసవాసా మహోల్లాస తాపత్రయత్రాస ధ్వాంతమిత్రా ధ్యాన చైతామిత్ర బ్రహ్మస్వరూపా త్రిలోకప్రదీపా నమస్తే నమస్తే నమః.

ఉ॥ నీనుతిచేయ నా తరమె నిర్మలబుద్ధివిహీనుడ న్మహా
జ్ఞానుడ బ్రాకృతుండ నపచారపరుండను దేవ నీవ వా
జ్మానసగోచరుండ వసమానుడ వాద్యుడ వద్వయుండ వా
త్మానుగుణైకరూపుడ వనాదివతీంద్ర దయా మూర్తి వెన్నగన్॥

గీ॥ నిర్గుణుండవీవు నిష్కారణుండవు
నిర్వికల్పమతివి నిర్మలుండవు
నిగమగోచరుండవు నిస్సంశయుండవు
నిన్ను దెలియ దరమె నిటలనేత్ర!

అని ప్రార్థనమును గావించి మరియు "ఓ దేవా! నీవు ప్రధాన పురుషుండవు. సచ్చిదానందవిగ్రహుండవు. స్వయంప్రకాశుండవు. జగత్కారణుండవు జగదంతరాత్మవు. ఆదిమధ్యాంతరహితుండవు. సత్యజ్ఞానమయుండవు. సర్వజ్ఞుండవు. విశ్వరూపుండవు. విద్వత్తమోహుండవు. క్షేత్రజ్ఞుండవు. సర్వసాక్షివి. నిర్వికల్పుండవు. నిరంజనుండవు. సదాశివుండవు నైన నిన్నెమ్మరింగి వర్ణింప నతి మూఢ హృద

యుండనగు నాకు శక్యంబగునే? అట్లుగావున నాకు దోచిన చందంబునఁ బ్రార్థించి ప్రణామంబు లాచరించెదను. విపన్నుఁడ నైన నన్ను రక్షింపుము" అని నుతించెను. అంత నా నృపుని గనుఁగొని శంకరుఁడు "ఓ జనవల్లభా! నీ సన్నుతికి మెచ్చితిని. నీవు పుణ్యకీర్తివి. నీ మానసము పొందిక తెలియఁజూడ నేను మాయా వీరశైవునిగను, పార్వతి వట్టి మాయబెబ్బులిగను రూపమును దాల్చి వచ్చియుంటిమి. నీ వినయత్వమునకును, ధైర్యమునకును మెచ్చితిని. మీకు వలయు కోర్కెలను గోరుకొనుడు" అని పలికెను.

"భక్తవత్సలా! నా ప్రియసఖ యగు కీర్తిమాలికిని నాకును కృపతో ముక్తినొసంగుము. నా తలిదండ్రులకును, వైశ్యనాథుఁడగు పద్మాకరునకును, వాని సతీసుతులకును ముక్తిని జేకూర్పుము" అని భద్రాయువు గోరెను. పిమ్మట కీర్తిమాలిని తన తండ్రియగు చంద్రాంగదునకును, తల్లియగు సీమంతినిదేవికిని కైవల్యప్రాప్తి గలుగునట్లు వరమును గోరెను. అంత శంకరుఁడు ఆ వధూవరుల వాక్యంబు ల్సమర్థించి యత్యంతప్రేమతో వారి వాంఛితము లుత్సాహంబుతో నిచ్చి, పదివేల వత్సరములు సతీసమేతముగా శ్రీసముల్లాసియై రాజ్యమును పాలించునట్లు దీవించి, సమస్తాదిత్యవర్గంబుతో గిరిజాతాన్వితుఁడై అంతర్ధానము జెందెను.

బ్రహ్మేంద్రాది దేవతలకుఁ బడయరాని సాంబశివప్రసాదంబు వడసి, వరములంది, క్రమ్మర నిజపురమున కరిగి భద్రాయువు నిష్కపటంబుగా నిజరాజ్యంబేలుచుఁ దురంగమేధాది మహాక్రతువులాచరింపుచు, పరమేశ్వరసమారాధనము లొనర్చుచు, నిజభార్యాసహితుఁడై యభీష్ట భోగంబు లనుభవింపుచు, వంశకరులైన పుత్రులంబడసి పరమాహ్లాదంబున సుఖంబుగ జీవితమును గడుపుచుండెను. మరియు దాశార్ణవ రాజ్యమందు సమయోచితముగ పర్జన్యుండు వర్షించుచుండెను. పంటలు

సమృద్ధిగ బండుచుండెను. వర్ణాశ్రమాచార వర్తనము దప్పక ఆచరించుచు దైవభక్తిగలిగి సకలజనులు సుఖంబుగ నుండిరి. ఉద్యాన వనములు ఫలపుష్ప కోరక పల్లవాన్వితములై యలరుచుండెను. గోవులు క్షీరము నభివృద్ధిగ నిచ్చుచుండెను. ప్రజలు సౌభాగ్య సంపన్నులైరి. ధాత్రీతలమం దెచ్చటను నీతిబాధలు లేవు. దేవగృహములు మిక్కిలి తేజరిల్లుచుండెను.

ఇవ్విధముగ విరాజిల్లుచున్న రాజ్యమును నృపచంద్రుఁడగు భద్రాయువు బహువర్షంబులు ప్రజాపాలనం బొనరించి, యనంతరమున నిజనందనునకు బట్టముగట్టి, సకల మహీరాజ్యభార దురంధరుఁగావించి కీర్తిమాలినీ సమేతుండై వానప్రస్థాశ్రమవిధానంబునకుఁజని బరమేశ్వరు నుద్దేశించి మహాఘోరతపం బాచరించి దేహంబులు విసర్జించి దివ్య విమానారూఢులై సిద్ధగంధర్వ విద్యాధరాదులు జయ జయ శబ్దంబుల బ్రశంసింప శివలోకమునకుఁ జని సాయుజ్యము నొందిరి.

శుభమస్తు

బ్రహ్మోత్తర ఖండము

తృతీయ భాగము

వామదేవ మహర్షి

"చ॥ శివచరణారవిందములఁ జిత్తమునన్ భజియింపుచుండుఁడీ
భువనగణేశనిందలది భూతిలలాటమునం ధరింపుడీ
సవనవిరోధికీర్తనము సమ్మతి జేయుడు సర్వకాలముం
దివిజమునీంద్రులార జననీస్తనదుగ్ధము లాన రెన్నడున్"

అశేష పురాణ కథాకథనదక్షుండైన సూతుండు శౌనకాది మహామునులను విలోకించి "మహాశయులారా! ఋషభయోగీంద్రుని మహాత్మ్యము నింతదనుక వినియుంటిరి. ఇంక నుద్దామ తపోబలాఢ్యుండును, సదాశివతుల్యుండును, మహితప్రభావుండును నగు వామదేవుని చరిత్రమును జెప్పుచు విభూతి మహాత్మ్యమును గూర్చియు చెప్పెద నాలింపుడు" అని పలికి కథనమునకు ప్రవేశించెను.

పూర్వము వామదేవుండను మహాతపోధనుండు గలడు. ఆతడు బహుశాంతుండు. భస్మవిలేపితాంగుడు శుద్ధపిశంగజటాకలాపుండు.

మరియు బరశివతత్త్వవేదియు, వైక్షపరిగ్రహజీవకుండు నై జగదాదరణోత్సుక మానసంబున ధరపై జరియింపుచుండెను.

ఇట్లు భూతలంబెల్ల గలయ గ్రుమ్మరుచు నొక్కనాఁడు ఆ మునీంద్రుఁడు శివపంచాక్షరిని జపించుచు, క్రౌంచారణ్యపథంబున సంచారముఁ జేయుచుండెను. అంతట యద్భుతాకారమును దాల్చి, రూక్షకేశుండై, అతి ఘోరవీక్షణములు గలిగి, అధిక క్షుధాతురుండగు నొక బ్రహ్మరాక్షసుఁడు వాయుజవమున జనుదెంచి, వామదేవుని భక్షింప నుంకించుచుండెను. అప్పుడా యోగీంద్రుఁడు అత్యుగ్రమదోన్మత్తుఁడగు రక్కసునిఁ గాంచి చిత్తంబున భయ మిసుమంతైన జెందక నిశ్చలచిత్తుఁడై యుండెను. అట్లు నిర్భయుఁడై యున్న యమ్మహాత్ముని మ్రింగ దలంపుతో నా రక్కసుఁడు మీఁది కురికి తన బాహువులు సాచి బిగియబట్టెను. పరమ చింతామణి స్పర్శంబుచే ఇనుము అతి శుద్ధ కాంచనంబైనట్లును, మానస సరస్సునందు మునిఁగి వాయసము రాజహంసమైన చందమునను, అమృతపానమును జేసి మానవుఁడు దేవత్వముఁ జెందునట్లు నమ్మహాత్ముని దివ్యదేహము సోకినంతనే రక్కసుఁడు దురిత బంధనము లన్నియు దొలఁగఁద్రోచి నిర్మలజ్ఞాన హృదయుఁడై నిలిచెను. తాపసోత్తమునియందు లగ్నమైన మనస్సుగలవాఁడగుటచే సహజమైన తన బుద్ధిమాంద్యమును వీడి జ్ఞానసంపన్నుఁడై, ఆ మునివరునకు సాష్టాంగవందనం బాచరించి "మహాత్మా! నన్ను కరుణింపుము. దురితాబ్ధినిమగ్నుఁడ నగు నన్ను దరిజేర్చి రక్షింపుము. నేను సర్వప్రాణి భయంకరుఁడనై ఘోరరూపమును దాల్చి క్షుత్పిపాసార్తుఁడనై, గర్వాంధుఁడనై దుర్గారణ్యసంచారుఁడనై, దుష్కర్మశీలుండనై, బ్రహ్మరాక్షసుండనై జీవితమును గడిపితిని. ఓ యుర్వీదేవ కులావతంసా! భవదీయ సందర్శనంబునం జేసి మదీయ చిత్తము పరిపూర్ణముగ పవిత్రమును జెందెను. ఈ దాసుని యుద్ధరింపుము" అని ప్రార్థిం

చెను, అంత నా మునీంద్రుఁడు కరుణాంతరంగుఁడై ఆ రక్కసుని దన వృత్తాంతమునెల్ల సవిస్తరముగఁ బల్కుమనెను. రాక్షసుఁడు వినయ వినమ్రితుఁడై "మునీంద్రా! కొన్ని జన్మములకు బూర్వము యేను వనరాష్ట్రమును మహారాజసముతో నేలుచుంటిని. నేను దుర్మార్గుఁడనై మదించి యధేచ్ఛావిహారమును సలుపుచు దినంబున కొక్కపడతిఁ గొని వచ్చి సౌఖ్యము ననుభవించి యొకగృహమున వారి నరికట్టుచుంటిని. వారిలో ద్విజరాజన్యపుళిందహూణశూద్రానేకజాతుల స్త్రీలుగలరు. ఇట్లాచరించినను నా చిత్తమునకుఁ దృప్తిగలుగదయ్యెను. ఈరీతిగ నేను దారుణ కామాభిలాషినై తుదకు ఘోరరోగములకుఁ బాల్పడితిని. శరీరపటుత్వము మానవపటుత్వముకూడా తగ్గుచువచ్చెను. అంతట శత్రుపీడితుఁడనై, యనపత్యుఁడనై, దుర్మార్గాక్రాంతుఁడనై విముక్త బలగర్వితుఁడనై, నిజ బంధుమిత్ర సామంత విసర్జితుఁడనై కొంతకాలమునకు శరీరమును పరిత్యజించితిని. కృతాంతు కింకరులు నన్ను గొనిపోయి రేతఃకుండీనరకంబున బడద్రోచిన నందు బదివేల సంవత్సరములు రేతఃపానంబు గావింపుచు, కింకర బాధితుఁడనై యుండి యనంతరము పాపశేషంబున గన్మర విశాలంబైన వనంబున బిశాచత్వంబునుండి, క్షుత్తృష్ణాసమాకులుండనై దివ్యవర్షశతంబులుండి, యనంతరము ద్వితీయభవంబున సకలప్రాణిభయంకరంబైన వ్యాఘ్రంబునై జన్మించితిని. మరియు క్రమంబుగ దృతీయభవంబున ఘోరమైన సర్పముగను, చతుర్థభవంబున వృకంబుగను, పంచమభవంబున వరాహంబుగను, షష్ఠభవంబున కృకలాసంబుగను, సప్తమజన్మంబున సృగాలంబుగను, అష్టమజన్మంబున మృగంబుగను, నవమజన్మంబున గజముగను, దశమజన్మంబున నిర్జనమున బ్రహ్మరాక్షసుఁడనై జన్మించి క్షుధార్తుండనై యుండి మిమ్ముఁ గాంచి, భక్షణాసక్తతం బరతెంచి, భవదీయ దేహస్పర్శమాత్రంబునసంప్రాప్తపూర్వజ్ఞానుండనై, నిర్మలహృదయుండ

నైతివి. అటుగావున భస్మప్రభావంబుఁ దెలియు బలుకవలయును. శరణాగతుండనగు నన్నుద్ధరింపుము" అని వినయవినమితశిరస్కుండై ప్రార్థించుచున్న నా బ్రహ్మరాక్షసునకు యోగీంద్రుఁడు భస్మప్రభావమును దెలియఁజెప్పెను.

"ఓయీ! భశితత్రిపుండ్రాదులతో యున్న నా దేహమును తాకుటచే నీవు అసమానజ్ఞానుండవైతివి. అత్యాది ఐశ్వర్యమును గొల్పునట్లు రోగాపస్మారచయంబుల నణగద్రొక్కును. పావనకరమగు భస్మము యొక్క ప్రభావము హరునకు దక్క మరెవ్వరికిని దెలియదు.

పూర్వము ద్రావిడదేశమందు వసుధామరుండను నొక విప్రుఁడు గలడు. అతడు సత్కర్మపరిత్యాగియై, చౌర్యవర్తనుండై, అనాచారపరుఁడై, శూద్రామణినొకదానినిఁ జేబట్టి సురాపానమును గ్రోలుచు, కాలము గడుపుచుండెను. అంత నొక రేయియందు శూద్రుడు, డొకఁడరుదెంచి యావిప్రునివధించి, పురము వెలుపలఁ బారవైచెను. కొంతవడికి భస్మానుప్తపాదములతో శునక మొకటి రక్తఖాదనాపేక్షయై యచటి కరుదెంచి యాతని కళేబరమును ద్రొక్కెను. ఆసమయమందు మహేశ్వరదూతలు విమానముతో నచటి కరుదెంచి యంతకు బూర్వమే వేంచేసియున్న యమకింకరులను మోది, యా విప్రుని విమాన మధ్యగతునిఁ గావించి కైలాసమున కెగయుచుండిరి. అప్పుడు యముఁడు వారలను కలుసుకొని "మహాత్ములారా! ఇది యేమిచోద్యము? కులవిభ్రష్టుఁడై, యసత్యవాదియై, జారచోరుండై, దుర్మదాంధుఁడై సంచరించిన యీ పాపాత్మున కిట్టి దివ్యవిమానారూఢత యెట్లు సిద్ధించెను? కైవల్యపదం బీతని కెట్లలవడఁజేతురు? అని బలికిన శమనునిఁ గాంచి యా శంకర కింకరులు "ధర్మపతీ! ఈ విప్రుని శవకాయమునందును అలాట పక్షములందును భస్మవిలిప్తములు గానవచ్చుచుండెను, గావున పరమేశ్వరుని శాసనమున వీనిని మేము కైలాసమునకుఁ గొని పోవు

చుంటిమి. త్రిపుండ్రధారులు మాన్యులని నీకు దెలియదా ? అని బలికి యమునివీడ్కొని ప్రాకటముగ నా విప్రుని పుణ్యలోకమునకుఁ జేర్చిరి ”

కనుక “ సమస్తపాపక్షయంబును మహేశ్వర విభూషణంబైన భస్మమును నిరంతరము నేను ధరించుచుందును ” అని వామదేవుఁడు నుడువ రాక్షసుఁడు తన్మోర భస్మప్రభావ శ్రవణ కుతూహలుండై యమ్మునీంద్రునితో “యోగిచంద్రా! పూర్వజన్మసుకృతమువలన యిప్పుడు తమదర్శనము నాకులభించె పాపవిముక్తుండనై ధన్యుఁడనైతి. నేను పూర్వమున యవనభూపాలుండనై యుండునప్పుడు వీరశైవులకు సంప్రీతితో సస్యకేదారములను సత్సలిలక్షేత్రములను నొసంగియుంటిని. ఆ కారణము వలన మీ జన్మమందు మీ దర్శన మబ్బ కలుష రహితుండ నైతిని. మహాత్మా ! ఇంకను భస్మంబునుధరించి దురితకర్మముల నెల్ల నిక్కముగ బాయుదును. యోగివర్యా ! ఈ భస్మధారణ మెట్లొనరింపవలెను ? ధరించునప్పుడు పఠించవలయు మంత్ర మెయ్యది? ఆచరణలో నిడిన లభించు ఫలమెయ్యది ? ధరింపవసిన కాల మెయ్యది ? కరుణించి యీ దీనున కియ్యది దెలియఁబలుకవలయును. మహాత్మా ! మీవంటి ఘనులు నిక్కముగ పుణ్యవంతులు. సర్వభూతహితులు. సదమలచిత్తులు. కల్పవృక్షంబువలె పరోపకారపరులు. గావున నీ దుర్జన్ముని, విజ్ఞానహీనుని, నిబిడాంధకారకూప ప్రవిష్టుని నన్నుద్ధరింప భస్మదానంబొసంగుడు ” అని బహువిధముల ప్రార్థింపుచున్న యా బ్రహ్మరాక్షసునకు యోగీంద్రుఁడు విభూతిమహాత్మ్యయామును సవిస్తరముగ నితిహాసరూపంబున జెప్పందొడంగెను.

పూర్వమొకప్పుడు మందరాచలపర్వత శిఖరమునకు ప్రమథగణముతో శంకరు డేతెంచెను. అంతట గరుడ భాస్వర సిద్ధచారణ మరుద్గంధర్వ విద్యాధరులు, సుర యక్షోరగ సాధ్య రుద్ర వసురక్షో భూత శ్వాశ్వినులు, హరి వైశ్వానర ముఖ్యాదికృతులు విమానా

రూఢులై గౌరీమనోహరుని సాన్నిధ్యముం జేరవచ్చిరి. మరియు సనక సనందనాది బ్రహ్మర్షులును, నారదాగస్త్య మార్కండేయ జాబాలి ప్రముఖానేక దేవర్షులును, దక్షాది ప్రజాపతులును, ఊర్వశీ పురోగమాప్సరోగణములును, అంబికాది మాతృకలును, నంది మహాకాళ్యాది శంకర కింకరులను, శంఖకర్ణ ఘంటాకర్ణ వీరభద్ర కుంభోదర వృకోదర మహోదర కర్ణదామాది భూతనాథులును, రక్త నీల పాండువర్ణులును, ధూమ్ర ధూసర కర్బుర పాలాశవర్ణులును, వ్యాఘ్ర సూకర భల్లూక దంతావళ సారమేయ సృగాల మర్కటోలూక సింహ శరభ భేరుండ గృధ్రముఖులు, నేకవక్త్ర ద్వివక్త్ర బహువక్త్ర నిర్వక్త్రులును. ఏకహస్త ద్విహస్త చతుర్హస్త బహుహస్తులును, ఏకనేత్ర చతుర్నేత్ర బహునేత్రులును, దీర్ఘవామన దేహులును నైన భూతగణంబులును పరివేష్టింప సింహాసనాసీనుండై యున్న సమయమున సనత్కుమారుండను మహామునీంద్రుం డరుదెంచి సూర్యకోటి సమప్రభుండగు బిశంగ జటాపటలశోభితుండును, నారోలఫాలనయనుండును, ఖండేందు శేఖరుండును, నీలగ్రీవుండును, నాగేంద్ర భూషణుండును, వ్యాఘ్రచర్మ ధారణుండును, ఘంటాదర్పణమండితుండును, ఖట్వాంగ పాశాంకుశ త్రిశూలధారణుండును, నప్రధృష్యుండును, ననిర్దేశ్యుండును. కాలాగ్ని రుద్రుండును, నైన పరమేశ్వరునకు ప్రణమిల్లి బహువిధముల ప్రశంసించుచు కృతాంజలిబద్ధుండును. వినయ వినమిత శిరస్కుండును నై యమ్మహాదేవుని వలన సకలధర్మంబులు ప్రశ్నోత్తరంబులవలన నాకర్ణింపుచు నా మునీంద్రుండు పరమశివునితో "పరమాత్మా! నీ వలన నపవర్గ హేతువులైన యనేక ధర్మంబులు సవిస్తరముగ వింటిని. ఏ ధర్మమార్గ మెంచి జూచినను నయ్యది యాచరించుటకు బహు కష్టతరమై యుండెను. గనుక నే సులభధర్మము వలన నఘనాశనంబై మహాఫలమును బొందవచ్చును? కృపవహించి యయ్యది నా కానతిమ్మా" అని కోరెను.

అప్పుడా చంద్రమౌళి "తాపసోత్తమా! త్రిపుండ్రసంధారణము సర్వప్రాణులకు ధర్మములలో నుత్తమధర్మమై, వ్రతములందెల్ల నంచిత వ్రతమై యలరుచుండును" అనిజెప్పెను. సనత్కుమారుడు "భక్త వత్సలా! త్రిపుండ్రసాధనమునకై యేద్రవ్యము నుపయోగపర్చవల యును? దానికి ప్రమాణములగు దేవత లెవ్వరు? దానివలనఁ గలుగు మహాశక్తి యెద్ది? అత్యాది లోకమున కెట్లు రక్షణకరంబై యలరారును? సెలవీయ ప్రార్థించుచుంటిని" అని వినయముతో బలికెను.

శంకరుడప్పుడు "మునీంద్రా! విభూతిధారణము అన్నివర్ణముల వారును, అన్ని ఆశ్రమవాసులును యొనరించిన యెడల పాతకంబు లన్నియు భస్మమగును, మరియు నహింసావ్రతయుంబును, శక్తిత్రయుంబును, వేదత్రయుంబును, విమలమైన సత్వాదిగుణములును, ఈ శానుండును త్రిపుండ్రాంకిత దైవతములై యలరుచుండురు. వేల్పులకు ప్రొక్కి, నామికానుధ్యమాంగుష్ఠాగ్రమానితముగ బ్రహ్మమయములైన పంచ మంత్రములను, మరియు త్ర్యంబకాది మంత్రంబులును మంత్రితముగఁ జేసి దగ్ధమైన గోమయంబును ఫాలతలమున దాల్పవలయును. ఉదయ కాలమునందు భస్మమును జలముతో మిశ్రితముగావించి ఫాలమునను నురమునందును భుజములయందును బూసిన నరులకు గలిమియు బలి మియుగలుగును. మంత్రము దెలియని మనుజు లెవ్వరైన భూతిరేఖ నునుటఁ బూసిన వారలు దురితవర్జితులై పరిశుద్ధులై యుందురు. భస్మ సంధారణమున పరపతికి దిరుగుట, పరధనము నపేక్షించుట, పరవృత్తిని హరించుట, కూటసాక్ష్యంబులిచ్చుట, కుత్సితభావమును గలిగి యుం డుట, వేశ్యాలోలత్వము,సురాపానము, నీచసంసేవ, నీచప్రతిగ్రహము అనృతభాషణము, కన్యారజస్వలాగణికాది కామినీసంగమము, దివా సంగమము, వేదవిక్రయము, కన్యావిక్రయము మొదలైనవాటివలన కలుగుకలుషములన్నియు అణఁగిపోవును. వీరశైవుని నిందిం-

శివధనమును హరించినను, శివుని హేళనము గావించినను మానవుఁడు నిష్కృతులు లేని పాపములకు లోనగును.

భూజనులం దెవ్వరేనియు, యేజాతివారైనను నుదుట భూతిని బూసినమాత్రంబున వారు సర్వమానవపూజితులై శివపదమును బొందుదురు. మహేశ్వర వ్రతనిష్ఠులైనమానవులు శతత్రయకల్పంబులు బ్రహ్మలోకంబునను, శతత్రయకల్పంబులు విష్ణులోకంబునను వసించి తదనంతరమున బునరావృత్తిరహితంబైన బరమేశ్వరలోకంబునందు ధ్రువంబుగా నుందురు. మునీంద్రా! సర్వభూతరహస్యంబైన త్రిపుండమత్మ్యంబును నీకుఁ దెలియఁబలికితిని. దీనియర్థంబు నీ చేత ప్రపంచంబునకు వెల్లడికావలయును" అని యానతిచ్చి యంతర్ధానమునొందెను. పిమ్మట సనత్కుమారుఁడు హర్షముతో బ్రహ్మలోకమునకుఁ జనెను.

అని చెప్పి క్రమ్మర వామదేవుండు బ్రహ్మరాక్షసునకు శైవమంత్రితంబుగ ఫాలతలమున భూతివిలేపన మొనరించి వానిని భయంకరరూపమునుండి దొలంగించి దివ్యశరీరునిఁ జేసెను. పిమ్మట నా రాక్షసుఁడు వామదేవుని పాదములకు నమస్కరించి సెలవుఁగైకొని తపోవనికిఁ జనెను.

2

చండకుండు

"శ్రద్ధ లోకహితంబైనది. అయ్యది నిజజననిపగది శ్రద్ధాపరులకు సౌఖ్యము లొసంగును. మరియు వారి యభీష్టములెల్లప్పుడును సిద్ధించుచుండును. శ్రద్ధాభక్తులతో పూజించువారికి బరమేశ్వరుఁడు కామితార్థముల నీడేర్చుచుండెను. శ్రద్ధాహీనుల పూజ నిష్ప్రయోజనము" అని బలికి సూతుఁడు ఆ మహామునుల కొక ఇతిహాసమును జెప్పఁదొడంగెను.

పాంచాలము మిక్కిలి విశాలమైన రాజ్యములలో నొకటి. అయ్యది దేవికి నడుమునున్న వడ్డాణము పగిది యొప్పుచు మిక్కిలి రమ్యంబగు ననేక పట్టణములతో నొప్పుచుండెను. ఆ రాజ్యమును సింహకేతువను రాజన్యమూర్ధాఘణి పాలించుచుండెను. అతఁడు సమస్తారాతి సంఘాతుఁడై, హనుమత్కేతుఁడై, విక్రమస్ఫురణుఁడై, సత్కృపారసుడై, భూజనవిఖ్యాతుఁడై పరిపాలించుచుండెను. అతనికి శత్రువులను సంహరించు మిక్కిలి బలవంతుడైన కుమారస్వామివంటి విక్రమంతుడు, క్షీరరక్షకుండును, శివభక్తితత్పరుండును, సముద్రగంభీరుండును, మేరుధీరుండును, మన్మథస్వరూపుండును నైనకుమారుఁడుండెను.

ఆ రాజనందనుఁ డొకనాడు మృగసంహార కాంక్షనుఁ జెంది నిశితబాణధనోద్ధరుండై కిరాతులతో గాంతారమునకుఁ జనెను. అమ్మహారణ్యముఁ బ్రవేసించి యచ్చటనుండి వేదండ గండ పుండరీకభల్లూక వరాహ మహిషాది దుష్టమృగముల విదళింపుచు విహరింపుచున్న సమయంబున చందకుండను నొక కిరాతభటుఁడు మృగాన్వేషణాపరుఁడై వనమునఁ దిరుగుచు, నొక్క జీర్ణంబైన దేవాలయమునందు స్ఫుటితంబైన లింగమును గాంచి దైవయోగంబున దానిని గొనివచ్చి యా రాజనందనునకుఁ జూపి. దానిని పూజించు విధానమును దనకు దెలియఁ జెప్పుమని కోరెను. అంత నా రాజకుమారుఁడు చందరునితోఁ బరిహాసముగ "ఓరీ! నీవు ఈ మహాలింగమునకుఁ బూజయొనర్చదలఁచిన మొదట సంకల్పవిధి పూర్వకముగ శుచియైన జలముతో నభిషేక మొనరించి, పీఠముం గుదిచి, యా పిమ్మట సతి శుభ్రపుష్పగంధాక్షతముల నర్చించి, ధూపదీపాదికంబు లొసంగి, మనస్సునందు ధ్యానముఁగాంచి, ముందుగ జితిభస్మము హారముగనొనర్చి నాతోత్రదియుక్తాన్నము నాదరముతో మరల నైవేద్యమొనరించి, మంత్రపుష్ప వందనాదులు గావింపవలయును. పూజయైన పిమ్మట ప్రసాదమును నీవు స్వీకరింపవలయును

అనుదినము చితాభస్మమును నివేదించిన గంగాధరుఁడు శీఘ్రముగ సంతుష్టి నొందును" అని పలికిన రాజకుమారుని పలుకులపై దృఢమగు విశ్వాసముగలవాఁడై చండకుఁడు తన సదనమున కరిగెను.

ఆతనియందు నిరుపమానమైన భక్తిగలవాఁడై, నిజ తరుణీ సహితుండై యీశ్వరార్చనాపరత వహించి, చితిభస్మనివేదన మాచరించి, నిజభోగ్యవస్తుచయము నొసంగి, దత్ప్రసాదమును శిరమున దాల్చి, మనస్సును రంజింపఁజేసుకొని పిమ్మట తాను భుజించుచుండును. ఇట్లు భార్యాసమేతముగా చండకుఁడు ఆ మహేశ్వరలింగమునకు దృఢభక్తిపరుండై నిరంతరము పూజనం బాచరింపుచు కొన్నిదినముల కొకనాఁడు శివపూజాసమయంబున చితాభస్మరహితంబైన పాత్రమును నిరీక్షించి తత్సంగ్రహణార్థముగా నలుదెసలఁ బరికించి చితాభస్మము నెందును గానక మరల నిజస్థానమునకు వచ్చి విషణ్ణచిత్తమున మౌనవ్రతుండై యుండెను. అట్లు విచారగ్రస్తుఁడై యున్న నిజవల్లభునిఁ గాంచి శబరి "నాథా! శైవసమర్చనం బొనరింప కేల విచారగ్రస్తులరై యుంటిరి?" అని యడిగెను. అప్పుడా చండకుఁడు "అతివా! ఈ దినంబున నీశ్వరోపహారంబునకు చితాభస్మము లభింపదయ్యెను. కావున శివపూజాంతరాయము సంభవించెను. ఇఁక చేయున దేమి? పరమేశ్వరుని పూజింపక భుజింతునేని యేను గురువాక్యోల్లంఘనుఁడనై దురితంబులకు లోనగుదును" అని పలికెను. "ప్రాణేశ్వరా! దీనికై యింతగా మీరు పరితాప మొందవలయునా? నే నొక సదుపాయమును పలికెద నాలింపుఁడు. ఇప్పుడు మనగృహంబు నొకదానిని దగ్ధము గావించి అందు నా శరీరమును భస్మీభూతము గావింతును. అప్పుడా చితిభస్మముతో మీరు ఆ పరమేశ్వరునకు నివేదన మొనరింపుఁడు" అని పలికిన నిజపత్నిని గాంచి చండకుఁడు విస్మయమును జెంది ప్రేయసీ! సకలభోగభాజనమున దయావనంబైన నీ తనువు సకలధర్మార్థకామమోక్షముల

కెప్పుడును సాధనమై సుఖార్ణ్వంబును జెందియుండును. మరియు నీవు సంతానహీనవు గాన నీవెట్లు యీ దేహమును పరిత్యజింతువు ?" అని బలికెను. "నాథా! పరజనులకై శరీరము సర్పించిన మోక్షము గలుగును. ఇఁక సాక్షాజ్జగధీశ్వరునకు సద్దానివి యొసంగిన గలుగు ముక్తిని వేరు చెప్పవలయునా ? మరియు పూర్వభవాంతరములం దెట్టి పుణ్యము లాచరించియుంటినో లేక పర్వతకందరస్థలిపై నెట్టి దవం బాచరించి యుంటినో లేక యెట్టి పుణ్యతీర్థములందు స్నాన మాచరించితినో యీ జన్మమున మహేశ్వరునికై నాశరీరము నర్పించనుంటిని" అని బలుకుచు నిజవల్లభుని నొడంబరచి, పుణ్యజలావగాహనం బాచరించి, శుచిర్భూత గాత్రియై, హరిద్రాజన కుంకుమ గంధపుష్పాద్యలంకృతయై, నిజగృహ ద్వారంబున ననలము దిరిగొల్పి, ప్రదక్షిణత్రయంబొనరించి, యావ్వీతి హోత్రునకు అభిముఖంబుగా నిలిచి, గురువందనంబు గావించి, యుమ్మహాదేవుని తన మనంబునఁ దలంపుచు, కృతాంజలియై "దేవా! నే నర్పించు పుష్పములు దేహేంద్రియములు. ఇష్టసంభావితమైన గంధ ధూపములు దేహము. విజ్ఞానమైన చిత్తము నే నర్పించిన దీపము హవిస్సుకరణంబులు పంచప్రాణంబులు. అట్టి మానసికాపూజ నేనొనర్చు చుంటిని. సర్వలోకాధిపత్యమైనను, స్వర్గమైనను, బ్రహ్మపదమైనను నాకు వలదు. నిరంతరము నీ పాదములను గొల్చు భాగ్యము నాకు గలుగఁజేసిన యదియే చాలును" అని స్తుతించుచు శబరి అగ్నియందు బ్రవేశించి దగ్ధమాయెను. అప్పుడు చండకుఁడు జితాభస్మమును సం గ్రహించి, కౌతుకమతియై పరమేశ్వరారాధన మొనరించి, ప్రసాద సం గ్రహమునకై యెప్పటియట్లు తన పత్నినిఁ బిలచెను. శబరియు సత్వ్యా త్సాహముతో యట కరుదెంచి శివునకు నమస్కరించెను. అంత నా చండకుఁడు ఆశ్చర్యమునుఁ జెంది దగ్ధమైన తానెట్లు తిరిగి ప్రసాదింపఁ బడెనని ప్రశ్నించెను. అప్పు డామె "నాథా! నేను అగ్నిలోఁబడి సుఖ

నిద్రను జెందితిని పిమ్మట మీరు ప్రసాదసంగ్రహణార్థమై బిలచినంతనే యిచ్చుటి కరుదెంచితిని. అంతయు నా నిటలాక్షుని మహిమయేగదా ! ” అని బలికెను.

ఇట్లు వారు మహాదేవుని మహిమంబును బొగడుచు సంతోష మున నోలలాడుచుండ వారు విస్మయము జెందునట్లు దేదీప్యమానం బగు దివ్యవిమానమున కొందరు శివభటులేతెంచి వారల నిరువుర నందు కూర్చుండనియమించి శ్రీసదాశివలోకమునకు వారలను గొనిపోయెను.

3

దీర్ఘ సుమంగళి

ఆర్యావర్తనమున విశ్వరథుండను ననఘాత్ముఁడగు భూసురుఁ డొకఁడు గలఁడు. అతఁడు మనసిజ మదహరుని భక్తిమార్గరతుండై వందనీయుఁడై యుండెను. అతనికి దైవయోగముచే సావిత్రీప్రతిభ గలిగిన శారదాకుమార్తె జనించెను. కొంతకాలమున కా బాలిక యుక్తవయస్కురాలైనందున విప్రుఁడు తగిన వరుని వెదకి వేదోక్త ముగా వివాహ మొనరించెను. కాని వివాహమైన కొలఁది దినములకే యా యువకుఁడు సర్పదష్టుఁడై మడసెను. అంత సకల బంధుజనులు హాహారవములతో విలాపము లాచరింపుచు నిజకర్మయోగమున మర ణము నొందిన విప్రయువకునకు నౌర్ధ్వదైహికాది విధానము లాచ రించి, పతి వియోగినియగు నా యంగనను విరహితాలంకారను గావిం చిరి. ఇట్లు దుఃఖభాజనియై విధువయగు శారద నిజజనకుని మందిరము నందే జీవితమును వెలిబుచ్చుచుండెను.

కొంతకాలము గడచెను. అంత ధృత్యాచారపరాయణుండును, జపనిష్ఠుండును, ఆగమాంతజ్ఞుండును, ప్రత్యాహార సమాధి ధారణుం

డును, ప్రవ్యక్తరోగాగ్రస్తుండును, జాత్యంధుడు నగు ధృవుండను మునీంద్రుం డట కరుదెంచెను. గురుభక్తి పరాయణ యగు శారద ఆ మునీంద్రునకు స్నానాదికములను, ఆహారపానములను భక్తితో జేకూర్చుచు పూజించుచుండెను. అప్పు డాయమ భక్తిశ్రద్ధలకు మెచ్చి ఆ మునీంద్రుఁడు అంధుఁడగుటచే ఆమె విధువయని దెలిసికొనక 'దీర్ఘ సుమంగళీభవ' యని యాశీర్వదించెను. అంత టా యింతికి ఆశ్చర్యముఁ దోప "మహాత్మా! నేను భర్తృవిహీనను. నేనెట్లు సుమంగళిని కాఁ గలను? మీరు అమోఘసంకల్పులు. యథార్థవాదులు. విశేషించి మహర్షి సత్తములు గావున భవదాశీర్వచనం బెట్లు సంఘటింపనేర్చును? దురంతచింతాభరాక్రాంతనై యున్న నన్నుద్ధరింప మీరలుదక్క యొండు శరణంబు లేదు" అని బలుకుచు నా మునీంద్రుని పాదములకు మ్రొక్కెను. మాని కటాక్షించి అత్యంతకరుణారసపూర్ణ హృదయుఁడై "ఓ కలభాషిణీ! నే నిపుడు జాత్యంధుఁడ నగుటచే దెలియక నిన్ను శుభాంగివి గమ్మని వచించితిని. అయినను నీ భక్తికి నేను మెచ్చియుంటిని. గాన నప్పరమేశ్వరుఁడు నిన్నుఁ గటాక్షించుటకు నీ కొక వ్రత ముపదేశించెదను. వినుము.

చైత్రమాసమునందునను, మార్గశీర్షమాసమునందునను, శుక్ల పక్షమునందు అష్టమీచతుర్దశలయందును ఆ ఉమామహేశ్వరుల నారాధింపుము. ఆ దినమున ప్రత్యూషకాలమందు పావనోదకముల స్నాన మాచరించి, నిష్కలుషమతివై ధౌతవస్త్రంబులు ధరించి, దేవర్షి పితృ తర్పణంబుల నొనరించి, క్రమ్మర నిజమందిరంబున కేతెంచి, ఫలపుష్ప తోరణ భ్రాజితంబై మణిమయాలంకారంబగు మంటపమున పంచవర్ణ విరాజిత పంచపద్మరంగవల్లులఁ దీర్చి, తండులములపై వస్త్రమును బరచి యందుఁ బార్వతీశ్వరులను భక్తితో బూజించి, విధ్యుక్తమార్గం బున సంతాన సౌభాగ్యములను పెంపొందింపఁజేయుటకై ప్రార్థింపవల

యును” అని వ్రతక్రమంబు నుపదేశించెను. సుమతియగు శారద మిక్కిలి సంతసించి “మునీంద్రా! మీ యాజ్ఞానుసారముగ నా వ్రతమును ఆచరించెదను. నా మనోరథము సిద్ధించునట్లు మీరిచ్చటి కొంత తడవు వసించి యమ్మహావ్రతమును నాచే ఆచరింపఁజేయవలెను” అని కోరెను. అందుల కామునీంద్రుఁడు ప్రియమూర నియ్యకొనెను. అంతట మంటపాంతరమున మునీంద్రోపదిష్టంబైన మంత్రతంత్ర దీక్షలతో మహేంద్రముఖ్య దేవమానిమాన్యంబైన యాయుమామహేశ్వరవ్రతంబును, మంజులవాణియగు శారద యాచరించెను. పిమ్మట సువాసినీలకు దృఢభక్తితో కూర్పాసకాంశుకంబులను, శూర్పయుగ్మంబులనుఁ గంఠసూత్రంబులను, కర్పూరవీటికాదులను యర్పించెను.

ఇవ్విధంబున నా శారదావధూటి దనకునై ధృవమహామునీంద్రుఁ డాచార్యుండుగా మార్గశీర్ష మాసమున శుక్లపక్ష చతుర్దశీదినమున ఉమామహేశ్వరవ్రతం బుపక్రమించి యథావిధ్యుక్తంబుగా భక్తిశ్రద్ధా సమన్వితయై యొక్కసంవత్సరము సాంగముగా నాచరించి, యనంతరము వ్రతోద్యాపనము గావింప సమకట్టి నిజమందిరం బలంకృతంబు గావించి, క్రమ్మర పూర్వోక్తంబైన దినంబునం దుపవసించి పుణ్యతీర్థ జలస్నాతయు, ధౌతపరిధానధారిణియు, మానవ్రతపరాయణయు నై సాయంసమయంబున గృహంబుఁ బ్రవేశించి, యచ్చట కదళికా స్తంభ శోభితంబగు మంటపమధ్యమున సువర్ణఖచితంబైన భద్రపీఠమునందు భవానీశంకర ప్రతిమలు ప్రతిష్ఠించి, మంత్రఘోషణములును, మంగళ వాద్యధ్వానములును జెలంగ సంకల్పంబొనరించి, హృత్పద్మమధ్యంబున గౌరీశ్వరధ్యానముఁ గావించుచు నావాహనాసనార్ఘ్య పాద్యంబులను, బంచామృతస్నానవిధులను రుద్రసూక్తాభిషేకములను, దుకూలాంబర యజ్ఞసూత్ర సమర్పణంబులను, మణిమయభూషణములను, ఘుమ ఘుమిత గంధలేపనములను, హద్రాకుంకుమాక్షతలములను, గమల

కల్హార మాలతీ మల్లికాది ప్రసూనార్చనములను, గాలాగరు దశాంగ ధూపములను, కర్పూరనీరాజనంబులను, మధురఫలోపహారంబులను, మంత్రపుష్ప ప్రదక్షిణ నమస్కారంబుల ననేకవిధములఁ బూజించి, యా రాత్రి ప్రథమ ద్వితీయ తృతీయ యామంబులు గడపి జాగరణం బొనరింపుచుండెను.

మహోత్సవ సందర్శనార్థమై యేతెంచిన జనులెల్లరు నిద్రాపరవశులై యుండిరి. అప్పుడు నిశ్చలముగ నున్న నాలుగవ యామంబున శారదయు ధృవమహర్షియు పూజలు సల్పుచుండ యాశ్రితకల్పవల్లి యగు యంబికాదేవి వారికి ప్రత్యక్షమయ్యెను. మౌనిశారదలు దేవికి మ్రొక్కి పాద్యాసనసంవిధానంబుల నర్చితగా నొనరించిరి. అంత టా దాక్షాయణి లలితోల్లాసముతో "మీ భక్తిశ్రద్ధలకు మెచ్చితిని. మీ భాస్వద్వ్రతమునకును ప్రీతిఁజెందితిని. మీ యభీష్టార్థంబుల నొసంగదను. వేడుఁడు" అని యానతిచ్చెను. అప్పుడా జగజ్జననికిఁ బ్రణమిల్లి ధృవమహర్షి "తల్లీ! పురాకృతకర్మచే నేను జాత్యంధుఁడనై యీ వనిత నా కొనరించిన పరిచర్యలకు మెచ్చి 'దీర్ఘసుమంగలీభవ' యని యాశీర్వదించితిని గాన నా వాక్యంబులు యదార్థ మౌనటుల గావించి నాన్నానందింపఁజేయుము. మరియు ఈమె పతితో చిరకాలము అనోన్యముతో మెలంగునట్లును, పిమ్మట సత్సుతు నొకని బడయునట్లును నా యతివకు వరమిమ్ము. ఇదియే నా ప్రార్థన" అని వేడెను.

అంత పార్వతీదేవి శారదను ప్రేమపూర్వకముగ వీక్షించి మునివర్యునితో "ఓ వసుధామరేంద్రా! వినుము. ఈ లతాంగి పూర్వజన్మమున ద్రావిడదేశమందొక విప్రునికి ద్వితీయపత్నియై తన శీలగుణముల చేతను, తన చాకచక్యముచేతను భర్తకు తనపై నధికానురాగము కలుగునట్లు గావించుకొనెను. ఆ విప్రుఁడు చిన్నభార్యపైగల మక్కువచే యగ్రభార్యను పరిత్యజించెను, ఆ విచారమువలన నామె కొంత

కాలమునకు మృతిఁజెందెను. ఆ ద్వితీయభార్య శృంగార విభూషణ కలి తాంగికయై గౌరీపూజలు సలుపుచు, సారాచారముతో మెలంగుచుం డెను. ఆ దంపతుల అన్యోన్యతకు నిరుగుపొరుగువారెల్లరు కొనియాడు చుండిరి. ఇట్లుండ నొకనాఁడు సమీపగృహావసంపలి యొక బ్రాహ్మ ణుఁడామెను గాంచి మోహపరవశుండై యామెను వశపరచుకొనుటకు మంత్రౌషధములచే ననేక ప్రయత్నములు గావించెను. కాని అవి యెల్ల నిష్ప్రయోజన మయ్యెను. ఆ వ్యామోహమున ధ్యానపరాయ ణుఁడై కొంతకాలమునకు మరణించెను. క్రమ్మర నాతఁడు విప్ర కులం బునందు జన్మించి, యీమెను బాణిగ్రహణముగావించుకొనెను. ఈమె గత జన్మంబున బతివ్రతయగు నిజపత్నికి భర్తృవియోగము నొనరిం చెను. గావున ఆదోషమువలన యీ భవంబున యిట్టి దురవస్థ ప్రాప్తిం చెను. పతివియోగాభిత ప్తయై పలవరించి ఆమె కాలగతిఁ జెంది భుజం గియై క్రౌర్యమున దీనిభర్తను గరచి చంపెను. సతీపతులకు నెడబాపు గావించిన యువతిపలు యుక్తవయస్సుననే వైధవ్యమును జెంది చిరకాల ము కష్టముల ననుభవించెదరు.

ఈ శారద పూర్వజన్మంబున నన్నుబూజించుటవలనను, నీ యుప దేశమును బొందుటవలనను దోషముల నెల్లఁ బాసి శుభ మందగలదు. ఈమె భర్త యిచ్చటకు మున్నూటయిరువది యోజనముల దూరమున నున్న పాండ్యదేశమం దొక విప్రుఁడై జన్మించెను. ఈ పంచలాక్షి యాతనిని తన స్వప్నసమయములందు యీ ద్విజన్ముని సమాగమం బందుచుండును. పిదప వేదవేదాంత తత్వార్థన్యుండును, రూపఖ్యాతుఁ డును నగు నందనుని గాంచును. పిమ్మట యీమె తనవిభుని గలిసి సం తోషముతో జీవితమునుఁ గడపి యనంతరము శంకరసాన్నిధ్యమును బొందగలదు " అని చెప్పి వారలను దీవించి భవానీదేవి యంతర్ధాన మయ్యెను.

మరునాఁడు ప్రభాతసమయమున శారద గాల్యకరణీయములఁ నిర్వర్తించి వ్రతాంగంబైన హోమముఁ గావించి, గోభూహిరణ్యాది దానములును, వస్త్ర కలశద్వయ సమేతములైన ప్రతిమాయుగ్మము లును దానములును యొనరించి, శైవసమారాధనము గావించి తదాశీర్వాదములఁ గైకొని తానును విఘసాన్న ప్రాశనయై యనుదినమును భవానీశంకరుల నారాధింపుచుండెను.

అంతట ప్రతిదినము శారద గౌరీమహిమచే తనభర్తతో స్వప్న సమయములందు గూడుచు అహ్లాదముఁ జెందుచుండెను. ఇట్లుండ కతిపయదినముల కా వధూటి గర్భవతి యయ్యెను. ఆ లక్షణములనెల్ల గనిపెట్టి యా పురంబునంగల వృద్ధ బాంధవ జనులందరు ఆమె వ్యభిచరించెనని సంశయించి, యందరు నొక్కచో నొకకుజను డెంచి, యబ్బాలికను యచ్చోటికి రావించి "ఓసీకులటా! భర్తజచ్చినసీకు గర్భ మెట్లుగలిగెను? నీ వెవ్వనితో వ్యభిచరించితివి? నీవు నిక్కముగ శిక్షార్హురాలవు" అని తిరస్కారపూర్వకముగఁ బలికిరి. అప్పుడు శారద జనవాక్యముల కులికి దుఃఖించి, నిజమును దెలుపుటకు సిగ్గునుజెంది మిన్నకుండెను, అంతలో బంధుజను లెల్లరు వేదపురాణములను బరికించి యందు జారిణాగుణో న్మాదిని యొక్క కర్ణనాశికలు ఖండించి గోత్రతూరముఁగా వింపవలె నని నిశ్చయించిరి. పుణ్యవతి యగు శారద తనకు శరణమెవ్వరు లేక భీతిఁజెంది, పార్వతీపరమేశ్వరులను ప్రార్థించెను. అప్పుడు జనులెల్లరు వినుచుండ ఆశరీరవాణి "ఈ సాధ్వి, సౌజన్యభాసమానయగు సుశీల. సరసవివేక భాస్వచ్చరిత్ర. ఈ మానవతి దేవతామహాత్వంబున గర్భము నుదాల్చెను. గాన యీ వధూటి నెవ్వరేని జారకాంత యని పలికిన, వారి శిరంబు వ్రక్కలగును" అని నుడివినంతనే యెల్లరు ఆమె మహా పతివ్రత యని నమ్మి అభివందనములఁ గావించిరి.

ఆ సమయంబున తత్వవిదుండైన యొక వృద్ధవిప్రుఁడు సభకులతో "పౌరులారా! ఈప్రపంచంబంతయు ఈశ్వరమాయామయంబు. ఈ సంసారచక్రంబునందు భావ్యాభావ్యంబులు లేవు. నీ యర్థంబు భగవంతుఁడైన పరమేశ్వరుండెఱుంగును గాని యితరులకుఁ దెలియ నలవి గాదు. సురాష్ట్రుండను రాజు దేహంబును స్పృశించినంతనే యొకకురంగి గర్భిణియై, తామసుండను మనువుం బడసెను. ఇవ్విధముగనే వసురాజు వీర్యము యమునాజలంబులం బడి నయ్యది మత్స్యంబు ద్రావుటఁ జేసి తద్గర్భంబున సత్యవతి సంభవించెను. వసుదేవ సమాగమంబు లేక రోహిణీదేవి గర్భంబు దాల్చి బలభద్రుని గాంచెను. జాంబవతీనందనుఁడైన సాంబుని జఠరంబున మహర్షి శాపంబుచే నొక్క ముసలంబుద్భవించెను. యవనాశ్వుండను రాజు మునీంద్రాభిమంత్రితంబులైన జలంబులు ద్రావ వాని గర్భంబున మాంధాత యను రాజు యుద్భవించెను. గావున నిశ్చయితయు వారలయట్లు మహావ్రతప్రభావము వలనను, మహర్షి పాద సేవల వలనను, నిందితంబైన నీ గర్భమును నీమె ధరించియుండును. నారీమణు లెవ్వరైన తద్గర్భలక్షణములను గూర్చి యీ బాలికను బుజ్జగించి రహస్యము నడిగి తెలుపవచ్చును గాన నట్లు గానిండు" అని జెప్పెను. అంత కొందరంగనలు ఆ వృద్ధబ్రాహ్మణ వచనంబులకు సమ్మతించి శారదావధూటిని యేకాంతముగ "అమ్మా! ఈ ధాత్రియందు స్త్రీలు పురుషసంగమము వలననే గర్భమును దాల్తురు. పురుష హీనవగునీ వెట్లు ఈ గర్భమును దాల్చితివో మాకుఁ దెలుపుము. లోకములో నిట్టివి యెన్నియో జరుగుచుండ యేకాంతముగా బ్రశ్నించుచున్న మాకుఁ దెలుపుటకు నీవు సిగ్గుపడవలదు" అని బుజ్జగించిరి. అప్పుడు శారద వ్రీడనువదలి జాత్యంధుఁడగు ధ్రువమహర్షి తన పరిచర్యలకు మెచ్చి దీర్ఘసుమంగళి యగునట్లు తన్ను దీవించుటయు, మీఁదటి యదార్థము నెఱిఁగి తన వచనంబును తథ్యము జేయ ఉమామహేశ్వర

వ్రతము నుపదేశించుటయు, తానా వ్రతము నాచరించుటయు, పార్వతీ దేవి ప్రసన్నయై స్వప్న కాలమునందు తాను భర్తతో గలియునట్లును, పిమ్మట నొక సుగుణవంతుఁడగు కుమారుని బడయునట్లు వరము లొసంగుటయు మొదలుగా గల యావద్వృత్తాంతమును వారల కెరిం గించెను. వారును నయ్యది దైవకృతమని దలఁచి సంజ్ఞావిరహితులై నిజస్థానములకుఁ జనిరి.

నవమాసములు గడచిన పిదప నొక శుభముహూర్తమున శారద సకలగుణాఢ్యుఁడైనట్టియు, వేదశాస్త్రవిచారుఁడైనట్టియు, మదమాత్సర్య విదూరుఁడైనట్టియు సుతునిఁ బడసెను.

అంత నవ్వనిత బిడ్డ సోదర మాతృ బంధుమిత్రసమేతంబుగా ఆత్మజునందును నుపలాలనం బొనర్చుచు సుఖంబుగ నుండెను. కొన్ని దినముల కొక పర్వకాలంబున గోకర్ణ-క్షేత్రమునకు ప్రాగ్దక్షిణ పశ్చిమోత్తర దేశంబులనుండి సమస్తజనులు జనుదెంచుచుండిరి, శారదయు కుమార పితాదిసహితంబుగ నా స్థలమునకుఁ జని యందు స్నాన దానాదికంబులను, రుద్రాభిషేకపూజా మహోత్సవంబులను, శైవ సమారాధనంబులను కొంత ప్రొద్దుఁ గడపి యొక మంటపప్రదేశంబున గూర్చుండి వచ్చుచు బోవుచున్న జనులను జూచుచుండెను. అంత దైవవశంబున మున్ను ప్రతి రాత్రియందును తనకు స్వప్నసమయంబున గానంబడుచున్న పాండ్యదేశ సమాగత బ్రాహ్మణుఁ డగు తన నిజవల్లభునిఁ గాంచి, ఈతఁడే గావలయునని సంశయావిష్టచిత్తయై తదేక ధ్యానమున నిరీక్షించుచుండ నా సమయముననే ఆ భూసురుఁడు అమ్మానినిం గనుంగొని తనకు సర్వకాలమును స్వప్నసమాగమం బొనరించు నింతి యిదియే కావలయునని మనమున సందేహించుచు నా కామినీ ముఖలక్షణంబులను నిరీక్షించుచు దత్సమీపంబునకు వచ్చి యుత్కంఠమతితో "ఓ మదిరాక్షీ! నీ స్థలం బెయ్యది? నీ తలిదండ్రు

లెవ్వరు ? నీ మనోహరుఁ డెవ్వఁడు ? ఈ బాలకుండు నీ కేమగును ?" అని ప్రశ్నించెను. అప్పుడు శారద బాష్పలోచనయై సిగ్గును విడచి తన యాత్మకథను వినిపింప నాతఁడు "వనితా! నీ భర్త నీ వివాహ దినము దప్పకుండగనే గతించెనంటివే ! ఈ కుమారతిలకుఁ డెట్లు నీకు జన్మించెను ?" అని పరిహాసముగ బలికెను. అప్పుడు శారద లజ్జను జెంది పిదప ధైర్యమూని యా భూసురునితో "అనఘా ! నీవు నన్నిట్లు నడుగనేల ? నీవు నన్నెరుంగుదువు. నేను నిన్నెరుంగుదును. మన కిరువురకును మనస్సే సాక్షి. స్వప్నసమయములందు మనము అన్యోన్య సౌహార్దము పొంది శారదేయుఁడను నీ కుమారుని గంటిమి" అని చెప్పి మరియు వ్రతఫలితముగూర్చి యంతయుఁ దెలిపి, నిజకుమారుని తన మనోహరున కిచ్చెను.

భూసురుండును సంశయ మించుకయుఁ జెందక యామె తలిదండ్రుల యనుజ్ఞను గాంచి శారద నాత్మపురంబునకుఁ దోడ్కొని పోయి, యా మత్తకాశినిని నిజభార్యవలె భావించి నృత్య గీత కళాది విద్యలతో సుఖంబుగ కాలముఁ గడుపుచుండెను. ఇవ్విధంబున నా దంపతులు ఏకాంతరతి కాములై రతీమన్మధుల చందమున ప్రవర్తింపుచు ననేక సంవత్సరములు భూతలమున యథేష్టభోగముల ననుభవించిరి. అంత గొంత కాలమున కా విప్రుఁడు విగతజీవుండైన నతనితో శారదయు సహగమనమాచరించెను. తదనంతరమున అయ్యిరువురు దివ్య దేహములుధరించి విమానారూఢులై శివలోకమునకుజని సుఖంబుగ నుండిరి.

4
భద్రసేనుఁడు

"ఓ మహర్షులారా ! అక్షయభోగదాయక మగునట్టియు, శుభప్రదంబైనట్టియు, ఫాలాక్షునకు మనఃప్రియంబగునట్టియు, మోక్షఫల

ప్రదంబగు నట్టియు, నఘాపహారంబైనట్టియు, గాత్రపవిత్ర మగునట్టియు, రుద్రాక్ష మహాత్మ్యంబును గూర్చి చెప్పెదను. సావధానచిత్తులరై వేడ్కతో వినుఁడు " అని బలికి సూతమహర్షి చెప్పఁదొడఁగెను.

"రుద్రాక్షవిభూషితులగు భద్రాత్ములు నిష్కళంక భాగ్యాన్వితులై పరమశివుని కృపకు బాత్రులైయుందురు. మరియు వారు ప్రజలచే నుతింపబడుచుందురు. భక్తిరహితుఁడైనను, భక్తియుక్తుఁడైనను, నుత్తముఁడైనను, లేక నీచుఁడైనను భద్రఫలమైన రుద్రాక్షమును ధరించి పాపవిముక్తుఁడు కాఁగలఁడు. శరీరముపై వేయి రుద్రాక్షలు ధరించినవానికి దేవతలు గూడ ప్రణమిల్లుచుందురు. బాహుయుగ్మమునకు పదియారు పదియారును, శిరస్సున నొక్కరుద్రాక్షయు, మణిబంధములకు ప్రత్యేకము పండ్రెండును, కర్ణయుగమున నొక్కటొక్కటియు, వక్షమునందు అష్టోత్తరశతంబును, గవకముక్తాప్రవాళాక్షకలితమైన రుద్రాక్షసీరమును కంఠమున ధరించిన మనుజుఁడు ధరపై ప్రత్యక్షశివునివలె వెలయుచుండును.

రుద్రాక్షమాలికను గణియించుచు జప మాచరించిన అయ్యది యొక మంత్రంబై, అనంత సౌఖ్యంబు నొసంగును. తలపై రుద్రాక్షనిడుకొని స్నాన మాచరించిన జాహ్నవీస్నాన మాచరించిన ఫలము చేకూరును. మర్త్యుఁడైనను రుద్రాక్షను ధరించిన పాపములు వానిదరికి రానేరవు. రుద్రాక్షధారి దరిద్రుఁడైనను, మహాసామ్రాజ్య యోగనిశ్చలతను జెందును. రుద్రరూపమైన రుద్రాక్షమును పుష్పగంధాక్షతలతో పూజించి లేని అయ్యది శివమర్చనంబు జేసినట్లగును. రుద్రాక్షములందు యేకముఖ, ద్విముఖ, త్రిముఖ, పంచముఖ, సప్తముఖ, నవముఖ, ఏకాదశముఖ, బహుముఖంబులను రూపభేదము లుండును. శ్రీకరంబైన యా రుద్రాక్షములు శ్రీకంఠమయంబగుట యదార్థము

దీనికి యిందుకళాధరహితంబైన యొక యితిహాసము గలదు, అద్దానిని దెలియఁబలికెద నాలింపుడు.

ధరణీరత్నమై దీపించు భరతవర్షమునకు కాశ్మీరము అరామమువలె యొప్పుచుండును. ఆ రాజ్యమున భద్రసేనుఁడను పార్థివోత్తముఁడు సకలప్రజానురంజకుఁడై పరిపాలించుచుండెను. అతనికి ధరణీతేజుండగు సుధర్ముండను కుమారుఁడుదయించెను. మరియు ప్రధానికి ధారకుండను నందనుఁడొకడు గలిగెను. సుధర్మ ధారకులిరువురు బాల్యభావముచే శయన పానాన్న భోజనసమయములందును, శాస్త్రపఠనాది విద్యాప్రసంగములందును, జోడుబాయక మెలంగుచుండిరి. వారు మణిదీప్యమాన కనక గ్రైవేయ కోటీర కంకణహారాదుల నెన్నడును అలంకారంబులుగ ధరింపనొల్లక రుద్రాక్షములను మాత్రము మహోత్సాహముతో ధరించుచుందురు. తలిదండ్రులు వారల నెన్నివిధముల శిక్షించినను రుద్రాక్షధారణము మాత్రము విడువరైరి.

అంత కొన్ని దినంబులకు భద్రసేనుని యాస్థానమునకు పరాశరుఁడను మునీంద్రు డరుదెంచెను. భూపతి యా తపోధనున కెదురేగి మ్రొక్కి ముదముతో నర్ఘ్యాదివిధుల నాతనినిఁ బూజించి, మృదుతర గంభీర మధుర మితవచనంబులతో "మహాత్మా ! నా కుమారుఁడైన సుధర్ముఁడును, ప్రధాని కుమారుఁడైన ధారకుఁడును, మణిమయాభరణంబులను విసర్జించి రుద్రాక్ష భూషణాలంకృతశరీరులై యుందురు. వీర లిట్లుండుటకు హేతు వెయ్యది ? సర్వజ్ఞులును, త్రికాలజ్ఞులును నైన మీర లీ యర్థంబును సవిస్తరముగా మాకు దెలియ నానతీయ వలయును" అని కోరెను. అప్పుడు భద్రసేనునితో పరాశరుఁడు మహారాజా ! సుధర్మధారకులు ఘనచరిత్రులు వారి పూర్వజన్మ వృత్తాంతంబును దెలిపెద నాలకింపుము.

నందిగ్రామంబను పురవరం బొండు గలదు. అందు కోమల వతియై నహయాహ్వాన యను యొక వేశ్య గలదు. ఆమె లాలితా మాల్య దుకూలాంబరాదులతోడను, దాస దాసీ జనంబులతోడను, గోమహిషాదిక స్తోమములతోడను, కర్పూర మృగ మద గంధలేప నంబై మణి కాంచన విరాజమానంబగు గృహమందు నప్రమేయ ధన ధాన్యాదికములతో మృష్టాన్నభోజనంబు జేయుచు, పరిపూర్ణ భోగ భాగ్యములతో వెలయుచుండెను. ఆమె యనుదినము శివనామస్మరణ మును, శివార్చనలను జేయుచు, శివభక్తావళికి మ్రొక్కుచు, ధర్మశీల సత్యవచోరక్తిం గలిగి గుణవంతురాలై యుండెను. తన నిఱువుర ధనమిచ్చినను, నామె జారులను, జలుగాకులను, మద్యపానీయులను, గుణహీనులను స్వప్నమునందైనను తన ద్వారమును ద్రొక్కనిచ్చి డిది గాదు.

ఆ కామిని వేడుకతో నొక మర్కటమును, కుక్కుటమును బెంచుచుండెను. అవి యెప్పుడును ఆ యింతి మ్రోల నాడుకొనుచుండె డివి. ఆమె యా వానరమునకు రుద్రాక్షహారము నొకదానిని కంఠ మునకుఁ గట్టి, కర్ణకుండలములను, చతుష్పాదములను రుద్రాక్షలతో నలంకరించి, కుక్కుటమునకు గూడ చూళికను గట్టెను. ఆమె అవి శము యాత్రలతో దేవళమున కరిగి నాట్యమంటపమునందు నాట్య గీతములతో గొంత ప్రొద్దును గడపి క్రమ్మర నిజగృహమున కరు దెంచుచుండును.

ఇవ్విధమున నవ్వారాంగనారత్న మనేకవిధముల గ్రీడింపుచు నభీష్టభోగంబు లనుభవింపుచుండ, కొన్నిదినంబులకు భూతి త్రిపుండ్ర రుద్రాక్షమాలికాధారణుండును, జటిలుండును, ప్రకోష్ఠభాగ ప్రదీపిత మకణింకణుండును, మహాధనికుండును, శివవ్రతుండును నగు పురుషుం డొండొ వేశ్యాగృహమున కరుదెంచెను. అప్పుడా యంగన యాతని

అర్ఘ్యపాద్యాది సత్కారముల సంతుష్టిఁబరపి, సాదరముగ బీఠమున గూర్చుండ నియమించి, సరసానులాపంబుల గొంత ప్రొద్దుఁ బుచ్చి, పిమ్మట పరిహాసము దోప,

వారకాంత:—ఆర్యా! మీరు శంకరవిభులు, భూషాలంకృత దేహులు, భద్రలక్షణులు, మీరు నామాంకముగ నుంచితిని గంకణముఁ ధరింప నేమికారణము?

పురుషు:—కలభాషిణీ! ఇయ్యది అనుపమరత్నసంయుత మన ర్ఘ్యమైనది. గావున దీని మూల్యమును జెప్పనలవిగాదు. మఱియు నియ్యది శుభప్రదంబైనదగుటచే హస్తమున ధరించుచుంటిని.

వార:—మహాశయా! యుద్దానిని ధరింప నాకు అభిమతము గలదు. అయ్యది మీకు హితంబగునేని నా కొసంగుడు. లోక విఖ్యాతమగునట్లు ధరించెదను.

పురు:—నబలా! నీకు వలయునేని సంతోషపూర్వకముగ దీనిని ధరింపుము. ఈ ధరపై వేడుకకు వెలలేదు. దీనిని మచ్చికతో నీ కొసంగుచుంటిని. (అని బలుకుచు కంకణమును వేశ్య కంఠమున నలంక రించెను) కామినీ! ఈ కంకణమును నీవు గైకొనుచు నే నిచ్చట నుండవలసిన దినములసంఖ్య నుడువుము.

వార:—మహాత్మా! అర్కచంద్రాదులసాక్షిత నా దేహమును శాశ్వతముగ మీ యధీనమునా గావించుచుంటిని. మరియు నేను భవ దీయ సహధర్మచారిణినై విహితక్రియలను వర్తింతును. (అని యాతని పాదములను బట్టును)

పురు:—ప్రేయసీ! నీ పలుకులకు నే నెంతయు మోదమందితిని. (ఒక మణిమయలింగము నామె చేతియం దిడుచు) ఈ మహాలింగం బును అతి గోప్యముగ భద్రపరచుము. అయ్యది యెప్పుడు శిథిల మగునో నే నప్పుడు ప్రాణములను విడుతును.

వేశ్య యద్దాని వందుకొని వేరొక భవనమునందు గుప్తబరచెను. అనంతరమున వారు దేవదర్శనమును గావించి, మృష్టాన్నపానముల బరితుష్టినొంది, నిర్మల సువర్ణతల్పముల వారు పంచశరకేళిని సుఖంబుం జెంది పవ్వళించిరి.

ఈరీతిని వారు శయనించియుండగ నా రేయియందు నహేతుకముగ అగ్నిజ్వాల ప్రజ్వరిల్లి మణిమయలింగమును గుప్తబరచిన భవనము దగ్ధమయ్యెను. అందు వేశ్య ప్రేమతో బెంచిన కుక్కుట మర్కటములు రెండును భస్మమయ్యెను. మహాలింగము శిథిలమయ్యెను. వేశ్య దానినెల్ల గాంచి నిశ్చేష్టిత యయ్యెను. అంత నా విటుఁడు తన మణిమయలింగము భిన్నమైనది గావున తానా క్షణమునందే యగ్ని ప్రవేశ మాచరింతుననియు, బ్రహ్మ విష్ణు మహేశ్వరులు విచ్చేసినను తన నియమమును దప్పింపఁజాలరనియు బలుకఁజొచ్చెను.

ఇట్లు దృఢనిశ్చయుఁడై యున్న యాతని యభిప్రాయం బెరింగి ఆ వేశ్య బురబాహ్యప్రదేశంబున చితి గావించిన, నా విటుఁడు సూర్యోదయానంతరమునఁ గాల్యకరణీయంబులు నిర్వర్తించి, యచ్చటికిఁ జనుదెంచి శంకరపదధ్యానం బొనరింపుచుఁ బ్రజ్వలియగ్నికి బ్రదక్షిణత్రయం బొనరించి, సకలజనులు కనుంగొనుచుండ నందు బ్రవేశించెను. అంత నవ్వేశ్యయు నాతని మరణమునకు బాష్పపూరితలోచనయై నిర్వేదించి, నిర్మలమైన ధర్మంబు మనంబునఁదోప తాను నాతనితో సహగమనము జేయుదునని నిశ్చయించి, బంధుజనంబులను బంచి సంగతి నంతయు వారల కెరింగించి తా నగ్నిప్రవేశ మొనరింతునని నుడివెను. అప్పుడు వారు "ఓ కామినీ ! వారాంగన విటుని సాత్తగుట యెన్నటికిని దగదు. తోడి కులాంగనలగు నారీమణులు విన్న నవ్వెదరు. పూర్వము మన పెద్దలు చెప్పు నీతులను నీవు వినలేదా ? చాలు చాలు ! నీ చారిత్రము చాల యద్భుతముగ నున్నది. విటుని

మచ్చిక జేసి వాని కతి స్తుతితో మెలంగి విత్తంబు నార్జించవలయును. లేనిచో ఘుటికాసిద్ధియు, మంత్రసిద్ధియు మొదలగువాటితో సాధించవలయును. లేనిచో వీణాది వాద్యములతో మధురమైన నీ కంఠస్వరమెత్తి విటహృదయమును రంజింపఁజేసి, వానిని స్వాధీనపరచుకొని, ధనమును సంగ్రహించుకొనవలయును. అదియే వేశ్యాధర్మము. అంతియేకాని యొక విటునికై నీవు జీవితమును ధారపోయుట తగదు. గనుక నీ ప్రయత్నమునుండి విముక్తవుగమ్ము" అని మందలించిరి. అప్పుడా కాంత "బాంధవులారా! ఈ తనువులు సిరిసంపదలు శాశ్వతములుగావు. కలలోనైనను బొంకుట తగదు. సత్యభాషణ మిహపరసౌఖ్యములకు సాధనమైనది. సత్యవాక్యము ధర్మములలోనెల్ల ఉత్తమమైనది. మరియు నయ్యది జయకరంబైనది. సత్యమువలన సర్వశుభములు సంఘటిల్లును. గావున జను లెన్నియాపదలు సంభవించినను సత్యమును విడువరాదు. గనుక రవి పశ్చిమమున నుదయించినను, కువలయబంధుడు మహోష్ణకరుఁడైనను, భువిపై దారక లుల్లసిల్లినను నేను ప్రవిమలంబైన సత్యోక్తిని విడువఁజాలను" అని యిట్లు దృఢనిశ్చయంబుగాఁ బలికి, బాంధవజనుల నొడంబరచి, యవ్వారకామిని యా క్షణమున మంగళస్నానముఁ గావించి, జాంబూనదాంబర యుగ్మధారిణియై, హరిద్రాంజన సింధూరకాదులు ధరించి, పురంబునంగల శైవభక్తుల నెల్లరను రావించి, తన గృహంబునం గల ధన కనక వస్తు వాహనములను, అమూల్య కాంచన మణిమయాభరణములను, అనేక గో మహిష శిబికాసన శయ్యా ప్రముఖ సర్వవస్తువులను, వారలకు సమర్పించి పరమేశ్వరధ్యానంబు గావింపుచు మహాకాళునకు త్రివారముగా ప్రదక్షిణ నమస్కారంబు లాచరించి వీరశైవులకు ప్రణమిల్లి పౌరజానపదవర్గంబు లాబాలవృద్ధంబుగా నిరీక్షింపుచు ముకుళీకృత కరకమలయై దహనంబునఁ బ్రవేశించు సమ

యమున ధవళాంగుఁడును, శశాంకశేఖరుఁడును, భక్తత్రాణపారీణుఁ
డును నగు పరమశివుఁడు ఇంద్ర విరించ్యాదులు చుట్టును గొలువ
వృషభవాహనుఁడై భువియంతయు వెలుంగుచుండ పార్వతీసమేతుఁడై
యరుదెంచి యా వారాంగన కరంబునుఁ బట్టుకొనెను. అంతట నా
వేశ్యాంగన ఫాలలోచనుఁడును, శశాంకాదిత్యకోటిప్రభుండును, దేవర్షి
స్తవనీయ పాదకమలుఁడును, దేదీప్యమానాంగుఁడును, భావాతీతచరి
త్రుఁడును నగు శంకరునిగాంచి ప్రణామంబు గావించి చిత్తము రంజిల్లు
నట్లు సేవ లొనర్చుచుండెను.

అంత నా పరమేశ్వరుఁడు "ఓ కామినీ! నీ ధర్మ నిర్మలజ్ఞానము
లను, సత్యంబును, దృఢభక్తిని, సాత్త్వశీలంబులను బరీక్షించుటకై
నేను విటురూపంబున నీ గృహమున కరుదెంచి, నీ భవనదహనంబును
మణిలింగభిన్నంబును గల్పించితిని. అయ్యది యంతయు నా యొక్క
మాయయే. నీయొక్క భక్తిశ్రద్ధలకు, సత్యవ్రతమునకును మెచ్చితిని.
గావున నీకు వలయునట్టి వరంబులను గోరుకొనుము" అని కరుణార్ద్ర
భావమునఁ బలికెను. అప్పుడా వేశ్యాంగన "దేవా! నీ యొక్క పాద
సేవదక్క త్రిలోకాధిపత్యమైనను నాకు వలదు. గనుక నాకును,
నా బంధుమిత్రాదులకును కైవల్య మొసంగుము" అని ప్రార్థించెను.
అట్లు బలుకఁగనే యమ్మహాత్ముఁడు కరుణించి దివ్యపుష్పకంబుపై
వారల నందరిను నిజలోకమునకు గొనిపోయెను.

అని యితిహాసమునెల్ల భద్రసేనున కెరింగించి పరాశరుఁడు
"నృపావతంసా! వేశ్యాగృహమున దగ్ధమైన వచనమే నీ కుమా
రుఁడై జన్మించెను. మరియు కుక్కుటము నీ ప్రధాని కుమారుఁడై
బుట్టెను. ఈ బాలకులు తమ పూర్వభవంబున రుద్రాక్షలను ఆభరణ
ముగ ధరించినకతంబున ఈశ్వరకృపచే వారికి ఈ జన్మంబున ఉత్తమ
కులోదయము గలిగెను" అని యివ్విధంబున దెలియఁబలికిన నబ్రహ్మ
తోపమానమగు పరాశరమహామునీంద్రుని వచనము లాకర్ణించి

సంతుష్టహృదయుండై భద్రసేనమహీనాథుండ మ్మహామునితో "మీ ధర్మమువలన నా యజ్ఞానమెల్ల నశించి, ముక్తి లభించెను. నా మనంబును రంజింపఁజేయు సత్సంగతులనెల్లఁ దెలిపియుంటిరి. మహాత్మా! నా కుమారుని యాయుఃపటుతర కీర్తి ప్రతాపబలములను గూర్చియుఁ గూడ దెలుపఁగోరుచుంటిని" అని యడిగిన యా మహీపాలునకు వసిష్ఠపౌత్రుండగు పరాశరుఁ డిట్లనియెను. "భూనాథా! విద్వన్మైన పలుకు వచియింపఁదగును. బలుకదగని పల్కుఁ బలుకరాదు. అట్లు బలికినచో నెంతటి ధీరుండైనను సంతాపమందును గావున ఈ విషయమునందు నిక్కము మాడఁజనదు. నిష్కపటంబగు మానసంబుతో నడిగితివి గావున నీ కుమారుని వార్తను యథాస్థితిని దెలియుబరచెదను. నీ సుతునకు ద్వాదశప్రాయంబునకు ముందుగా సప్తమదినంబున మరణము ప్రాప్తించును" అని నిశ్చయముగ మౌనీంద్రుండు బలికినంతనే అయ్యది కర్ణశూలమైనంత నా జనపతి భీతాత్ముండై శోకాక్రాంతుండగుచు వివశుం డయ్యెను. అంత నా మునీంద్రుండు అత్యంతకృపతో "మహీపాలా! నీవు భయముఁజెందవలదు. నాదు హితంబును వినుము. నీవు యథావిధిని శ్రీ రుద్రజపంబును నిర్మలచిత్తుండవై సలుపుచుండుము. నీ సుతునకు దీర్ఘాయురారోగ్యములు తప్పక గలుగును" అని చెప్పిన ఉత్సాహమునుఁ బొందినవాఁడై భద్రసేనుఁడు మునీంద్రునితో "మునీంద్రా! శ్రీ రుద్రాధ్యాయజప మేరీతిని నొనర్పవలయును? దైవ మెవ్వరు? అయ్యది యొనర్చిన గలుగఁబోవు ఫల మెయ్యది? దయతో నాకుఁ దెలుపఁ బ్రార్థించుచుంటిని" అని యడిగెను.

5

రుద్రాధ్యాయ ప్రభావము

ఆదికాలంబున ఆదిదేవుండైన శంకరుఁడు తన రజోగుణమున ధాతను నిర్మించెను. సృష్టికార్యంబెల్లఁ జేయుటకు వేదంబుల నొసంగి

వేదార్థసారమై యొసఁగు రుద్రాధ్యాయ మిచ్చెను. అప్పు డమ్మహా
ధ్యాయమును బూర్వులైన భృగు మరీచి అత్రి ఆదిగాగల మహా
మునులు ప్రీతితో నద్దాని నభ్యసించిరి. క్రమముగా నయ్యది భూలో
కమునకు బుధులచే సంగ్రహింపఁబడెను. వారి శిష్యులు సుతులు
మొదలైన సంతానము ధరణిపైగల ప్రజలు రుద్రాధ్యాయము
పాఠముఁ గావించి, ముదితోచ్చాటనదక్షులై పుణ్యపరులై యుండగా
నరకావాసమెల్ల శూన్యమయ్యెను. యముఁడు దైన్యమును బొందెను.

అంతట యముఁడు బ్రహ్మలోకమునకుఁ జని యా వనజభవు
నకు మ్రొక్కి దేవతలెల్ల వినుచుండ "ఓ పద్మగర్భా! మానవులు
రుద్రాధ్యాయనిరతులై విగతదోషులును, పవిత్ర చరిత్రులగుచు దీర్ఘా
యుష్కులై సుఖంబుగ నుండిరి. కడపట శంకరుని కరుణచే సాలోక్య
సారూప్య సామీప్య సాయుజ్య ముక్తులను ముదముతో గాంతురు.
అక్కారణమున వలన నా లోక మంతయు శూన్యమయ్యెను. కాంతి
రహితమై పాడఁబడుచుండెను. నిష్ప్రయోజనమగు నా లోకమందు
నే నెట్లు వసింతును? దీని కెద్దియైన నుపాయము నానతియ్య మరియు
చిత్రగుప్తుఁడు పత్రములన్నియు గట్టి మూలఁబడవైచెను. మద్భృత్యులు
తమతమ సదనములందు నిరుద్యోగులై కాలమును బుచ్చుచుండిరి.
కృతఘ్నులును, సురాపాయులును, కాంచన తస్కరులును, గృహ
దాహకులును, ధర్మహీనులును, పుష్పిణీగమనులును, విశ్వాసఘాత
కులును, కుటిలవంచక ఖలక్రూరపాతకులును, వేదాన్న కన్యకా విక్ర
యులును, హరిహర ద్వేషులును, నాస్తికులును అత్యహంకారాత్మ
లాదిగా గల జనులు కోట్లకొలఁది నా పురమునకు వచ్చియుందురు.
అట్టి పురమునకు కిప్పు డొక్కఁడైనను వచ్చుటలేదు. మహాత్మా! నే
నిప్పుడు చేయునదేమి? అని పలికిన యమునితో వనజభవుడు "ధర్మజా!
భూలోకమునందు మాహాత్మ్యమునకు అశ్రద్ధ దుర్బుద్ధియు నను రెండు
దుష్టగుణములు వంశపారంపర్యముగ వచ్చెను. మానవకోటిని చిత్తవిభ్రష్టులుగఁ

జేసి నరకస్థానమునకు బంపుచుందును. అప్పుడు నీ నరకస్థానము పూర్తియగును. కావున నీవు నిర్విచారుడవై జనుము” అని చెప్పి బ్రహ్మ ఇనతనందనుని వీడ్కొలిపి అశ్రద్ధ దుర్బుద్ధుల నిరువురను భూలోకమున కనిపెను.

కనుక యేకార్యమైనను అశ్రద్ధతో జేసిన ఆ కార్యము భంగమగును. జప తపః పూజాదులు, సకలధర్మచయములు శ్రద్ధతో నొనర్చినయెడ సత్ఫలంబు గలుగును. రుద్రాధ్యాయనమంత్రము ముఖ్యమైనది. ఇదియే పరమతపము. మరియు సర్వసుఖాస్పదమైనది. ముక్తిసాధనమై బహు పాతకంబులను హరించును. రుద్రాధ్యాయ గాయకుండును, ఫణిహారుండును, సచ్చిదాకారుండును నగు శంకరుని నిత్యము సేవించుచు నాతని నామము పారాయణముఁ జేయుచు, రుద్రాభిషేకోదకము నిత్యము మాలిన్యము పోవునట్లు స్నానంబును చేయువారికి బూర్ణాయురారోగ్యైశ్వర్యములు గలుగును. అనఘులును, శాంతిమానసులును, ఆగమవేదులును, సంశితవ్రతులును, ఘనతరంబగు శైవసూక్తములను ఖండితముగ నెరింగిన సన్మునులు నిత్యము పఠించినయెడల నీ కుమారునకు సర్వమంగళములు గలుగుచుండును.

ఇట్లు నియమించిన యమ్మహామునికి నమస్కరించి యమ్మహాకార్యం బంతయు తానే యచ్చటనుండి నిర్వహింపుమని పరాశరుని భద్రసేనుఁడు కోరెను. భద్రసేనుని ప్రార్థనల కియ్యకొని పరాశరుఁడు మునిసంఘంబులను బిల్వంబనిచి తానును వారలును గూడి, ద్రవరస ప్రయుక్తకలశంబు నిల్పి, రుద్రాగమంబున రాజకుమారునకు రుద్రాక్షలింగధారణములను జేసి, పిమ్మట రుద్రాగమపారాయణమును రహస్యోపదేశములను జేసిరి.

ఇవ్విధంబున నా రాజనందనుఁడు మహామునులచే అభిషేచనము గావింపఁబడుచుండెను. సప్తమదినంబున నెల్లరు కనుఁగొను

చుండ రాజకుమారుఁడు మూర్ఛాగతుఁడై మహామునీంద్రరక్షితుండు గావున కొంతప్రొద్దునకు లేచి వారలం గనుంగొని మహాత్ములారా ! వినుండు. దీర్ఘదంష్ట్రికుఁడు, భయానకాంగుఁడును, దండహస్తుండును నైన యొక్క మహాపురుషుండు వచ్చి పాశబద్ధుం జేసి నన్నుఁ గొని పోవుచుండగ, అంత నతండును మహాబలపరాక్రమవంతులైన పురుషులచేత బద్ధుండై దూరంబుగా గొనిపోబడియెను. నేనును భవత్కటాక్ష ప్రభావంబున లబ్ధజీవుండనైతిని" అని విన్నవించిన ముదంబంది యమ్మహామును లన్నరేంద్రనందనుని గటాక్షించి యనేక ఆశీర్వచనముల నభినందించిరి. భూపాలుఁడును నిర్భయుండై యుండెను మరియు ఆ రాజేంద్రుఁడు సంప్రహృష్టహృదయుఁడై శైవభక్తావళికిఁ భూరిప్రాభవ మొప్పునట్లు దక్షిణ తాంబూలములు హేమవాసోరత్నాదు లొసంగి, బాంధవ మిత్రాదులతో షడ్రసాహారంబులను భుజించి, యాస్థానమున గొలువుఁదీర్చి యుండెను.

అప్పుడు సచ్చరిత్రుఁడును, వారిజగర్భనందనుఁడును, అవార్య మహిమానుభావుఁడు నగు నారదముని వీణను మీటుచు, భగవత్సంకీర్తనము గావించుచు. నాట్యమాడుచు విచ్చేసెను. నరపాలుఁ డంతటా మౌని కెదురేగి స్వాగతమునిచ్చి, యర్ఘ్యపాద్యాది సత్కృత్యములాచరించి, విమల కాంచన పీఠోపవిష్టునిగఁ జేసి, అంజలీబద్ధుఁడై "మునిచంద్రా! మీరు మహాతపోధనులు. మిత్రసమానులు, సర్వలోక సంచారులు. పుణ్యమూర్తులు అద్భుతమైన వార్తలేమారసి చూచి వచ్చితిరో మా కెరింగింపుఁడు" అని యడుగ నారదుఁడు "భూపాలకా ! నీ యాత్మజుని విగతప్రాణుని గావింపఁదలంచి దండధరుఁడు మృత్యువుతో జనుదెంచియుండ, నా సమయంబున శివుండు దెలిసి కోపాగ్ని ప్రదీప్తుఁడై దన పుత్రుఁడగు వీరభద్రుని బంప, నాతండు ప్రమథగణ యుక్తముగ శీఘ్రము నరుదెంచి కృతాంతునిఁ బట్టి, యా క్షణంబుననే పెడకేలఁ వెంటగట్టి ముష్టినిహతుల నొప్పించి యష్టమూర్తిసభకు రమ్మని నిశ్శంకుడై యాడ్చెను.

అప్పు డర్కసుతుని మేను గంపమునొందగా వీరభద్రునకు ప్రణామిల్లి "శివకుమారా! నీ కింత కోప మేటికి? నా తప్పుఁ సైచుము. నేనెంతయు కృతాపరాధుఁడను. ఈ నరేంద్రనందనుండు విగతజీవుండైన వాఁడు. గావున మృత్యుసహాయుఁడనై యిట కరుదెంచితిని. నే నింతకు మించి జేసిన నేర మెద్దియును లేదు. నన్ను కరుణించి రక్షింపుము" అని వేడిన రవినందనుని గనుఁగొని హరతనయుఁడు "ఓయీ! ఈతఁడు మాన్యచరితుఁడు. ధరణిపై చిరకాలము జీవించి కీర్తిని బడయవలసిన వాఁడు. అట్టివానిని ద్రుంప నీ కర్తవ్యంబగునే? నీకు సంశయమున్నచో చిత్రగుప్తుని రావించి వృత్తాంత మారయుము. నిక్కముగ నీతఁడు సామ్రాజ్యాభిషేచనార్హుఁడై పదివేలయేండ్లు ధరపై జీవించును" అని బలికినంతనే యముఁడు చిత్రగుప్తుని రావించి యడుగ నాతఁడు "ఈ రాజపుత్రున కాయువు ద్వాదశవర్షములు మాత్రమే" అని నుడివెను.

వీరభద్రుఁడు చిత్రగుప్తుని వచనంబుల నాకర్ణించి, కృతాంతునిం గనుఁగొని "ఈ రాజకుమారుఁడు వర్షాయుతప్రమాణజీవితుండు. నీ విందులకు సందేహింపవలదు. ఈ యర్థంబు ని మనంబున దృఢంబుగా నిశ్చయించి క్రమ్మర దశ సహస్రవర్ష ప్రమాణజీవితునిగా లిఖింపుము" అని యానతిచ్చిన ప్రేతపతి యమ్మహాదేవుని వాక్యంబులకు సమ్మతించి మహాభీతుఁడై యా శమనుండు నరేంద్రనందనుని మృత్యుబంధమువలన వీరభద్రుని యాజ్ఞానుసారముగ లిఖింపఁజేసి తానును వీరభద్రునిచే బంధవిముక్తుండై మృత్యుకింకర సమేతంబుగా నిజలోకమునకుఁ జనియెను. నేను నీ వృత్తాంతం బంతయుఁ దెలిపి మీ సమీపంబునకరుదెంచితిని. కదనమునందు వైరివీరుల మదమణఁచి నీ సుతుఁడు రాజ్యము నేలుచు బదివేలేండ్లు వసించును" అని జెప్పి నారదుఁడు చనియెను. నారదమునీంద్రుఁ డరిగిన యనంతరమున పరాశరాది మహర్షులు తమ తమ యాశ్రమములకుఁ జనిరి. కాశ్మీరనాథుండగు భద్రసేనుఁడు శ్రీ రుద్రాధ్యాయప్రభావంబున నిర్యాభయ(?)కర్ముండై నిజపుత్రసమేతంబుగా రాజ్యభోగములననుభవించుచు సుఖంబుగనుండెను.

6
శ్రుతి ఫలము

శౌనకాదిమహామునులు సూతునితో " భూతేశా ! భక్తిపరులకు ఖ్యాతిగల్గునట్లు కైవల్య మెట్లొదవును ? మహాపాతకనిమగ్నుల కేవిధముగ ముక్తిగలుగును ? నయ్యది నెరింగింపవేడెదము " అని కోరిరి. అప్పుడు సూతపౌరాణికుఁ డిట్లు బలికెను.

" మహామునీంద్రులారా ! వేదబాహ్యులకును, విద్యాధికులకును, బుద్ధిహీనులకును, పుణ్యులకును, శిష్టసేవ్యంబైన శివకథాశ్రవణము ముక్తి నొసంగును. ఈ ధరణీతలంబున నరు లెవ్వరైన పరమేశ్వరుని చరితంబును భక్తిపూర్వకముగ సాదర మొదవున ట్లాలకించినవారు శ్రీ రుద్రతుల్యు లగుదురు. సంపూర్ణముగ శైవకథాశ్రవణం బొనరింప శక్తిలేనివారు ముహూర్తకాలమైనను వివరముగ వినవలయును. పరమశివుని కథనమును విన్న మానవులకు సకలతీర్థములు, సమస్తయజ్ఞములు, వివిధదానములు, జపతపము లొనరించినఁ గలుగు సుకృతము క్షణమాత్రములో నొదవును.

కలియుగమునందు నరులకు గలుషములనడంచి కైవల్య మొసఁగునట్టి ధర్మ మీశ్వర పురాణ తత్త్వశ్రవణంబునందు దక్క మరెందును లేదు. దీనుండైనను, బాలుండైనను, వయోవృద్ధుండైనను భవపురాణజ్ఞానంబుగలవాడు సముచితబుద్ధిగలవాడై వర్ధిల్లును. దేహధారులకు కామధేనువైనట్టి శివపురాణంబును వచించు శిష్టజనులను నీచబుద్ధితో జుల్కనగఁ జూచినవాఁడు నవశ్యముగ దుర్గతిని జెందును.

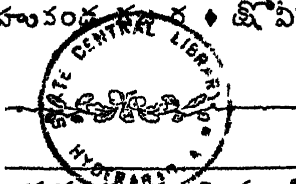
పురాణము సంపూర్ణము గాకుండునప్పు డయ్యది సాంగోపాంగ మానంతవరకు, పురాణయుక్తముగ వ్యాఘ్రాసనాసీనుడై యుండు కథకుఁడు తరుణుండైనను నాతనికి బహు వృద్ధులైనను గురుభక్తితో

నమస్కరింపవలెను. శివకథ వినునప్పుడు శ్రద్ధలేనియెడల నయ్యది నిష్ఫలమగును. అంబరకేశుని కథ హృద్యంబుగ పఠించునట్టి పుణ్యాత్మునిని, హేమాంబర మణి భూషణ ఫల తాంబూలములొసఁగి వినువారు ధార్మికమతులై సత్కరింపవలయును. శివ దేవ సత్పురాణ శ్రవణావసరంబులందు జయ్యన జను వారికి సంపద్వినాశనమగును.

ఉష్ణీషధారియై పురాణము విన్న మానవుఁడు మరుజన్మంబున భల్లూకమై జన్మించును. తాంబూలము సేవించుచు ఆకర్ణించిన యెడ శునకమై జన్మించును. ఉన్నతాసనముపై ఆసీనుఁడై విన్నయెడ వాయసమై బుట్టును. పవ్వళించి వినినయెడ కొండచిలువయై బుట్టును. కథాశ్రవణసమయమందు నీచపు బలుకులు బలికిన నప్పాపాత్ములకు గురుకళత్రగమనదోషము గలుగును. పౌరాణికుని నిందించినచో రౌరవాది గురునరకంబులందు దారుణమైన బాధల ననుభవించుచుండును.

చిత్తమును రంజింపఁజేసికొని శివకథలను వినువారికి ధ్రువమైన బ్రహ్మపదమబ్బును, పౌరాణికునకు దుకూలవస్త్రంబు లర్పించిన ఘనుఁడు, పరమపదమును గాంచును. ఘోరహత్యల నాచరించిన పాపాత్ముఁడైనను పురాణశ్రవణమువలన నిర్మలమోక్ష లక్ష్మీసుఖంబుల ననుభవించును.

శా. "కైలాసాచలవాస భక్తజన ర ♦ క్షాదీక్ష ఫాలాక్ష చం
ద్రాలంకార శిరోత్తమాంగ మునిహృ ♦ ద్రాజీవరోలంబికా
కేలీహావ విభూషితాంగ విబుధా ♦ లి స్తుత్య పాదాంబుజా
శూలప్రోజ్జ్వల బాహుదండ [illegible] ♦ క్షోణీర సంహారకా."

శ్రీ రాజేశ్వరీ ముద్రాలయమునందు ముద్రింపఁబడియె. రాజమండ్రి.

వచన పురాణములు

	రు-అ
శివపురాణం	5-0
,, చిన్నది	1-8
బ్రహ్మపురాణం	5-0
వామనపురాణం	5-0
విష్ణుపురాణం	5-0
బసవపురాణం	4-0
శివరహస్యఖండం	4-0
వైశాఖపురాణం	3-0
చెన్నబసవపురాణము	2-0
బ్రహ్మోత్తరఖండం	2-0
కార్తీకపురాణం	1-0
మార్కండేయపురాణం	1-8
అష్టాదశపురాణం	5-8
మాఘపురాణం	1-8
గరుడపురాణం	1-0
భగవద్గీత - బైబిలు - కొరాను	10-0
శ్రీ మదాంధ్రరామాయణం	10-0
గాంధీజీ అడుగు జాడల్లో	10-0
శివపురాణం (పద్యకావ్యం)	10-0
సానందోపాఖ్యానం ,,	4-0
కాశీఖండం ,,	2-0
హరవిలాసం ,,	2-0
మార్కండేయపురాణం,,	2-0
శివగీత	2-0

దొరుకుచోటు

కాళహస్తి తమ్మారావు అండ్ సన్సు,

సంస్కృతాంధ్ర బుక్ డిపో, (స్థా 1882) రాజమండ్రి.